

*Lucrarea
nr. /*

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVALAHIEI

ANUL XLVI, Nr. 3, SEPTEMBRIE—OCTOMBRIE, 1987

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XLVI, Nr. 5
SEPTEMBRIE — OCTOMBRIE
1987

Redacția și Administrația : Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor
Str. Patriarhiei nr. 21 — Sectorul IV

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

Prea Fericitul Părinte
TEOCTIST
Mitropolitul Ungrovlahiei și
Patriarhul Bisericii Ortodoxe
Române

VICEPREȘEDINȚI :

I. P. S. Dr. **ANTIM**
Arhiepiscopul Tomisului
și Dunării de Jos

P. S. **EPIFANIE**
Episcopul Buzăului

MEMBRI :

P. S. **ROMAN IALOMIȚEANUL**
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Bucureștilor

P. C. Pr. **OCTAVIAN POPESCU**
Vicar mitropolitan

REDACTOR RESPONSABIL :

P. C. Pr. **ILIE GEORGESCU**
Consilier cultural mitropolitan

REDACTOR :

Drd. **MIHAI HAU**

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
EDITORIAL : Dragostea de patrie , (Redacția)	5
ÎN DUHUL EVLAVIEI ORTODOXIEI ROMĂNEȘTI	
<i>Cuvînt la deschiderea Conferinței administrative a preoților din capitală</i> , Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST	7
INDRUMĂRI OMILETICE ȘI PASTORALE	
Pr. DAVID POPESCU, <i>Cuvînt la tăierea capului Sfîntului Ioan Botezătorul</i> (29 august)	12
Ierom. OLIVIAN BINDIU, <i>Predică la Înălțarea Sfintei Cruci</i>	15
Pr. Dr. VICTOR VLĂDUCEANU, <i>Cuvînt la duminica după Înălțarea Sfintei Cruci</i> (<i>Semnificația crucii</i>)	17
ÎN APĂRAREA PĂCII	
Pr. DAVID POPESCU, <i>Eforturi mereu crescînde pentru dezarmare și pace. Note,</i> <i>comentarii</i>	20
ARTICOLE ȘI STUDII	
Diac. Conf. P. I. DAVID, « <i>Biblia</i> » britanică (a lui Cornilescu), o traducere favora- bilă prozelitismului sectant	23
Drd. KAMAL FARĀHAT, <i>Hristologia lui Sever de Antiohia și Hristologia Sinodu-</i> <i>lui de la Calcedon</i>	41
Diac. Prof. Dr. O. BUCEVSCHI, <i>Spicuiuri din revistele de teologie din țară și</i> <i>de peste hotare</i>	57
DOCUMENTARE	
Dr. IOANA CRISTAȘHE PANAIT, <i>Biserica de lemn de la Cerțești (Preșios</i> <i>monument istoric de la Dunărea de Jos)</i>	60
Arhim. Dr. CHESARIE GHEORGHESCU, <i>Cuviosul Arhimandrit Gheorghe, Starețul</i> <i>Mînăstirli Cernica (1781—1806)</i>	63
DIN VIAȚA BĂSERICII	
GHEORGHE VASILESCU, <i>Vizita Sanctității Sale Patriarhul DIMITRIOS I, al</i> <i>Constantinopolului</i>	82

VIAȚA RELIGIOASĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI UNGROVLAHIEI

A) Arhiepiscopia Bucureștilor

Arhim. Dr. CHESARIE GHEORGHESCU, <i>Vizite chiriarhale ale Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST</i>	122
Pr. DAVID POPESCU, <i>Cea de a III-a Conferință preoțească din anul 1987</i>	127
Arhim. CHESARIE GHEORGHESCU, <i>Sfințirea Schitului Sitaru</i>	130
ASISTENT, <i>Noi hirotonii de clerici</i>	131

B) Arhiepiscopia Tomisului și Dunării de Jos

Protos. ȘTEFAN GUȘĂ, <i>Hirotonii, sfințiri de biserici, cursuri misionare, conferințe preoțești, constături de lucru</i>	134
---	-----

C) Eparhia Buzăului

Pr. DIONISIE GRIGORE, <i>Din agenda de lucru a P. S. Epitanie, Conferința preoțească din luna sept. 1987, Sfințiri și resfințiri de biserici, Decese de preoți</i>	141
--	-----

RECENZII ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, <i>Mitropolitul Transilvaniei, «Românii din Transilvania sub teroarea regimului dualist Austro-Ungar (1867—1918), după documente, acte și corespondențe rămase de la Elie Miron Cristea»</i> . Sibiu, 1986, 456 p., Pr. ȘTEFAN BUCHIU	148
Monahia EUSTOCHIA CIUCANU, <i>Minăstirea Agapiș, Iași, 1986, 186 p.</i> , Pr. GHEORGHE CUNESCU	149
NICOLAE DRAGA, <i>Italicii și veteranii din Dacia, Timișoara, 1986, 298 p.</i> , Pr. ION IONESCU	152
CHIRIL POPESCU, <i>Doxologia, Glasul al V-lea</i>	157

DRAGOSTEA DE PATRIE

Unul dintre cele mai nobile sentimente care împodobesc sufletul omului este iubirea pământului natal, iubirea mediului în care a văzut lumina zilei, în care a făcut primii pași, în care a învățat primele cuvinte ale mamei. Nici o altă ființă nu se simte legată precum omul, de pământul în care s-a născut, iar între multele popoare, românul este atât de ființial unit cu pământul patriei, încît, îndepărtat fiind de el, trăind uneori în alte condiții decît cele din casa părintească, nu uită, ci, dimpotrivă, dorul său și-l îndreaptă spre pământul strămoșesc. Dovadă ne stau doinele și cîntecele de jale în care țăranul român, milenarul păstrător al graiului, al portului, al obiceiurilor, al limbii și al numelui dat lui de înaintași, a strigat jalea înstrăinării sale.

Este semnificativ faptul că numeroase cuvinte ce exprimă acest atașament al țăranului român de locurile natale ne vin nouă din fondul lingvistic al strămoșilor geto-daci. Vatra părintească, vatra satului și a orașului, vatra românească este și rămîne românească întrucît o moștenim de la cei ce au dat naștere poporului nostru. EA este și rămîne pentru român altarul în care se închină strămoșilor, altarul la care îi recheamă în memorie atunci cînd împrejurările vieții îl tirăsc departe.

Dorul după vatra părintească l-au dus cu siguranță toți dezrădăcinații acestui pămînt începînd cu acele cohorte de daci împinși de mașina militară a imperiului roman pînă în Britania, sau purtați mai apoi, în Evul de mijloc, cu turmele de oi spre depărtările răsăritului sau cețurile nordului.

Românul nu și-a uitat «moșia», pămîntul dat lui de străbuni, de strămoșii pe care îi cinstește în zilele de pomenire ale morților ce au rămas pentru el, «sîmbetele moșilor», cuvînt moștenit de la înaintași, dovadă a stăruinței, a permanenței lui pe acest pămînt în care TOTUL îi vorbea (de darul dat lui de cei ce au plecat cu trupul din rîndurile celor vii, dar pe care era chemat să-l cultive și să-l apere. «Iubirea de moșie» cum spune Lucefărul poeziei românești a fost «zidul» de care s-a sfărîmat întotdeauna valul hoardelor pustiitoare. Sentimentul patriotic al neamului nostru a înflorit prin această iubire de vatra strămoșească, iubire de moșie dusă pînă la jertfirea vieții.

Generațiile care urmează sînt moștenitoarele tradițiilor, ale valorilor culturale, ale obiceiurilor, ale legii strămoșești și nu în ultimul rînd, ale limbii înaintașilor. Cine uită sau nesocoteșe una din valorile acestei moșteniri este sortit pieirii spirituale. Desăvîrșirea dezrădăcinării se produce atunci cînd cel rupt de vatra părintească vrea sau este si-

It să uite ceva din moștenirea dată lui de cei ce i-au premers. Un asemenea om este rupt de trunchiul patriei și ca orice ramură ruptă, nemaivînd legătură cu rădăcinile, se usucă și piere. Un asemenea om nu mai are patrie, pentru el «patria», devine locul călduț în care și-a aflat sălaş ; se transformă în «șetrar» care își întinde cortul acolo unde simte că pentru moment nu-l bat vînturile. Un asemenea om nu mai cunoaște, (deoarece nu a vrut să o trăiască,) iubirea de patrie !

Vinderea la mezat a moștenirii culturale, distrugerea ei, ruperea rădăcinilor care leagă pe om de pămîntul străbunilor, sfărîmarea vetrei, rușinea sau dezinteresul folosirii limbii materne, duc la topirea omului lipsit de dragoste de patrie în masa anonimă a celor pe care nimeni și și nimic nu-i mai leagă de ceva.

S-a spus, pe bună dreptate, că un popor care își reneagă trecutul, își risipește valorile moștenirii sale primite de la înaintași și nu mai poate avea un viitor, ci ca și individul rupt de rădăcinile vetrei sale, este sortit pieirii.

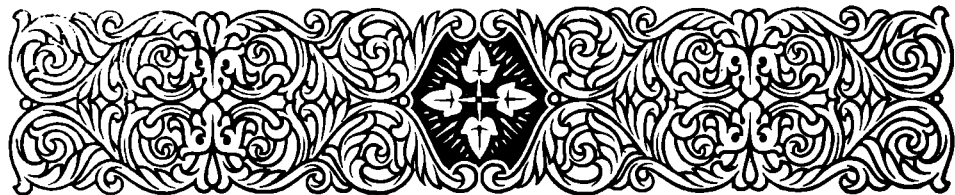
Poporul român și-a păstrat ființa sa, individualitatea sa care a uimit întreaga lume civilizată atunci cînd a aflat de existența, de valorile și de rostul istoric al acestui popor, fenomen numit un adevărat «miracol românesc», prin aceasta LEGALIZÎNDU-ȘI dreptul la existență liberă datorită acestui atașament al său la moștenirea spirituală, la cea mai înaltă manifestare a patriotismului.

Această dragoste de vatra strămoșească și de valorile moștenite a triumfat prin patriotismul generațiilor de la 1848 și 1859, de la 1877 și 1918 prin care s-a temeluit România modernă. Patriotismul acesta a dus la împlinirea actului revoluționar de la 23 August 1941 și la suita de realizări ce au urmat.

Deci, iubirea de patrie implică iubirea de tot ce ne-au transmis nouă moșii și strămoșii. Biserica strămoșilor noștri, (Biserica) Ortodoxă Română care își are începuturile în vremea apostolică și își revendică pe bună dreptate pe jertfitorii credinței pomeniți în martirologii sau descoperiți în criptele de la Niculițel, de la Tropaeum Traiani și din alte locuri, a sădit întotdeauna în inimile credincioșilor săi această iubire de moșle, iubire de moștenirea înaintașilor, de vatra în care și-a cristalizat aspirațiile sale și pe care au apărut-o cu prețul vieții lor cei ce au fost, dar încă au mai rămas.

Vetrele religioase, mănăstirile, așezările bisericesti străjuind înălțimile, au chemat poporul în ceasul bucuriei și în cel de restriște, au chemat, au îndrumat la apărarea roadelor pămîntului și a vieții pruncilor. Dragostea de Patrie a fost, așadar, una din chemările permanente ale Bisericii noastre. Astăzi, Biserica cheamă de pe aceleași înălțimi la manifestarea dragostei de patrie prin construirea unei noi societăți, mai bune și mai drepte, a lumii noi în care moștenirea lăsată nouă de înaintași să fie cultivată, și valorificată, pentru a demonstra dreptul nostru la existență, menirea noastră în lume și pentru ca numai așa, pe vatra strămoșilor, să ridicăm edificiul noii României, Patria noastră și a urmașilor noștri, liberă, suverană și independentă.

REDAȚIA

ÎN DUHUL EVLAVIEI ORTODOXIEI ROMÂNEȘTI

CUVINTARE
LA CONFERINȚA ADMINISTRATIVĂ A PREGĂTIRII
(12 octombrie 1987)

PREGĂTIRII PĂRINȚI,

Sînt deosebit de mulțumit că mi se oferă prilejul Conferinței de astăzi, pentru a mă reîntîlni cu preoțimea Capitalei. Cu cei mai mulți dintre Prea Cucerniciile voastre ne cunoaștem din diferite împrejurări pastorale din trecut: conferințe sau momente protocolare din viața Bisericii. Întrucît adunarea de astăzi are caracterul unei ședințe de lucru, importantă pentru noi toți, am considerat de a mea datorie să ne vedem și în acest cadru, fiind vorba de o temă rînduită de Sfîntul Sinod în legătură cu activitatea fiecărui preot.

Pentru motive binecuvîntate, nu am putut fi de față de la începutul lucrărilor, dar cunosc problemele și materialele pe care le-ați dezbătut în legătură cu buna chivernisire a bunurilor bisericești și disciplina financiară la parohie. În luările de cuvînt și în întrebările adresate s-au despicat multe aspecte. Ceea ce ne rămîne acum este să tragem cu venitele concluzii subliniind motivările care au determinat Sfîntul Sinod al Bisericii noastre să rînduiască punerea în discuția preoțimii a acestei teme, cu caracter practic.

IUBIȚII PĂRINȚI,

Cei mai mulți dintre noi, cei prezenți în această sală, — folosind experiența de pînă acum — sîntem în situația de a cunoaște bine realitățile vieții bisericești și ale poporului nostru, precum și însemnătatea respectării disciplinei financiare în activitatea pastorală. Cunoaștem, de asemenea, ce însemnătate are bunul cel mai de preț, care este atașamen-

tul credincioșilor față de dreapta credință și de tradițiile creștinești românești, încrederea și respectul față de slujitorii Bisericii. Pe lângă aceasta, noi, cei care reprezentăm și slujim Biserica Ortodoxă Română, aflăm încă un element de importanță deosebită, acela că înalta ierarhie se află în legătură directă, foarte apropiată, cu clerul și cu credincioșii, după cum și clerul respectă și ascultă îndrumările ierarhiei, respectiv ale Sfântului Sinod, iar credincioșii, la rîndul lor respectă și cîntesc pe păstorii lor sufletești.

Sîntem, așadar, o Biserică nu numai a ierarhiei tradiționale, fundamentată pe o eclesiologie ortodoxă cunoscută îndeobște, nu numai o Biserică a unor structuri temeinice și clare, canonice, a unor legiuri pe care le avem și le aplicăm de vreme îndelungată, ci și o Biserică unitară, întrucît din fiecare mîdular al ei, din fiecare slujitor sau credincios, radiază înțelepciunea, cumințenia, respectul față de cele sfinte, față de Sfîntul Altar și de misiunea căreia noi toți ne-am închinat viața. Aceste bunuri trebuie mereu să le avem în vedere; trebuie mereu să le prețuim și mereu să le dăm viață, potrivit cerințelor și realităților vieții noastre noi, a poporului nostru. După cum bine știm, în tradiția ei îndelungată Biserica Ortodoxă Română, a fost strîns legată de viața poporului român. Dar după cum știm, sîntem legați de asemenea, și de viața cea nouă a poporului român, de năzuințele lui, de orînduirea dreaptă și înțeleaptă din care au dispărut vechile nedreptăți sociale. Biserica noastră străbate vremea, atît ca așezămînt dumnezeiesc, divin, cît și ca așezămînt social, potrivit chipului dat ei de Sfinții Părinți, rămînînd mereu alături și împreună cu poporul nostru.

În zilele noastre, viața poporului român se desfășoară vertiginos pe toate laturile sociale; și ca muncă stăruitoare de înnoire și împodobire a chipului patriei, și ca descoperire de noi valori, privind înălțarea vieții tuturor fiilor patriei noastre, și ca afirmare necontenită pe plan intern și extern, privind problemele păcii și ale războiului. Țara noastră și Conducătorul ei se află mereu în fruntea marilor inițiative de pace, de înțelegere și de colaborare, despre care s-a discutat de multe ori la conferințele preoțești și s-au tras concluziile trebuitoare. Sîntem martori, dar trebuie să fim și părtași la toate acestea, fiindcă preoțimea și-a spus cuvîntul hotărît pentru dialog, pentru dezarmare, ca cea mai sigură cale pentru așezarea păcii. Și sîntem, într-adevăr, părtași, pentru că Biserica, ierarhia și preoțimea se află în rîndul acelor care făuresc și apără viața, viitorul fericit al țării și al poporului nostru și a toată lumea.

Cei care pășesc mai des dincolo de hotarele țării, călătorind pe alte meleaguri, pe alte meridiane ale lumii, recunosc cu ușurință orașele și localitățile pe care le-au mai vizitat cîndva acolo. Revenind acasă, după puțin timp, ochiul nostru este surprins de transformările înnoitoare ce cuprind în mod vertiginos toate așezările pe unde îți porți pașii, pe unde răsar și se înalță noi obiective economice, noi artere urbane, noi lăcașuri de cultură, într-un cuvînt, noi creații în domeniul vieții materiale și spirituale de care beneficiază toți fiii poporului nostru. Toate acestea dau la iveală, nu numai spiritul creator, preocupările clocotitoare din partea tuturor factorilor de răspundere, ci și spiritul de economie, de înțeleaptă chibzuință și prevedere, specifică poporului nostru, de disciplină și bună

rînduială și din punct de vedere gospodăresc. Respectarea normelor de chibzuință și înțeleaptă gospodărire se cer de la sine împlinite, constituind izvor de avînt, de bunăstare și înaintare sigură.

Normele de disciplină financiară, pe care le-ați examinat în întilnirea de astăzi, nu ne sînt străine. Biserica Ortodoxă Română a fost totdeauna Biserica ordinei, a disciplinei, a cinstei desăvîrșite, a încrederii — cum spuneam mai înainte —, pe care credincioșii o arată față de slujitorii Sfîntului Altar. Sînt norme și cerințe necesare pentru dezvoltarea vieții de muncă și înfăptuiri. Aspectele de întărire a disciplinei financiare pe care le-ați dezbătut în ședința de astăzi au darul să sporească prestigiul slujitorilor Sfîntului Altar. După cum atunci cînd acestea sînt încălcate de unii dintre preoți, și prestigiul lor se micșorează în fața credincioșilor. De aceea, este foarte bine ca periodic să se discute și să se cunoască instrucțiunile noi privitoare la viața economică a Bisericii, la buna gospodărire a parohiilor, a respectării cu strictețe a hotărîrilor Sfîntului Sinod și a atribuțiilor administrative date de ierarh preotului, cînd acesta este rînduit la parohie. Este foarte important nu numai să se cunoască lipsurile, ci să se pășească pe o cale dreaptă și fermă de înlăturare a acestora. Nerespectarea disciplinei financiare aduce după sine, cum știți, o seamă de neplăceri și de încurcături administrative, care înrîuesc negativ viața preoțimii în general, și dau naștere la unele comentarii nefavorabile la adresa clerului. Deși acestea pot fi exagerări de cele mai multe ori, totuși creează o atmosferă neprielnică misiunii preoțești, activităților pastorale privind păstrarea unității de credință. O cît mai deasă consultare cu Consiliul și Comitetul parohial arătîndu-li-se situațiile, trebuințele parohiale, este una din căile și metodele care pot da roade îmbucurătoare. Trebuie să respectăm și să afirmăm în orice împrejurare corectitudinea financiară și administrativă, deoarece aceasta constituie un adevărat imbold pentru păstrarea enoriașilor în sînul Ortodoxiei și pentru întărirea unității de credință în sînul parohiei. Este marea și sfînta îndatorire a fiecărui slujitor bisericesc. În acest scop Sfîntul Sinod constatînd, pe lîngă numeroase înfăptuiri, și unele neajunsuri în administrarea oficiului parohial de către unii preoți, din pricina necunoașterii disciplinei financiare, a rînduit ca problemele acestea să fie periodic prezentate de către specialiștii de la centrele eparhiale în conferințele preoțești spre a fi discutate, analizate și puse în practică. Spre a veni în ajutorul tuturor, s-au numit la Cancelaria Centrului Patriarhal și la eparhii persoane cu pregătire specială în această direcție, ca acolo unde este cazul să sprijine preoții cu îndrumări și lămuriri prețioase în activitatea lor. Avem un corp de inspecție și îndrumare financiară care nădăjduim să funcționeze corect, după cum la fel, nădăjduim că și Cucerniciile voastre îi veți asculta cu încredere ca cei ce sînt împreună-colaboratori cu ierarhii Bisericii noastre. Nu trebuie să se înțeleagă că întocmirea procesului verbal de constatare și îndrumare la biroul parohial ar depinde numai de bunul plac, în mod arbitrar, al celor care sînt delegați de centrul eparhial. Aceasta trebuie să aibă loc în duhul adevărului și în atmosfera de responsabilitate față de bunul obștesc. Pentru cinste și pentru omenie, pentru conștiința responsabilității de care

cu toții trebuie să fim animați, cazurile de abateri grave nu trebuie tolerate. Conștiința responsabilității ajută pe fiecare, că atît cît cunoaște în domeniul regulilor de disciplină administrativă să fie suficient, pentru o dreaptă și corectă gospodărire a parohiei, deoarece Biserica prin legiurile ei, prin drepturile reglementate, asigură fiecărui slujitor îndes-
tularea cuvenită muncii și demnității lui. Fiecare trebuie să fie cu mare luare aminte la gestionarea corectă a bunurilor ce prin decizie chiri-
hală i-au fost încredințate.

PREA CUCERNICI PĂRINȚI,

Doresc ca întîlnirea aceasta să dea roade în conștiința și activitatea fiecărui preot, fiind în același timp un imbold, care să împutineze și să facă să dispară cu desăvîrșire abaterile financiare. Cine are neclarități în domeniul financiar-contabil să apeleze cu toată încrederea la organele eparhiale de specialitate, care îi vor da îndrumările necesare. Nu trebuie să așteptați asemenea conferințe pentru a cere lămuriri de felul celor pe care le-am auzit cînd am intrat în sală, ci pe parcursul rezolvării treburilor administrative, să fiți cu toții însuflețiți de buna păstrare și chivernisire a bunurilor parohiale.

Biserica Ortodoxă Română este, cum știți foarte bine, o Biserică cu un înalt prestigiu, atît în țară cît și în străinătate. Avem un cler bine pregătit din punct de vedere teologic și pastoral care desfășoară o activitate deosebit de valoroasă pentru Biserică și care nu uită să-și arate vrednicia și în domeniul vieții obștești, pe latură patriotică. De acest lucru noi ținem seamă în toate împrejurările și sîntem deosebit de bucu-
roși ori de cîte ori ni se aduc la cunoștință faptele de vrednicie ale clerului nostru. Trebuie să înceteze și să dispară, cum spuneam, toate neajunsurile financiare. În această privință să facem apel în primul rînd la conștiința noastră preoțească. În același timp, să ținem seama că normele Bisericii ca și legile statului, înfierează tot ceea ce constituie neorîndu-
itală și abuz.

Cu acest prilej al întîlnirii noastre de astăzi mulțumesc Onoratului Departament al Cultelor, personal Domnului Președinte Ion Cumpănașu, colaboratorilor săi, respectiv Domnului Petre Crăciunescu pentru timpul prețios pe care, în semn de sprijin și de prețuire, l-au pus la dispoziția noastră. Păstrez convingerea că noi toți cei de față sîntem însuflețiți de dorința de a ne sluji Biserica și țara cu tot devotamentul și cu toată dragostea de a fi oriunde — la oficiul parohial, la amvon sau la altă îndatorire — călăuziți permanent de sentimentul de a ne împlini misiunea. Întotdeauna să arătăm prin faptele noastre că amvonul este în armonie cu activitatea practică în cadrul parohiei, cu învățătura pe care noi o reprezentăm și o predicăm. Sfînta Evanghelie este intrupată în cuvîntul și în comportarea preotului, în atmosfera pe care el o creează mereu în jurul său și în enoria pe care o păstorește.

Tot mai multă dragoste și frățietate trebuie să sălășluiască între toți slujitorii Sfințelor noastre Altare spre a lua de la ei pildă bunii credincioși încredințați spre păstorire. În toate timpurile s-a simțit nevoia de dragoste, dar epoca pe care o trăim cere parcă mai multă iubire din partea tuturor, dar mai ales din partea slujitorilor Bisericii lui Dumnezeu, care este «Dumnezeul dragostei», după definiția Sfântului Evanghelist Ioan. Această dragoste trebuie să o păstrăm curată și sinceră, ferind-o de orice pată a păcatului care să o întunece.

Vă doresc să vă bucurați din plin de roadele dragostei evanghelice. Să aveți trainice și bogate bucurii în activitatea pe care o duceți și în încheiere vă rog să transmiteți credincioșilor binecuvântările și dragostea mea. Bunul Dumnezeu să ne ajute să slujim Biserica, țara și poporul nostru cu sporită râvnă, cu statornică iubire și cu deplin devotament.

ÎNDRUMĂRI OMILETICE ȘI PASTORALE

CUVINT LA TĂIEREA CAPULUI SFINTULUI IOAN BOTEZATORUL

Sfânta noastră Biserică prăznuiește astăzi pe Sfântul Ioan Botezătorul și Înaintemergătorul Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care s-a învrednicit să primească pe Fiul lui Dumnezeu în apele Iordanului și să-L boteze, în chipul smereniei celei mai adânci, martor făcându-se al arătării Sfintei Treimi, când glasul Părintelui Ceresc a spus : *«Acesta este Fiul Meu, Cel iubit întru care bine am voit, pe Acesta să-L ascultați»*.

Așadar, Biserica prăznuiește astăzi mucenicia Marelui Ioan, Proorocul, figură deosebită a Vechiului și a Noului Testament, ultimul crainic al venirii lui Hristos, luceafăr, înaintea Soarelui, îndrumător al popăinței și al pregătirii vremii.

Născut, în chip minunat, dintr-o maică înaintată în vîrstă și stearpă, din vestire dumnezeiască trimisă prin înger, ca rod al rugii părinților săi, Elisabeta și Zaharia preotul, Sfântul Ioan rămîne un chip cu totul original. Îngerul Domnului i s-a arătat tatălui său în templu și i-a zis : *«Nu te teme Zaharia, căci am să-ți aduc o veste bună. Dumnezeu a auzit ruga ta, iar femeia ta va naște prunc și-i vei pune numele lui Ioan și mulți se vor bucura pentru nașterea lui. Ție îți va fi fiu iar altora le va fi sfeșnic și lumină. El va fi mare înaintea lui Dumnezeu, vin și băutura amețitoare nu va bea și de Duhul Sfînt se va umplea, din pîntecele Maicii sale. Va merge înaintea lui Dumnezeu și va pregăti calea Lui... și pe mulți va întoarce către Dumnezeu»*.

Nu putem trece mai departe cu cuvîntul nostru fără a aminti episodul călătoriei Maicii Domnului la Nazaret la Elisabeta, vara ei, după ce Sfînta Fecioară se bucurase de darurile *«Bunei Vestiri»*. La sosirea verișoarei sale, Elisabeta s-a bucurat. Atunci s-a întimplat un fapt minunat, cînd după salutarea Mariei, Pruncul Ioan a săltat de bucurie în pîntecele maicii sale Elisabeta, ca și cum ar fi spus : *«De ce întîrzii maică și nu te închini Mariei, Maica lui Dumnezeu ? De ce nu preamărești și nu lauzi pe cea care poartă întru sine pe Făcătorul a toate ?»*. Lui I se închină toate puterile cerești și cetele îngeruști. Iar Elisabeta, um-

plîndu-se de Duhul Sfînt a strigat către Fecioara : *«Binecuvîntată ești între femei și binecuvîntat este rodul pîntecelui tău. De unde a fost aceasta ca să vină Maica Domnului Meu la mine ?»*.

Iată dar, cum Sfîntul Ioan a cunoscut și a simțit prezența lui Hristos, mai înainte de nașterea sa, cu ocazia vizitei făcute de Maica Domnului în Nazaret, Elisabetei.

Sfîntul Ioan este pomenit în Evanghelia de la Ioan, care se citește în Ziua de Paști, cînd zice : *«Fost-a om, trimis de Dumnezeu cu numele de Ioan. Acesta a venit spre mărturie, ca să mărturisească despre Lumină și toți să creadă prin El»* (Ioan 1, 6—7).

Și așa au trecut 30 de ani de la nașterea Sfîntului Ioan. Cărțile noastre sfînte nu pomenesc prea mult despre viața și petrecerea sa în această perioadă. Tradiția, spune însă că de mic copil a petrecut în pustie împreună cu fiarele și cu leii. Nici băutură nu bea, nici pîine nu mîncă. Mîncarea lui erau fructele copacilor și mierea albinelor. Setea și-o potolea cu apa din izvoarele pustului. Paharul lui îi erau pumnii, pat și așternut pămîntul, iar acoperămînt cerul. Era îmbrăcat în haină din păr de cămilă și încins cu curea de piele. Picioarele desculțe și arse de soare. Părul lung și ochii înspăimîntător de pătrunzători.

Părea că vine dintr-o lume necunoscută, ca torentul repede al apelor ce coboară de la munte și se revarsă asupra uscăciunii pămîntului. Pătruns pînă în adîncul ființei sale de adevărurile mărețe ale iubirii, dreptății și moralei, pe care le oglindea în limpezimea sufletului său, Sfîntul Ioan Botezătorul iese la propovăduire, căutînd să pregătească calea sfințeniei și a dreptății pe care avea să vină Mîntuitorul Iisus Hristos.

De aceea, pretutindeni unde mergea, ca un puternic trîmbițaș ce vestea venirea unui împărat, striga : *«Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor !»*. Se îplineau cuvintele marelui proroc Isaia, care spusese : *«Glasul celui ce strigă în pustie. Gătiți calea Domnului, drepte făceți cărările Sale... pentru ca toată lumea să vadă mîntuirea lui Dumnezeu»*. Și mulți veneau la Ioan și se botezau și mărturiseau păcatele lor.

El le spunea : *«Faceți roade vrednice de pocăință și nu mai ziceți «noi avem tată pe Avraam, căci Dumnezeu și din pietrele acestea poate să scoată pe fiii lui Avraam»*.

Oamenii care veneau la Iordan, unde era Ioan, nu numai că se mirau de cuvintele sale, dar simțeau sfințenia adevărului ce ieșea din ființa acestui om, simțeau o prezență majoră care putea să le dea răspuns la marile întrebări pe care și le puneau despre viață, morală, obiceiuri sau comportare în societate.

De aceea, mulți îl întrebau : *«Ce să facem atunci ?»*. Sfîntul Ioan cunoscător al greutăților vieții, al firii umane, al slăbiciunilor ori durerilor le răspundea zicînd : *«Cel ce are două haine să dea și celui ce nu are. Cel ce are merinde să facă asemenea»*.

Veneau unii vameși — care erau urîți de popor pentru abuzul unora în profesiunea lor. Acestora le spunea *«să nu ia taxe mai mari decît era legal»*.

Veneau ostașii și-l întrebau : «*noi ce să facem ?*». Sfântul Ioan le spunea : «*Să vă mulțumiți cu solda voastră pe care o primiți*». Era un preludiv la marea epopee evanghelică pe care avea să o aducă în lume Hristos. Prin cuvintele Sfântului Ioan Botezătorul se exprimau primele măsuri din concertul iubirii evanghelice, al ajutorării, al dreptății și al păcii.

Dar toate acestea loveau puternic în temeliile societății, loveau în neșaful celor bogați și puternici, în vechile orînduiri, în concepția exploatării celor suferinzi și săraci. De aceea, Sfântul Ioan, pătruns de adevărurile eterne ale iubirii, moralei, dreptății și milosteniei, observa greșelile oamenilor și îi muștra. De o intransigență deosebită cuvîntul său ardea ca fierul roșu pe cei căzuți în păcate. Nu cruța pe nimeni și așa a mers pînă în familia regelui Irod Antipa, stăpînitorul provinciei Galileea. Aceasta pentru că luase pe soția fratelui său Filip, pe Irodiada, care îl ura de moarte. Sub influența acesteia Irod întemnițase pe Sfântul Ioan, cu toate că ținea la el, îi cinștea și, de multe ori îl asculta cu bucurie. Dar pofța și dulceața păcatului erau mai puternice, mai ales cînd sînt împletite cu beția și cu jocurile.

Și venind o zi cu bun prilej, ne spune Sfântul Evanghelist Marcu, și avea în ziua aceea aniversarea nașterii sale cînd Irod a făcut ospăț dragătorilor și căpeteniilor oștirii precum și frunțașilor Galileii. Atunci a apărut și fiica Irodiadei — Salomeea și a jucat în fața meselor. Aceasta a plăcut lui Irod și celor ce ședeau cu el. Iar Irod, cu jurămint, a spus fetei : «*cere de la mine orice, pînă la jumătate din regatul meu. Salomeea, ieșind, a întreat pe mama sa «ce să ceară ?», iar ea i-a spus : «cere capul lui Ioan Botezătorul*».

Auzind Irod cererea aceasta s-a întristat mult, dar, pentru jurămint și ca să nu-și calce cuvîntul, a trimis un paznic în temniță să-i aducă imediat capul lui Ioan. Acesta, mergînd, i-a tăiat capul și i l-a adus pe o tîpsie și i l-a dat fetei, iar fata l-a dat mamei sale. Ochii Sfântului Ioan mai erau deschiși, iar în ei se putea cîti cît de dureroasă este drama patimii și viciului omenesc. Așa a căzut capul cel sfințit al celui despre care Mîntuitorul a spus : «*Adevărat vă spun vouă : «Nu s-a ridicat nimeni dintre cei născuți din femeie, unul mai mare decît Ioan Botezătorul*» (Matei 11, 11) cel pe care îl vedem în icoană cu aripîi îngești, cel care a fost mare mărturisitor al lui Dumnezeu și al dumnezeirii lui Hristos «*Căruia nu se simțea vrednic de a-l lega cureaua încălțămintelor Sale*».

Ucenicii Sfântului Ioan, cei care îi ascultaseră cuvintele pe malurile Iordanului, au venit și au ridicat trupul sfîntului și l-au îngropat.

Iată o pagină dramatică din istoria mîntuirii noastre. Iată o amintire tristă ce ne poartă cu mințea, departe, în țara sfîntă, într-o zi ca aceasta, ca și în aceea în care va curge pe cruce sîngele Mîntuitorului Iisus Hristos ca și în alte multe zile în care a curs sîngele mucenicilor, despre care vorbește marele apologet Tertulian cînd zice : «*Sîngele martirilor este sămînța creștinilor*».

Ca episod al acestei triste zile din amintirea Bisericii, pe care o sărbătorim cu rugăciune și cu post deosebit, putem afirma că Sfînta Tradiție consemnează că Irod, împreună cu Irodiada și fiica ei Salomeea, au

mers la Roma și au solicitat împăratului din acea vreme — Caligula — drepturi mai mari în provincia Galileii, dar împăratul, cunoscând necinstea și crimele sale, l-a exilat în Galia, unde a trăit în sărăcie și lipsuri, pînă la sfîrșitul vieții sale.

Viața, activitatea și sfîrșitul Sfîntului Ioan Botezătorul ne arată, încă o dată, nedreptățile, răutatea și păcatul care își făuresc cuib în inimile multora dintre noi și ce influență nefastă are în viitorul sufletului nostru nemuritor. Vedem cît de mult desfigurează păcatul fața sufletului și chiar a trupului. Ura, invidia, beția, lăcomia și viciul, trebuiesc îndepărtate din grădina inimii noastre și înlocuite cu florile bunătății, ale iubirii, dreptății și păcii. Numai așa ne vom putea îndeplini îndatoririle de fii ai Aceluia Care a zis : «*Iubiți-vă unii pe alții*» căci «*Pacea Mea dau vouă*».

Pr. DAVID POPESCU

PREDICĂ LA ÎNĂLȚAREA SFINTEI CRUCI

În fiecare an la 14 septembrie, prăznuim Înălțarea Sfintei Cruci. Praznicul de astăzi ne dă prilejul să-i dăm cuvenita cinstire semnului celui de viață făcător al crucii, prin care s-a săvîrșit mîntuirea noastră. Să arătăm ce însemnează Sfînta Cruce pentru creștini și de ce ne învață Biserica noastră să o cinstim.

Crucea a fost prevestită și înfățișată în munte chipuri, încă din Vechiul Testament. Cunoscută ca instrument de pedepsire a celor mai răi dintre tilhari, moartea pe ea fiind socotită ca cea mai dezonorantă, crucea a fost sfințită prin moartea (pe ea a) Domnului nostru Iisus Hristos. Astăzi ea a ajuns să fie cel mai venerat obiect, semn distinctiv și mîntuitor.

Poporul lui Israel a fost scos din robia Egiptului cu putere dumnezeiască. El era condus spre pămîntul mînos al Canaanului sub mîna Părintelui ceresc. Suferind de foame și de sete în pustie evreii au început să cîrtească împotriva Domnului și atunci Dumnezeu le-a trimis pedeapsă înfricoșătoare cu șerpi veninoși care mușcau de moarte pe cei nemulțumiți. Moise s-a rugat pentru cîrtitori, iar poporul s-a căit, și-a plîns păcatul. Dumnezeu s-a îndurat de acei păcătoși și i-a dat poruncă lui Moise să le ridice un semn al izbăvirii lor. Moise a făcut un șarpe de aramă, l-a înălțat pe un lemn și toți care priveau la acel semn erau scăpați de șerpi.

Sfîntul Evanghelist Ioan ne spune despre acest șarpe de aramă pe care Moise l-a înălțat pe un lemn că «*oricine se va uita la el să rămîină în viață*» (Numeri XXI, 4—9), că este un protoevangheliu al răstîgnirii pe cruce a Domnului nostru Iisus Hristos : «*După cum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să se înalțe Fiul Omului, ca oricine crede într-Însul să nu piară, ci să aibă viață veșnică*» (Ioan III, 14—15).

În locul șarpelui de aramă, vedem pe Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii. Crucea se înălță și lumea din moartea păcatului se izbăvește. Pomul Vieții din sînurile pămîntului scoțîndu-se, învierea lui Hristos adeverește.

Să privim cu credință Crucea lui Hristos. Să-i înțelegem graiurile ce ni le adresează și să câștigăm sfințenie din sfințenia crucii, putere din puterea ei.

Sfântul Apostol Pavel, scriind Corintenilor, spune : «*Cuvîntul crucii pentru cei ce ne mîntuim este puterea lui Dumnezeu*» (I Cor. I, 18).

Lumea a fost răscumpărată și izbăvită prin jertfa Dumnezeu-omului Iisus Hristos. Această jertfă s-a adus pe Golgota, cînd din dragoste pentru noi, Mîntuitorul s-a dat de bună voie să fie omorît pentru păcatele lumii.

Mîntuitorul Iisus Hristos a murit răstignit pe cruce. A binevoit să moară, ca un Mare Nevinovat pentru ca să ne arate tuturor, nesfîrșita sa iubire pentru noi oamenii. Crucea a fost un altar preasfînt, pe care Fiul lui Dumnezeu și-a jertfit viața pentru noi păcătoșii.

De aceea, întreaga creștinătate cinstește biruitoarea cruce nu pentru materia lemnului, ci pentru dragostea Celui ce-a biruit printr-însa.

Crucea este unealta prin care am dobîndit mîntuirea, e arma prin care se înlătură vrăjmășia, este povățuitoare celor rătăciți, mîntuirea tuturor cuvioșilor, tămăduitoarea bolnavilor, întărirea nevoitorilor, rana diavolilor și învierea morților.

Crucea este lemnul preafecit, unealta de chin sfințită cu singele lui Iisus.

Sfînta Elena, mama împăratului Constantin cel Mare, în anul 327 a mers la Ierusalim ca să se închine la locurile sfinte, cu dorința de a descoperi și Crucea pe care a fost răstignit Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Cercetînd urmele patimilor Domnului, a dat peste crucea Mîntuitorului care stătea acoperită cu pămînt la poalele Golgotei. Crucea a fost ridicată cu ajutorul Patriarhului de atunci al Ierusalimului Macarie, și dusă cu mare alai pe ulițele cetății sfinte și așezată apoi în biserică. Pe locul unde a fost descoperită Sfînta Cruce, împărăteasa Elena a poruncit să se ridice o biserică.

Din lemnul crucii pe care a fost răstignit Mîntuitorul Iisus Hristos, o parte se găsește în Ierusalim la Biserica Sfîntului Mormînt, iar cîte o parte a fost trimisă la Roma și Constantinopol.

Crucea este semn de biruință al celor ce cred în Hristos.

Toiagul cu care a despărțit Moise Marea Rosie și a făcut cale de izbăvire lui Israil, din robia egipteană, preînchipuie Sfînta Cruce.

Luminosul stîlp care conducea pe popor în pustie spre pămîntul făgăduinței, închipuie și el Sfînta Cruce.

Cu semnul crucii sîntem primiți la sfîntul botez, semnul crucii se face la taina nunții, semnul crucii se pune cînd ne mutăm din lumea aceasta. Semnul crucii ne însoțește în fiecare zi de la naștere pînă la moarte.

Sfînta Cruce s-a răspîndit în întreaga lume creștină. Bisericile au formă de cruce. Pe turlile bisericilor, pe unele case, s-a așezat crucea. Pe altare, pe pereții caselor, pe veșminte, la răspîntii de drumuri, la gîtul credincioșilor este Sfînta Cruce.

Sfîntul Ioan Gură de Aur spune : «*Crucea este viața Tatălui, cîntea Fiului și bucuria Duhului Sfînt*». De cîte ori ne însemnăm cu Sfînta Cruce, de atîtea ori mărturisim credința noastră în Sfînta Treime.

Crucea ne arată că mîntuirea este o faptă reală, este rodul jertfei Domnului nostru Iisus Hristos.

Crucea este și suferință. Dar suferință pentru adevăr și dreptate. Trebuie să răbdăm necazurile și încercările care ne vin de la Dumnezeu și de la oameni. Prin Sfînta Cruce înțelegem răstignirea poftelor și eliberarea noastră din robia trupului și de amăgirile acestei veac înșelător. Domnul a zis ucenicilor Săi : «*Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie.*» (Luca IX, 23).

Noi trebuie să pătimim pentru Hristos dacă vrem să avem parte de mîntuire și de mărirea Sa : «*La aceasta ați fost chemați, că și Hristos a pățit pentru voi, lăsîndu-vă o pildă, ca să pășiți pe urmele Lui.*» (I Petru II, 21).

Adevăratul ucenic al Mîntuitorului nu se teme de necazuri și nu le privește cu amărăciune și dispreț, ci se bucură de crucile vieții.

Învățînd deci să cinstim Sfînta Cruce și să ne închinăm ei înțelegem că datoria noastră de creștini, este aceea de a fi pilde de jertfă și slujire pentru binele aproapelui nostru.

Domnul Hristos așteaptă de la noi să folosim darurile cu care ne-a inzestrat, pentru desăvîrșirea și mîntuirea semenilor noștri.

În ceasurile cele mai de pe urmă, ale vieții noastre, să avem Sfînta Cruce sădită în inimile noastre, pentru că crucea este puterea lui Dumnezeu, iertarea păcatelor și mărirea cea veșnică.

Să avem mereu înaintea ochilor minții noastre imaginea Sfintei Cruci. Pururea să o purtăm în sufletele și inimile noastre, căci numai așa făcînd ne vom împărtași de dragostea și ajutorul lui Dumnezeu Celui ce a pățit pe ea și numai așa ne vom mîntui.

Protos. OLIVIAN BINDIU

CUVINT LA DUMINICA DUPĂ INĂLȚAREA SFINTEI CRUCI

Semnificația Crucii

Sfîntul Ioan Gură de Aur — una din cele mai reprezentative și proeminente figuri ale creștinătății, cel mai strălucit predicator bisericesc din toate timpurile — într-o lucrare a sa aseamănă Sfînta Evanghelie cu o mare adîncă. Precum adîncul mării — afirmă marele părinte al Bisericii — cuprinde cele mai prețioase perle, tot astfel Sfînta Evanghelie cuprinde neîntrecute, inestimabile învățături mîntuitoare de suflet, prin nimic abătute de la adevărul dumnezeiesc cuprins în revelația divină.

Pericopa evanghelică de astăzi zugrăvită atît de expresiv de Sfîntul evanghelist Marcu la cap. VIII, 34—38, IX, 1, reîmprospătează sublimul mesaj adresat de divinul Învățător, poporului și ucenicilor Săi : «*Cel ce voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-mi urmeze Mie.*» (Marcu VIII, 34).

Crucea e jertfelnicul, altarul prin care am cîștigat prin Mîntuitorul Hristos mîntuirea (Luca XXVI, 26 ; Ioan XII, 32 ; Efeseni II, 16 ; Coloseni I, 19), este «*semnul Fiului Omului.*» (Matei XXIV, 30).

«*Crucea e pămîntul a toată lumea.*», este semnul creștinilor dreptcredincioși, «*puterea lui Dumnezeu.*», pomul care rodește fructul dătător

de viață, drugul care sfarmă porțile și încuietorile iadului, podul și scara care ne înalță la cer, cheia care deschide ușa raiului. De aceea cinstim noi creștinii sfânta cruce.

A ne lepăda de noi înșine, înseamnă a părăsi sferile josnice ale pasiunilor omenesti, ale păcatelor și fărădelegilor în care zilnic plutim și să ne înălțăm la o viață morală superioară, spre culmile altitudinii etice, care ne iradiază calmul, echilibrul și beatitudinea.

Pictorii devin celebri prin măiestria cu care zugrăvesc realitatea, prin componența coloristică a gamei cromatice.

Asemenea picturilor trebuie să fim și noi creștinii, zugrăvind-ne portretul vieții noastre spirituale, nu cu culori, ci împodobindu-l cu nestematele virtuții alese, singurele care ne dobândesc fericirea pe pământ și concomitent ne cuceresc fericirea paradisiului nostalgic în împărăția slavei lui Dumnezeu, cetate așezată pe vîrf de munte, care se dobindește prin rîvnă duhovnicească.

Luarea crucii înseamnă a suferi orice pentru mîntuirea sufletului nostru și să-I urmăm lui Iisus, Care rămîne prin veacuri înainte «*calea, adevărul și viața*», certitudinea mîntuirii și propășirii noastre.

Biserica noastră dreptmăritoare ne pune înainte astăzi sfânta cruce ca simbol al iubirii creștine desăvîrșite, al smereniei, al suferinței, al purificării prin apele cristaline ale lacrimilor. Căci sînt anumite coarde ale sufletului uman care nu vibrează decît atunci cînd sînt scăldate în lacrimi.

Problema suferinței a frămîntat veacuri de-a rîndul gîndirea umană, constituind una din preocupările constante ale omenirii. Mitologia greacă o privește drept o pedeapsă a zeilor, emanînd nefcetat din cutia Pandorei. Buddhismul neagă suferința, căutînd s-o suprime prin exterminarea vieții.

În învățătura creștină, suferința este una din dimensiunile fundamentale ale vieții, cel mai puternic instrument de sanctificare, de apropiere de Dumnezeu și de transfigurare spirituală.

Izvorul suferinței este păcatul, cum se exprimă atît de plastic Sf. Apostol Pavel: «*Printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea*» (Romani V, 12).

Hristos Mîntuitorul schimbă caracterul inițial al suferințelor, imprimîndu-le un caracter de experiență, purificare și desăvîrșire morală (Ioan V, 14 ; I Petru II, 21 ; II Cor. VI, 16). Venind pe pământ, Divinul Învățător îndură cele mai grele suferințe pentru a reliefa că drumul crucii duce la desăvîrșire și mîntuire.

Suferința, — inerentă vieții — pe lîngă caracterul ei de pedeapsă a păcatului, primește din punct de vedere creștin dimensiuni superioare, învățătură metafizică și etică — o excepțională valoare educativă. Acolo unde există o scînteie de credință, suferința atrage pe credincios spre culmi de transfigurare spirituală și beatitudine eternă: «*Chiar dacă se strică omul nostru cel din afară, cel din lăuntru însă se înnoiește din zi în zi, pentru că suferința noastră trecătoare, ne aduce nemăsurată slavă veșnică*» (II Corinteni IV, 16).

Toți sfinții, asceții și părinții bisericești au văzut în suferință o coordonată a desăvîrșirii morale, de apropiere de Dumnezeu, de mîntu-

ire : «*Cu cât mai mare este suferința, cu atât mai slăvită este și cununa răsplătirii ; cu cât aurul arde mai mult în cuptor, cu atât se face mai curat*» — se exprimă Sfântul Ioan Gură de Aur.

Suferința nu trebuie să ne conducă la deznădejde, scopul ei fiind transpunerea sufletului spre zările de azur ale veșniciei și câștigarea fericirii eterne, cum se exprimă același Sfânt Părinte : «*A suferi răul are ca răsplată și recompensă împărăția cerurilor ; a face răul aduce pedeapsă și osîndă*» (*Omilia la trădarea lui Iuda*).

În suportarea cu bărbăție creștinească a suferințelor, dovedim că însuși Hristos, trăiește în noi și că El ne-a transformat radical viața și gândirea.

Celebrul predicator francez Lacordaire, care aduce pe amvon o rază din gloria elocinței sacre a lui Bossuet, Bourdaloue și Massillon, se exprimă cu drept cuvînt : «*Dacă vrei să știi cât prețuiește un om, supune-l încercării, dacă nu are rezonanța jertfei, a biruirii de sine, oricât ar fi purpura ce-l înveșmîntă, întoarce fața și treci, nu este om*».

Deși în ansamblul idealurilor noastre, suferința, crucificarea omului, apare ca o dezarmonie, totuși ea constituie un factor esențial în echilibrul spiritual, în fugara noastră călătorie pe oceanul acestei vieți efemere, anticameră a veșniciei.

Meșterii geniali introduc adesea în simfoniile lor cite o notă discordantă, pe care auditorul nu o depreciază, ci așteaptă finalul magnific, cînd orice disonanță dispăre, iar opera sfîrșește în acorduri desăvîrșite. Astfel trece și sufletul nostru creștin peste toate dezarmoniile pînă în veșnicie, cînd orice disonanță a vieții noastre pămîntești, răsună ca un imn de slavă în fața tronului divin (Tihamer Toth, *Der Grosse Gott*, pag. 133).

Suferința, necazurile și durerile innobilează sufletul, constituind după expresia lui Baudelaire «*nobleșea unică*». Ea este condiția esențială a renașterii noastre interne spirituale, cum se exprimă Victor Hugo : «*Ochiul nu vede bine pe Dumnezeu decît prin lacrimi*».

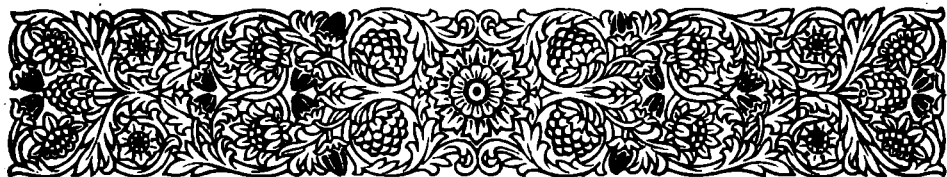
Aceasta este semnificația, sensul moral al crucii în doctrina creștină. De aceea, ori de cîte ori necazuri, dureri și suferințe ne cuprind, să nu deznădăjduim, ci să purtăm crucea spre dobîndirea fericirii și mîntuirii sufletelor noastre.

În toate împrejurările vieții noastre și mai ales atunci cînd ne găsim în volbura necazurilor, să poposim la umbra crucii lui Hristos, întocmai precum călătorul ostenit ce caută în arșița verii, umbra răcoritoare a copacilor.

«*Veniți credincioșilor crucea Domnului cu cîntări să o cinstim*», căci crucea este păzitoare a toată lumea, podoaba Bisericii, puterea și întărirea credincioșilor, nădejdea păcătoșilor.

Învrednicește-ne Preaslăvite Doamne să pășim neîncetat pe căile de slavă ale împărăției Tale ! Să urmăm dumnezeiasca Ta chemare ! Să purtăm cu seninătate crucea, că Tu ești izvorul sfințirii și Ție slavă înălțăm, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin !

Pr. Dr. VICTOR VLĂDUCEANU

ÎN APĂRAREA PĂCII

EFORTURI MEREU CRESCÂNDE PENTRU DEZARMARE ȘI PACE

Cu prilejul deschiderii noului an școlar și universitar, întregii nostru popor, prin glasul Domnului Președinte Nicolae Ceaușescu, întărit de o conștiință tot mai vie pentru rezolvarea marilor probleme fundamentale ale umanității, și-a arătat din nou voința puternică și nestrămutată pentru asigurarea păcii, colaborării între popoare, înfăptuirea dezarmării, unei lumi mai drepte și mai bune, fără de arme și fără războaie.

Astfel, în cele două cuvântări, ținute la Cluj Napoca și la Tîrgu Mureș, Președintele Nicolae Ceaușescu a subliniat, încă o dată, că problema fundamentală a epocii noastre este oprirea cursei înarmărilor, eliminarea armelor nucleare de pe planeta noastră, reducerea radicală a armelor convenționale și asigurarea unei păci trainice, și dreptul suprem al oamenilor, al popoarelor, la existență, la viață, la libertate și pace, dar la pace văzută, nu ca o stare de absență a războiului, ci ca o realitate vie și naturală, care să anihileze toate conflictele armate din lume și înălțarea temerii dintre oameni și popoare, orientîndu-se spre înfăptuirea unor acțiuni de cooperare largă, în toate domeniile, spre binele și avantajul reciproc, spre o apropiere și o înțelegere și colaborare plină de încredere.

Prin diferitele și numeroasele propuneri făcute de Țara noastră la Organizația Națiunilor Unite pentru pace se cere să se adopte un APEL către Statele Unite ale Americii și Uniunea Sovietică, pentru a încheia, încă din acest an, un acord asupra problemelor rachetelor cu rază medie de acțiune și a celor operativ tactice, fapt de o deosebită importanță pentru întreaga omenire.

Această poziție, ce reprezintă expresia vocației statornice de pace și colaborare a poporului nostru, se înscrie ca o contribuție deosebită a sa pentru îmbunătățirea climatului internațional, pentru zidirea unei lumi în care fiecare țară și fiecare popor să-și urmeze, în mod liber, și sincer propria cale de dezvoltare și progres.

ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE

În cadrul celei de a 42-a sesiuni a Adunării Generale ale Organizației Națiunilor Unite, care s-a deschis la jumătatea lunii septembrie 1987, au continuat dezbaterile asupra principalelor probleme ale ordinii de zi.

Pornind de la convorbirile purtate între miniștrii de externe ai Uniunii Sovietice și Statelor Unite ale Americii, cu privire la eliminarea rachetelor cu rază medie de acțiune și a celor operativ tactice, ministrul sovietic de externe a declarat, printre altele : *«Pentru prima dată în istoria sa O.N.U. constată că ideea dezarmării nucleare este aproape de începutul punerii ei în practică».*

Înțelegerea dintre U.R.S.S. și S.U.A. cu privire la acordul pentru eliminarea rachetelor nucleare cu rază medie de acțiune, arată începutul unor acțiuni care dovedesc că armele nucleare nu pot asigura securitatea lumii. Aceasta va fi consolidată numai atunci când arma nucleară va dispărea. Acordul va putea fi urmat de un tratat referitor la reducerea, cu 50% a armamentelor strategice, în cazul când vor fi respectate prevederile tratatului cu privire la limitarea sistemelor de apărare antirachetă.

La rîndul său, Președintele Statelor Unite ale Americii Ronald Reagan a spus : *«Sîntem încurajați de noile perspective, de îmbunătățirile relațiilor Est-Vest și, în special asupra celor americano-sovietice. Sînt satisfăcut că am convenit, în principiu, asupra unui adevărat tratat istoric, ce va elimina o întreagă clasă de arme nucleare.*

Am convenit, de asemenea, să ne intensificăm eforturile în toate problemele de interes comun».

Președintele Reagan a menționat întîlnirea de la Moscova a miniștrilor de externe ai celor două țări și viitoarea întîlnire a sa cu conducătorul sovietic Mihail Gorbaciov.

De asemenea a reamintit că Statele Unite ale Americii vor continua urmărirea obiectivului major : *«reducerea armamentelor, în special cel al reducerii cu 50% a armelor nucleare strategice».*

ECOURI INTERNAȚIONALE PE TOATE MERIDIANELE LUMII

Națiunile Unite

Secretarul General al O.N.U. Javier Perez de Cuellar a cerut intensificarea eforturilor pe plan internațional pentru apărarea păcii. El a declarat că este necesar un sistem internațional de securitate colectivă, pentru a elimina pericolul care amenință pacea.

România

Țara noastră și întregul nostru popor a primit, cu bucurie știrea despre înțelegerea de principiu dintre cele două mari Puteri, considerînd-o un moment de o deosebită importanță pentru viața internațională care deschide, în mod efectiv, calea eliminării rachetelor cu rază medie de acțiune și operativ tactice din Europa și Asia, un prim pas făcut în direcția lichidării complete a armelor nucleare.

Statele Unite ale Americii

Organizația internațională *«Medicii lumii pentru preîntîmpinarea unui război nuclear»* au salutat, printr-un comunicat acest eveniment, arătînd că este pentru prima oară în istorie cînd s-a ajuns la o înțelegere privind distrugerea armelor nucleare.

Polonia

Acordul de principiu sovieto-american creează posibilitatea unei coteluri în cadrul eforturilor pentru întărirea bazelor păcii și securității popoarelor. Este un acord istoric în domeniul dezarmării care duce la lichidarea unor arme periculoase de distrugere în masă.

Belgia

Conducătorii politici ai Belgiei au declarat că după încheierea unui acord sovieto-american în problema rachetelor cu rază medie de acțiune în Europa, Belgia va renunța la amplasarea de rachete în anul 1988 pe teritoriul său.

Franța

Opinia publică franceză consideră că înțelegerea de principiu sovieto-americană privind eliminarea rachetelor cu rază medie de acțiune, este un act prin care, pentru prima dată în istorie, cele două mari puteri militare au hotărât să răstoarne procesul acumulării de arme, fiind de acord să stabilească măsuri pentru distrugerea armamentelor nucleare.

Cehoslovacia

Ministerul de externe cehoslovac consideră că acest eveniment ar putea modifica substanțial situația politică din lume. Ar putea provoca o reacție în lanț în domeniul dezarmării, care va duce la salvarea păcii generale.

Canada

Poporul canadian a primit cu satisfacție înțelegerea de principiu sovieto-americană cu privire la lichidarea rachetelor cu rază medie de acțiune, considerând că un asemenea acord ar conduce la reducerea cursei înarmărilor în lume.

Japonia

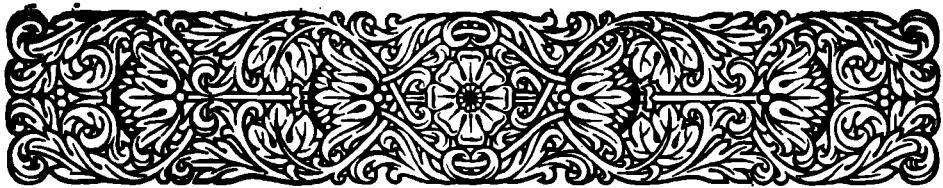
Primul ministru al Japoniei și-a exprimat speranța că vor fi realizate progrese substanțiale în ceea ce privește transpunerea în practică a acordului care este foarte bun pentru pacea lumii.

Austria

Organizația tinerilor austrieci «*Tineretul sindicalist*» a dat publicității o declarație prin care cere popoarelor posesoare de arme nucleare să înceteze toate experiențele cu acestea.

Republica Democrată Germană

«*Noi copiii iubim pacea cum florile iubesc lumina*» este lozinca sub care s-a desfășurat în R. D. Germană o manifestare în favoarea păcii.

ARTICOLE ȘI STUDII

«BIBLIA» BRITANICA (A LUI D. CORNILESCU), O TRADUCERE FAVORABILĂ PROZELITISMULUI SECTANT

Cu toată dezvoltarea mijloacelor de transmitere a informațiilor, astăzi, tiparul nu și-a încetat misiunea sa, depășind o jumătate mileniu de existență (1450—1987), ci, dimpotrivă, s-a politehnizat pînă la foto și fonotipărire. «Cartea în lume» a rămas calea cea mai sigură a civilizației umane¹. Și una dintre luminile acestei căi este Cartea cărților, Biblia, în limbajul comun, sau Sfînta Scriptură, în evlavie și credința creștină².

În centrul exploziilor de informații din lumea contemporană stau știrile despre civilizațiile vechi, civilizații care își au originea în strămoșul comun, în prima pereche de oameni : Adam și Eva (Facere I, 26) de unde începe și istoria umană³. Nici o carte din lume n-a furnizat și nu furnizează mai multe date despre lumea de atunci (date astronomice, antropologice, biologice, despre faună și floră etc.) ca cele găsite în Sfînta Scriptură⁴. Interesul pentru această scriere este imens. Așa se face că în zilele noastre, tipărirea Bibliei în peste 2.000 de limbi și dia-

Abrevieri : Ort. — revista Ortodoxia ; RT — Revista teologică — Sibiu ; S.T. — Studii teologice ; B.O.R. — Biserica Ortodoxă Română ; M.O. — Mitropolia Olteniei ; M.B. — Mitropolia Banatului ; G.B. — Glasul Bisericii etc.

1. Șerban Andronescu, *Cadmos. Scurtă istorie a scrisului*. Ed. științifică, București, 1966, Cuvînt înainte, p. 6—7 ; Ion Gheție, Alexandru Mareș, *Originile scrisului în limba română*, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1985, p. 177—364 și mai ales, † Nestor Vornicescu, *Scrieri patristice în Biserica Ortodoxă Română pînă în sec. XVII*. Teză de doctorat, Craiova — 1983, p. 29—84 ș.a.

2. Conf. P. I. David, *Atitudini mai noi cu privire la valoarea și interpretarea Sîntei Scripturi*, în «MB», XXXIV (1984), nr. 3—4, p. 128—138 ; Idem, *Premise ale dialogului anglicano-ortodox*, în «ST», XXVIII (1976), nr. 3—6, p. 231—369. Pe larg : *Despre Sfînta Scriptură* (și Sf. Tradiție) întregul număr 2/1980 al revistei «Ortodoxia», XXXII.

3. V. E. Laričov, *În căutarea strămoșilor lui Adam*. Istorisirile unui arheolog, trad. de Niculiță Vuță, București, 1986, *Grădina Edenului*, p. 69—116.

4. Diac. Emilian Cornițescu, *Descoperirile arheologice din Țara Sfîntă în ultimii 50 de ani (1920—1970) și raportul lor cu Vechiul Testament*. Teză de doctorat, în «ST», XXXIV (1982), nr. 7—8, 9—10 și extras, București, 1983, passim ; Sigfried Oertwig, *Călătorie prin orașe dispărute*. O incursiune în domeniul arheologiei. Trad. din l. engleză de Virgil Cîndea, Ed. științifică, București, 1966, passim și recenzie în «GB», XXVI (1967), nr. 3—4.

lecte o face cea mai răspândită carte din lume și unul dintre cele mai importante monumente de cultură și civilizație⁵.

Universitățile lumii, creștine sau necreștine, cu studenți liber-cugetători sau fără să mărturisească o credință religioasă, sau un sistem filosofic, cercetează scrierile Vechiului sau Noului Testament.

Biblia însă, pe lângă inspirația dumnezeiască (II Tim. III, 16) a fost tradusă, așa cum am văzut, în diferite limbi, mult mai multe decât la Turnul Babel și la Cincizecime. Și o dată cu o nouă traducere au intervenit nenumărate comentarii; Sfânta Scriptură, din tezaur revelat, a devenit și un mijloc de prozelitism și existență. Practica nu este nouă și indeletnicirea nu este încheiată.

În Biserica Ortodoxă, totdeauna Sfânta Scriptură⁶, alături de Sfânta Tradiție⁷ au fost considerate Căile de transmitere a Descoperirii lui Dumnezeu, iar ierarhia a veghează asupra traducerilor și a răspuns de autenticitatea lor în fața credincioșilor.

În Apus, ierarhia a considerat Biblia «bun al său», iar Papa, mai tirziu, a interzis traducerea, copierea, tipărirea și chiar citirea, prin «bule papale» și circulare ale Vaticanului. Introducându-se statuile în biserică și muzica instrumentală în cult, credincioșilor romano-catolici li s-a șters imaginea biblică (pictura bisericască -- Biblia neștiutorului de carte) și li s-a «închis» gura, nemaiputând cînta imne și psalmi (Efes. V, 19). Nemulțumirea a fost generală, dar Inchiziția și alte mijloace «de apărare» ale Vaticanului au potolit cu știutele mijloace încercările de descătușare a spiritului⁸. Dar prereformatorii și reformatorii au ridicat masele de credincioși declarînd «libertatea la cuvîntul Scripturii»⁹, și de aici consecințele. Biblia a fost tradusă fără discernămint, interpretarea a devenit personală și din Cartea Bisericii, Scriptura a devenit mijloc de prozelitism, de schimbare, de îndoială, de «selectare» a cărților sale, de scoatere sau adăugare de texte, de exegeză «riguroasă»: de la șola Scriptura, s-a ajuns la nulla Scriptura: de la șola fide, la șola grația și pînă la desacralizare, demitizare a Bibliei, la «povești» iehoviste sau

5. «De trei milenii și jumătate «Cartea cărților ne este călăuză și veac de veac, generație după generație ca o mare nouă, dintr-însa respiră neconținut viața, cu al ei zburcuc, cu ale sale idealuri» (Șef rabin Dr. Moses Rosen, *În lumina Torei*, Ediția a III-a, București, 1980, p. 3).

6. A se vedea pe larg întregul nr. al rev. «Ort.», XXXII (1980), nr. 2, † Nicolae, Mitropolitul Banatului, *Temeiurile învățaturii ortodoxe*, Timișoara, 1981, p. 9—37; Petru Movilă, *Mărturisirea de credință a Bisericii Ortodoxe 1642*, Traducere și «Cuvînt înainte», de Prof. Al. Elian, Ed. Institutului biblic, București, 1981, p. 61—87. P. I. David, *Premise ale Dialogului...*, p. 329—348.

7. † Nicolae, *op. cit.*, p. 57—116, întregul nr. 2 al rev. «Ort.», 1980, Prof. N. Chițescu, *Scriptură, Tradiție și tradiții*, în «Ort.», XV (1963), nr. 3—4, p. 363—423, Diac. I. Caraza, *Sfânta Tradiție la unii teologi evangheliști actuali*, în «Ort.», 2/1980, p. 331—354, P. I. David, *op. cit.*, p. 349—378.

8. Ne referim la inchiziție (*Premise ale Dialogului...*, p. 308—402), la iezuiți în general (p. 391, 493), din care unii autori cabaliști deduc «decăderea» Bisericii de parcă Biserica lui Hristos ar avea numai *temelia petrină*, și ar fi îngrădită de istorie și civilizații (Victor Kernbach, *Biserica în involuție*, București, 1984, *passim*).

9. V. Vasilache, *Biblia în ortodoxie*, Mînăstirea Neamt, 1939; P. I. David, *Premise ale dialogului...*, p. 394—403; *Istoria generală a științei*, trad. din l. franceză, Ed. științifică... București, 1970, p. 585—650; *Mysterium salutis...*, tom. I, 2, Paris, 1969, p. 73—91.

hristice, la moartea lui Dumnezeu¹⁰ și religii «anicone»¹¹. Această imagine apocaliptică, acest act necugetat, această batjocură a cuvîntului lui Dumnezeu așezat în scris este ecoul peste milenii a tilcuiților Legii, a cabaliștilor și interpreților, a «creatorilor» de religii¹²: «făcînd din pîntecele lor, dumnezeul lor...» (Filip. III, 19) și schimbînd totul după poftele lor (I Ioan II, 16).

Depășind cadrul revoltei pentru cei credincioși și pentru oamarii de cultură și artă¹³, unele traduceri sectare (parțiale din bibliile lor, din apocrif) sînt preluate sau comentate de reprezentanți ai unor ideologii ariene, sovine, antisemite etc.¹⁴ și tipărite cu titluri curioase¹⁵. Și mistificarea are obscurantismul «dreptar» și sectele tipăresc Apocalipse și comentarii în legătură cu Armagedonul sau cu alte «istorii» mileniste. În acelaș timp se imprimă texte în legătură cu «Pietrele» căzute din cer sau cu naivele «visuri» ale îngerilor sau ale Maicii Domnului, toate avînd același scop: prozelitismul sectant și al grupărilor anarhice¹⁶.

Și pe bună dreptate, creștinul de astăzi și omul de cultură contemporan, cititor al cârților «sfinte» se întreabă: care este Biblia cea adevărată? S-ar putea răspunde: 1. Cea «ortodoxă», că-i mai aproape de sufletul omului; 2. cea catolică, fiindcă este tradusă de un «specialist»; 3. cea «protestantă», deoarece este tradusă «critic». Noi vom răspunde: Sfînta Scriptură cea adevărată este cea păstrată de Biserică nealterată, neadaptată și chiar cu unele lacune sau stîngăcii în traduceri, dar care respectă ineranța și dreptul personal al diferiților autori inspirați.

*

Și totuși, Bisericile, popoarele și civilizațiile au avut în decursul veacurilor cite o traducere-monument sau o ediție princeps care le-a modelat spiritul și le-a stabilit graiul.

Astfel, Moise, pe lângă Tablele Legii, a dat poporului ales Penta-teuhul (sec. XIII, f. Hr.). Adăugîndu-se apoi profețiile, psalmii etc. și astfel apare, în sec. X—IX, f.Hr., începutul canonului Vechiului Testament,

10. Diac. P. I. David, *Curențe noi în teologia anglicană*, în «Ort.», XVIII (1966), nr. 3, p. 357—386; † Antonie Plămădeală, *Biserica slujitoare...* în «ST», XXIV (1972), nr. 5—8, p. 543—544; Prof. Ștefan Alexe, *Curențe noi în teologia contemporană*, în «Ort.», XXIX (1977), nr. 1, p. 86—126.

11. Expresia aparține unor căutători de «erori ale religiei» (*Biserica în involuție..*), p. 326, ș.a.

12. P. David, *Premise ale dialogului...*, p. 339—340.

13. *Ibidem*.

14. Tutorul acestora («Biblia hazlie», de Taxil; «Biblia pentru credincioși și necredincioși», de Iaroslavski, «Povești biblice», de Kosidovski etc. traduse în T. română) le-a răspuns cu recunoscuta-i autoritate Dr. Moșes Rosen, *Învățătură biblice*. Ediția a treia, București, 1981, p. 70—114, *Ibidem*, vol. III, București, 1983, p. 13—32.

15. Evanghelia mutilată și denaturată de raționaliștii contemporani (trad. de Gr. Marcu), în «R.T.», Sibiu, nr. 9—10/1945, p. 391—407 și nr. 11—12/1945, p. 462—480, dar nimeni nu se mai îndoieste astăzi de autenticitatea primelor scrieri nou-testamentare și de probarea lor cu atîtea descoperiri arheologice sau manuscrise (Conf. P. I. David, *Atitudinile mai noi...*, p. 130—138).

16. Și astăzi, în Apus, destul de multe edituri imprimă nenumărate «texte sfinte», bibli de tot felul sau selecții de «profeții» despre veacul apocaliptic. În același timp, se fic scenarii și se turnează filme cu un asemenea conținut. De exemplu: Panorama credie: (în trei serii sub patronaj iehovist); Ziua de apoi (SUA, 1985) etc.

în urma eforturilor regilor David și Solomon¹⁷. V. Testament este observat în toate robiiile și respectat și după cucerirea lui Alexandru Macedon († 323); dar cea mai monumentală traducere este *Septuaginta* (începutul sec. III î.Hr.)¹⁸. Probitatea acestei traduceri este confirmată de manuscrisele qumranite¹⁹. Textul acesta a fost însușit și de Biserica Ortodoxă, ca de altfel și textele Noului Testament confirmate de manuscrisele descoperite în Minăstirea «Sfânta Ecaterina» din Muntele Sinai (1980)²⁰.

Este adevărat că traduceri și imprimările textului sfânt au fost patronate de Biserică. Legea (Cărțile lui Moise) era ținută cu mare respect pînă la intrarea în Canaan, cînd poporul biblic a luat contact cu alte neamuri, ce au influențat viața sa.

Robiile babiloniene, siriene, grecești și romane au diminuat respectul unora pentru Tora, iar Cabala a denaturat sensul clasic, interpretînd și dînd caracter național textelor vechitestamentare.

Noul Testament — ca realitate și împlinire a celor vechi (Gal. IV, 4), fiindcă Mîntuitorul a venit «să plinească Legea și profeții» (Matei V, 17) — n-a fost contestat în primele secole. Cînd au apărut ereziile și s-au răspîndit sectele, grupările contestate de nuanțe dochetiste sau iudeo-elenistice au început contestările. Și așa cum textele sfinte au fost scrise pentru întărirea Cuvîntului (Ioan XX, 31) și mărturia celui ce le-a trăit și văzut (Ioan XXI, 24), tot astfel traduceri și copierile fidele au întărit comunitățile creștine (II Cor. XIII, 10), cu toate că Mîntuitorul Hristos poruncise «Mergînd, învățați toate neamurile...» (Matei XXVIII, 19) și «propovăduiți Evanghelia la toată făptura...» (Marcu XVI, 16).

Reținem deci că traduceri și copierile, selectările de text și imprimările trebuie făcute de Biserică, cu concursul neprecupețit al specialiștilor în interpretare și cunoscători ai limbii și tradițiilor textelor vechitestamentare și neotestamentare, precum și cunoscători ai obiceiurilor popoarelor pentru care se fac traduceri și tipărirea Bibliei. Deci traducerea și tipărirea textelor sfinte este un act responsabil de cultură și civilizație, nicidecum o nouă încercare de prozelitism și propagandă confesională care are la bază factorul economic, de cîștig sau de redre-

17. P. I. David «Sulul Templului» — o cronică biblică de acum 3000 de ani, în «Ort.», XXXI (1979), nr. 1, p. 210.

Eminența Sa dr. Moses Rosen consemna: «...biata Biblie a trecut, cu diversele sale traduceri, printre furcile caudine ale ironiei observații «traduttore-traditore» și că Ilmba sîntă, ebraica, este singura cheie care îți deschide ale ei gînduri și simțăminte cu profunzimea lor... Biblia e asemănătoare Autorului ei: Dumnezeu...» (vol. III, p. 3).

18. Amănunte și precizări la Ț. Antonie Plămădeală, *Biblia de la 1936 și avaturile ei*, în «Dascăli de cuget și simțire românească», Ed. Institutului Biblic, București, 1981, p. 414—454; Virgil Căndea, *Rațiunea dominantă. Contribuții la istoria umanismului românesc*. Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1979, p. 9—31 ș.a.

19. V. Anania, *Descoperirile de la Qumran*, în «Ort.», IX (1957), nr. 2, p. 362—366; Pr. prof. Gr. Marcu, *Lumina de la Răsărit*, în «ST», X (1958), nr. 1—2, p. 126—136; I. Săbăduș, *Descoperirile de la Marea Moartă și raportul lor cu Noul Testament*, în «ST», XVII (1965), nr. 219—225; Em. Cornițescu, *op. cit.*, p. 105—122.

20. Manuscrisele se găsesc în Canada și nu se vor da publicității rezultatele cercetărilor pînă ce nu vor fi reconstituite și recuperate unele texte înstrăinate. Cîpii după acestea ca și după manuscrisele qumranite — se află și în Muzeul de arheologie din Ierusalim.

sare financiară a unei tipografii falimentare. Deci o apariție a Bibliei sau numai a Noului Testament, ori alte cărți selectate din Sfânta Scriptură sau în legătură cu aceasta, este un moment principal în viața unei comunități și trebuie considerat ca atare, ca o slujire a adevărului, a Bisericii lui Hristos.

Amintim numai cîteva dintre traduceri clasice, cele mai importante, ale Bibliei.

1. După Septuaginta, textul critic pentru Biserica Răsăritului, au rămas de la Origen o revizuire critică prin cunoscuta sa lucrare «Exapla» și alese comentarii.

2. Fericitul Ieronim traduce Sfânta Scriptură în limba latină (382): Vulgata (textul oficial al Bisericii Apusului). Ieronim a introdus și termeni care comportă echivoc și critică. Textul trebuie să fie tradus exact, nu «popular sau savant», nu adaptat sau evitînd unele expresii. După traducerea sa și alte încercări de traduceri, Beda Venerabilul, tot în limba latină, dă o altă traducere a Bibliei (735). În sfîrșit, Erasm de Rotterdam face o traducere critică și științifică.

3. Pentru popoarele germanice, Ultila, traduce Biblia în limba germană după texte latine sau grecești (și chiar traduceri care circulau la strămoșii noștri). Dovedă, în traducerea sa se găsesc unele cuvinte de origine dacă (ai. — usturoi).

4. Frații Chiril și Metodi traduc în limba slavonă textul sfînt al Scripturii (sec. IX), și după ei, pînă astăzi se tipărește Biblia în limbile slave.

5. Prereformatorii din Marea Britanie traduc în limba engleză textele Bibliei, iar Wyclif (1384) le desăvîrșește. De fapt, Reforma a plecat și de aici: traducerea Sfîntei Scripturi în limba poporului și citirea ei de către fiecare credincios, fiind înțlia încercare de «descătușare spirituală».

6. Principalii reformatori ai secolului al XVI-lea își întăresc «Invățătura» pe textul critic al Scripturii (Hus, Savonarola), Luther — traduce Biblia, 1522—1524 (de asemenea, Tyndale, 1525, urmînd, apoi, Zwingli, Calvin etc.).

7. După aceste numeroase traduceri, popoarele își revendică dreptul de a avea un text recept. Astfel, englezii posedă Biblia «King James», 1611, revizuită în 1881 și 1961. După aceasta, cei de peste ocean au scos o ediție locală, Mass. 1663, dar Biblia oficială pentru poporul american, indiferent la care biserică sau confesiune aparțin cititorii, este Biblia «Aitken», Philadelphia, 1782.

8. Am lăsat la sfîrșit traducerile românești²¹. Mai întii, strămoșii noștri au folosit textele latine și grecești. Sfîntul Apostol Pavel propovăduiește Evanghelia pînă în Iliric (Rom. XV, 19) și poposește o iarnă la Nicopol (Tracia). Nu este exclus ca primii creștini, ucenici ai Sfîntului Apostol Andrei și trimiși ai Sfîntului Apostol Pavel, să fi citit sau să fi tradus epistolele pauline (mai ales cele către galateni și tesaloniceni).

21. Prof. dr. Milan Šesan, *Originea și timpul primelor traduceri românești ale Sf. Scripturii*, Cernăuți, 1939 pass. Prof. Gr. Marcu, *Sf. Scriptură în limba română*, în «MO», IX (1957), nr. 3—4, p. 149—160 și mai ales Prof. N. Nicolaescu, *Scurt istoric al traducerii Sf. Scripturii*, în «ST», XXVI (1974), nr. 7—8, p. 489—521. De asemenea: *Biblia în românește*, în «R.T.», întregul număr 11—12/1938.

Așa cum am văzut, Ulfila traduce Biblia în limba germană, cu caractere runice (unele se văd astăzi în Complexul monastic «Basarabi»), după texte folosite de ierarhii tomitani și cei din davele dacoromane. De asemenea, Chiril și Metodiul folosiseră (mai târziu), manuscrise și codici cu texte scripturistice. Totuși, primele traduceri sînt făcute odată cu formarea poporului român și acestea au circulat în toată aria de întărire a limbii române pînă la tipărire — dovadă Omiliarul de la Brașov, sec. XI—XII²², Manuscrisele de la Ieud, sec. XIII—XIV etc.²³. Așa cum se știe, textul Pentateuhului apare la Orăștie, în (1582) iar în (1648), ca o continuare a operei de unire politică făcută de Mihai Viteazul (1600), se tipărește Noul Testament de la Bălgrad, sub mitropolitul Simion Ștefan²⁴. De ce apar în Transilvania?, este ușor de sesizat: pentru răspuns imediat prozelitismului religiilor naționalităților conlocuitoare care, cu textul Bibliei, doreau cîștigarea românilor la credințele lor.

Poporul român, prin reprezentanții săi înțelepți, intră în rîndul celor mai civilizate națiuni prin tipărirea BIBLIEI LUI ȘERBAN, Biblia de la București, 1688²⁵, cu contribuția și binecuvîntarea ierarhilor români și cu o Prefață a Patriarhului Dositei al Ierusalimului. De atunci și pînă astăzi, Sfînta Scriptură se tipărește cu aprobarea Sinodului și binecuvîntarea Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române²⁶. Astfel, toți patriarhii Bisericii Ortodoxe Române au avut în vedere tipărirea textului nealterat al Sfintei Scripturi pentru întărirea credinței și apărarea adevărului Evangheliei. Patriarhul Miron Cristea († 1939) se îngrijește de tipărirea Sfintei Scripturi, București, 1936²⁷ (responsabili: Gala Galaction și V. Radu), după ce apăruseră traduceri și imprimări destul de corecte. Patriarhul Nicodim († 1948), desăvîrșește tipărirea Sfintei Scripturi în condiții deosebit de grele (al doilea război mondial), București,

22. Prof. Vasile Olteanu, Directorul Muzeului «Sf. Nicolae-Schei», Intîia Școală Românească din Scheii Brașovului, Brașov, 1981, p. 6—24, 12 (clișeu).

23. Prof. L. Graur, Manuscrisul de la Ieud, în «BOR», XCIII (1975), nr. 1—2, p. 244—246. Controverse în legătură cu mss. Text stabilit, studiu filologic, studiu de limbă și indice, de Miroslava Toodoroscu și Ion Choșie, Ed. Academiei, București, 1977, p. 26 ș.a.

24. Reedîțarea Noului Testament de la Bălgrad va fi făcută sub îngrijirea P. S. Episcop Emilian de Alba Iulia pentru jubileul traducerii (1648—1988).

25. Ca și N. Testament de la Bălgrad și Biblia lui Șerban va fi reeditată — text paralel — 1688—1988, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

26. «În Biserica noastră, deci — se spune în «Cuvînt către cititori» în ediția Bibliei, București, 1982, — textul Sfintei Scripturi este mai întîi rugăciune, parte a slujbelor bisericești care sînt podoaba de mult preț a Bisericii, parte dintr-un întreg viu al evlaviei împreună cu toți credincioșii ortodocși... Biblia nu poate fi, așadar, separată de viața de rugăciune și har a Bisericii, de Sfintele Taine, de adîncirea înțeleșurilor ei prin cultul atît de bogat și de înfrumusețat al Ortodoxiei» (p. 4).

27. Și ediția citată mai sus a avut ca îndreptar de traducere pe cea din 1936 («Cuvînt către cititori...», p. 6). În Prefața Bibliei din 1938 se spune: «...Sfînta Scriptură trebuie să îndeplinească, la noi, rodnicia ei menire și să pătrundă ca o rețea de apă vie ogoarele inimii și ale literaturii românești...» (p. VIII); Grigorie T. Marcu, Tare în Scripturi, în «R.T.», nr. 4/1937, p. 135—144.

1944²⁸. *Patriarhul Justinian* († 1977) se străduiește pentru cuvîntul scris tipărint două ediții ale Bibliei, București, 1968²⁹, București, 1975³⁰, în afara nenumăratelor ediții ale Psaltirii și Noului Testament. Patriarhul Iustin reactivează tipărirea textelor și comentariilor Sfintei Scripturi prin vasta operă : *Sfinții Părinți și scriitori bisericești*, în limba română — pînă acum s-au tipărit și sînt în tipar peste 20 volume (1987). Aceasta pentru a cît mai bună inițiere și convingere în textul mîntuitor al Scripturii a clerului și credincioșilor noștri. Nu s-a neglijat nici textul Bibliei. În 1979 a fost reeditat Noul Testament cu Psalmii, cu revizuirea textului de o comisie de specialiști, anexîndu-se : un *Îndreptar* cum se citește Apostolul și Sfînta Evanghelie de către slujitori și credincioși, în toate zilele de peste an.

Tot cu aprobarea Sfîntului Sinod a apărut *Biblia sau Sfînta Scriptură*, Editura Institutului Biblic de Misiune Ortodoxă, București, 1982, precum și o *Călduză a bunului creștin în Sfînta Scriptură* (1983). Ultimele ediții ale Sfintei Scripturi au ținut cont și de Biblia «ecumenică» apărută la Ierusalim (1961 și 1974) și s-au imprimat la Paris, au urmat apoi alte ediții (1965, 1975) în colaborare cu specialiști în noile ramuri științifice (arheologi, qumranologi, sumerologi, asiologi, clasiști etc.), cu text critic completat de ultimele descoperiri, codici și manuscrise. Biblia de la Ierusalim conține canonul cărților Sfintei Scripturi cu comentarii și precizări, completări și corectări după recente cercetări și de critica

28. Arhim. Scriban, *Biblia cuceritoare*, în «BOR», nr. 1—2/1940, p. 46—48. Printre altele, în «Lămuriri asupra Bibliei», 1944, Patriarhul Nicodim îndemna : «...De fapt însă Biblia nu-i o singură carte, ci o întreagă colecțiune și adunare de cărți sfinte, cu îngrijire alese de Biserică (subl.n.), scrise în diferite timpuri, în diferite locuri și în scop diferit, aparținînd la diferiții scriitori însuflați de Dumnezeu, sau de Dumnezeu luminați...» (p. XIII). *Răspunderea pentru traducere* este răspundere față de Dumnezeu, față de propriul suflet și față de conștiința credincioșilor care o citesc și o studiază (p. XXI, XXVIII ș.a.).

29. Atent și sensibil la viața poporului nostru și trăirea lui în Hristos, Patriarhul Justinian îndemna cititorii Sfintei Scripturi : «Deși omenirea s-a îmbogățit de la folosirea tiparului și se îmbogățește continuu cu multe alte cărți, Sfînta Scriptură rămîne totuși cea mai răspîndită carte în lume, fiind tipărită în aproape două mii de limbi și dialecte... Încredințăm, deci, clerului și fiilor duhovnicești ai Bisericii noastre această nouă ediție a Bibliei cu convingerea că ea va fi de real folos pentru satisfacerea nevoilor lor sufletești...» (*Biblia sau Sfînta Scriptură* tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sf. Sinod. *Cuvînt către cititori*, p. 5, 7).

30. «Într-adevăr, scria vrednicul de pomenire Justinian-patriarhul, Biblia a avut un rol de mare importanță în viața sufletească a dreptcredinciosului nostru popor, ca de altfel în viața tuturor popoarelor creștine. Biblia este strîns legată de spiritualitatea credincioșilor noștri și de istoria vieții culturale românești, cum de altfel este legată și de spiritualitatea și cultura celorlalte popoare creștine. Cuvîntul lui Dumnezeu aflat în Sfînta Scriptură a intrat ca un factor hotărîtor în plămada sufletească a credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, le-a format firea, le-a fost mîngierea și puterea susținătoare de-a lungul veacurilor... Facă Domnul ca, odată cu ajungerea acestei noi sfinte Scripturi în casele credincioșilor, să intre în ele și rîvna pentru citirea ei în duh de rugăciune, de prețuire a întregii Tradiții apostolice, de înțelegere și de aplicare a ei în duhul acestei Tradiții și de alipire și mai strînsă la Sfînta noastră Biserică Ortodoxă...» (*Biblia sau Sfînta Scriptură*, Ed. Institutului Biblic, București, 1975, «Cuvînt către cititori», p. 3, 7).

textului. Este o Biblie de probitate filologică, fără angajamentul unei Biserici sau confesiuni. Ea este, așa cum indică *Biblia Vaticanului* (1979), arbitrul critic al textului și judecătorul orb al erorilor³¹.

Mai trebuie adăugat faptul că prima carte imprimată, după descoperirea tiparului de către *Johannes Gutemberg*, (1450) a fost *Biblia* în limba germană, Mainz, 1450—1456.

Așa cum se știe, textele sfinte se găseau în codici, fără o ordine sau compartimente. În 1240—1250, arhiepiscopul Ștefan Langton împarte în capitole textele Sfintei Scripturi, ca apoi alții (H. de Santadora, Isac Natan) să desăvîrșească lucrul început prin împărțirea în versete: Pentateuhul de Sabbioneta (1557) și restul V. Testament în 1661. Primele încercări în această formă au fost imprimate: Biblia din 1551, în Franța; iar în 1560, la Geneva, în limba engleză.

Pentru ușurarea citirii s-au încercat și versificări mai mult sau mai puțin reușite. Noul Testament în versuri apare în (1582). O asemenea încercare s-a făcut și la noi, dar numai pentru unele părți ale Sfintei Scripturi. Cea mai reușită însă este, Psaltirea în versuri a Mitropolitului Dosoftei, 1673, început de eră în poezia românească, eră desăvîrșită de Mihai Eminescu. Multe încercări românești de versificare s-au tipărit sau au rămas în manuscris; Evanghelia după Ioan s-a imprimat, în condiții mai acceptabile.

*

Dar ceea ce derutează pe mulți cititori ai Bibliei este traducerea lui Dimitrie Cornilescu. Iar alții nu știu că fostul ierodiacon Dimitrie a fost scos din monahism și caterisit ca un călcător al jurământului monahal și eretic în același timp. De fapt a și plecat din țară cu «aleasa sa spirituală», prințesa Raluca Calimahi, pierzînd timpul în Apusul Europei și murind în emigrație, la Montieux (1981) și este depus în Cavoul Calimahi. Cu el și prin influența lui nefastă se căntăntă a fost caterisit (după îndelungi cercetări, 1924—1926) Tudor Popescu, fostul paroh la «Cuibul cu barză».

Traducerea Bibliei lui Cornilescu (1921—1924)³² s-a făcut după tipărituri engleze, franceze și germane, potrivind textul Scripturii după

31. *Biblia de la Ierusalim*, 1961, are titulatura astfel: *La Sainte Bible*. Traduite en français sous la direction de L'École biblique de Jérusalem, Les Edition du Cerf, Paris, 1961. Imprimé en Belgique, 1669 pag. + 8 hărți.

A urmat, sub auspiciile UNESCO: *Le Trésor spirituel d'humanité: La Sainte Bible. Textes sacrés, traditions et oeuvres d'art de toutes les religions*. Coll. dirigée par Jean Chevalier, Tom. 1955. Première Edition Oecuménique. Editions Planète, Paris, 1965; vol. I — 626 pag.; vol. II — 592 pag.; vol. III — 440 pag. + Apendice, hărți, iconografie.

Cele mai de seamă studii pe manuscrise și pe documente le elaborează cercetătorii americani sau de alte naționalități din Școala biblică din Ierusalim, dovadă: *America's History Lands*. Landmarks of Liberty, National Geographic Society, 2 vol., Washington, 1967, și în aceeași editură *Everyday Life in Bible times*. Volum colectiv sub redacția: Melville Bell Grosvenor, Washington, 1967. Ample amănunte, și la Em. Cornilescu, *op. cit.*, p. 139—148.

32. Pr. Ioan Mircea, *Traduceri greșite ale Sfintei Scripturi în limba română*, în «BOR», Cl (1983), 3—4, p. 184—200.

cunoscutele obiecții sau modificări reformate³³. La început, aceste tipăriri ale Bibliei «mai bune» și «mai necesare» — cum le numea — apărute în știmizele «tudoriste», n-au fost luate în seamă, dar ușor-ușor au început să circule nu numai la adepții tudoriști, ci și la curioși și cititori obișnuiți. De ce? Sfânta Scriptură, 1914, era masivă, nu se folosea decât de către preoți, la cancelaria parohială sau în bibliotecă, ceea ce a ușurat nu numai citirea «fascicolelor» de către credincioși, ci și comercializarea și multiplicarea ediției Tudor Popescu-Cornilescu³⁴.

Cei doi luând legătura cu Adley — capelanul anglican din București — au intrat în relații cu Societatea biblică britanică (înființată în 1804). Astfel, Dimitrie Cornilescu dovedește persistență în erezie și neascultare față de superiori și dă o traducere în limba română pe care Societatea respectivă o imprimă, Biblia-Cornilescu, devenită Biblia britanică, s-a tipărit în format mic, la început, ceea ce a avut succes comercial și apoi în format mare. În țară, această biblie s-a răspândit, mai întâi, la adepții tudoriști și apoi la mulți cititori neavizați sau simpli amatori de «a avea» Biblia. Or, în afara granițelor României, la cei în misiuni sau emigrați între cele două războaie mondiale, Biblia-Cornilescu a devenit textul-tipărit mult căutat, Societatea biblică furnizând Biblia în limba română la cerere, în orice localitate a globului.

*

Dar răul niciodată nu vine singur. În preajma celui de al doilea război mondial, propaganda sectantă s-a intensificat. Grupările anarhice au luat amploare: Oastea Domnului, după caterisirea lui Iosif Trifa (1937) și stiliiști foloseau, difuzau și comercializau «Biblia britanică». Pe lângă aceștia, după al doilea război mondial, toți adepții cultelor neoprotestante și ai sectelor religioase au folosit Biblia britanică pentru «noua» lor credință, dar mai ales în intensificarea prozelitismului printre cei rămași fideli Bisericii strămoșești. Cei fugiți în străinătate sau plecați la «frații de credință», de acolo au desăvârșit cele începute de «părintele» lor Cornilescu, adăugând traduceri de comandă concepțiile lor baptistale, advente, fundamentaliste, mileniste etc. Și nu este de mirare cînd, în unele ediții, apare anul 2000, ca sfîrșit al lumii (în textul Apo-

33. VARLAAM, *Opere. Răspunsul împotriva Catihismului calvinesc*. Introducere și îngrijirea ediției: Mirela Teodorescu, București, 1984, p. 190—191; Andrei Oțetea, *Renașterea și reforma*. Ed. științifică, București, 1968, p. 251—282... Și chiar părerile lui Dimitrie Cornilescu despre Biblie: *Cîteva lămuriri în chestiuni de traducere a Bibliei*, în «B.O.R.», nr. 8/1923, p. 567—570; Idem, *Impărăția lui Dumnezeu* (traducere), în «R.T.», Sibiu, nr. 6, 10—12 și 14—17/1912.

34. P. Stavrescu, *Tudorismul*, București, 1933; D. Georgescu, *Cuvinte de lămurire în chestiunea celor petrecute la biserica Cuibul cu barză*, în «BOR», nr. 11—12/1923; *Tulburarea de la Cuibul cu barză*, în «Revista teologică», nr. 2—3/1924.

Pentru înțelegerea și pentru primirea ediției «Biblia» 1914 s-au străduit teologii români de atunci. Exemplu: *Citirea Sacrei Scripturi*, în «Revista teologică», Sibiu, nr. 5/1984, p. 36—37; *Biblia în veșmint nou*, în «idem», nr. 5/1910, p. 181—187, N. Bălan, *Un congres biblic românesc*, în «idem», nr. 2/1912, nr. 3 și nr. 4—5/1912; *Să citim Sfînta Scriptură*, în «idem» nr. 2/1913 și mai ales, după apariția Bibliei 1914, N. Totu, *Biblia și democrația*, în «idem», nr. 2/1925, p. 38—45; *Suprema importanță a citirii Sf. Scripturi*, trad. de Sanda I. Matelu, în «idem», nr. 7/1933, p. 290—297 (mai ales «...biblii schilodite...», p. 291).

calipsei), sau alte fantezii pentru hrana celor bolnavi religios,eretici de toate categoriile.

Este adevărat, limba evoluează, unele expresii se schimbă, neologismele abundă, dar responsabilitatea traducerii, adaptării sau reeditării Sfintei Scripturi o are Biserica și nicidecum companiile comerciale sau «cercurile» de traducători particulari, cum se practică la sectele religioase de astăzi. Așadar, textul bibliilor confesionale este tradus și potrivit, conform doctrinei și concepției lor, de aici și concurența între biblii bune și biblii neacceptate, vechi, depășite, fără atracție... Unii editori «specialiști» s-au grăbit să redea pieței «cărțile sfinte»: biblii pentru marinari, pentru savanți, pentru aviatori și cosmonauți etc., încît textul acesta nu este departe de fanteziile cosmogonice și cosmologice din Vedanta, Upanișade, Iliada și Odiseea, Eneida sau din creațiile mitice... Asemenea producții derutează spiritul uman, deformează conștiința cititorului și din textul biblic ca descoperire a lui Dumnezeu lăsată în scris, ca normă de credință, o asemenea scriere devine pericol sufletesc, îl derutează pe cel evlavios, îi insuflă instabilitate în credință și neîncredere în autoritatea Sfintei Scripturi. Și este cunoscut faptul că adepții sectelor religioase umblă din comunitate în comunitate și e greu să se hotărăscă «ce să creadă» și cînd se stabilesc, devin fanatici, creduli și refractari obștii care are alte păreri. Or, această stare o dă și folosirea textelor biblice în alte scopuri, în afara celor religios-morale ca și apariția Bibliei în traduceri tendențioase.

*

Așa cum se știe, traducerea Bibliei în afara Bisericii au fost făcute pentru constituirea sau «întărirea» confesiunii și apoi sectei religioase. Așa se face că și D. Cornilescu traduce tendențios, sectant în scopul introducerii în mijlocul «tudoriștilor» a textelor biblice pentru a «întări» noua credință sau încercarea de «unire» a credințelor și părăsirea unității de credință în «Același Domn, credință și botez.» (Efes. IV, 5).

Abaterea de la credință printr-o traducere tendențioasă nu se poate sesiza ușor de către credinciosul neinițiat. Așa se explică și dorința multora de a poseda Biblia, fără a pune întrebarea, în ce măsură au sub ochi o traducere aproape de adevăr. Fuga de răspundere, dovada rătăcirii traducătorului Bibliei britanice, se vede din lipsa Prefetei, Prologului, Cuvîntului de Îdmurire, Introducerii etc., acest text al Bibliei britanice fiind confesional-comercial, fără girul cuiva.

În același timp, Biblia britanică folosește limbajul de atunci, modificările survenite pe zaț sau pe plăcile ofsed etc. sînt accidentale și pentru întărirea erorilor (Un singur exemplu : în loc de «chip cioplit... ido... imagine...») s-a introdus, și s-a «corectat», așa cum vom vedea, icoană).

*

* *

În cele ce urmează, vom selecta cîteva texte din Biblia britanică folosite în prozelitismul sectant ca obiectii împotriva învățaturii ortodoxe sau ca justificări din «Sfînta Scriptură» pentru noile credințe. Ajungînd aci, se constată că unele secte nici nu mai «recunoșc» existența lui Dumnezeu, ci justifică «credința» prin Biblie, altele atacă formele de manifestare a cultului sau credinței prin fapte.

Că este un pericol real și un prozelitism fățis tipărirea și difuzarea Bibliei britanice, ne-o arată textele paralele.

Vom folosi **Biblia britanică** (traducerea lui Dimitrie Cornilescu) Ediția, **București, 1987** și **Biblia** sau **Sfinta Scriptură**, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, **1982**.

1. Scopul clar al prozelitismului se constată din traducerea adecvată, adică «cîștigarea» a cît mai mulți adepți pentru secte de la alte Biserici și culte.

BIBLIA «BRITANICA»	TEXTUL	BIBLIA SAU SFINTA SCRIPTURA
— Duceți-vă și <u>faceți ucenici</u> din toate neamurile...	Matei XXVIII, 19	— Mergînd, <u>învățați</u> ³⁵ toate neamurile...
— Pînă vom ajunge toți la <u>unirea credinței</u> ...	Efes. IV, 13	— Pînă vom ajunge toți la <u>unitatea</u> ³⁶ credinței...

2. Mîntuirea este scopul final al credinței. Aceasta are două aspecte: mîntuire obiectivă adusă de Mîntuitorul prin jertfa Sa (harul, răscumpărarea, îndreptarea etc.) și mîntuire subiectivă — colaborarea credinciosului cu harul lui Dumnezeu și credința lucrătoare prin dragoste (faptele bune). Acțiunea și noțiunea (îndreptare, drept) sînt traduse difuz, stilcît, iar verbul este folosit numai la forma pasivă³⁷.

— ...iar cei <u>neprîhăniți</u> vor merge în viața veșnică.	Matei XXV, 46	— ... iar cei <u>drepti</u> ³⁸ vor merge în viața veșnică.
— Eu sînt nevinovat de sîngele <u>neprîhănitului</u> acestuia.	Matei XXVII, 24	— Nevinovat sînt de sîngele <u>Dreptului</u> acestuia.
— Căutați mai întîi împărăția lui Dumnezeu și <u>neprîhănirea</u> Lui...	Matei VI, 33	— Căutați mai întîi împărăția lui Dumnezeu și <u>dreptatea</u> Lui...

35. Μαθητεύσατε — învățați — πάντα τὰ ἔθνη — toate neamurile.

36. εἰς τὴν ἐνότητα — la unitatea de credință, nu la «unire» — ἕνωσις; единство веръ — adică: unitatea de credință, nicidecum «unire»... De aici, mulți consideră credința creștină o adunare, unire de credințe, un sincretism religios justificat prin Biblie sau prin sîrădania teologilor!

Este curios că Insuși Liturghierul posedă asemenea eroare de traducere, «unire», în loc de unitatea de credință... în unitatem fidei (Efes. IV, 13) chiar ediția, București, 1980, p. 145, 211, 253 ș.a. în cea «completă» din 1987, nu s-a îndreptat.

37. Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*, p. 197; amănunte la P. I. David, *Ghid tematic pe temeiul Bibliei în dialogul asupra credinței creștine*, în «Îndrumător bisericesc, misionar și patriotic 1985» editat de Arhiepiscopia Bucureștilor, București, 1985, p. 54—55; Arhim. Cleopa Ilie, *Despre credința ortodoxă*, Ed. Institutului biblic, București, 1981, 102—112; Pr. Teodor Șerb, *Călăuza biblică*, Ed. Mitropolia Banatului, Timișoara, 1977, passim și mai ales *Îndrumări misionare*, în colaborare. Editura Institutului biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986, (în continuare: *Indr. mis.*); pentru mîntuirea obiectivă generală, p. 342—360 și pentru mîntuirea subiectivă — personală, particulară, p. 488—505.

38. (οἱ δὲ δίκαιοι) Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*, p. 195. *De asemenea drept-dreptar-dreptate* (p. 123—127), ca și *pedeapsă* (p. 371), răscumpărare (p. 410—411), răsplată (p. 411) sînt bine redată și explicate de același autor în *Dicționar al Noului Testament*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1984; Aceiași termeni sau noțiuni fundamentale ale credinței creștine sînt redați și explicați și în «Dicționar de teologie ortodoxă» alcătuit de Pr. Prof. Ioan Bria, Ed. Institutului Biblic... București, 1981, passim.

- ... printr-o singură hotărâre de iertare a venit pentru toți oamenii o hotărâre de neprihănire care dă viață; Rom. V, 18
- ... așteptăm prin credință nădejdea neprihănilor... Gal. V, 5
- ... pentru că odată socotiți neprihăniți prin harul Lui... Tit III, 7
- ... așa și prin îndreptarea adusă de Unul a venit, pentru toți oamenii, îndreptarea care dă viață;
- ... așteptăm în Duh nădejdea dreptății din credință.
- ca îndreptându-ne prin harul Lui...

3. **Credința**, «ca împlinirea celor nădăjduite și dovedirea lucrurilor celor nevăzute» (Evr. XI, 1), este însoțită în traducerea britanică de numai prin... pentru a atinge scopul: solus fide...

- ... omul nu este socotit neprihănit prin faptele Legii, ci numai prin credința în Iisus... Gal. II, 16
- ... omul nu se îndreptează din faptele Legii, ci prin credința³⁹ în Hristos Iisus.

4. **Maica Domnului**, cea prin care a venit Hristos, mântuirea noastră, este numită, în traducerea cu pricina: «**femele**», nevastă... iar Iosif «**bărbatul ei**»; și că Mântuitorul ar mai fi avut «**frați**», iar Maria, ca și Iosif ar mai fi avut fii?!...

- ... fecioara va rămâne însărcinată, va naște un fiu... Isaia VII, 14
- Iosif, bărbatul ei era un om neprihănit... Matei I, 19
- ... și a luat la el pe nevastă-sa... Idem, 24
- Dar n-a cunoscut-o până ce ea a născut un fiu. Idem, 25
- ...Fecibara va lua în pintece și va naște fiu⁴⁰.
- Iosif, logodnicul ei, drept îl înd...
- ... și a luat la el pe logodnica sa⁴¹...
- Și fără să fi cunoscut-o pe ea Iosif, Maria a născut pe Fiul său Cel Unul-Născut⁴².

39. *Μὴ διὰ πίστεως Χριστοῦ Ἰησοῦ*, «prin credință»... *nicidecum ex pietate mōvon* (Iacob II, 24)... așa cum spun sectanții pentru a elimina trăinicia, justificarea, certitudinea credinței: faptele bune, *Ghid tematic...*, p. 64—65. Pe larg *Indr. mis.*, «Îndreptarea» sau mîntuirea subiectivă», p. 491—501; «Credința și faptele bune», p. 501—505.

40. *καὶ τέκεται υἱόν*... simplu, nicidecum un (fiu). Deci s-a falsificat atât textul Vechiului Testament, cât și cel al Noului Testament prin adăugirea în traducere a numeralului un (*Dicționar al Noului Testament...*, p. 164—166; *Ghid tematic...*, p. 78—80; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 42—55; *Indr. mis.*, p. 781—795). A se vedea pe larg, *Despre Sfintele Taine*, întregul număr al revistei «*Ortodoxia*», 3—4/1979; *Despre Sfînta Liturghie*, idem, nr. 4/1980.

41. Trebuie făcută distincție între logodnică, nevastă, soție, femeie. *Logodna* este o stare a fecioarei, viitoarea soție, înainte de cununie sau oficierea căsătoriei — la evrei numai religioasă; nevastă este termenul popular de soție-tinără — în limbile slave «nevesti» înseamnă tot *logodnică*, arătînd că de fapt un bărbat bătrîn (70—80 de ani, cazul lui Iosif) rămîne numai logodit, nefiind în stare să «consume» căsătoria. Soție este femeia legată de bărbat, cu familie, copii, unde la popoarele slave, soție (sup-ruga) se identifică cu soțul («jenat» = însurat). În sfîrșit femeie este apelativ de gen, sex, expresie specifică calității feminine (*Dicționar al Noului Testament...*, p. 156—158, 173 etc. și *Ghid tematic...*, p. 79—80).

42. Calitatea de *Fecioară* a mamei după trup a Mîntuitorului a fost profetită de Isaia... iată «Fecioara, Alma — ἡ παρθένος, va primi în pintece... (VII, 14), iar rostul ei pămîntesc de femeie, de asemenea, a fost bine-precizat în textele sfinte... *sămînța temell* καὶ ἀνὰ μέσον τῆς γυναίκος... τοῦ σπέρματος αὐτῆς (Facere III, 15) și *femeia-mamă* suferind pentru propriul Fiu (Ioan XIX, 26—27); Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*, p. 190, *Dicționar al Noului Testament...*, p. 156, *Ghid tematic...*, p. 79).

5. *Lupta împotriva ierarhiei harice și declararea «diaconiei», «preoției» obștești sau universale de către secte (I Petru II, 5, 9; Ieșire XIX, 6) se adevărește și în «facerea» lui Cornilescu care traduce: Arhierul = Mare preot; preotul = presbiterul; bătrînul, episcopul = supraveghetorul⁴³.*

— ... are o preoție, care nu poate trece de la unul la altul.

Evrei VII, 24

— Și tocmai un astfel de Mare Preot ne trebuia...

Idem, 26

— (Pavel și Barnaba) au ridicat presbiteri în fiecare Biserică...

Fapte XIV, 23

— ... «Apostolii, presbiterii și frații: către frații dintre neamuri...

Idem XV, 23

— Este vreunul printre voi bolnav? Să cheme pe presbiterii Bisericii...

Iacov V, 14

— ... are o preoție netrecătoare (veșnică).

— Un astfel de Arhieru se cuvenea să avem...

— (Pavel și Barnaba) și hironinindu-le preoții în fiecare biserică...

— ... Apostolii și preoții și frații, fraților dintre neamuri...

— Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoții Bisericii.

6. Majoritatea sectelor de nuanță adventă au înălțurat din concepția lor răsplata faptelor bune (raiul), ei șocotindu-se «aleși și sfinți»; locul pedepsei, iadul⁴⁴, fiind șocotit «o lume a umbrelor, o locuință a morților...». Și acest lucru este trecut în Biblia britanică.

De asemenea, cazul «*traților*» Domnului, ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοὶ σου (Matei XII, 47) limba ebraică (ah), ca și limba greacă (adelphos) neavind mai multe sensuri, *frate* este expresie generală, însemnând nepot, văr, neam, rude, «frate» de credință, rugăciune, muncă, suferință etc. Ar trebui tradus, «rude după trup ale Sale» (Matei XIII, 55—56) (Dicționar al Noului Testament..., p. 169—172, Ghid tematic..., p. 78—79). Pe larg, întregul nr. 3/1980 al revistei «Ortodoxia», XXXII.

43. În multe «ediții britanice» de după Cornilescu se întrebuințează termenii după caz: «în loc de veșnică — *εἰς τὸν αἰῶνα*... se folosește: care nu poate trece — de la unul la altul; *Mare preot* în loc de Arhieru (ἀρχιερεὺς) pentru a cobori slujirea de Arhieru a lui Hristos în rîndul deservenților religiilor naturiste sau de misterii. La fel se procedează și cu celelalte trepte ierarhice (preot și diacon). Amănunte, în Dicționar al Noului Testament, p. 394—395, 114—115, 37 (137—139), 52 ș.a. Ghid tematic..., p. 75—78; Arhim. Cleopa Ilie, op. cit., p. 148—158, *Indr. mis.*, Iisus Hristos ca arhieru, p. 348—350; «Preoția generală sau obștească», p. 181—186, *Despre Biserică*, întregul nr. 3 și 4/1983 al revistei «Ortodoxia», XXXIV.

44. Este interesant că toate sectele evită cuvîntul *iad* (ᾗδης), de unde hades, infern etc., deoarece adeptii lui se șocotesc «pocăiți», «sfinți și aleși», lipsiți de judecata și pedeapsa Domnului». Și ca să fie «crima perfectă» au scos din Noul Testament termenul de *iad* și l-au înlocuit cu o noțiune mitică, legendară, neangajantă și literară: *Locuința morților*, «lumea umbrelor» sau «neființă».

Iadul nu se confundă cu *șeolul*, ci este o stare, o pedeapsă pentru păcatele noastre după ce, prin Iisus Hristos, i s-a dovedit existența și în același timp necesitatea (Luca XVI, 23 ș.u.). Explicații în Dicționar al Noului Testament..., p. 195—196, moarte firească, și moarte veșnică, p. 308—310; Ghid tematic..., p. 94—95; Arhim. Cleopa Ilie, op. cit., p. 214—217; Curios, dar adevărat, însăși Ediția Sf. Scripturi, 1982, a specialiștilor, folosește pentru obișnuința urechii traducerea ispititoare «cornilistă». Astfel, dăm exemplul numai un caz chiar revoltător de «libertinism»: «...plingînd, mă voi pogori în *locuința morților* (subl. n) la fiul meu...» (Facere XXXVII, 35), în loc de... în *șeol* — spre *iad* — ἡλκή... în *infernum* (Vulgata), în *iad* (εἰς ᾗδου); † Antonie Plămădeală, *Invățătura ortodoxă despre rai și iad*, în vol. «Ca toți să fie una», Editura Institutului biblic, București, 1979, p. 372—394; P. I. David, *Raiul și iadul în Invățătura creștină*, în «M.B.», nr. 9—10/1983, p. 580—584. Pe larg și în *Indr. mis.*, Raiul și iadul, p. 884—899 și întregul nr. 1/1984 al revistei «Ortodoxia», XXXVI.

- Pe cînd era el în Locuința morților, în chinuri, și-a ridicat ochii... **Luca XVI, 23** (și cele 10. texte paralele). — Și în iad, ridicîndu-și ochii, fiind în chinuri...

7. Cinstirea chipurilor și imaginilor sfinte (icoanele) de către creștinii ortodocși și introducerea statuilor în locașurile de cult apusene constituie o neîncetată dispută, ceea ce s-a reflectat și în traducerea liberă și tendențioasă a lui Cornilescu. El a înlocuit în Noul Testament cuvîntul «idol», «chip cioplit» cu icoană⁴⁵, ca apoi urmașii săi, sectanții de astăzi, să folosească și în textele vechitamentare aceași traducere (Ps. XCVII, 7) ș.a.

- ... A căzut, a căzut Babilonul, și toate icoanele dumnezeilor lui... **Isaia XXI, 9**
- ...și au schimbat slava Dumnezeului nemuritor într-o icoană care seamănă cu omul muritor, păsări, dobitoace cu patru picioare și tîrîtoare. **Rom. I, 23**
- ...Ea a zis locuitorilor pămîntului să facă o icoană fiarei... **Apoc. XIII, 14**
- ... A căzut, a căzut Babilonul și toate chipurile cioplite ale idolilor lui... **Isaia XXI, 9**
- ...și au schimbat slava lui Dumnezeu Celui nescricăcios cu asemănarea chipului omului celui stricăcios și al păsărilor și al celor cu patru picioare și al tîrîtoarelor. **Rom. I, 23**
- ...zicînd celor ce locuiesc pe pămînt să facă un chip fiarei... **Apoc. XIII, 14**

8. În legătură cu cinstirea «obiectelor sfîntite», în cazul de față Sfînta Cruce, «semnul Fiului-omului» (Daniil VII, 13 ; Matei XXIV, 30), traducerea lui Cornilescu elimină semnul T (tau) din propoziție, vorbind doar despre sema (care ?)⁴⁶.

45. Este interesant și în același timp curios și condamabil faptul că «noii» editori ai bibliilor britanice imprimate în limba română schimbă și traduc textul după cerințele vremii și sectelor. Dacă D. Cornilescu a tradus cuvîntul ido! și chip cioplit prin «icoană» numai pentru Noul Testament (anume, Apoc. XIII, 14), lăsînd cuvîntul «chip» la Romani I, 23, în noile ediții românești-britanice — mai ales cele imprimate după 1970 — termenii respectivi sînt traduși prin icoană sau icoane, inclusiv în «at-părîtura», București, 1987, p. 1094.

Textele clasice ale Vechiului Testament au fost, de asemenea, traduse tot tendențios, adică: idol — icoană; chip cioplit (fesel) — icoană sau confundîndu-se chipul (fesel) cu asemănarea (temuna) (Ps. XCVII, 7, Isaia XXI, 9). D. Cornilescu «a scăpat» Psalmul, lăsînd... toți cei ce slujesc chipurilor cioplite. Pe cînd «modernii» exegeți au introdus: «...toți cei ce slujesc icoanelor...». Pentru edificare: Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*, p. 188—189; *Dicționar al Noului Testament...*, idol (p. 200—201), *Ghid tematic...*, p. 86—88; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 63—68 și pe larg: *Indr. mis.*, «Cinstirea Sfințelor icoane», p. 838—846; P. I. David, *Cinstirea Sfințelor icoane*, în «Îndrumătorul...», București, 1986 și «Vestitorul...», Paris, 1966—1987, și întregul nr. 1/1982 al revistei «Ortodoxia», XXXIV.

46. Cinstirea obiectelor sfîntite de către creștini în vremea noastră constituie o bună parte din cultul public și particular. Cele mai importante obiecte de cult provin din epoca apostolică sau sînt lăsate Bisericii creștine de către Mîntuitorul Hristos

— ... și fă <u>un semn</u> pe fruntea oamenilor	Iezechiel IX, 4	— ... și însemnează cu <u>semnul</u> (M) crucii pe frunte, pe oameni.
— ... dar să nu vă atingeți de niciunul din cei ce au <u>semnul</u> pe frunte!	Idem, 6	— ... dar să nu vă atingeți de nici un om, care are pe frunte <u>semnul</u> «f».

9. *Problema eshatologică* a fost destul de disputată în lumea constatărilor învățaturii Bisericii și ca dovadă a rătăcirii de nuanță hiliast-milenistă, advenții au adoptat traduceri convenabile și consonabile. Și Biblia britanică conține destule expresii și cuvinte «întăritoare» obiștuite în această privință. Ca de exemplu :

— ... au împărățit cu Hristos <u>o mie de ani</u> ...	Apoc. XX, 4	— ... au împărățit cu Hristos <u>mii de ani</u> ... ⁴⁷ .
— ... s-au sffrșit <u>cel o mie de ani</u> ...	Idem, 5	— ... nu se vor sffrși <u>mille de ani</u> ...
— ... vor împărăți cu El <u>o mie de ani</u> ...	Idem, 6	— ... vor împărăți cu El <u>mii de ani</u> ...
— Când se vor implini <u>cel o mie de ani</u> , Satana va fi dezlegat.	Idem, 7	— Și către sffrșitul <u>milor de ani</u> , satana va fi dezlegat din închisoarea lui.

10. Unele **expresii** depășite, care produc ilaritate, ca și multe antropatisme abundă în traducerea atât de rîvnită și căutată de către toți sectanții. Cîteva exemple :

(Sfînta Cruce, Peștera din Betleem, Mormîntul Domnului, Giulgiul Sfînt etc.), Maica Domnului, Sfîntii Apostoli, Sfîntii Părinți etc. Or, «făuritorii» de credințe — ca forme imaginare ale credinței — și «organizatorii» de religii «moderne» — ca încercări de născocire a altor zei-idoli-dumnezei, înlocuiesc pe Creator (P. I. David, *Sectele religioase pericol al vieții și al moralei în societatea contemporană*, în «G.B.», XLIV (1986), nr. 5, p. 57—83).

Sectanții de toate categoriile nu numai că falsifică învățătura originală, ci înlocuiesc sau elimină termeni din Descoperirea lui Dumnezeu făcută nouă și lăsată în scris (*Ghid tematic...*, p. 86—91; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 56—62).

Pecetea lui Dumnezeu, altarul de jertfă al Fiului Său, *Semnul* creștinului, *fie că se scria* X, T (M) sau +, *a fost eliminat* din bibliile profesionale și, evident, din traduceri britanice (*Ghid tematic...*, p. 83—84 și Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*, p. 189—190) și *Dicționar al Noului Testament...*, p. 98—101; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 69—72; *Indr. mis., Cinstirea Sfîntei Cruci*, p. 817—837; în întregime revista «Ortodoxia», XXXIV (1982), nr. 2.

47. Desigur, înainte cînd Mișcarea milenistă nu era atât de violentă, traducătorii Bibliei au «nesocotit» unele pasaje, cum este cazul cu cel de mai sus, traducînd «o mie de ani» (Elef) or, *textul original este clar: mii de ani: τὰ χίλια ἔτη* (Ala fim). Pe larg întregul număr 1 al revistei «Ort.», XXXVI (1984) în legătură cu eshatonul-mileniul-judecata de apoi, rai și iad; Pr. Ioan Mircea, *art. cit.*, p. 199—200, *Dicționar al Noului Testament...*, p. 233—234, *Ghid tematic...*, p. 93—95; Arhim. Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 201—213; *Indr. mis.*, p. 856—943.

— ...sînt un Dumnezeu gelos care pedepseasc...

Ieşire XX, 5

— ...sînt un Dumnezeu zelos⁴⁸ care pedepseasc...

— ...fiii berbecilor daţi Domnului slavă şi cinste.

Ps. XXIX, 1

— ... aduceţi Domnului mleii oilor, aduceţi Domnului slavă şi cinste.

(Ps. XXVIII, 1)

— Nebunia lui Dumnezeu este mai înţeleaptă decît oamenilor şi slăbiciunea lui Dumnezeu este mai tare decît oamenii.

I Cor. I, 25.

— Pentru că fapta lui Dumnezeu, socotită de către oameni nebunie, este mai înţeleaptă decît înţelepciunea lor şi ceea ce se pare ca slăbiciune a lui Dumnezeu, mai puternică decît tăria oamenilor.

— Şi Dumnezeu a ales lucrurile josnice ale lumii şi lucrurile dispreţuite...

Idem, 28

— Ci Dumnezeu şi-a ales pe cele de neam de jos ale lumii, pe cele nebagate în seamă...⁴⁹.

48. Multe expresii în limba română, deşi ironice, s-au împămîntenit şi au astăzi alt înţeles. De exemplu: limbă «proastă» — românească (adică simplă, nevinovată, iertată, scuzată, din slavonescul простите — iertaţi; простой — simplu, nevinovat, neprihănit...). De asemenea, nduc (om de ştiinţă), limbut (vorbăreţ), licălos (ce frumos!), jenat (deranjat, angajat, insurat) au intrat în uzul limbii noastre.

Cuvîntul în cauză, gelos sau zelos, are explicaţia sa. Dumnezeu «ameninţă» poporul ales înclinat spre idolatrie să se trezească la credinţa adevărată în Dumnezeul părinţilor săi, să nu se închine altor zei inexistenţi, «surzi şi muţi», adică fără bunătate şi lipsiţi de dragoste. Alte expresii sînt poetice, melodice (psalmodice) greu de redat sensul, dar plăcute şi ziditoare ca motive artistice. Or, sectele, neavînd cult moştenit, creează expresii şi fac traduceri potrivite «imnelor» lor (*Dicţionar al Noului Testament...*, p. 525, *Ghid tematic...*, p. 88—89, 92—93).

49. Unele traduceri oficiale au folosit cuvinte ca acestea: ...pe cele de neam prost.

— De acord cu «traducerea» britanică (Matei V, 11) «...şi vor spune tot felul de lucruri rele şi neadevărate împotriva voastră», supunem cercetării «...mintînd din prima Mea» — sau pentru Mine (sic!).

— În acelaşi context, D. Cornilescu evită în traducere cuvintele eresuri, creziii (ἀλήθεια) şi foloseşte «...partide» (I Cor. XI, 19) pentru a justifica fracţiunile religioase şi a încuraja grupările «creştine» de toate nuanţele.

— În aceeaşi măsură este periculoasă folosirea Concordanţei biblice, Editura Lumina lumii, 1971, f. loc, 345 pagini la două coloane, în care sînt introduse traduceri tendenţioase şi excluse texte ce nu convin sectanţilor.

Multe denominaţiuni creştine care şi-au făcut loruşi «biblii»... (menoniţii, mormonii, Copiii Domnului, Fiii luminii etc. sau sectele cabaliste) folosesc aceste expresii drept «chemarea» lor de către Domnul.

Alte grupări şi secte religioase — «creştine» sau păgîne împletesc termenii (spiritişti, teozofi, antropozofi) cu «formule specifice» — mantră etc. — din mistică arabă, asiatică sau indiană capacitînd creduli şi fanatici pentru «noile credinţe» eshatonome-sianice! Simplitatea şi curăţia inimii, nevinovăţia cugetului şi înduplecarea voinţei din textele Sfintei Scripturi sînt considerate «metode transcendentele» ale înţelepţilor (guru), întemeietori de secte, ceea ce falsifică înţelegerea Sfintei Scripturi şi implicit încrederea în mîntuire (*Ghid tematic...*, p. 56—56, 64—65).

Multe și nenumărate exemple se mai pot da din traducerea zisă britanică și chiar din unele traduceri și ediții românești anterioare celei citate aci, unele cu vădite influențe din limbile franceză, germană și chiar engleză, dar care, în ultima vreme apelează la texte critice și rigid științifice, când este vorba de o nouă traducere.

*

Sfânta Scriptură este cartea Bisericii, și Autoritatea sinodală a fiecărei Biserici locale răspunde de traducerea corectă a Bibliei în limba respectivă, fiindcă Sfânta Scriptură este hrana sufletească a creștinilor, «laptele cel duhovnicesc și neprefăcut» pentru mântuire (I Petru II, 2). Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție — adică «cele văzute, auzite, pipăite de la Cuvîntul vieții» (I Ioan, I, 1) — sînt mărturii ale Descoperirii lui Dumnezeu în lume (Evr. I, 1—3) și mijloace sigure pentru mîntuirea noastră în și prin Biserică.

Sfânta Scriptură nu este o simplă carte de citit și de prozelitism, ci este un dar al lui Dumnezeu, lăsat Bisericii și nimeni nu poate să-l folosească în afara Bisericii, ci numai în Biserică (Tertulian). Oricare cititor al ei trebuie să aibă responsabilitate și să înțeleagă unitatea de credință, nicidecum obiecții create de diversitatea traducerii, așa cum s-a văzut mai sus. În acest sens, smerenia famenului Candachiei trebuie să caracterizeze pe adevăratul cititor al Sfintei Scripturi: ... «cum aş putea să înțeleg, dacă nu mă va călduzi cineva?» (Fapte VIII, 31), iar spusese Sf. Ap. Petru au fost uitate și neluate în seamă chiar de creștinii apuseni de unde s-au încercat tot felul de truncheri, scoateri, faceri și prefaceri, traduceri și adăugiri, exegeze particulare și interpretări forțate pînă la «desacralizarea și demitizarea» Vechiului și Noului Testament. Dar, ... «și îndelunga-răbdare a Domnului nostru socotiți-o drept mîntuire, precum v-a scris și iubitul nostru frate Pavel după înțelepciunea dată lui, cum vorbește despre acestea în toate epistolele sale, în care sînt unele lucruri cu anevole de înțeles (subl. n.), pe care cei neștiutori și neîntăriți le răstălmăcesc (și le traduc, n.n.) ca și pe celelalte Scripturi, spre a lor pieire» (II Petru III, 15—16).

*

* * *

Așa cum am spus, o traducere sau imprimare nouă românească a Sfintei Scripturi este un act de cultură, este respectarea limbii strămoșilor și redarea acestei limbi curată, nepătată, și îmbogățită celor ce o vorbesc astăzi aici și nu în altă parte. Și totdeauna a fost așa... Marele cărturar și tipograf, revoluționar și traducător al cărților de cult și zidire sufletească, Ion-Eliade Rădulescu, ne lăsa scris, cu aproape 200 de ani în urmă: ...«românii îmbrățișează cu capetele descoperite și cu genunchele plecate Biblia și Evangheliile (subl. n.) în limba poporului român...».

Orice oficină străină de traducere și tipărire a Bibliei în limba română constituie o imixtiune în cultura noastră ⁵⁰; înseamnă un act de prozelitism condamnat de organizațiile ecumenice de astăzi ⁵¹, organizații care doresc pacea lumii ⁵² și întărirea ecumenismului local ⁵³.

«Societățile Biblice Unite» au fost rugate, încă din 1965 ⁵⁴, cu prilejul vizitei Grației Sale Arhiepiscopului M. Ramsey în România — să folosească pentru tipărirea Bibliei în limba română ultimile ediții ale Sfintului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Rugămintea a fost reinnoită, la Londra, în 1966 ⁵⁵, dar interesele comerciale ale vestitei Companii (UBS), ca și încercările prozelitiste asupra credincioșilor ortodocși prin oferirea (pe un preț de nimic sau drept «cadou») Bibliei britanice (alias Cornilescu) au fost, din nefericire, de preferat. Și astăzi continuă tipărirea acelei traduceri tendențioase a lui Dimitrie Cornilescu fiind prilej de prozelitism.

Sîntem convingși că, într-adevăr, credincioșii și cititorii români de pretutindeni ai Sfintei Scripturi își dau seama de textul cel adevărat și de responsabilitatea traducerii Bibliei. În același timp, fiecare posesor al «Cărții cărților» va ști în ce măsură trebuie folosit sau transmis textul ce cuprinde cuvîntul sau Descoperirea lui Dumnezeu din Vechiul sau din Noul Testament; își va da seama dacă este spre folos vremelnic și mîntuire veșnică sau pentru prozelitism și în aceeași măsură spre otrăvă sufletească și stîlcirea limbii române.

Totdeauna, credincioșii ortodocși români au primit Sfînta Scriptură din și prin Biserică, ocolind și ferindu-se de «biblii de ocazie».

Conf. P. I. DAVID

50. Conf. P. I. David. *Sfînta Scriptură și bibliile confesionale*, în «Îndrumător bisericesc, misionar și patriotic», 7, Timișoara, 1985, p. 39—41.

51. Idem, *Preocupări ecumeniste ale profesorilor din învățămîntul teologic superior*, în «Oit.», XXXIII (1981), III, 4, p. 301—331.

52. Idem, *Organizațiile creștine ecumeniste în frontul activ al păcii și apărării vieții*, în «G.B.», XLIII (1984), nr. 5—6, p. 433—443.

53. Idem, *Ecumenismul local, Contribuții la unitatea națională*, în «ST.», XXIV (1982), nr. 3—4, p. 266—272.

54. *Vizita Arhiepiscopului de Canterbury, Dr. Arthur Michael Ramsey, Primate a toată Anglia și Mitropolit*, în «B.O.R.», LXXXIII (1965), nr. 5—6, p. 381—451. Însăși tipărirea Bibliei 1968 este un rezultat al colaborării și înțelegerii între Biserica Angliei și Biserica Ortodoxă Română, între cele două Biserici și Societățile Biblice Unite: «Biblia» întreagă pe care o tipărim acum este, în bună parte, unul din roadele legăturilor ecumenice creștine care au luat ființă și s-au dezvoltat în secolul nostru. În spiritul acesta al dragostei și al ecumenismului creștin «Societățile Biblice Unite», cu sediul la Londra, s-au oferit să ne trimită în dar hirtia specială «Bibeldruck», pentru tipărirea noii Biblii în limba română, în 100.000 de exemplare» (*Cuvînt către cititori*, p. 5). Aceeași atenție și *Cuvînt de mulțumire*, în Ediția a II-a, 1975, a Patriarhului Justinian (*Cuvînt către cititor*, p. 3).

55. *Prea Fericitul Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a vizitat Biserica Angliei între 21—28 iunie*, în «B.O.R.», LXXXIV (1966), nr. 7—8, p. 650—722.

HRISTOLOGIA LUI SEVER DE ANTIOHIA ȘI HRISTOLOGIA SINODULUI DE LA CALCEDON *

În centrul învățăturii creștine se află taina Logosului sau Cuvintului lui Dumnezeu întrupat în istorie, Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, pentru toți oamenii din toate timpurile și din toate locurile, Care a venit în lume ca să-i ridice din starea în care îi aduseseră protopărinții, redându-le comuniunea harică cu Dumnezeu, deci, restaurându-le chipul dumnezeiesc, căci acesta, prin căderea în păcatul strămoșesc, nu s-a distrus sau desființat, ci numai s-a întunecat.

Taina Cuvintului sau a Fiului lui Dumnezeu s-a cristalizat și s-a formulat, în genere, la cele șapte Sinoade Ecumenice. Primele două Sinoade Ecumenice, preluând Mărturisirea de credință de la Botez a Bisericii din Ierusalim, au stabilit învățătura despre Persoana Fiului lui Dumnezeu în Simbolul niceo-constantinopolitan. Sinodul III Ecumenic de la Efes (431), apoi Sinodul VI Ecumenic de la Constantinopol (680), au discutat dogma unirii ipostatice, care a fost stabilită definitiv la Sinodul IV Ecumenic (451) de la Calcedon, în ședința a V-a din 23 octombrie 451.

Sinodul III Ecumenic L-a numit pe Mîntuitorul Hristos «Dumnezeu perfect și om perfect din suflet rațional și trup... Același de o ființă cu Tatăl după dumnezeire și de o ființă cu noi după omenitate...». Firea omenească a Fiului lui Dumnezeu, luată în chip minunat din Sfînta Fecioară Maria, era întru toate asemenea celei a noastră, în afară de păcat, supusă tuturor afectelor trupеști și sufletești ireproșabile și nu presupun păcatul... Mîntuitorul Hristos a fost lipsit de păcatul strămoșesc, dar și de păcatele personale, fapt ce se datorește nașterii Sale suprafirești și unirii ipostatice a celor două firi¹. Sinodul a stabilit astfel, împotriva nestorianismului, că firile Mîntuitorului Hristos sînt unite în una și aceeași persoană și anume în Persoana Logosului întrupat, în chip neîmpărțit și nedespărțit. Cel ce le unește este ipostasul (persoana) Fiului lui Dumnezeu, de unde și numirea de *unire ipostatică* a acestor firi în Iisus Hristos. Cele două firi nu subzistă separat în El, nu se află unite moral sau rațional, ci rămîn nedespărțite în veșnicie².

Problema cea mai dificilă și principală pentru mintea umană, privitoare la acest adevăr de credință, este modul în care s-au unit aceste două firi, dumnezeiască și omenească, care constituie Persoana Fiului lui Dumnezeu, menținîndu-se, totuși, neștirbite și neschimbate și după unire. Dificultatea înțelegerii acestui adevăr numai cu ajutorul minții stă la obîrșia ereziilor hristologice propriu-zise, adică a nestorianismului, monofizitismului și monotelismului³.

* Lucrare alcătuită și susținută în cadrul pregătirii Doctoratului în Teologie la Catedra de Teologia Dogmatică și Simbolică, sub îndrumarea P. C. Sale Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, care a dat și avizul de publicare.

1. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *Iisus Hristos, Mîntuitorul lumii*, în *Îndrumări misionare*, Edit. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986, p. 314.

2. *Ibidem*.

3. *Ibidem*, p. 314—315.

Definiția dogmatică a Sinodului IV Ecumenic de la Calcedon cu privire la taina originară: Persoana Fiului lui Dumnezeu întrupat în istorie, unirea ipostatică și consecințele acesteia, a fost stabilită în disputele hristologice cu nestorianismul și monofizitismul, dispute care au durat mai mult de un secol, timp în care s-au propus mai multe formule teologice. Celebra definiție a Sinodului IV Ecumenic a dus la stabilirea unei învățături teologice definitive cu privire la dumnezeirea și umanitatea Mântuitorului Hristos și, totodată, la raportul dintre cele două firi în Persoana Logosului sau Fiului lui Dumnezeu întrupat în istorie, Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul. Sinodul a stabilit o definiție dogmatică în formule precise, ferind-o de răstălmăciri nestoriene. Totodată, Sinodul simțea că o mare parte a Bisericii e pentru formulele Sfântului Chiril și se temea să adopte formula privitoare la cele două firi în Persoana Mântuitorului și, de aceea, a căutat să evite o dezbinare în sinul Bisericii, încadrând definiția dogmatică în înțelesul hristologiei ciriliene ⁴.

I. Hristologia lui Sever de Antiohia

1. *Terminologia folosită de Sever în contextul ereziei monofizite.* Deși Sinodul IV Ecumenic a luat o serie de precauții, partida celor ce interpretau formulele Sfântului Chiril în sens monofizit, adică în sens opus celor două firi și, deci, opunându-se categoric primirii lor, ea a văzut, de fapt, în definiția dogmatică o biruință a lui Leon și, deci, o biruință a nestorianismului, la aceasta contribuind faptul că Sinodul reabilitase pe Teodoret și Ibas de Edesa (în ședințele VIII, IX, X), depuși la Sinodul din Efes (449), deoarece aceștia combătuseră anatematismele Sfântului Chiril. Această partidă nu a recunoscut hotărârile Sinodului IV Ecumenic și nici pe episcopii locali, care se declarau pentru acest Sinod. De aceea, credincioșii din această partidă religioasă și-au ales episcopi proprii, punând bazele Bisericii de tip monofizit, producând mari tulburări în Egipt, Palestina și Siria. Împăratul Zenon a vrut să împace această partidă prin *Henotikonul* de la 482, care evita Sinodul IV Ecumenic și declara, în mod simplu, că Mântuitorul Hristos este unul, anatematizând atât pe Nestorie, cât și pe Eutihie ⁵. Adevărata problemă de controversă dintre ortodocși și monofiziți a fost ocolită, evitându-se expresiile «două firi» sau «o fire», hotărârile dogmatice ale Sinodului IV Ecumenic de la Calcedon fiind emise sau puse în umbră ⁶.

Îndată după Sinodul IV Ecumenic, patriarhul *Proteriu* al Alexandriei a fost ucis în anul 457, chiar în altarul catedralei, iar în locul lui a fost pus monofizitul *Timotei Elur* (Ailuros). Acesta respingea cele două firi în Persoana Mântuitorului Hristos, însă, în mod diplomatic, deoarece condamna și pe Eutihie, dar se arăta și foarte apropiat de ortodocși, declarându-se întru totul fidel formulilor Sfântului Chiril. Tot ce e posibil

4. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Definiția dogmatică de la Calcedon*, în «Ortodoxia», nr. 2—3/1951, p. 415.

5. Vezi în amănunțime *** *Istoria bisericească universală*, vol. I (1—1054), ediția a II-a revăzută și completată, Edit. Institutului Biblic..., București, 1975, p. 269—271; cf. M. Șesan, *Ortodoxia la Calcedon*, în «Telegraful Român», nr. 43—44/1951; Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 415—416.

6. *Ibidem*, p. 271.

ca ideile sale să fi stat și la baza Henotikonului. El admitea că Mîntuitorul Hristos a fost Dumnezeu desăvîrșit și om desăvîrșit, de o ființă cu Tatăl după dumnezeire și de o ființă cu noi după omînitare, dar nu admitea să se spună că în Hristos există o fire omenească după întrupare, deoarece, el socotea că o natură omenească implică și o persoană omenească. După Timotei, natura înseamnă o existență concretă: «Nu există natură care să nu fie ipostas, nici ipostas care să nu fie natură. Dacă, deci, sînt două naturi, sînt, de asemenea, în mod necesar, două persoane și doi Hristoși⁷. Natura umană a Fiului lui Dumnezeu întrupat nu e, de fapt, fire, deoarece, aceasta nu a subzistat niciodată de sine însăși, ci a Logosului din prima clipă a zămislirii. Nu se poate vorbi decît de natura divină a lui Hristos, căci numai ea a existat de sine. Se poate folosi numai expresia Sfîntului Chiril «o natură a Cuvîntului întrupată» (μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου ἁσαρκωμένη). În concepția patriarhului Timotei nu se poate numi natură umană decît un individ de sine stătător, o compoziție de suflet și trup ce-și are existența particulară, nu aparține altuia, care el ar fi persoana, posesorul⁸.

Se pare că aceleași idei le avea și urmașul său în scaun, Petru Mongul (Μογγός = Răgușitul, 477—491) și acestea au fost considerate o vreme ca nedeosebindu-se de învățătura ortodoxă⁹, datorită, în cea mai mare parte, seriei de împărați bizantini care făceau mari concesii monofizitelor. Dar împăratul Justin I (518—527) a pus capăt politicii monofizite. În 519 a fost denunțat compromisul între această ramură monofizită și ortodocși. Am arătat hristologia patriarhului alexandrin Timotei Elurul, deoarece, ea a fost reluată, cu unele mici deosebiri, de către Sever, patriarh al Antiohiei (de la 18 noiembrie 512 pînă la 12 septembrie 518), unul din cei mai mari aderenți ai Henotikonului, mort la 8 februarie 538¹⁰. Hristologia sa în ansamblul ei, mai ales din punctul de vedere al terminologiei, era deosebit de periculoasă pentru definiția dogmatică de la Calcedon, deoarece, el admitea, la nevoie, chiar cele două firi din definiția de la Calcedon, dar nu admitea expresia lui Leon, din ea. Sever de Antiohia admitea, în general, cele două firi, dar nu ca existențe reale, ci, doar cugete, întrucît, refuza expresia luată din epistola lui Leon despre lucrările distincte ale lor, afirmînd că acestea ar face din ele două ipostasuri. Sever nu admitea să se atribuie firii dumnezeiești nemurirea și celei omenești moartea. Astfel, el admitea să se vorbească numai de o lucrare comună divino-omenească a firilor și, de aceea, pre-

7. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 416.

8. *Ibidem*, p. 417.

9. Cu patriarhul Alexandriei, Petru Mongul, a împăcat împăratul Zenon (474—491) pe Acaciu, patriarh al Constantinopolului, între 471—489 (vezi *** *Istoria bisericească universală...*, p. 270—272).

10. *Ibidem*, p. 438, unde se află lista Episcopilor de Antiohia. Alte date despre viața și activitatea lui vezi Rev. Prof. V. C. Samuel, *Further Studies in the Christology of Severus of Antioch*, în «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΣ ΦΑΡΟΣ» («Ekklesiastikos Pharos»), *A Quarterly Theological Review of the Patriarchate of Alexandria*, Addis-Abeba, Ethiopia, vol. LVIII (1976), nr. III—IV, p. 273—279; L. Duchesne, *L'Eglise au IVe-ème siècle*, Paris, 1925, p. 99—101.

fera expresia «din cele două firi», decît expresia «în două firi», deoarece, aceasta i se părea că înseamnă două firi divizate în lucrările lor, sau două ipostase (οὐ γὰρ ἐνεργεῖ φῶς οὐχ ὑπεστωσα) ¹¹.

Din textele lui Sever de Antiohia reiese clar explicarea expresiei «din două naturi», în sensul concomitenței firilor cu unirea lor într-o persoană. Expresia «din două naturi» înseamnă, pentru Sever, două lucruri. Pe de o parte, ea conservă accentul că în Hristos a fost o unire a lui Dumnezeu Cuvîntul cu o umanitate individuală, iar, pe de altă parte, că Hristos a fost neîncetat o continuare a unirii. Astfel, Hristos a fost întotdeauna din «două naturi»; căci «trupul, zice Sever, posedînd un suflet rațional, n-a existat înainte de unirea cu El».

În concepția lui Sever se poate observa, mult mai clar ca la Sfîntul Chiril, persistența celor două naturi în Hristos. Dar el nu le zice «naturi», ci «esențe». Sever cunoaște esența divină și esența umană în Hristos, chiar dacă nu folosește direct expresia «două esențe», chiar dacă nu aplică numărul «două» acestor «esențe», care se observă numai prin cugetare. În textele pe care le folosește Sever afirmă menținerea neschimbată în Hristos, atît a esenței divine, cît și a celei umane. Esenței divine îi spune și natură, nu însă și esenței umane. El confundă natura cu ipostasul, căutînd să echivaleze expresia «din două naturi» cu existența a două esențe în Hristos, însă nu este consecvent nici în afirmarea acestora.

Deci Sever, nu vorbește de o singură esență în Hristos, cum vorbește de o singură natură, ci de esența divină și de esența umană, diferită de cea divină, declarînd că fiecare continuă să persiste în Hristos ¹².

2. *Doctrina hristologică a lui Sever, erorile și consecințele ei.* După cum am văzut, doctrina hristologică a patriarhului Sever de Antiohia, ambiguă, plină de erori dogmatice, se profila ca deosebit de periculoasă pentru hotărîrile dogmatice ale Sinodului IV Ecumenic de la Calcedon. Față de această doctrină hristologică, ortodocșii trebuiau să apere definiția dogmatică a Sinodului, nu numai pentru expresia privitoare la cele două firi, ci și pentru expresia privitoare la cele două lucrări, luată de la Leon, arătînd că aceasta nu este contrară acelei definiții, cum zicea patriarhul Sever, ci e solidară cu ea. Totodată, mai trebuia interpretată ideea celor două lucrări în lumina hristologiei Sfîntului Chiril, pentru ca definiția dogmatică de la Calcedon să nu mai fie acuzată de nestorianism ¹³.

Hotărîrea dogmatică de la Calcedon era chiriliană în conținutul ei și, în general, în termenii ei. Cele două firi: dumnezeiască și omenească, sînt considerate ca purtate de Persoana Cuvîntului lui Dumnezeu, adevăr ce trebuia evidențiat față de monofiziți, care susțineau ideile lui Timotei Elurud. Definiția cuprindea și expresia lui Leon, care părea să fie în dezacord cu textul, în general, chirilian al ei și, totodată, părea să

11. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 417—418. Despre terminologia folosită de patriarhul Sever de Antiohia și particularitățile ei, vezi Prof. N.A. Zabolotsky, *The Christology of Severus of Antioch*, în «Ekklesiastikos Pharos», p. 363—373.

12. Vezi pe larg la Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Posibilitatea reconcilierii dogmatice între Biserica Ortodoxă și Vechile Biserici Orientale*, în «Ortodoxia», nr. 1/1965, p. 18—21.

13. Idem, *Deliniția dogmatică de la Calcedon...*, p. 418.

exprime altă idee, și anume, că proprietățile celor două firi au dat o persoană prin «concurgere» egală (proprietate utriusque naturae in unam coeunte personam), deci, nu persoana dumnezeiască s-a făcut persoană a firii omenești. Așadar, această formulă putea lăsa impresia că are în cuprins o concepție nestoriană, după care, fiecare fire are o activitate a ei, autonqmă, constituind un fel de persoană, iar din întâlnirea lor rezultă o persoană cuprinzătoare.

La prima vedere, cei superficiali, susțineau că ar avea o oarecare dreptate critica lui Sever. Sensul acesta putea fi, desigur, socotit acceptat, prin textul general al definiției. Dacă Sinodul ar fi dat numai definiția, disputa între hristologia chiriliană și cea antiohiano-apuseană, s-ar fi putut considera încheiată în favoarea primeia. Dar Sinodul de la Calcedon, mai mult decît atîta, confirmase și epistolele Sfîntului Chiril contra lui Nestorie și cea a lui Leon către Flavian. Dar epistola lui Leon cuprindea expresii care înlesneau și mai mult interpretarea amintită despre o lucrare independentă a firii omenești, ca de exemplu, expresia «agit utraque forma cum alterius communionem quod proprium est, verbo scilicet operante verbi est et carne exequente quod carnis est»¹⁴.

Aceasta constituia un argument și mai puternic în favoarea lui Sever de Antiohia. Problema care se punea în acest context, era dcă lucrarea ce se recunoaște de sinod fiecărei firi, implică, de fapt, o individualitate a fiecărei firi, deci, rezultă din ea și o individualitate omenească în Mîntuitorul Hristos, așa cum afirma Sever, sau lucrarea și firea omenească pot fi salvate în Hristos fără ca aceasta să implice pe seama lor o persoană deosebită, firea și lucrarea omenească putînd fi considerate ca purtate și primite de persoana lui Dumnezeu-Cuvîntul. Sau, cu alte cuvinte, se pot interpreta formulele lui Leon în cadrul hristologiei chiriliene? Dacă se răspundea la această întrebare în sensul negativ, ar fi rămas o contradicție în hotărîrile dogmatice de la Calcedon și, în cazul acesta, nestorienii și monofiziții ar fi avut dreptate să afirme că hotărîrile Sinodului IV Ecumenic au elemente nestoriene, că ambele firi și lucrări corespunzătoare implică două persoane. Răspunsul ortodox corect nu putea fi decît cel pozitiv. Expresiile lui Leon din definiție și epistolă trebuiau apărute, dar ele puteau fi apărute numai afirmîndu-se, printr-o explicație mai profundă, solidaritatea lor cu hristologia Sfîntului Chiril, afirmată, de altfel, în Sinod, și evidențiindu-se, printr-o astfel de explicație, posibilitatea menținerii unei firi și a lucrării ei, fără ca aceasta să implice o persoană apărte pe seama ei. Numai apărîndu-se lucrările afirmate și în expresiile lui Leon din epistola sa, numai explicîndu-se solidaritatea lor cu învățătura Sfîntului Chiril despre Persoana Logosului sau Cuvîntului dumnezeiesc, ca purtător al firii și lucrării omenești, se respingea și monofizitismul severian și se ferea și Sinodul IV Ecumenic de acuza că el ar avea influențe nestoriene în deciziile sale¹⁵.

Urmările ereziei monofizite severiene au fost din cele mai grave. Urmărind firul vieții lui Sever din Antiohia și, în paralel, a celorlalți adepți ai săi, observăm că ideile monofizite s-au răspîndit cu repeziciune în Orient, apoi în Africa, în Egipt, unde aceștia s-au refugiat la

14. *Ibidem*, p. 418—419.

15. *Ibidem*, p. 419.

un moment dat, împreună cu episcopul Iulian de Halicarnas, din cauza măsurilor aspre luate de împăratul bizantin Justin I (518—527). Din Egipt, monofizitismul s-a răspândit în Etiopia.

Sever de Antiohia propovăduia din minăstire în minăstire un monofizitism moderat, dar nu toți adepții săi împărtășeau părerile sale, ci, unii dintre aceștia răspindeau ideii extravagante și eretice în ochii severienilor, dînd naștere la tot felul de controverse. Cu timpul, au apărut felurite grupuri de monofiziți care, în funcție de specificul lor, au căpătat diferite denumiri. Ortodocșii din Egipt și Etiopia au rămas foarte puțini ca număr în comparație cu monofiziții ¹⁶.

Adepții lui Sever de Antiohia se numeau «severieni» sau «teodosieni», după numele lui Teodosie, patriarhul Alexandriei (ales de monofiziți în 535); totodată, a mai apărut o grupare ai cărei adepți au primit numele de «gaianiți», numire ce provine de la Gaianos, primul lor episcop. Gaianiții mai purtau denumirea de «iulianiști», de la numele întemeietorului lor, Iulian.

Așadar, severienii erau monofiziți moderați. Ei mărturiseau că în Mîntuitorul Hristos, după întrupare, firea umană s-a amestecat cu cea dumnezeiască, într-o fire divino-umană, dar trupul pe care l-a purtat înainte de Învierea Sa din morți, era supus, ca orice trup omenesc, stricăciunii. Din această cauză, iulianiștii și gaianiții, au numit pe severieni «ftartolatriti» (φθαρτολάτραι), adică «adoratorii unui trup stricăcios, coruptibil» ¹⁷.

În contrast cu «severienii», «iulianiștii» erau monofiziți riguroși. Împingînd pînă la capăt concepția monofizită, despre unirea celor două firi în Mîntuitorul Iisus Hristos, ei mărturiseau că de la Întruparea din Sfînta Fecioară, Trupul Mîntuitorului Hristos a fost nestricăcios (ἀφθαρτον), adică «nesupus suferinței, impasibil». De aceea, severienii i-au numit ἀφθαρδοχῆται (aftardocheți) sau ἀφθαρτολάτραι («incoruptibili»), adică susținători ai concepției că Mîntuitorul Hristos a avut un trup nestricăcios, aparent; totodată, le-au mai zis φαντασιασταί deoarece susțineau că suferința Mîntuitorului Hristos a fost doar o «aparență» (φαντασία). Iulian admitea, totuși, că Mîntuitorul Hristos a suferit, însă, din propria Sa voie (ἐξουσίως), fără ca Trupul Său să fie supus legilor naturale omenești ¹⁸.

Dar, aceste două partide monofizite, apărute în Egipt, s-au scindat în mai multe secte: actistiții, ramură extremă a iulianiștilor, agnoeții, partidă moderată în rîndul severienilor, tetradiții, triteiștii etc.

II. Hristologia Sinodului IV Ecumenic de la Calcedon (8—25 octombrie 451)

1. *Definiția dogmatică.* Pentru a înțelege mai bine hristologia lui Sever de Antiohia, erorile și consecințele ei, în disputa cu învățătura cea dreaptă a Bisericii, trebuie să analizăm dogma unirii ipostactice, realitatea acesteia, sensul și implicațiile sau urmările Întrupării Cuvîntului pentru mîntuirea și îndumnezeirea fiecăruia dintre noi.

16. Diac. Lector I. Pulpea (Rămureanu), *Posibilitatea întoarcerii Bisericilor monolizite la Ortodoxie*, în «Ortodoxia», nr. 4/1951, p. 600—608.

17. *Ibidem*, p. 600.

18. *Ibidem*.

Taina Fiului lui Dumnezeu întrupat, Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, după o succintă formulare la Sinodul III Ecumenic de la Efes (431), împotriva ereziei lui Nestorie (dioprosopismul), a fost definită de Sinodul IV Ecumenic, astfel: (Împotriva dochetilor, arienilor și apolinaristilor), urmînd Sfinților Părinți noi toți, într-un singur glas, învățăm și mărturisim Un singur și același Fiu, Domnul nostru Iisus Hristos, Același desăvîrșit după dumnezeire, Același desăvîrșit după umanitate, Același Dumnezeu adevărat și Om adevărat, suflet rațional și un trup, de o ființă cu Tatăl, după dumnezeire și Același de o ființă cu noi după umanitate, întru totul asemenea nouă afară de păcat; ...născut din Tatăl, după dumnezeire din veci, iar (împotriva nestorienilor și monofiziților), în zilele din urmă din Fecioara Maria, Născătoarea de Dumnezeu, după umanitate. Noi învățăm că Hristos, Fiul, Domnul, Unul Născut este Unul și Același în două firi unite neamestecat (ἀσυγχώτως) și neschimbat (ἀτρέπτως), neîmpărțit (ἀδιαίρετως) și nedespărțit (ἀχωρίστως): nici o diferență a naturilor nefiind desființată în această unire; mai mult, însușirile fiecărei naturi fiind păstrate și conlucrînd într-o singură persoană și ipostas neîmpărțit sau divizat în două persoane¹⁹.

Așadar, se mărturisește că Fiul lui Dumnezeu, Cel dinainte de veci, S-a întrupat și S-a făcut om din Sfînta Fecioară Maria, Născătoarea de Dumnezeu; prin Întrupare s-a realizat unirea ipostatică sau unirea într-un ipostas a firii dumnezeiești și omenești, adică o persoană în două firi, Persoana Fiului lui Dumnezeu întrupat în istorie, Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul²⁰.

El a devenit și om, deoarece, prin căderea în păcatul strămoșesc, existau două posibilități: fie să se ridice omul la Dumnezeu, fie să se coboare Dumnezeu la om. În marea Sa iubire și bunătate, înțelepciune și atotputernicie, Dumnezeu a hotărît întruparea celei de-a doua persoane a Sfîntei Treimi. «Dumnezeu a devenit om pentru ca omul să devină Dumnezeu» — este ideea centrală a iconomiei mîntuirii noastre, scumpă tuturor Părinților Bisericii noastre de la Sfîntul Irineu la Sfîntul Atanasie cel Mare și miezul Mîntuitorului Hristos, mister și sacrament, originar și fundamental al întîlnirii noastre cu Dumnezeu și al mîntuirii noastre, a tuturor în Hristos, precum și al însușirii de către fiecare om, a roadelor Răscumpărării și îndumnezeirii prin Hristos, în Duhul Sfînt, în Biserica Sa²¹.

În definiția dogmatică de la Calcedon e de remarcat faptul că se mărturisește Fiul lui Dumnezeu, deci, ca ipostas sau persoană dumnezeiască dinainte de Întrupare, căci El, născut din Sfînta Fecioară ca om, este Unul și Același cu ipostasul dumnezeiesc, născut din Tatăl înainte de veci. Mărturisirea nu spune că Mîntuitorul Hristos ca Fiul lui Dumnezeu, S-a constituit de-abia prin nașterea din Sfînta Fecioară Maria, prin întîlnirea firii dumnezeiești, care înainte de aceea n-ar fi fost persoană, cu firea omenească. Acest fapt, l-a scos în relief marele teolog al

19. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *Caracterul ecleziologic al Sfîntelor Taine și problema intercomuniunii*, Edit. Institutului Biblic..., București, 1978, p. 29.

20. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, pentru Institutele teologice, vol. II, Edit. Institutului Biblic..., București, 1978, p. 135.

21. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 29.

epocii iustinieni, Leonțiu de Bizanț, care a ținut să imprăștie, între altele, și îndoielile precalcedonienilor, care susțineau că definiția de la Calcedon nu trebuie primită pe motiv «că cele două firi concurg într-o persoană și într-un ipostas» și, astfel, nu se redă suficient unitatea Mîntuitorului Hristos ca persoană²².

Prin Leonțiu de Bizanț, hristologia și-a găsit, atît pentru Răsărit, cît și pentru Apus, formulele teologice definitive. Sfîntul Maxim Mărturisitorul, cu învățătura despre cele două lucrări și voințe într-un ipostas, n-a făcut decît să aplice la lucrări, ceea ce Leonțiu spusese despre firi. Totuși, terminologia lui Leonțiu, fiind prea rigidă, în cultul Bisericii Răsăritene, au rămas dominante formulele chiriliene, iar în pietatea apuseană, formulele tradiției de acolo, rezumate în epistola lui Leon, confirmate, și unele și altele, de Sinodul IV Ecumenic de la Calcedon²³.

Leonțiu de Bizanț nu se mulțumește să afirme deosebirea între *fire* și *ipostas*, pe care Sever de Antiohia le confunda, ci, caută să arate în ce constă deosebirea dintre ele²⁴, deși e foarte greu de stabilit ce se înțelege prin aceste două realități. «Ipostasul sau persoana este starea de sine a unei firi spirituale; e una din unitățile unei astfel de firi, în strînsă corelație cu celelalte unități, iar, în cazul persoanei umane, în relație și cu Dumnezeu cel personal»²⁵. Ca atare, persoana, care e modul de subzistență concret al firii umane, e un centru unitar al tuturor actelor și relațiilor sale, mereu noi față de alte persoane umane, dar și al relației dialogice cu Dumnezeu cel în Treime închinat²⁶. Unitatea persoanei o redă, în privința Mîntuitorului Hristos, Leonțiu de Bizanț, considerînd, pe de o parte, ca ipostas al firii umane pe Același Dumnezeu-Cuvîntul, care e și ipostasul extern al firii Sale dumnezeiești, pe de altă parte, numindu-L compus, ca unul ce întrunește sau ipostaziază în Sine cele două firi. E de menționat faptul că ipostasul nu trebuie înțeles ca o bază deosebită de firi, ci ca un mod de existență concretă care, unificîndu-le, le penetrează în toate ale lor, prin caracterul ipostatic²⁷.

Sever din Antiohia înțelegea prin *natură* sau *fire*, un principiu independent de acțiune, deci, ceva identic cu ipostasul. El s-a orientat, probabil, după sensul etimologic al grecescului φύω, φύσις («răsar», «cresc»), sau al latinescului «nascor, natus sum» (mă nasc), care indică o izbucnire spontană de viață.

Deci, cu privire la raportul dintre fire și ipostas, Leonțiu de Bizanț stă pe o bază comună cu adversarii săi: nu există fire fără ipostas. Universalul există numai în indivizi, în ipostasuri²⁸. Ceea ce afirmă Leonțiu împotriva monofiziților, îl constituia faptul că, în Mîntuitorul Hristos a existat ca fire omenească, avînd atributele dumnezeirii: *nesticăciunea* și *nemurirea*, deci El a avut și firea dumnezeiască. Aceste două cate-

22. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 35—36.

23. Idem, *Definiția dogmatică de la Calcedon...*, p. 430.

24. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 29.

25. Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă...*, p. 37.

26. *Ibidem*.

27. *Ibidem*, p. 38.

28. Idem, *Definiția dogmatică de la Calcedon...*, p. 426.

gorii de diferențe specifice le admitea și Sever în Hristos Mîntuitorul după unire. În acest caz, putea fi arătată ca absurdă afirmația lui, că Mîntuitorul s-a constituit «din două firi», dar, prin unire, această dualitate a fost suprimată. Mîntuitorul Hristos a avut cu adevărat o fire omenească, dar ea nu a existat înainte de Întruparea Lui, dacă generalul există numai în individual²⁹.

Dar, dacă *firea* nu există fără ipostas, oare nu cumva au dreptul severienii (și chiar nestorienii), cînd afirmă că admiterea a două firi în Hristos implică admiterea a două ipostase? Leonțiu rezolvă această problemă, afirmînd că firea omenească a Mîntuitorului Hristos nu e fără ipostas, dar nu e de sine ipostatică, ci e ipostasiată în Dumnezeu-Cuvîntul. Nu e ἀνοπόστατος, dar nici αὐτοπόστατος, sau ὑπόστασις, ci, ἐνοπόστατος. Ea are subzistența (τὸ ὑποσθῆναι) în Cuvîntul. Deci, Leonțiu de Bizanț, Teologul epocii iustinieniene, a introdus termenul de *anipostaziere*. Ipostasul Logosului sau Cuvîntului dumnezeiesc nu s-a unit cu alt ipostas omenesc, ci Și-au impropriat, prin întrupare, o fire omenească, asumată în Ipostasul Său cel veșnic, iar, prin aceasta, S-a făcut și Ipostasul firii omenești³⁰.

Deși Sever de Antiohia a preferat termenului «natură» sau «fire» pe cel de «esență», el, totuși, recunoaște umanitatea Mîntuitorului Hristos ca o existență reală, cu pătimire reală. Faptul că «esențele» nu există decît în ipostas, că ele nu pot fi privite în ele însele decît prin cugetare, nu le face în Hristos mai puțin reale.

Firea omenească a fost enipostaziată în ipostasul preexistent al Cuvîntului. Deci, în Mîntuitorul Hristos, firea omenească a primit existența concretă, nu ca un centru propriu, ci într-un centru preexistent, în unitatea ipostasului dumnezeiesc al Logosului, căci nu poate fi vorba de o subzistență autonomă a firii omenești în cadrul unității superioare și mai largi în care a luat existență³¹.

Firea omenească enipostaziată păstrează toate determinantele sale și energiile sale esențiale în existența umană a Mîntuitorului Hristos. Logosul a asumat firea umană în esența ei, în modul Său de existență trinitară. Ipostasul nu intră în concurență cu existența umană individuală, ci o transpune în sursa sa însăși, în modul ipostatic al Fiului lui Dumnezeu, care o face nouă și o îndumnezeiește fără s-o altereze în esență³². Are loc o realizare maximală a unirii lui Dumnezeu și a omului în Mîntuitorul Hristos, căci omul credincios aspiră spre umanitatea sau relația dialogică cu o persoană în care are unitatea cu toți³³. Păstrată întreagă, în esența sa, firea umană asumată în Hristos este îndumnezeită, căci cel care lucrează prin ea, ca și prin firea dumnezeiască, este unul și același subiect sau ipostas, Logosul sau Cuvîntul lui Dumnezeu. Odată asumată firea omenească, rămîne în veci și ipostasul lărgit al Fiului. Din iubire și condescendență față de om, Dumnezeu în persoana Logosului, S-a smerit, S-a golit pe Sine, cum spune Sfîntul Apostol Pavel (Filip. 2, 7). Mîn-

29. *Ibidem*, p. 427.

30. *Idem*, *Teologia Dogmatică Ortodoxă...*, p. 36.

31. *Ibidem*, p. 39.

32. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 34.

33. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 45.

tutorul Hristos a recapitulat și cuprins în Sine, prin firea umană asumată din Sfânta Fecioară Maria, cu puterea Duhului și enipostaziată în Ipostasul său dumnezeiesc, toată umanitatea și pe cei în care se realizează această umanitate, adică au fost cuprinși relațional toți *inșii umani*, ca toți să beneficieze de roadele răscumpărării și îndumnezeirii³⁴.

Acest fapt este posibil, deoarece, toate ipostasurile umane au pe Ipostasul Cuvîntului ca ipostas ultim, în care se întăresc în relație personală, dialogică, reliefată atît de mult de învățatura ortodoxă.

2. *Realitatea, sensul și implicațiile unirii ipostatice după definiția dogmatică a Sinodului de la Calcedon.* Întruparea este unirea firii omenestii și a firii dumnezeiești în Ipostasul lui Dumnezeu-Cuvîntul, sau în Persoana unică a Mîntuitorului Hristos, fapt ce reiese cu prisosință din hotărîrea dogmatică a Sinodului de la Calcedon. Concilierea complexității conținutului Ipostasului și a unității lui desăvîrșite, totodată împlinirea firii și persoanelor umane, prin faptul că Logosul devine Ipostasul direct al firii omenestii și ipostasul ultim al persoanelor omenestii, își au corolarul în aceea că ambele firi sînt unite în El, în mod nedespărțit, neîmpărțit, neschimbat și neamestecat. Dintre aceste adverbe, adverbul «neîmpărțit» (*ἀδιαίρετος*) se referă direct la Persoana Mîntuitorului Hristos, dar în Ea vede firile³⁵. Acest adverb, se referă la ipostasul cel unul al Mîntuitorului Hristos, Același născut din Tatăl înainte de veci și din Sfînta Fecioară Maria, în timp, nu se împarte, din cauză că are două firi, ci rămîne neîmpărțit, cu toate că firile rămase intacte nu se confundă și nu se schimbă în definiția lor, deci, nici una nu încetează a rămîne în El ca ceea ce este. Celelalte trei adverbe: nedespărțit, neschimbat și neamestecat, se referă, în mod direct, la firi, dar ele sînt valabile din cauza unității Persoanei. Firile sînt nedespărțite, dar nu în sensul unei legături exterioare, ci în sensul unei interpenetrări pentru veșnicie, datorită unității Ipostasului. Dar, în același timp, interpenetrarea și imprimarea uneia în alta nu le schimbă esența, nu le confundă³⁶. Unitatea neconfundată a firilor în ipostasul unic al Mîntuitorului Hristos este așa de desăvîrșită, că ele nu pot fi despărțite, ba nici măcar distinse, în realitate, ci numai prin cugetare. Dar aceasta nu înseamnă totuși, încetarea lor de a exista în Hristos cel Unul, ci persistarea lor neschimbată. Distingerea lor numai prin cugetare, înlătură nestorianismul bipersonal în Hristos; persistarea lor înlătură monofizitismul lui Sever de Antiohia și al celorlalți adepți ai săi. Astfel, distincția lor numai prin cugetare, implică și nedespărțirea și neschimbarea firilor³⁷. De aceea, Biserica învață, pe temeiul Sfintei Scripturi și al Sfintei Tradiții, că Iisus Hristos este Dumnezeu-Om, adică Dumnezeu adevărat și Om adevărat, întru toate, asemenea nouă, afară de păcat (*Mărturisirea Ortodoxă I*, 38, 42). Este Fiul și Cuvîntul lui Dumnezeu, născut din veci din Tatăl, iar, mai pe urmă, la «plinirea vremii», întrupat și făcut om, cu puterea Duhului Sfînt, din Fecioara Maria, cum Biserica mărturisește în articolul 3 din

34. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 34.

35. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 50.

36. *Ibidem*.

37. *Ibidem*.

Simbolul de credință niceoconstantinopolitan³⁸. Adevărul despre cele două firi, dumnezeiască și omenească în Fiul lui Dumnezeu întrupat, Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, este mărturisit de : profețiile mesianice ale Vechiului Testament ; Însuși Mântuitorul Hristos ; Sfinții Apostoli și Evangheliști și întreaga Sfântă Tradiție³⁹.

Sfânta Scriptură mărturisește, în mod clar și precis, adevărul că Mântuitorul Hristos este Dumnezeu adevărat și om adevărat, Dumnezeu-Om, avînd două firi, dumnezeiască și omenească, într-o singură persoană sau ipostas, persoana Fiului și Cuvîntului lui Dumnezeu. «La început era Cuvîntul... Și Cuvîntul S-a făcut trup și S-a sălășluit întru noi și am văzut slava Lui, slavă ca a unuia născut din Tatăl, plin de har și de adevăr» (Ioan 1, 1, 14) și «...Dumnezeu fiind în chip n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luînd, făcîndu-se asemenea oamenilor și la înfățișare aflîndu-Se ca om» (Filip. 2, 6—7). Iar Biserica învață : «Credem că Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, a luat asupra Lui, în propriul lui ipostas, trup omenesc, (fire omenească) prin puterea Duhului Sfînt în pururea Fecioara Maria și S-a făcut om» (*Mărturisirea lui Dositei*, decretul 7).

Unirea dintre Cuvîntul sau Fiul lui Dumnezeu și firea omenească în Fiul lui Dumnezeu întrupat, Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, se numește *unire ipostatică* sau *unire personală* (ἐνωσις ὑποστατική)⁴⁰.

Datorită unirii ipostatice a celor două firi în Persoana Logosului întrupat în istorie, Iisus Hristos este Mîntuitorul lumii, căci numai fiind Dumnezeu, mîntuirea realizată de El are putere și valoare absolută și, numai fiind om, și anume, al doilea Adam (I Cor. 15, 45), reprezentînd și cuprinzînd în Sine tainic omenirea, poate înfățișa mîntuirea ca aparținînd omnirii întregi, anume că în Hristos toți oamenii, din toate timpurile și din toate locurile, au fost răscumpărați obiectiv din robia păcatului și a morții și împăcați cu Dumnezeu, ca fapte noi ale Învierii Sale⁴¹.

Unirea ipostatică, avînd loc la «plinirea vremii» (Gal. 4, 4), adică în timp, dar rămînînd în veac, a realizat apropierea și comuniunea maximă a omului cu Dumnezeu în Hristos, fiind după aceea, modelul și puterea unirii morale a omului cu Dumnezeu. Omul are misiunea ca, prin har, să-și unească moral voința sa cu voința lui Dumnezeu «după chipul Fiului Său», rămînînd totdeauna în unire și comuniune cu Dumnezeu, precum Hristos, prin unirea ipostatică, a unit în mod desăvîrșit voința omenească cu voința dumnezeiască⁴².

Din unirea celor două firi în Persoana lui Dumnezeu-Fiul, rezultă anumite consecințe sau urmări prin care se exprimă mai amănunțit adevărul unirii celor două firi în unitatea Ipostasului sau Persoanei Fiului sau, mai precis vorbind, urmările mîntuitoare ale Întrupării Cuvîntului lui Dumnezeu îndreptate, mai întii, spre firea umană asumată de Dumnezeu-Cuvîntul și, apoi, spre noi, pînă la relația intimă în care este pus omul cu Dumnezeu⁴³.

38. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *Iisus Hristos, Mîntuitorul lumii*, in op. cit., p. 303.

39. *Ibidem*, p. 303—308.

40. *Ibidem*, p. 312.

41. *Ibidem*, p. 312—313.

42. *Ibidem*.

43. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, op. cit., p. 56.

Aceste consecințe sînt : comunicarea însușirilor (ἀντίδοσις ἰδιωμάτων, communicatio idiomatum), chenoza Fiului lui Dumnezeu și îndumnezeirea firii Sale omenești, Fecioara Maria este adevărată Născătoare de Dumnezeu, lipsa de păcat a Mîntuitorului Hristos și o singură închinare se cuvine Fiului lui Dumnezeu întrupat, Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul ⁴⁴. Prin aceste consecințe ale unirii ipostatice se arată însăși opera de mîntuire a Fiului lui Dumnezeu întrupat în istorie, în aspectul ei de bază îndreptată spre firea Sa umană, ca ținînd de însăși Persoana Sa. Hristos nu ne-ar fi mîntuit dacă S-ar fi manifestat numai ca Dumnezeu, prin însușirile și actele firii dumnezeiești față de noi, sau numai ca om, prin însușiri și acte ale firii Lui omenești. În amîndouă cazurile, El n-ar fi ridicat firea Sa omenească la o colaborare pentru mîntuirea ei și a noastră. Ba, mai mult, în amîndouă cazurile, Mîntuitorul Hristos ne-ar fi rămas inaccesibil ca Dumnezeu, deci, unirea celor două firi în Persoana Sa ar fi rămas necunoscută și ineficace. Dar El este Dumnezeu adevărat și Om adevărat ⁴⁵.

III. Tendințe, aprofundări mai noi și perspective ecumenice în cadrul hristologiei Calcedonului față de cea a lui Sever de Antiohia

Sinodul al IV-lea Ecumenic de la Calcedon, prin dogma unirii ipostatice a hotărît că într-o singură Persoană, cea a Logosului sau Cuvîntului lui Dumnezeu întrupat în istorie, Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, sînt două firi : dumnezeiască și omenească, unite în mod neîmpărțit și nedespărțit, neamestecat și neschimbat. Această dogmă, însă, din anumite motive, îndeosebi că era greu de înțeles, a determinat pe unii creștini ai Imperiului bizantin să o refuze, ba mai mult, să o nege, căutînd argumentele respective, fapt care a dus la apariția de partide religioase. Am văzut cum patriarhul Sever de Antiohia a contribuit la scindarea în mai multe partide religioase, care nu primeau hotărîrile de la Calcedon, fiind unul din promotorii monofizitismului.

Bisericile care nu au vrut să recunoască hotărîrile de la Calcedon se mai numesc și *necalcedoniene* sau Vechi-Orientale și sînt în număr de cinci : Armeană, Coptă, Abisîntană, Siro-iacobită și Biserica creștinilor tomiți din Malabar (India).

Separarea lor de Biserica Ortodoxă a avut loc din cauza neînțelegerii terminologice referitoare la învățătura despre Persoana Mîntuitorului Hristos și a tensiunilor de ordin național, politic și social dintre Imperiul bizantin și populațiile de la Răsăritul lui ⁴⁶. Că această despărțire este mai mult de suprafață, nu o despărțire de credință, s-a observat de-a lungul istoriei de mai multe ori, atît la unii reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe, cît și la unii din reprezentanții Bisericilor Vechi-Orientale ⁴⁷.

44. Vezi pe larg Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 319—341.

45. *Ibidem*, p. 313—314.

46. *** *Istoria bisericească universală...*, p. 274.

47. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Possibilitatea reconcilierii între Biserica Ortodoxă și Vechile Biserici Orientale...*, p. 5.

Faptul că despărțirea este mai mult de suprafață, l-au manifestat, în special, din partea Vechilor Biserici Orientale, unii reprezentanți ai Bisericii Armene, deoarece, aceasta a putut avea unele legături din cînd în cînd cu Biserica Ortodoxă. Aceste convingeri au fost manifestate între catolicosul armean Zaharia I și patriarhul Fotie în anul 862, apoi în mărturisirea catolicosului Nerses I și în actul semnării acesteia la 1177 de către patriarhul Constantinopolului, prin care era recunoscută, astfel, ortodoxia armenilor ⁴⁸.

Aceeași convingere a avut-o și Biserica Ortodoxă Română. Astfel la 15 mai 1891, Sinodul Bisericii Ortodoxe Autocefale din România, a calificat acuzațiile de monofizitism aduse armenilor de Eutimie Zigabenu în secolul al XII-lea, ca invenții izvorite din ură ⁴⁹.

În ultimul timp, din partea Bisericii Ortodoxe Române, și-au manifestat această părere următorii teologi : Pr. Prof. Dr. Ioan Rămureanu ⁵⁰, Dl. Prof. Dr. Nicolae Chițescu ⁵¹, Pr. Prof. Dr. Liviu Stan ⁵² și Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae ⁵³, care vorbește despre o definiție ce ar putea fi comună ortodoxiei și necalcedonienilor, afirmînd că, această definiție comună, ar putea fi astfel : «Mărturisim pe Unul și Același Fiu, Domnul nostru Iisus Hristos, desăvîrșit în dumnezeire și desăvîrșit în omenitate, Dumnezeu cu adevărat și om cu adevărat, pe Același din suflet rațional și trup, deoființă cu Tatăl după dumnezeire și deoființă cu noi după omenitate, după toate asemenea nouă afară de păcat, înainte de veci născut din Tatăl după dumnezeire și în zilele de pe urmă Același pentru noi și pentru a noastră mîntuire din Fecioara Maria, Născătoarea de Dumnezeu, după omenitate ; pe Unul și Același Hristos, Fiu, Domn, Unul-Născut, cunoscut din și în două naturi, adică din și în două esențe, în chip neamestecat, neschimbat, neîmpărțit și nedespărțit, deosebirea naturilor sau esențelor nefiind desființată nicidecum din cauza unirii, ci salvîndu-se mai degrabă proprietatea fiecărei naturi sau esențe și alcătuiind o persoană sau un ipostas, sau o natură a lui Dumnezeu Cuvîntul întrupată (Dumnezeu Cuvîntul asumînd și păstrînd în ipostasul Său natura umană și integritatea ei, în mod neschimbat și neconfundat și nedespărțit în unire cu natura Sa dumnezeiască și săvîrșind prin ele în mod nedespărțit și neconfundat lucrările Sale teandrice, adică cele umane în chip dumnezeiesc și cele dumnezeiești cu participarea omenității Sale)» ⁵⁴.

Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae spune, în continuare, că partea de la urmă, din paranteză, poate lipsi. Pînă la paranteză este definiția calcedoniană, în care sînt intercalate expresiile subliniate ale necalcedonienilor. Intercalîndu-se aceste expresii în definiția de la Calcedon, ea va fi pusă la adăpost de orice interpretare nestoriană, iar expresiile necalcedoniene vor fi ferite de orice interpretare monofizită ⁵⁵.

48. *Ibidem*.

49. *Ibidem*.

50. Diac. lector I. Pulpea, *op. cit.*, p. 627.

51. Vezi *Ortodoxia și Bisericile Răsăritene mai mici*, în «Ortodoxia», nr. 4/1961, p. 531.

52. *O nouă patriarhie : Biserica de Etiopia*, în «Ortodoxia», nr. 1/1961, p. 65.

53. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 7.

54. *Ibidem*, p. 26—27.

55. *Ibidem*, p. 27.

Părerile enunțate au fost valabile numai pentru perioada respectivă, deoarece era vorba de un dialog neoficial. Totodată, trebuie subliniat faptul că această convingere a divergenței principale (de dogmatică, mai exact, hristologică), ca fiind doar o divergență de termeni, s-a manifestat într-o formă mai argumentată și într-un consens mai larg în convorbiri neoficiale cu necalcedonienii, care au avut loc la Aarhus (Daneamarca), între 11—15 august 1964⁵⁶, Bristol (Anglia), între 25—29 iulie 1967⁵⁷; au urmat consultările de la Geneva, între 16—21 august 1970 și Addis-Abeba, între 22—23 ianuarie 1971, după care activitatea, în vederea restabilirii unității între cele două grupe de Biserici, a cunoscut un moment de relaxare. Dar aceasta s-a reluat prin întrunirea de la Chambésy (Geneva), între 7—11 februarie 1979, a Comisiei interortodoxe, pentru dialogul cu Bisericile Vechi-Orientale⁵⁸.

Dialogul oficial cu Bisericile necalcedoniene a constituit un adevărat eveniment pe plan ecumenic. El a început în iarna anului 1985, când s-au reunit la Chambésy (10—15 decembrie 1985), la convocarea Centrului Ortodox al Patriarhiei Ecumenice, reprezentanții celor două mari familii de Biserici, constituindu-se în comisia mixtă pentru dialogul teologic între Biserica Ortodoxă și Bisericile Vechi-Orientale⁵⁹. Următoarea sesiune de dialog va avea loc anul acesta.

La această întâlnire de dialog oficial, Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de P. C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, prorectorul Institutului Teologic Universitar din București, care a adus o contribuție deosebit de importantă la desfășurarea dialogului și la exprimarea punctului de vedere al Bisericii Ortodoxe, în privința dialogului interortodox-intervechioriental, mai ales în ce privește dreapta învățătură a Bisericii, care nu trebuie știrbită în conținutul ei, ci, din contra, întărită și păzită, subliniind, de nenumărate ori, urgentarea dialogului teologic de substanță, ca să nu se piardă timpul cu probleme superficiale, găsindu-se neîntârziat căile pentru refacerea unității ecleziale de credință în contextul Tradiției Apostolice cărora ele aparțin în măsuri variate⁶⁰.

Așa după cum afirmă, în continuare, P. C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, acest dialog nu este «prea greu, dar nici prea ușor, având în vedere cele peste cincisprezece veacuri de despărțire oficială, eclezială, a celor două familii de Biserici din Răsărit, care au acumulat, din nefericire, multe resentimente, neînțelegeri și anateme, reciproke chiar. Este un dialog deopotrivă de responsabil pentru ambele părți, fiindcă nici uneia dintre acestea nu-i poate fi indiferent orice rezultat al acestuia. Refacerea uni-

56. *Ibidem*, p. 7.

57. Vezi revista «Ortodoxia», nr. 4/1967, p. 564.

58. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *Le dialogue théologique officiel entre l'Eglise Orthodoxe et les Eglises orthodoxes non-calcedoniennes*, în «Romanian Orthodox Church News» (R.O.C.), Quarterly bulletin, Edité par le Département des relations ecclésiastiques extérieures du Patriarcat Orthodoxe Roumain, XV-e année, nr. 3—4, juillet-décembre 1985, p. 97; vezi și «Biserica Ortodoxă Română», nr. 1—2/1986, p. 46—51.

59. *Ibidem*.

60. *Ibidem*, p. 98.

tății ecleziale a celor două familii de Biserici va spori ponderea Bisericii Ortodoxe pe plan ecumenic și contribuția ei la dialogul ecumenic pentru realizarea unității creștine ecleziale ⁶¹.

Trebuie să se acorde atenția cuvenită terminologiei. Mai exact, trebuie înfrînte niște mentalități și depășite o serie de greutăți terminologice cu implicații directe în formulările conciliare în materie de hristologie» ⁶².

P. C. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu a subliniat faptul că teologii ortodocși angajați în mod direct sau indirect în acest dialog «prin studii și aprofundări teologice trebuie să dovedească nu numai deschidere ecumenică, ci și mult tact în interpretarea formulărilor conciliare, stimulînd și pe frații lor vechi-orientali în munca lor pe drumul unității» ⁶³.

Așa cum reiese din întîlnirile de dialog dintre Biserica Ortodoxă și Bisericile Vechi-Orientale, reprezentanții acestora din urmă «sînt mai puțin dispuși la interpretări noi în materie de hristologie, iar pentru unii dintre ei, Sinodul IV Ecumenic de la Calcedon este un obstacol ce trebuie eliminat, iar celelalte Sinoade ecumenice (V, VI, VII) par a fi de prisos. Nu putem ignora, de asemenea, nici faptul că Bisericile Vechi-Orientale prezintă deosebiri doctrinare și între ele chiar, în materie de hristologie. Or, asemenea concepții și judecăți în materie de doctrină nu pot fi împărtășite de Biserica Ortodoxă. Pe de altă parte, nu poate fi o Ortodoxie cu șapte sinoade ecumenice și o alta numai cu trei sinoade ecumenice» ⁶⁴.

Intruparea Fiului lui Dumnezeu în istorie a constituit, întotdeauna, un mister al Tainei și Sacramentului Hristos pentru mintea omenească. Perihoreza celor două firi, adică dumnezeiască și omenească în Ipostasul divin al Logosului și consecințele unirii ipostatice și, deci, al perihorezei proprii lui Hristos, exprimă acest mister adînc al Tainei și Sacramentului prin excelență — Iisus Hristos.

Sinodul IV Ecumenic de la Calcedon, în disputele cu ereziile hristologice (*precalcedoniene sau calcedoniene propriu-zise*), a stabilit că natura sau firea nu poate fi totuna cu persoana, că o persoană nu poate exista fără fire, nici invers, adică firea sau natura fără persoană, că între ele există o legătură ontologică strînsă și își condiționează reciproc existență, dar o fire poate subzista într-o persoană deosebită de ea, deci, două firi pot coexista într-o singură persoană, fără ca ele să atingă unitatea persoanei. Cu alte cuvinte, Sinodul IV Ecumenic a stabilit, față de unele erezii (de pildă, cea a lui Sever de Antiohia), că firea omenească poate fi ipostaziată în Persoana Cuvîntului dumnezeiesc, ba mai mult, că El a putut deveni Persoana desăvîrșită a firii omenești, dînd, astfel,

61. *Ibidem.*

62. *Ibidem.*

63. *Ibidem.*

64. *Ibidem.*

putința tuturor oamenilor, de la Adam și pînă la sfîrșitul veacurilor, să ajungă în apropiere maximă de Dumnezeu și să se realizeze deplin ca persoane, să lucreze mîntuirea și îndumnezeirea cu ajutorul harului dumnezeiesc, atît a fiecăruia în parte, cît și a semenilor lor, care constituie un dar din partea Mîntuitorului Hristos, care-i introduce în dinamismul lucrării dumnezeiești, însă și o misiune de realizat în această viață pămîntească.

Prin definiția dogmatică de la Calcedon față de unele erezii hristologice, de pildă, cea a lui Sever de Antiohia, s-a concretizat expresia cea mai justă a învățăturii evanghelice, că prin Fiul lui Dumnezeu întrupat, Iisus Hristos, Dumnezeu S-a făcut Om și invers, că s-a realizat apropierea maximă de Dumnezeu Cel în Treime, că a fost dărîmat peretele cel de mijloc al vrăjbei. Biserica Ortodoxă, păstrătoarea Tradiției celei adevărate, a rămas la această definiție dogmatică, păzind-o cu strictețe, dîndu-i interpretări juste care s-o ferească de orice interpretare falsă, așa cum s-a întîmplat în istoria Bisericii, cînd au apărut diferite erezii care au sfîșiat trupul tainic al Mîntuitorului Hristos, avînd deci, consecințe nedorite de Biserica Ortodoxă, care își exprimă astăzi dorința și optimismul ca Bisericile care nu au primit hotărîrile de la Calcedon, numite Biserici Vechi-Orientale, să trateze cu toată atenția dialogul teologic început, pentru a ajunge «ca toți să fie una» (Ioan 17, 1), fără sacrificarea adevărului dumnezeiesc revelat.

Drd. KAMAL FARAHAT

ȘTIRI ECUMENICE

ȘTIRI ECUMENICE

(Din reviste de Teologie interne și externe)

Prof. Dr. Dumitru Radu, prorectorul Institutului Teologic de grad universitar din București, a publicat o monografie cu titlul: «Teologia Sfântului Grigorie de Palama și însemnătatea ei actuală pentru ecumenismul creștin». Este o contribuție importantă a Ortodoxiei Române la Dialogul ecumenic al prezentului.

*

* * *

La Hildesheim (Hanover) s-a organizat o expoziție de «Icoane sfinte» rusești din secolele XIV și XIX. Expoziția este foarte frecventată (Kirch. Zeitung 28/1987).

*

* * *

Bisericile «Ortodoxe și Romano-Catolice» și «Islamul» din Iugoslavia au înființat o revistă, care apare de două ori pe an cu litere latine și cirilice, spre cunoașterea creștinismului.

*

* * *

Centrala internațională a «Societăților Biblice» s-a mutat de la Stuttgart la Londra. Centrala a fost înființată în anul 1946 și are ca membre 70 de «Societăți Biblice Naționale» din 38 de țări. Societatea se ocupă cu răspândirea Bibliei (Ok. Information 21/1987).

*

* * *

«Seminarul Teologic» al Bisericilor Ortodoxe Sîrbe din Prizren, aflat sub patronajul apostolilor Slavilor «Chiril și Metodie» sărbătorește (1987) 40 de ani de activitate. Prima prelegere s-a ținut la 1 Octombrie 1987. (Ok. Information 21/1987).

Mitropolitul Ortodox Rus Alexei de Leningrad și Novgorod este noul Președinte al «Conferinței Bisericilor Europene». Vice-președinte este decanul anglican John Arnold. «Conferinței aparțin 118 Biserici Europene cu 250 de milioane de credincioși ortodocși, anglicani, protestanți (Ev. Information 14/1987).

*
* *
*

Pe «Sfântul Munte» pentru prima dată după un secol s-a sfințit o nouă Biserică (Ob. Information 8/1987).

*
* *
*

În multe țări se discută mult despre o «Teologie Feministă», dar nu înțeasă drept «Dogmatică», ci preocupare în cercuri feminine, spre cunoașterea tot mai bine a învățăturii creștine (Ev. Information 21/1987).

*
* *
*

În editura «Vandenhock — Ruprecht» din Göttingen a apărut recent o nouă «Enciclopedie Teologică» — autor Michael Beintker. (Ev. Information 21/1987).

*
* *
*

«Consiliul Ecumenic» din Berlin a publicat un «Ghid Ecumenic». A fost înființat în 1970 având ca membre 18 Biserici Evanghelice din Berlin. Bisericile Ortodoxe și Romano-Catolice din Berlin asistă la lucrările «Consiliului» numai ca observatori (Ok. Information 21/1987).

*
* *
*

«Mit și Raționalitate» a fost tema celui de al șaselea «Congres Teologic European» ținut la Viena (1987). Au participat 30 profesori de teologie de diferite confesiuni din Europa. Au fost discuții fără rezultate clare (Ev. Information 23/1987).

*
* *
*

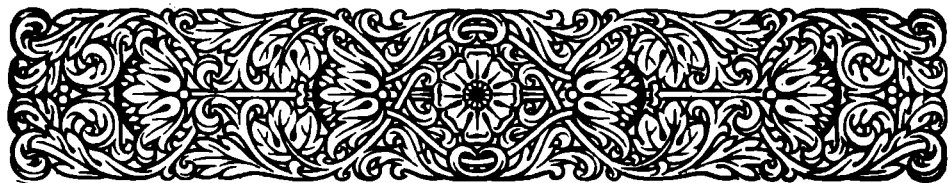
«Patriarhia Ortodoxă Rusă» a organizat un «Congres Teologic Internațional» pentru sărbătorirea unui mileniu de la afirmarea creștinismului în Rusia. Congresul a durat opt zile având ca temă: «Lucrarea Teologică și viața religioasă în Rusia». S-au prezentat 90 de referate care au determinat discuții înflăcărâte (Ev. Kom. 7/1987).

În mai 1898 un fotograf italian amator primește permisiunea să fotografieze în catedrala din Torino giulgiul — 4,30 m. lungime, 1,90 m. lățime — avînd pe el imprimată imaginea unui bărbat greu maltratat, socotită de veacuri a fi imaginea lui Iisus Hristos. Dar în anul 1931 oamenii de știință și-au pus întrebarea dacă giulgiul din Torino este într-adevăr giulgiul Mîntuitorului și cum a ajuns el din Ierusalim la Torino. Cercetările făcute au dus pe unii la afirmarea că pe la începutul secolului II, giulgiul a fost dus la Edessa, de aici la Constantinopol și în anul 1332 în Franța (Lyon). În iulie 1694 ajunge iar la Catedrala din Torino. Medicii cercetînd amănunțit imaginea de pe giulgiu au ajuns la afirmarea că bărbatul de pe el are 1,80 m. înălțime și 70 kg. greutate și ar fi decedat în vîrstă de 30—40 ani.

Mult s-a cercetat și discutat dacă urmele de sînge de pe giulgiu ar fi într-adevăr de om, ajungîndu-se la afirmarea că, într-adevăr sînt de om. S-a mai constatat că bărbatul ar fi fost biciuit pe obraz, împuns în coaste, ar fi fără încălțăminte și fixat cu cuie pe cruce, cum se afirmă în Evanghelia de la Ioan (cap. 19), cadavrul îngropaț fără a fi fost spălat, în caz contrar n-ar fi rămas urme de sînge. (Din diferite reviste teologice).

Diac. Prof. O. BUCEVSCHI

DOCUMENTARE

BISERICA DE LEMN DE LA CERTEȘTI — PREȚIOS MONUMENT ISTORIC DE LA DUNĂREA DE JOS

Singura mărturie, de acest fel, a artei lemnului în raza actuală a județului Galați, vechea construcție de cult de la Certești își are însă semene, numeroase, în județul Vaslui, pe Valea Tutovei, dar și în alte părți ale Moldovei, ambianța istorică și artistică de plămădire a acestora fiind comună.

Din vecinătățile Certeștilor ca și din restul zonei gălățene, au dispărut toate bisericile de acest gen, din ceea ce cunoaștem pînă acum, dar dovada priceperii meșterilor de pe aici ni s-a păstrat, cert, în lemnul monumentului de la Horodești (Vaslui), împodobit în 1743 de «Toderu Necula meșter de Galați».

Aceeași cale, a dispariției, fără a lăsa nici o descriere a înfățișării, a valențelor istorice, era să o urmeze și edificiul de la Certești, aflat, în toamna anului 1976, într-o amenințătoare stare de distrugere. A fost trecut în lista monumentelor istorice și s-a comandat documentația de restaurare, întocmindu-se un proiect competent datorat arh. Ion Dumitrescu¹.

Îmbrăcat, cîndva, în secolul al XIX-lea, într-un înveliș de scînduri, ca multe alte ctitorii de lemn², lăcașul înscris planul de veche tradiție și frecventă regăsim în Moldova, ca și în restul țării³, a unui dreptunghi cu absida decroșată poligonală cu cinci laturi⁴.

O inscripție săpată pe un dulap consemnează o prefacere a lăcașului în 1830, dar nu putem preciza în ce au constat lucrările din acest an, fiind vorba probabil numai de o consolidare a pereților, precum și de o

1. Comandat de Episcopia Dunării de Jos, proiectul se află în arhiva Direcției Economice și a Patrimoniului Cultural Național.

2. Fapt ce a dăunat adesea existenței unor construcții căci, considerate fără va loare artistică (după fotografiile, sau o cercetare de suprafață), nu au fost trecute în evidența monumentelor istorice, pentru unele îngăduindu-se chiar demolarea (cazul monumentului de la Laza, jud. Vaslui).

3. Ioana Cristache-Panait, Titu Elian, *Bisericile de lemn din Moldova*, în B.M.I., 2, 1972, p. 45.

4. Dimensiunile navei sînt de 9,60 m × 4,90 m. Absida, de 3,35 m adîncime, are cele cinci laturi inegale, măsurînd între 1,45 m și 1,65 m.

mărire a părții de vest. După un străvechi obicei, comun întregii arhitecturi de lemn a lăcașurilor de cult, construcția, în vremurile sale de început, nu a avut turn-clopotniță, adăugirea acestuia, ca și a pridvorului de pe vest, constituind o fază de înnoire, consemnată astfel de inscripția amintită : «să se știe de cîndu au prefăcut biserica cu hram Sfînta Adormire la anul 1830 aprilie 18, de Iancul Chiști ? calfa și la anul 1840 ghenarie 26 numitul de sus au ridicat și prispă și clopotnița spre vecinica pomenire».

S-a discutat cu alt prilej moda acoperirii interioare a lăcașurilor de lemn prin bolți pe plan poligonal, modă pe care meșterii moldoveni ai veacului al XVIII-lea au folosit-o cu ingeniozitate sub înfrîurirea arhitecturii de zid⁵. Monumentul de la Certești prezintă și el deasupra naosului o boltă, structurată sub această influență, poligonală din fișii curbe marcate de nervuri ce pornesc dintr-o cheie de boltă, decorată cu o rozetă⁶.

Învelișul de scînduri acoperind frumoasa alcătuire a pereților, din birne vînjoase de stejar, de mărimi diferite, încheiate după modelul urmat de veacuri «în coadă de rîndunică», ascunde și elementele sculptate ale acestora ca și ancadramentele. Nu vom insista asupra faptului că modelul marcării prin decor sculptat a soclului și cornișei este preluat de la arhitectura de zid, și ne vom opri la prezența, cu aceleași rădăcini, a motivului «dîntșorilor». Dacă soclul monumentului de la Certești este marcat de o frînghie, mijlocul său este încins de un briu constituit dintr-un chenar de «dîntșori», cuprins între șiruri de cioplituri prin așchierie. Motivul «dîntșorilor» nu reprezintă altceva decît sugerarea în lemn a cărămizilor dispuse în zimți, procedeul muntean pătruns pe pămîntul Moldovei o dată cu ctitorirea Galatei, în 1584, și împrumutat apoi de numeroase construcții de zid. (Secu, Rădeana, Deleni, Gf. Gheorghe din Galați)⁷, dar preluat de îndată și de meșterii lemnului⁸. În sprijinul afirmației, din urmă, menționăm soclul de la Stioborâni (Vaslui), cornișele de la Stîncășeni, Puiești, Bogești (același județ), iar din alte părți ale Moldovei, soclul de la Cuiejdium⁹ (jud. Neamț), amintind prin acest exemplu ctitoriile pierdute cu întreaga lor zestre artistică.

Intrarea, de pe latura de vest a bisericii, este marcată de un monumental ancadrament cu partea superioară în acoladă, sprijinindu-se la bază pe briul în frînghie al soclului. Dacă chenarul profilat din marginea exterioară a ancadramentului sugerează un stîlp de prispă, cel central urcă pe vrej îndrăgita floare de lalea, chenarul dinspre intrare are ca temeie motivul solzilor. Pătruns la noi din îndepărtatul Orient, încă din secolul al XVI-lea, motivul solzilor a fost asimilat de arta secolu-

5. I. Cristache-Panait și Titu Elian, *op. cit.*, p. 49, 51, 53.

6. În restul edificiului sînt tavane drepte, rezultat al unor lucrări de reparație.

7. G. Balș, *Bisericile moldovenești din veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea*, București, 1933, p. 9 (Galata); 21—24 (Secu); 91 (Rădeana); 104—105 (Toporăuți); 192—195 (Sf. Gheorghe din Galați); 195—197 (Deleni) ș.a.

8. Interferența a avut loc și la sudul munților, exemple remarcabile întîlnindu-se în județul Gorj.

9. După o fotografie din anul 1938 din fototeca D.E.P.C.N., datorată arhitectului Ștefan Balș, dată la care lăcașul de lemn a și dispărut, după ridicarea, la numai un metru de el, a construcției de zid.

lui al XVI-lea¹⁰, meșterii lemnari moldoveni admirându-l și ei îndestul pe fațadele de la Trei Ierarhi¹¹. În ancadramentele ferestrelor¹² artiștii de la Cerțești au săpat rozete petalate, câteva flori și alte creștături, amintindu-le astfel pe cele din secolul al XVII-lea, de la Cetățuia, sau pe cele din 1726, ale ctitoriei clucerului Grigorie Mardare, de la Stio-borâni (jud. Vaslui), ca și pe cele de la alte monumente de cult din Moldova, Transilvania sau din sudul munților. Dacă procedeul sculpturii ramelor de fereastră este luat de la construcțiile de zid, încă din secolul al XVI-lea¹³, faptul nu rămîne o datorie neplătită, căci meșterii în piatră preiau motive decorative rustice, dovezi incontestabile fiind ferestrele de la Rădeana (1628), înfrumusețate cu motivul soarelui¹⁴.

Timpla de la Cerțești, o remarcabilă piesă de sculptură și pictură medievală¹⁵, merită o prezentare separată, ce depășește cadrul comunicării de față, amintind numai, că ea vădește analogii cu aceea a ctitoriei banului Lupu Costache din 1764, de la Obîrșeni (com. Vinderei, jud. Vaslui).

Tetrapodul și stranele sculptate, dar mai ales sfeșnicul în care motivele sînt adîncite spre inima lemnului, rămase din patrimoniul Cerțeștilor, măresc faima de odinioară a meșterilor de pe aceste meleaguri.

Din cartea păstrată¹⁶, în care slova românească tipărită la Iași, se întilnește cu cea de la sudul munților, vom menționa, pentru evocarea vieții culturale din jurul monumentului, manuscrisul de Triod frumos copiat în 1759 de dascălul Ene de la Dealul Mare (com. Zorleni, jud. Vaslui), și pe care, în 1782, adaugă notări dascălul de prunci din Satul vecin Cerțeștilor, acel Toader dascăl ot Bălășești¹⁷.

Studiul de față urmărește să apropie singuraticul monument de la Cerțești¹⁸, de familia ctitorilor de lemn moldovene din al XVII-lea veac, al cărui act de naștere a fost semnat la confluența celor două orizonturi artistice — popular și cult.

Dr. IOANA CRISTACHE-PANAIT

10. Ana Dobjanschi și Victor Simion, *Motive ornamentale în arta moldovenească a secolului al XVII-lea*, în Mon. Ist. și de Artă, 2. 1978. p. 75—76.

11. Colonețele de piatră ale frizei cu ocnițe.

12. Trei ferestre pe sud, una pe nord, la naos spre altar, și una pe latura de est a absidel.

13. Cadrele ferestrelor de la Văleni (Oraș Piatra Neamț), din 1574.

14. G. Balș, *op. cit.*, fig. 787, p. 488.

15. Distribuită pe trei frize la care se adaugă amplul registru al icoanelor împărătești. În sculptură domină motivul floral, ca și arcul trilobat, atît de frecvent în arta populară din secolul al XVIII-lea (cf. I. Cristache-Panaît, *Un monument de arhitectură și artă plastică din județul Vaslui*, în An. Muz. Jud. Vaslui, II, 1980, p. 505).

16. Octoih, Rîmnic, Popa Constantin tipograful; Liturghii, Iași, 1755; Apostoli, Iași, 1756; Evanghelie, Iași, 1762.

17. Carte-manuscris nr. inv., la Parohie, 518. Una din însemnări: «Această carte este a preotului Ștefan ot Bălăbănești și am scris eu Toader dascăl ot Bălășești, anii de la Hristos 1782, martie 20».

18. Data de 1776 ca și reparația radicală din 1897, amintite de Anuarul Eparhiei Hușilor pe anul 1936, p. 82, nu apar din însemnările păstrate. Elementele construcției pledează pentru înălțarea sa în prima jumătate a secolului al XVIII-lea.

**CUVIOSUL ARHIMANDRIT GHEORGHE
STAREȚUL MĂNĂȘTIRII CERNICA
(1781—1806)**

Este cunoscut în general faptul că monahismul creștin reprezintă un stil de viață evanghelică închinată rugăciunii, contemplației și ascezei, în permanentă retragere de lume și în deplină ascultare față de un părinte duhovnicesc, urmînd în acest fel curăția vieții individuale și desăvîrșirea celui care dorește să urmeze Domnului Iisus Hristos.

Moștenit de la marii organizatori ai monahismului ortodox, Sfîntul Antonie cel Mare (250—356), Sfîntul Pahomie (290—340), Sfîntul Vasile cel Mare (329—379) și îndeosebi de la Sfîntul Ioan Casian (365—435) — de origine geto-dac din Scythia Minor (Dobrogea) —, monahismul ortodox român a apărut la noi din timpuri îndepărtate și a fost transmis generațiilor următoare prin diferiți «pustnici» sau «sihaștri», care trăiau prin locuri retrase, prin peșteri, prin poienile ascunse ale codrilor¹ și observau cu sfințenie anevoioasa pravilă a vieții călugărești, fiind convinși că în felul acesta slujesc lui Dumnezeu și semenilor lor.

Fiind amenințat și încercat peste măsură secole la rînd, din cauza năvălirii popoarelor nomade și a tuturor vitregiilor soartei, prin care a trecut poporul român, monahismul ortodox românesc s-a menținut cu greu, alături de popor și de Biserica străbună pentru ca odată cu întemeierea principatelor Române, în secolul al XIV-lea, să iasă la suprafață și să încerce a se organiza în mod temeinic, prin înființarea vestitelor mănăstiri de piatră, care în afară de menirea lor religios-morală, acestea au devenit «cetăți de afirmare națională și cultural-artistică pentru întregul popor român».

În afară de străvechile așezări monahale daco-române din Dobrogea, mănăstirile Rîmeț, Sfîntul Mihail din Perii Maramureșului; sau Prislop din Transilvania; Hodoș-Bodrog din Banat, Vodița, Tismana, Cozia din Oltenia; Sfîntul Nicolae din Poiana Siretului; Neamțu, Bistrița lui Alexandru cel Bun, sau Căpriană lui Ștefan cel Mare, ca și celelalte sute de așezăminte monahale, răspîndite pe toate meleagurile locuite de români, sînt tot atîtea «cetăți de afirmare națională românească», care, în parte, dăinuiesc și pînă astăzi, avînd același rol multiplu în viața Bisericii și a poporului român binecredincios.

Alături de Sfîntul Ioan Casian, de Nicodim cel Sfințit de la Tismana, de Cuviosul Daniil Sihastru de la Putna și Voroneț, de Sfîntul Ierarh Calinic, de starețul Ghelasie și de arhimandritul Dometie de la Rîmeț, de Cuvioasa Theodora de la Sihla, de părintele ieromonah Ioan Iacob Românu, proslăvit de curînd în pustia Hozeva-Israel, dar îndeosebi de starețul Paisie Velicicovski de la Neamțu și de alți mulți sihaștri și nevoitori ai monahismului românesc, Cuviosul Arhimandrit Gheorghe de la Cernica, prin înalta sa viață monahală trăită în smerenie, curăție, ascultare, nevoință permanentă, rugăciune, iubire de Dumnezeu și în slujirea aproapelui, s-a învrednicit de harul sfințeniei, devenind astfel un

1. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Sibiu, 1972, p. 72.

model binecuvîntat al trăirii monahale pentru monahii de la Cernica, Căldărușani, Curtea de Argeș, pentru monahismul românesc și al Bisericii Ortodoxe în general².

Înainte de a încerca să vorbim despre viața și unele osteneți duhovnicești depuse în slujba monahismului nostru românesc, atît cît ne este posibil în această scurtă prezentare, consider că este necesar a zăbovi întii asupra unor date generale din trecutul mănăstirii Cernica, anterioare venirii Cuviosului Gheorghe aici.

1. *Sfînta Mănăstire Cernica*, care se află pe raza comunei Panteleimon, din Sectorul Agricol Ilfov, unde în prezent se străduiesc să ducă mai departe firul vieții monahale un număr de aproape 60 de călugări și frați, a avut și are un important rol duhovniceșc și chiar religios cultural pentru monahismul românesc în general. De fapt această mănăstire mai este însemnată atît prin așezarea ei, cît și prin ctitorii și binefăcătorii care au înțeles să depună osteneală neprecupețită la întemeierea și menținerea ei, pentru a ajunge la starea de înflorire, sub raport gospodăresc la care se află în prezent. Mihai Viteazul, Simion Movilă, Radu Vodă Șerban, Radu Mihnea, Cernica Vornicul, Matei Basarab și alții sînt doar cei mai renumiți voievozi și binefăcători, care au ctitorit într-un anumit fel așezarea monahală de pe cele două insule din «Grădiștea Floreștilor», cum se numea această mănăstire la început.

Mănăstirea Cernica mai este de asemenea însemnată și prin contactul ei cu alte mănăstiri, schituri și chiar biserici de mir, pe care le-a ajutat sub raport material și spiritual, și îndeosebi, prin influența și binefacerile ei duhovnicești pe care le revarsă asupra oamenilor credincioși, care vin să se reculeagă la adăpostul sfîntului ei altar și să primească alinare sufletească și tămăduiri de boale, cu rugăciunile Sfîntului Ierarh Calinic, ale cărui moaște se păstrează aici, ca și prin rugăciunile altor cuvioși părinți care s-au nevoit în trecut în această oază de trăire ortodoxă românească, cum ar fi Cuviosul Stareș Gheorghe († 1806). Așa cum spunea fostul Mitropolit-Primat Athanasie Mironescu († 1931), «există ceva înăscut în firea vieții monahale, ca chiar locul de sălășluire al monahilor, să le aducă aminte de frumusețile cerului, ca astfel turnurile mănăstirii să se ia la întrecere cu virfurile brazilor, zidirea omului să se însoțească cu zidirea lui Dumnezeu și, mai virtos, ca acel loc (mănăstirea, n.n.), să fie retras, pentru ca sufletul iubitor de viață pustnicească, să se poată înălța mai lesne la Dumnezeu pe care îl doarește...»³. Astfel a fost și este așezarea mănăstirii Cernica.

Se știe de asemenea că în mijlocul lacului Colentina, la aproximativ 8 km est de București, se află două insule, una la sud, iar cealaltă la nord. Insula de la sud este mai mare decît cea de la nord. Înainte de construirea așezării monahale Cernica, insulele erau acoperite de păduri mari

2. Ierom. Ioanichie Bălan, *Cuviosul Arhimandrit Gheorghe mare stareș al mănăstirii Cernica*, în *Pateric românesc*, București, 1980, p. 235—281; Arhim. Chesarie Gheorghescu, *Părintele Ieroschimonah Ioan Iacob-Românul*, în «Viața Creștină», *Buletinul Bisericii Ortodoxe Române «Sf. Nicolae» — Offenbach — Frankfurt am Main*, anul VII, nr. 4—6/1983, p. 22—25.

3. Athanasie Mironescu, fost Mitropolit primat, *Istoria Mănăstirii Cernica*, 1930, p. 13.

și nelocuite de oameni; în schimb în aceste insule mișunau tot felul de animale sălbatice și păsări-cintătoare, ca într-o deltă. Toate acestea dădeau un farmec deosebit celor două insule. Atît locul, cît și insulele amintite aparțineau de moșia Floreștii de Jos și erau proprietatea vornicului Cernica. Cu timpul, vornicul Cernica și-a construit în insula cea mare unele case pentru odihna de vară a familiei sale.

La începutul secolului al XVII-lea vornicul Cernică a ridicat tot pe insula cea mare (la sud), *prima biserică, cu hramul Sfîntul Nicolae*, care întii purta numele de mănăstirea din «Grădiștea Floreștilor». Aceasta, mai tîrziu a primit numele de Mănăstirea Cernica, după ctitorul ei cel dintîi, Cernica Vornicul, unul dintre oamenii apropiați ai lui Mihai Viteazul și luptător de seamă al lui Radu Vodă Șerban (1602—1610).

Documentul de întemeiere a mănăstirii poartă data de 29 mai 1608. Aici sînt menționate și numele lui Cernica Vornicul și al soției sale Chiajna⁴, ctitori fondatori ai acestei așezări monahale. Cu învoirea domnitorului Radu Vodă Șerban, mănăstirea a fost înzestrată de către Cernica Vornicul cu multe terenuri și bunuri materiale. Astfel întemeiată și înzestrată, mănăstirea Cernica intră în posesia altor hrisoave de întărire cu donații de terenuri și bunuri materiale⁵, care s-au amplificat de la o generație la alta, în pofida situației din țară destul de frămîntată din punct de vedere politic.

După cum mărturisesc documentele istorice ale timpului, la finele secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea, cînd s-a întemeiat mănăstirea Cernica, au fost ani de mari zguduiri și priveriști tragice. Se știe că în această epocă frămîntată se intensifică amestecul turcilor în viața politică și economică a țărilor române, amestec care determină schimbarea domnilor la scurte intervale de timp. Într-o perioadă de numai 33 de ani, după moartea lui Mihai Viteazul (1601), s-au schimbat în Țara Românească nouă domnitori, iar în Moldova șaptesprezece. Datorită acestui fapt care îngrijora mult pe români, legăturile politice și militare între Țările Române se intensifică. Cu toate acestea, schimbările dese de domnitori și nesiguranța zilei de mîine au înlesnit pătrunderea la noi, mai mult decît pînă atunci, a numeroși greci care împrumutau pe boieri cu bani pentru cumpărarea domniei de la turci. Cine da mai mult, angajîndu-se însă a plăti și datoriile lăsate de predecesor, acela dobîndea tronul, iar după ce-l dobîndea, venea în țară cu numeroase cete de străini și strîngători de biruri pe care noul domnitor le pune pe țară ca să-și scoată banii ce-i luase cu împrumut. Această plagă politică care era cauzată de o situație externă, era unită în mod implicit cu luptele interne pentru tron, și această frămîntare permanentă era foarte dăunătoare din toate punctele de vedere, ea fiind susținută de turcii lacomi de putere și de bunuri materiale.

Dacă sub domnia lui Mihai Viteazul (1593—1601), lucrurile luaseră o întorsătură radicală în favoarea întregului popor român, sub urmașii imediați la domnie ai acestuia, Radu Șerban, Radu Mihnea, ambii de o în-

4. Economul D. Furtună, *Ucenicia Starețului Paisie în mănăstirile Cernica și Căldărușani (teză de doctorat)*, p. 7 (fără dată).

5. *Idem*. A se vedea hrisovul din 20 Iulie 1612, apoi altul de la Radu Mihnea din anul 1615, prin care se confirmă înzestrarea veche a mănăstirii, p. 9.

semnătate deosebită și pentru istoria Mănăstirii Cernica, situația politică revine din păcate la starea regretabilă de mai înainte. Abia începând cu domnia lui Matei Basarab (1632—1653) în Muntenia, și a lui Vasile Lupu (1633—1652) în Moldova, va începe pentru țările române o epocă înfloritoare sub toate aspectele: politic, cultural, artistic, economic etc.

În decursul istoriei sale, Mănăstirea Cernica a străbătut două faze bine distincte: faza primă se întinde de la înființarea mănăstirii (1606—1608) până la părăsirea și pustiirea ei (1739—1740); a doua fază durează de la reînființarea mănăstirii (1781), de către Cuviosul stareț Gheorghe și durează până în prezent⁶. Între anii 1740—1781, mănăstirea a fost părăsită din neînțelegerile existente între urmașii lui Cernica Știrbei (vornicul), ca și a ciumei, care pustiește timp de trei ani țara (1736—1739), secerând numeroase vieți omenești, precum și din cauza altor împrejurări necunoscute nouă⁷. Casian Cernicanul, cercetător istoric al mănăstirii Cernica ne spune cu amărăciune că «a rămas sfântul lăcașul acesta cu totul *pustiū* și nelocuit de nimeni (mai bine de 40 de ani, n.n.) și se făcuse o pustietate foarte adâncă», iar Protasie, care va însoți pe Cuviosul Gheorghe la Cernica, la sosirea lui aici, descrie și el starea deplorabilă care domnea, aspectul de părăsire și triumful pădurii și al sălbătăciei asupra locurilor unde altădată răsuna cântarea psalmistului. Insuși Grigore Matei Ghica, domnitorul de atunci, într-un hrisov al său afirmă că părăsirea (mănăstirii) era atît de mare «de nici un preot n-a fost avînd ca să slujească»⁸.

Dintre stareții sau egumenii mănăstirii Cernica care au condus comunitatea monahală aici în prima fază a existenței ei, sînt cunoscuți după documente următorii: Atanasie (la 1629), Varlaam (la 1654), Atanasie II (1658—1659), Ștefan (1668—1678), Vasile (1678), Serafim (1698—1699), Sevastian (1706), Serafim II (între anii 1720—1730), Savatie (1734), Luca (1739), Mihail (1739), Teodosie (1740), Gherasim este amintit tot în anul 1740, la 24 sept⁹, el fiind ultimul egumen din prima perioadă. De la această dată pînă la 1 septembrie 1781, documentele nu mai vorbesc despre așezarea monahală a vornicului Cernica.

Cel care a reînnoțit firul vieții monahale și al unei trăiri duhovnicești înalte la Mănăstirea Cernica și care a stabilit reguli temeinice de viață de obște, după vechile rînduiri monahale stabilite de sfinții Părinți Pahomie, Vasile cel Mare, Ioan Casian, Teodor Studitul și, îndeosebi, după

6. Athanasie Mironescu, fost Mitropolit Primat, *op. cit.*, p. 73; Prof. I. L. Georgescu și Episcop Roman Ialomîțeanul, *Starețul Gheorghe și Măndstirea Cernica*, în «Biserica Ortodoxă Română», anul C, nr. 3—4, 1982, p. 333.

7. Athanasie Mironescu, fost Mitropolit Primat, *op. cit.*, p. 82. Se spune că din cauza ciumei, numai în anul 1738 au murit în București în jur de 33.000 de oameni, dintre care 233 preoți și 3 arhieri. Mănăstirea fiind aproape de București, a fost atinsă și ea desigur de această plagă, iar monahii care au scăpat cu viață s-au retras în alte localități pentru salvarea vieții (*idem, ibidem*); Pr. Prof. I. L. Georgescu și Episcop Roman Ialomîțeanul, *op. cit.*, p. 332.

8. Athanasie Mironescu, fost Mitropolit primat, *op. cit.*, p. 73—82; Economul D. Furtună, *op. cit.*, p. 10—14; Prof. I. L. Georgescu și Episcop Roman Ialomîțeanul, *op. cit.*, p. 332—333.

9. Athanasie Mironescu, fost Mitropolit Primat, *op. cit.*, p. 73—82.

rinduiala Sfintului Munte Athos, a fost Cuviosul Stareț Gheorghe, care a rămas în viața monahală din Țara Românească și îndeosebi la mănăstirile Cernica, Căldărușani și Curtea de Argeș un chip îmbunătățit de viață duhovnicească, un mare organizator al vieții monahale de obște și un exemplu de urmat pentru toți îndrumătorii duhovnicești și viețuitorii monahi din mănăstirile noastre.

2. Date și aspecte din viața și nevoițele Cuviosului stareț Gheorghe de la Cernica

Prea Cuviosul Părintele nostru Gheorghe Arhimandritul, sau Gheorghe Ardeleanul, cum mai este cunoscut din unele însemnări, era de neamul său român din Transilvania și a păstorit turma cea cuvântătoare a monahilor de la mănăstirea Cernica, de la 1 septembrie 1781 până la 3 decembrie 1806, când a fost chemat de Domnul la cele veșnice, numărându-se și el în ceata marilor nevoitori și îndrumători ai monahismului românesc: Ioan Casian, Evloghie de la Rîmeți, Nicodim cel Sfințit de la Tismana, Daniil Sihastrul de la Voroneț, Neofit de la Stănișoara-Argeș, Rafail de la Agapia, Paisie Velicicovski, Sfântul Ierarh Calinic ș.a.

Fiind înzestrat de Dumnezeu cu o viziune clară asupra înaltei trăiri religioase, ciștigîndu-și ascultarea și smerita cugetare călugărească prin rugăciune neîntreruptă (Coloseni 4, 2—3; Efeseni 6, 17) și ostenele neprecupețite, devenind stareț și organizator al vieții de obște la Mănăstirea Cernica, Căldărușani și, în mod indirect la Curtea de Argeș, Cuviosul Gheorghe a luminat și luminează ca un astru pe cerul vieții monahale reorganizate de el și de ucenicii săi, încît fără cunoașterea vieții sale, chiar și în linii mari, cît ne permite spațiul limitat al acestei scrieri, nu s-ar putea explica cum se cuvine duhul sfințeniei și întreaga evlavie moștenite după starețul Gheorghe de Sfântul Ierarh Calinic și de întreaga obște a mănăstirii Cernica, de atunci și pînă azi.

Din pomelnicul întocmit chiar de mîna sa, la anul 1800, ca și din însemnările unor cercetători ai vieții sale, constatăm că Cuviosul Gheorghe s-a născut în anul 1730, din părinți credincioși (ortodocși) și de bun neam, în localitatea Săliște, lîngă Sibiu, veche așezare românească din Transilvania, menționată documentar în anul 1354 și cunoscută prin frumoasele țesături¹⁰ și străvechile tradiții religioase românești care se păstrează cu sfințenie și azi.

Fiind înzestrat din naștere cu acea înclinație sufletească de a sluji lui Dumnezeu și oamenilor sub forma unei înalte vieți spirituale, înclinație cultivată, se vede, încă în sinul familiei sale, tînărul Gheorghe, la vîrsta de 19 ani, părăsește casa părintească și prea frumoasele meleaguri transilvănene ale copilăriei sale, traversînd Carpații și îndreptîndu-se spre București, cu gîndul de a da ascultare sfaturilor Mintuitorului Iisus Hristos adresate tînărului bogat: «Dacă voiești să fii desăvîrșit, du-te, vinde

10. Arhim. Atanasie Gladcovschi, *Gheorghe Arhimandritul, Starețul Mănăstirii Cernica (1806 decembrie 3 — 1956 decembrie 3)*, în «Glasul Bisericii», anul XV, Nr. 12/1956, p. 716—717; Alexandru Dîma, *Orașul Sibiu*, București, 1940, p. 94; Cf. Ierod. Stanclu Ion-Ieronim, *Viața și activitatea Starețului Gheorghe de la Mănăstirea Cernica* (teză de licență — manuscris, 1979, p. 16).

averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer ; după aceea vino și urmează Mie» (Matei 19, 21 ; Marcu 10, 21—22) și să-L urmeze printr-o viață sfântă închinată monahismului și, printr-aceasta Bisericii și neamului românesc din care face parte el însuși.

De fapt este necesar să semnalăm aici că și pînă la venirea Cuviosului Gheorghe la București, eveniment care a avut loc pe la anul 1749—1750, precum și după această dată, se știe că numeroși tineri din Transilvania se adăposteau la Altarul străbun al diferitor mănăstiri din Țara Românească și din Moldova, fenomen care se petrece frecvent și în zilele noastre.

Explicația acestui fapt, spune Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, trebuie să o căutăm în numeroasele prigoane care s-au abătut asupra clerului și credincioșilor transilvăneni în secolul al XVII-lea și după aceea, și mai ales în distrugerea mănăstirilor ortodoxe din Transilvania, din ordinul generalului Bucow. O bună parte dintre călugării transilvăneni, luptători pentru Ortodoxie, s-au așezat în diferite mănăstiri din Țara Românească și Moldova. Dintre cei mai cunoscuți putem aminti pe : Nicolae Pop-Nichifor, Nicodim, Sofronie de la Cioara etc. Apoi, episcopii Pahomie al Romanului și Misail al Buzăului, Mitropolitul Iacob Stamat, arhiereul Ioanichie Stratonichias, arhimandritul Eustatie Popovici de la Brătești-Paşcani, protosinghelul Naum Rîmniceanu, Maica Suzana Arșic, care a ctitorit mănăstirea ce-i poartă numele, ieromonahii Ioanichie de la Predeal, Teodosie de la Stînișoara, Visarion de la Cocș, starețul Gheorghe de la Cernica și Căldărușani¹¹, care avea să aibă un rost important în viața monahală din Țara Românească și alții erau originari din Transilvania.

În secolul al XVIII-lea, emigrările din Ardeal spre țările române erau în plină creștere. Se stabileau în Moldova și Muntenia, nu numai cei care voiau să trăiască o viață monahală, ci și țărani «ungureni» (români-ardeleni), oieri, negustori, meseriași și mulți «intelectuali» ai națiunii române de atunci de dincolo de Carpați¹².

Fiind în București, la Mitropolie, și dorind să-și închine întreaga sa ființă unei intense trăiri monahale, viitorul stareț Gheorghe, cunoscînd *intîmplător* pe Mitropolitul grec Rosca, care se afla atunci la noi, prin anul 1750, tînărul Gheorghe a plecat împreună cu mitropolitul Roșca la Constantinopol, iar peste puțin timp Gheorghe se stabilește la mănăstirea Vatoped din Sfîntul Munte Athos. Rămînera sa la Sfîntul Munte, sub îndrumarea Mitropolitului Roșca, care era și părintele său duhovnicesc, a avut o deosebită însemnătate în orientarea tînărului Gheorghe și în formarea sa pentru înalta viață duhovnicească de la Athos. Făcînd cunoștință cu viața monahală din celelalte mănăstiri athonite și cu modul de viață idioritm și cel de obște de la Athos, încercînd să-și impună o aspră trăire monahală prin înfrînare și posturi, prin privegheri de toată noaptea și meditații îndelungate, tînărul român

11. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, București, 1981.

12. Ștefan Mețes, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII—XX*, București, 1977, ediția a II-a, p. 170—171.

Gheorghe a început să fie mai bine cunoscut de către părinții călugări de la Vatoped, unde a primit de fapt, în curînd schima monahală și a fost hirotonit în ierodiacon.

Cine ar putea povesti nevoițele de zi și de noapte depuse la altarul sfînt al monahismului de la Athos, de acest rîvnitor călugăr român ? Cine ar putea descrie lupta cu sine însuși, cu ispitele apărute în calea vieții sale atît de anevoioasă, închinată Domnului ? Cine ar cuteza să ne transpună în acele clipe de înălțare sufletească și de bucurie spirituală pe care le trăia el în mijlocul obștii monahale de la Vatoped și din alte sfînte așezări călugărești pe care le cerceta cu atîta dragoste, la Athos ? Cine ar putea bănui cîte sentimente sfînte-personale și cîte planuri de viitor încerca tînărul monah român de la Athos, pentru o mai bună organizare și o înaltă trăire în comun a vieții călugărești din țările române și chiar a monahismului ortodox român primit la acea epocă pe meleagurile natale — transilvănene — ale copilăriei sale din Transilvania noastră mult prețuită ? De fapt însăși imaginea fizică a Cuviosului stareț Gheorghe, care ne este dezvăluită documentar de portretul acestuia (opera unui călugăr anonim), portret ce se află în Stăreția Mănăstirii Cernica, dar și prezentarea plastică făcută de către Sfîntul Ierarh Calinic în poemelnicul Mănăstirii (cînd era starețul acelei așezări monahale), precum și de relatarea ieromonahului Protasie, care ne vorbește despre starea sufletească, ne dezvăluie imaginea persoanei unui mare monah. Cuviosul Gheorghe era un călugăr român ce purta în ființa sa pecetea unei intime trăiri sufletești.

Sfîntul Calinic spune că Părintele Stareț Gheorghe, «la statul trupului» era de mijloc, cum sînt toți muntenii din Săliște, satul său natal ; iar ieromonahul Protasie, ucenicul Cuviosului Gheorghe, ni-l dezvăluie într-un mod deosebit de plastic «Mărunt la statură, cu părul lung, barbă mare și ochi negri — departe văzători»⁴³, iar întreaga sa ființă inspira rugăciune și cucernicie. Cuviosul Gheorghe ne apare aici un *om hotărît, sever, energetic*, — o adevărată sinteză a însăși vieții lui, de muncă, de curăție morală, de abnegație și dăruire totală în slujba aproapelui.

Deși (la noi în țară), în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, ne aflăm în plină epocă fanariotă, cînd turcii impuneau cele mai mari impozite și secătuiau într-un mod sălbatic țările române, prin intermediul domnitorilor greci trimiși de la Fanar, sub aspect cultural, poporul român depunea eforturi neprecupețite pentru păstrarea unui echilibru în raport cu trecutul, iar sub aspectul trăirii monahale asistăm chiar la o reîmprospătare și la o tendință de reorganizare a monahismului din Moldova și Muntenia, reîmprospătare animată de venirea, la noi, a Cuviosului Paisie Velicicovski — moldovean din Poltava Ucrainei.

Din punct de vedere cultural și spiritual-monahal «situația» continua să fie tragică în Transilvania, unde nația română era nedreptățită din toate punctele de vedere de către stăpînirea ungară și austriacă.

Confirmînd întru totul cele spuse de Înalt Prea Sfîntia Sa Antonie, Mitropolitul Ardealului, în recenta sa lucrare *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă* (Sibiu, 1983), practica atonită a rugăciunii, înainte de a ajunge în Rusia, unde a dat naștere la mișcarea «stareților»

13. Prof. I.L. Georgescu și Episcop Roman Ialomițeanul, *op. cit.*, p. 333.

din secolul al XIX-lea, a trecut prin România. Paisie Velicicovski, recunoscut de toți ca părintele stareților ruși după o scurtă ședere în România, în prima sa tinerețe, a plecat la Muntele Athos, de unde s-a întors în România, pentru că, spune biograful său Cetvericov, «știa că în România înflorea monahismul și că mulți călugări veneau să caute aici refugiu liniștit pentru viața singuratică și tăcută»¹⁴.

Existența în România a unui climat duhovnicesc ridicat, înainte de venirea Cuviosului Paisie la noi, este în afară de orice îndoială. Paisie a primit de la monahii români primul impuls spre isihasm, pe care l-a dezvoltat apoi la Athos, tot între românii plecați din Moldova, pentru ca apoi să revină în Moldova unde și-a însoțit experiența de la Athos cu cea locală, moldovenească, românească. Este demn de subliniat faptul că starețul Paisie a considerat climatul monahal românesc chiar mai de preț decât cel grecesc sau rusesc de la Athos, motiv pentru care a și părăsit Athosul, pentru că *Rugăciunea lui Iisus* încetase de a mai ocupa locul pe care-l avusese odinioară în viața călugărilor de acolo. Același motiv l-a adus la noi și pe Cuviosul Vasile de la Poiana Mărului-Buzău, isihast de dinaintea lui Paisie, cu loc bine determinat în spiritualitatea ortodoxă¹⁵.

După trecerea la cele veșnice a Mitropolitului Roșca — părintele duhovnicesc al Cuviosului Gheorghe, el (Gheorghe), care se nevoia la Mănăstirea Vatoped, auzind că vestitul stareț Paisie Velicicovski, plecând de la Poiana Mărului, se stabilise la Athos, unde reușise să-și formeze, după multe greutăți, o comunitate de monahi, cu viață de obște, la Schitul Sfântul Ilie, s-a hotărât să intre și el în mica obște a Cuv. Paisie, alături de monahii moldoveni și slavi, pe care-i îndruma cu drag pe calea mântuirii Paisie — acest smerit și luminat trăitor al vieții monahale. Era prin anul 1752. Se crede că în același an, Părintele Gheorghe a primit cu binecuvîntarea Cuviosului Paisie, și schima mare monahală, iar în anul 1754 a fost hirotonit preot (ieroschimonah), pe seama obștei românești de la schitul Sf. Ilie. După încă zece ani de lăudabile nevoițe la Athos, de data aceasta la schitul amintit și sub părintescă oblăduire a Starețului Paisie, în anul 1763, Părintele ieroschimonah Gheorghe se strămută în Moldova, împreună cu Starețul Paisie și cu 64 de monahi, ucenici ai acestuia, moldoveni și ruși.

Cînd vestea despre hotărîrea starețului Paisie Velicicovski de a părăsi Athosul s-a răspîndit prin Sfîntul Munte și a ajuns la urechile Patriarhului Serghie, care era tot la Athos și ale altor admiratori ai lui Paisie, toți au primit această știre cu mare mîhnire. Ei au încercat să-l facă să-și părăsească gîndul de plecare, dar cînd el le-a arătat marea strîmtorare în care se găsea comunitatea sa, lipsa de toate cele necesare pentru trai, precum și aceea că nu mai avea nici o speranță să se schimbe această stare, ei au zis : «fie voia lui Dumnezeu»¹⁶.

14. Protoiereul Serghie Cetvericov, *Paisie, Starețul Mănăstirii Neamțului din Moldova...*, traducere din rusește de Episcopul Nicodim, Mănăstirea Neamț, 1933, p. 96; Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*, Sibiu, 1983, p. 290—291.

15. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *op. cit.*, p. 291.

16. Protoiereul Serghie Cetvericov, *op. cit.*, p. 166.

De fapt venirea starețului Paisie și a ucenicilor săi de la Athos în Moldova s-a dovedit în curînd că a fost de mare folos pentru lucrarea sa spirituală și culturală. Dacă el ar fi continuat să trăiască la Athos, atunci s-ar fi curmat creșterea obștei monahale din lipsă de încăperi (locuințe) și a mijloacelor de trai și, în același timp, n-ar fi putut avea o influență așa de mare și de întinsă asupra vieții duhovnicești a monahismului ortodox din Moldova și din Rusia, cum știm că s-a manifestat atât în timpul vieții Starețului Paisie, dar și a ucenicilor săi (starețul Gheorghe ș.a.) de atunci și pînă azi.

Viața comunității lui Paisie la Athos era asemenea vieții unui altoi într-o pepinieră strîmtă. Altoiul crescuse deja atât de mult, încît nu mai avea spațiul necesar pentru a se manifesta în toată deplinătatea și a-și aduce roadele cuvenite. El avea nevoie să fie răsădit într-un loc mai larg și mai corespunzător mărimii și staturii sale. «Altoiul» vieții spirituale început de Cuviosul Paisie la Sfîntul Munte Athos și-a găsit mediul potrivit, prin schimbarea locului, în vechile noastre așezări monahale din Moldova : Dragomirna, Secu, Neamțu și apoi în Țara Românească : Cernica, Căldărușani, Curtea de Argeș, Robaia etc., precum și în cele din Biserica Rusă, iar într-un mod indirect, chiar în întreaga Biserică Ortodoxă și în bisericile din Occident.

După ce starețul Paisie se stabili cu ucenicii săi la mănăstirea Dragomirna din Moldova de nord (1763—1775) și apoi la mănăstirea Secu, iar de aici la mănăstirea Neamțu în anul 1775, Cuviosul Gheorghe Ardeleanul, care venise cu Paisie de la Sfîntul Munte, fiind neliniștit probabil de aceste dese mutări, a voit a se reîntoarce la Athos, pentru a se stabili iarăși la Vatoped sau la Schitul Sf. Ilie. Trecînd însă prin București s-a întîlnit la Mitropolie cu un vechi prieten al său, de asemenea ucenic al starețului Paisie și anume cu ieromonahul Macarie. Acesta, fiind un călugăr învățat, se bucura de multă trecere la Mitropolitul țării Grigore II (1760—1787) și era prețuit de el. Cum a văzut pe Cuviosul Gheorghe, Macarie l-a primit la sine în gazdă și după cîteva zile l-a înfățișat mitropolitului. Bucurîndu-se mult de venirea Cuviosului Gheorghe la București, mitropolitul, care avea darul de a cunoaște bine starea sufletească a oamenilor duhovnicești, și care era preocupat cu gîndul încă de mai mult timp să reîntemeieze o mînăstire cu viață de obște în eparhia sa, dar nu reușise să găsească pentru această lucrare omul potrivit, și-a pus ochii pe cuviosul Gheorghe, pe care îl vedea ca pe un trimis de la Dumnezeu, și «bărbat al doririlor», învățîndu-l să renunțe a se mai întoarce la Sfîntul Munte și a primi să rămînă în Arhiepiscopia Bucureștilor pentru organizarea monahismului românesc de aici. Acest lucru se petrecea în anul 1781, la 1 septembrie.

Deși Cuviosul Gheorghe era la vîrsta de 51 de ani, deci se afla în plină maturitate sub raport fizic-intelectual și duhovnicesc, fiind pătruns de acea modestie și trăire duhovnicească care te face să te simți bine cînd ești tu îndrumat de alții, îl zicea că nu ar fi în stare să îndeplinească această anevoioasă sarcină de răspundere. După ce însă Cuviosul Gheorghe se mai sfătui cu fratele său duhovnicesc, ieromonahul Macarie, care-l îndemna foarte stăruitor să asculte de mitropolit, s-a hotărît să primească cu smerenie ascultarea dată, și alese ca loc pentru înființarea unei

comunități monahale, cu viață de obște, «părăsita» și «pustiita» mănăstire Cernica, spre marea mirare a mitropolitului, care aștepta să-l audă că vrea o mănăstire dintre cele mai mari și mai vestite din eparhie¹⁷. Mitropolitul fiind încântat peste măsură de personalitatea Cuviosului Gheorghe, care se impunea printr-o experiență deosebită de trăire în viața monahală, i-a încredințat schitul părăsit al mănăstirii Cernica pentru a-l readuce la viață, reînființând obștea călugărească stinsă acolo de prin anii 1739—1740.

Iată ce spune Mitropolitul în hrisovul dat Cuviosului Gheorghe cu această ocazie : «De când am luat scaunul Sfintei Mitropolii (1760, n.n.), am avut mare dorire, ca să am în eparhia mea mănăstiri cu viață de obște și n-am putut face nimic pînă cînd pronia dumnezeiască nu mi-a ajutat. Iată dar că (acum, n.n.), mi-a trimis Dumnezeu pe prea Cuviosul stareț Gheorghe și i-am dat Schitul Cernica (metocul Sfintei Mitropolii), ca să aducă părinți cu viață de obște, așezînd regulile și orînduielele Sfîntului Munte. Și rog pe toți frații Mitropoliei ce vor fi după mine, ca să nu strice această chinovioară, ce acum de curînd s-a întemeiat, ci să o ajute și să o întărească după putință, ca să fie și numele lor pomenit la prea sfîntul jertfelnic cel mai presus de ceruri...»¹⁸.

Momentul pentru reînființarea mănăstirii Cernica era foarte potrivit. La cîrma țării se afla Alexandru Ipsilanti (1774—1782 ; 1796—1797), unul dintre cei mai buni domnitori din epoca fanariotă¹⁹. În condiții însă foarte grele pe plan local, în izolarea codrului, Cuviosul Gheorghe, ajutat de cei doi ucenici bătrîni, Atanasie și Gherasim, curăță locul de mărăcini, alungă sălbăticiunile, spori obștea călugărească cu noi membri, atrași de farmecul duhovnicesc al personalității sale, încît în timp de patru ani (1781—1785) mănăstirea Cernica redeschisă și pusă la dispoziția monahilor cu vocație și a credincioșilor, care începuseră să ia cunoștință despre ostenele binecuvîntate ale Cuviosului Stareț Gheorghe, număra 54 de ucenici care doreau viața monahală. Această stare de lucruri, care cerea nevoițe susținute pe toate planurile pentru reînnoarea firului vieții monahale aici, este foarte fidel oglindită în descrierea vieții și nevoițelor Cuviosului Gheorghe, făcută de ucenicul său de mai tîrziu Protasie Ieromonahul, din care spicuiem cele prezentate mai jos : După ce a intrat Starețul Gheorghe în Cernica, și-a făcut un toporaș și a început întîi a curăți mărăcinii și a lărgi cărarea de la vad (lac) pînă la biserică. Chilii nu mai erau aici, afară de casele vornicului Cernica din preajma bisericii, dărîmate și ele pînă la fața pămîntului. Numai pivnița și un beci fiind boltite stăteau nedărîmate. Iar dascălul Macarie arhimandritul, fiind rînduit de părintele mitropolit să țină cuvînt de învățătură pe la biserici în toate duminicile, vorbea la început și despre

17. Athanasie Mironescu, fost Mitropolit primat, *op. cit.*, p. 125—126.

18. *Idem, ibidem* ; Prof. I. L. Georgescu și Episcop Roman Ialomițeanul, *op. cit.*, p. 334.

19. Acest domn este însemnat în istoria culturii de la noi, căci el a organizat școala grecească la Sfîntul Sava, școală care a avut o deosebită importanță pentru cultură în general, deoarece i-a familiarizat pe români cu știința timpului și îndeosebi cu limba greacă și cu limba și literatura franceză, deschizîndu-le perspective spre cultura generală și în mod implicit spre o cultură națională care avea să se reorganizeze după principii moderne în timpul lui Alexandru Ioan Cuza (*Idem, ibidem*).

mănăstirea Cernica că a fost redeschisă și că cei trei pustnici săraci, care se nevoiesc aici pentru readucerea acestui așezământ (strămoșesc, n.n.) la starea cea de la început, au nevoie să fie miluiți de credincioși. Fiind astfel îndemnați de dascălul Macarie și pătrunși de evlavie față de Sfântul Ierarh Nicolae în cinstea căruia era închinată mănăstirea, mulți credincioși (români ortodocși, n.n.) au început a merge să se închine la Cernica și să-i ajute cu cele de trebuință pe cuvioșii părinți călugări, care se osteneau sub îndrumarea Starețului Gheorghe. Și au început să vină la mănăstire tot mai mulți în toate duminicile și sărbătorile și le făcea cuviosul stareț și el cuvînt duhovnicesc, iar ei ascultau cu multă dragoste și se întorceau toți la casele lor cu mult folos sufletesc. Iar unii dintre acești închinători, aprinzindu-se de râvnă duhovnicească, au început a rămînea sub ascultarea și povața Cuviosului Gheorghe, care îi primea cu dragoste și îi îndruma duhovnicește. În felul acesta, în decurs de un an și jumătate s-au strîns șasesprezece frați. Luînd exemplul de la Părințele lor sufletesc, noii veniți și-au procurat cîte un topor și toată ziua tăiau la mărăcini în insula Sfîntul Nicolae, pentru a crea condiții corespunzătoare vieții noi mănăstirești pe care o doreau să fie cît mai frumoasă, iar noaptea, dînd foc la mărăcinii tăiați se culcau în preajma focului, căci nimeni încă nu avea locuință unde să-și plece capul. În timp de iarnă se adăposteau peste noapte în beciul despre care am pomenit mai sus...

Fiind frămîntat mereu de întemeierea unor condiții corespunzătoare pentru viața de obște, Cuviosul Gheorghe a început a zidi și două rînduri de chilii pentru obștea mănăstirii sale și o casă-arhondaric pentru credincioșii care cercetau mănăstirea și îi ajutau pe noii călugări cu ce puteau ei pentru reorganizarea mănăstirii.

Cuviosul Gheorghe era singurul preot atunci la mănăstirea Cernica, care oficia Sfînta Liturghie numai la sărbătorile împărătești, iar în zilele de peste săptămîină se oficiau de obicei numai cele șapte laude.

Ostenindu-se astfel zi și noapte pentru a îmbunătăți viața mănăstirii sale, atît pe plan duhovnicesc cît și material, dar îndeosebi fiind mereu conștient că el trebuie să fie ca o lumină în sfeșnic, care să lumineze tuturor celor din jurul său, de la anul 1784 pînă la 1786, numărul călugărilor de sub îndrumarea starețului Gheorghe crescuseră pînă la 103 monahi și frați dornici de a sluji lui Dumnezeu și neamului din care făceau parte, sub chipul vieții monahale. Dintre aceștia trei erau preoți și trei diaconi, iar slujbele zilnice și Sfînta Liturghie au început să se săvîrșească după rînduiala tradițională din mînăstirile românești și a Muntelui Athos.

Călăuzindu-se după regulile practice ale vieții monahale, *roagă-te și muncește*, acești părinți, călugări îmbunătățiți, prin hărnicia și dragostea lor față de tot ce este sfînt și folositor pentru poporul din care făceau parte, avînd în fața lor ca pe o lumină mereu strălucitoare pe Cuviosul Gheorghe, au reușit să facă ca pustietatea și ruina înfiorătoare în care ajunsese așezarea monahală de la Cernica «să înflorească ca crinul» și au atras asupra ei din ce în ce mai mult luarea aminte și evlavia binecredincioșilor creștini din împrejurimi și îndeosebi din București²⁰.

20. *Idem, ibidem*, p. 135.

Viața trăită în curăție, în ascultare, în sărăcie, în rugăciune, în meditație și în smerenie, după modelul celei isihaste de la Muntele Athos, era preocuparea sfântă și neîntreruptă la călugării ostenitori din obștea Cuviosului Gheorghe de la Cernica.

Vestea despre viața cea plină de sfințenie și hărnicie a obștei de la Cernica a ajuns în curînd și pînă la urechile voievodului român Nicolae Mavrogheni (1789—1791), care l-a cercetat personal pe Cuviosul Gheorghe la Cernica și, prețuindu-i viața exemplară și nevoițele închinat binelui obștesc, pe lîngă darul de 103 galbeni oferit fraților, l-a numit pe stareț «frate de cruce întru Hristos»²¹, într-un hrisov al său, zicînd: «Domnia noastră înșine am văzut viața cuviosului stareț Chir Gheorghe și a părinților călugări ce sihăstresc împreună, cum că petrecea și orînduiala vieții lor este vrednică de laudă»²².

Asemănătoare cuvinte de laudă referitoare la osteneala Cuviosului Gheorghe, pentru reînvierea tradiției monahale în Muntenia, are domnitorul Mavrogheni și în hrisovul său pentru Mînăstirea Curtea de Argeș: «Sihăstreasca mînăstire ce se numește Cernica, situată în Ilfovul de Sud, aproape de scaunul domniei mele, în care se sihăstresc o sută trei frați călugări cu starețul lor, care părăsind lumea s-au deosebit într-un colț de loc, în ostrovul acela și petrec viața fără de prihană, cu posturi și rugăciuni neincetat pentru domni, pentru cîtitori și pentru toți pravoslavnicii creștini ai țării acesteia, muncind și lucrînd însuși cu mîinile lor de au deschis și au împodobit acel loc, ce rămăsese pustiu, a cărora strădanie și viață s-a făcut cunoscută de față și vrednică de laudă...»²³.

Domnitorul N. Mavrogheni sporește încrederea în Starețul Gheorghe, încredințîndu-i și conducerea Mînăstirii Curtea de Argeș pe lîngă aceea a Cernicăi și îi recunoaște rangul de arhimandrit în anul 1788.

După cum se poate constata din însemnările mai vechi ale mînăstirii, N. Mavrogheni venea deseori la Cernica, cerceta cu mult interes bunul mers al comunității și se plimba cu starețul prin Ostrovul cel mic, numit Sfîntul Gheorghe, vorbind între ei «vorbe de taină», scrie Protasie Ieromonahul, că avea mare dragoste și evlavie către Stareț²⁴.

Obștea Cuviosului stareț Gheorghe era cunoscută și prețuită de toți, pentru că atît părintele stareț cît și cei 103 ucenici și nevoitori de atît erau împodobiți cu virtuțile specifice trăirii monahale: curăția inimii, ascultarea și smerenia, rugăciunea neîntreruptă și dorința de a sluji semenilor lor, în numele dragostei de Dumnezeu... Ei munceau toți în comun la despădurire și construcții pentru extinderea mînăstirii în insulă și se rugau în comun pentru Pacea a toată lumea, pentru bunăsta-

21. *Idem, ibidem*, p. 136—137.

22. Condica mai nouă a Mînăstirii Cernica, cf. Athanasie Mironescu, fost Mitropolit Primat, *op. cit.*, p. 137.

23. *Idem, ibidem*, fila 83 verso și anexe XXIX; cf. Athanasie Mironescu, fost mitropolit primat, *op. cit.*, p. 137—138.

24. *Idem, ibidem*, Casian monahul în *Istoria slintelor mînăstiri Cernica și Căldărușani*, p. 55, relatează că domnitorul Mavrogheni a inițiat construirea unei biserici în insula Sf. Gheorghe de la Cernica și a acordat daruri bogate călugărilor. Tot în această insulă, Cuviosul Gheorghe și-a ridicat o căsuță și un Paraclis, unde se retrăgea adeseori pentru meditație și repaus duhovnicesc. Aici a ridicat, mai tîrziu, Sf. Calinic mareața biserică cu hramul *Schimbarea la față și Sfîntul Gheorghe*, cu cetatea din jur, care constituie în prezent partea cea mai importantă a Mînăstirii Cernica.

rea tuturor oamenilor, pentru veșnica pomenire a ctitorilor și ajutătorilor sfintului locaș și pentru desăvârșirea lor. Atît monahii și frații din obștea mînăstirii, dimpreună cu Părintele Stareț Gheorghe, erau foarte conștienți de chemarea lor și de aceea grija lor cea mare era ca să se călăuzească după acele cuvinte ale Mîntuitorului Iisus Hristos adresate ucenicilor Săi : «Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, pentru ca ei văzînd faptele voastre cele bune să mărească pe Tatăl vostru cel din ceruri» (Matei 5, 16). De aceea Mănăstirea Cernica, în timpul Cuviosului Stareț Gheorghe, s-a bucurat atît de sprijinul domnitorului țării, cît și de cel al conducerii bisericesti și al evlavioșilor creștini care o cercetau.

Dacă mitropolitul Cozma Popescu (1787—1792) n-a lăsat nici un act deosebit pentru mănăstirea Cernica, urmașul său la cîrma Mitropoliei — Filaret II (1792—1794) a arătat o deosebită bunăvoință față de ctitoria, și obștea starețului Gheorghe. Acest mitropolit, de cînd era încă arhimandrit al Mitropoliei Ungrovlahiei, avea sub îngrijirea sa și mănăstirea Căldărușani — ctitoria lui Matei Basarab (1632—1653). La hirotonia lui Filaret în arhieru (1780), a primit împuternicire atît de la Mitropolit, cît și de la domnitorul Alexandru Ipsilanti, să fie și purtător de grijă al Mănăstirii Căldărușani. În anul 1782, Filaret fiind ales Mitropolit al Ungrovlahiei, dorea a încredința răspunderea ctitoriei lui Matei Basarab unui stareț potrivit cu această demnitate. De aceea el însuși scrie : «Toate ostenele și silințele mi-am pus de cînd am preînnoit sfînta și dumnezeiasca mănăstire Căldărușani, vrînd a înnoi ostenele răposatului întru fericire Matei Basarab Voievod și am avut mare rîvnă ca iarăși să adun într-înșă sobor de părinți cu viață de obște ; dar schimbarea vremurilor mi-a stat cu totul împotriva și n-am putut săvîrși nimic. Se vede că Dumnezeu așa binevoind ca această cunună să fie a altui bărbat iar nu a mea»²⁵. «Cununa» despre care scrie Mitropolitul Filaret, a dobîndit-o Cuviosul Gheorghe, care, la data cînd scria mitropolitului, era stareț la mănăstirea Cernica și se adeverise vrednic ocîrmuitor al acelei obști monahale, răspunzînd pe deplin dorințelor Mitropolitului Grigorie de la care primise cu hrisov acea mănăstire și care în acel hrisov rugase pe mitropoliții următori a păzi și ei cele puse la cale de el. Pe acest temel, mitropolitul Filaret II (1792—1794) adaugă la cuvintele de mai sus următoarele : «Deci și eu, ce acum la anul 1792 am luat scaunul Sfintei Mitropolii, întăresc pe cele făcute de fratele nostru Grigorie și am socotit ca să dau și eu Sfînta mănăstire Căldărușani... și acum din porunca Măriei Sale Alexandru Moruzi Voievod (1793—1796 ; 1799—1801 n.n.) și cu a noastră blagoslovenie se rînduiește și se întărește Prea Cuvioșia Sa Chir Gheorghe starețul schitului Cernica, ca să fie stareț și la Sfînta mănăstire Căldărușani, să strîngă și să așeze obște de părinți ca la Cernica, după regulile Sfintului Munte...»²⁶. Această importantă sarcină, de reorganizare a vieții duhovnicești și gospodărești a Mănăstirii Căldărușani, o lua Cuviosul Gheorghe asupra sa la 1 aprilie 1794. Sub înțeleapta sa conducere și oblăduire, cele două mănăstiri s-au reîmprospătat complet, sub raport moral-re-

25. *Idem, ibidem*, p. 144.

26. *Idem, ibidem*, p. 144—145.

ligios, cultural și material. Pe temeiul hrisovului amintit, Cuviosul Gheorghe, după rugăciuni îndelungate și multă chibzuință, la 1 aprilie 1794, a rînduit ca o parte dintre călugării de la Cernica să meargă în ascultare la Căldărușani sub îndrumarea sa — însuși, lăsînd la Cernica drept purtător de grijă pe ieromonahul și duhovnicul Timotei, pe care în 1795 îl întîlnim econom al mănăstirii Cernica, iar de la 1807 înainte — stareț²⁷. La Mănăstirea Căldărușani, Cuviosul stareț Gheorghe, după ce a pus toate în rîndială, restabilind vechea tradiție a vieții noastre călugărești, s-a apucat de curățit, ca și oarecînd la Cernica, un loc pustiu din apropiere, numit Cocioc, adică loc unde creștea stufărie, căci era aproape de lacul Căldărușani. În locul pădurii și a mărăcinilor pe care-i curăți a sădit pomi și a deschis o frumoasă livadă, a ridicat o biserică care se păstrează și azi și a construit cîteva chilii pentru părinții călugări dornici de mai multă liniște. Unii dintre monahi se retrăgeau apoi la Cocioc, cu blagoslovenia Cuviosului stareț, pentru meditație și rugăciune, în timpul săptămîinii, iar sîmbăta și duminica revenau în obște.

La Căldărușani, Cuviosul Gheorghe avea locțiitor al său pe Doroftei duhovnicul²⁸, care avea aceeași misiune sfîntă de îndeplinit ca și cuviosul Timotei de la Cernica. Ava Gheorghe cerceta fără preget cînd Mănăstirea Căldărușani, cînd pe cea de la Cernica și fiind legat cu toată ființa de toți fiii săi duhovnicești povățuia și mîngîia pe toți cu acea dragoste și dăruire părintească care l-au făcut să rămînă pînă azi exemplul de păstor duhovnicesc pentru stareții nu numai din cele două așezări monahale reorganizate de el, ci și pentru toți monahii și bunii creștini dornici de mîntuire și înaltă trăire spirituală.

În decursul anului 1806, aflîndu-se la Căldărușani, Cuviosul Gheorghe își dădea seama că, datorită eforturilor neprecupețite de tot felul pe care le făcuse pînă acum, sănătatea sa a început să devină tot mai subredă. În același an, la începutul lunii decembrie, fiind slăbit și de suferință și de post, a chemat pe toți cuvioșii călugări în biserică și după o stăruitoare rugăciune către Mîntuitorul Iisus Hristos, către Maica Domnului și Sfîntul Dumitru — patronul și ocrotitorul acelei mănăstiri — rugăciune prin care cerea revărsarea harului lui Dumnezeu și acoperămintul Sfintei Fecioare peste mănăstirea și obștea monahală de la Căldărușani, le-a citit și fraților săi călugări rugăciunea de iertare și în plîsetele tuturor a plecat pentru ultima dată la Cernica²⁹.

27. Este vrednic de subliniat faptul că intrucît aceste două mănăstiri erau pline de călugări harnici și evlavioși, formați în această orientare patristică și athonită de Cuviosul Gheorghe, cînd egumenul Partenie de la Curtea de Argeș se refugiază la Porumbacul Făgărașului, mitropolitul de la București a găsit de cuviință ca tot Starețul Gheorghe să trimită monahi devotați din obștea de la Cernica și Căldărușani, ca să poarte grija mănăstirii de la Argeș. Așa s-a și întîmplat, căci Cuviosul stareț este nevoit să trimită și la Argeș un număr de 20 de monahi, pentru reînvierea vieții mănăstirești de acolo. Cu timpul, o parte dintre aceștia s-au retras, din cauza turcilor, la Schitul Robaia — Argeș, unde fusese un alt român transilvănean — Sofronie de la Cioara — și corespundează cu Paisie din Moldova (vezi, Ștefan Metes, *op. cit.*, p. 174).

28. Sub îndrumarea egumenului Doroftei și cu blagoslovenia Cuviosului Gheorghe, s-au construit la Căldărușani și alte chilii pentru călugări, o bolniță sau spital, cimitir și o altă bisericuță, dar toate acestea au fost distruse din cauza cutremurului din 1802 (vezi : Athanasie Mironescu, fost Mitropolit Primat, *op. cit.*, p. 145).

29. *Idem, ibidem*, 145—146.

Aflindu-se pentru ultimele clipe în mijlocul confracțiilor și ucenicilor săi de la Cernica, viața Cuviosului Stareț Gheorghe, «restauratorul», «blindul și bunul nostru povățuitor», «puternic în cuvânt și în lucru», «cel cu multă trecere înaintea oamenilor și a lui Dumnezeu», cum a fost cu drept cuvânt numit de contemporani și de urmași, — cel care și-a închinat întreaga sa viață reorganizării monahismului muntean, s-a stins trecînd la cele veșnice, pe data de 3 decembrie 1806, după o păstorire de un sfert de secol, așa cum ne arată pomelnicul mănăstirii, scris de Sfîntul Calinic: «1806, din decembrie 3; au răposat Părintele Gheorghe, arhimandrit al aștii obștii, fiind om prea cuvios, la statul trupului de mijloc, cu neamul român din Ardeal, au deschis școală duhovnicească întîia aicea la Cernica și la Căldărușani»³⁰. Era într-o zi de duminică spre luni. Trecerea sa la cele veșnice a produs multă întristare și plîngere în obștea sfintelor mănăstiri Căldărușani și Cernica. Cuviosul stareț a fost înmormîntat cu toată cinstea în cimitirul cel făcut de dînsul, în partea dreaptă, lîngă biserica Sfîntul Lazăr, pe care el însuși a zidit-o și a înfrumusețat-o în anul 1804. Astăzi, în locul mormîntului starețului Gheorghe este cavoul Mitropolitului Nifon (1850—1875). «Se cuvenea însă ca rămășițele pămîntești ale Starețului Gheorghe să fi fost așezate lîngă racla mitropolitului, pentru ca astăzi să poată fi văzute de frații monahi»³¹ ai celor două mănăstiri și de alți binecredincioși care cunosc și prețuiesc viața sfîntă a acestui mare avă și organizator al vieții monahale de obște din Biserica Ortodoxă Română.

Exemplul grăitor într-un caz asemănător ar putea fi luat de la călugării moldoveni, care au păstrat cu sfințenie și socotesc un loc de mare cinste pentru ei mormîntul starețului Paisie Velicicovski († 1794), ce-și doarme somnul de veci în biserica mare a Mănăstirii Neamțu, și care are atîtea asemănări sub raportul vieții monahale, în Moldova, cu cele întreprinse de Cuviosul Arhimandrit Gheorghe Ardeleanul pentru același monahism românesc, în Muntenia.

3. *Invățăturile duhovnicești lăsate de Starețul Gheorghe urmașilor săi.*

Pentru ca osteneala sa de reorganizator al monahismului să nu se stingă, Starețul Gheorghe a avut previziunea să lase urmașilor săi o diată (testament), scris cu mulți ani înainte de trecerea sa la cele veșnice, adică prin anul 1785, cînd era foarte bolnav. În acest testament sînt cuprinse regulile și principiile după care el a reușit să clădească comunitatea de la mănăstirile Cernica și Căldărușani. Această diată a rămas îndreptar pînă tîrziu după moartea sa și la Căldărușani. Călugărul Rafail de la această mănăstire, un ardelean și el, spunea în 1851, la atîția ani de la trecerea la cele veșnice a Cuviosului Gheorghe: «S-au prescris această diată de mine sub iscălitură întocmai ca să se afle și la Sfînta Mănăstire Căldărușani, unde mai sînt în viață din ucenicii răposatului Gheorghe starețul Cernicanul»³².

30. Prof. I. L. Georgescu și Episcop Roman Ialomițeanul, *op. cit.*, p. 337; Athanasie Mironescu, fost Mitropolit Primat, *op. cit.*, p. 146; Economul D. Furtună, *op. cit.*, p. 50.

31. Arhimandrit Athanasie Gladcovschi, *Gheorghie, Arhimandritul Mănăstirii Cernica*, (1806 dec. 3 — 1956 dec. 3), în «Glasul Bisericii» anul XV, nr. 12 (1956), p. 721.

32. Ecumenul D. Furtună, *op. cit.*, p. 55—56.

Diata sau testamentul Cuviosului Stareț Gheorghe reprezintă un îndreptar al vieții călugărești, cu al cărui ajutor vor putea monahii omorî «pre toate patimile cele alcătuite prin limbă, prin inimă și prin simțuri făcîndu-se vrednici de-a pururea împărtășirii dumnezeieștilor taine». Acest îndreptar de nevoiță monahală este împărțit în șapte trepte sau porunci și el a avut o puternică și binefăcătoare influență în viața monahală de atunci pînă azi ³³.

1) Potrivit primei trepte, întreaga viață a monahului trebuie să se desfășoare sub semnul supunerii «ca nicidecum fără blagoslovenia povățuitorului obștirii (sic) să nu cutezați a face măcar cît de mic lucru, căci este scris că «cu blagoslovenie veți gusta din piinea vieții cea plină de dar».

2) A doua poruncă privește mărturisirea. «Pînă la unul, rînduiește el, să mergeți de trei ori pe săptămîină către cei aleși de sobor evlavioși (duhovnici) pentru a mărturisi pre toate cele ascunse cugete de greșale, suspinînd dintru adînc și cerînd iertăciune. Atunci puteți a crede cum că locuiți în ostrovul spășeniei și cum că adeseori vă spălați cu apa iertării păcatului... pentru că de la cei nelămuriți în ispovedanie, departe stă și mîntuirea».

3) A treia chibzuită poruncă se referă la ispitirea din partea diavolului. «Că de veți simți că vă supără și în ce lucru diavolul cel ivit despre miază-zi șoptindu-vă prin crederea minții că doar ați fi voi mai buni la Dumnezeu decît alții sau mai sfinți și cuvioși, imediat ca din săgeată să alergați, rugînd pe îndrumătorul (duhovnicul) ca să vă pomenească pînă ce veți scăpa, din robia cugetului mîndriei». Căci călugărul trebuie să se lupte împotriva nelegiuitorilor eresuri. «Să aveți străjuire, zice el, să vă păziți capul credinței, prin smerita înțelepciune a nu fi zdrobit de cel mai necurat duh al blestematei huliri...».

4) A patra treaptă sau poruncă privește Sfînta Împărtășanie. «Și iată, pîrintește vă îndemn, sfătuiește cuviosul stareț, ca să nu vă treacă nici o lună, nefiind împărtășiți cu dumnezeieștile Taine, ci toți de obște să vă îndeletniciți a vă cumineca de 12 ori pe an».

5) În a cincea îndrumare (treaptă) «cu limbă do moarto», Cuviosul Stareț Gheorghe arată «cum să vă păziți de focul cel vîrît în spuză și tînuit cu pricepere întru nepricepere». Sînt sfaturi avînd drept scop să ferească obștea de anumiți oameni nedoriți, care smintesc rînduiala mănăstirească. Cu aceleași expresii plastice, el previne pe fiii săi duhovnicești : «Feriți-vă dar, o ! fiii mei, ca să nu vă înșelați grăbindu-vă a primi lupi cuvintători, întru smerita turmă, adică pe aceste cinci firi de oameni, ce sînt încurcați și cu străine așezări ; pe călugărul venit de aiurea numai rasofor, pe cel mai trecut, mai presus de chipul vostru cu schimnicia, cît și pe cel cu totul cilibiu (simplu) de neam, dimpreună cu cel foarte învățat și nesupus și pe altul ce ar fi chiar peste fire lipsit de minte, ale cărora nepotrivite așezări, nici (că) vă sînt de folos (dacă) ar rămînea cu voi».

33. Prof. I. L. Georgescu și Episcop Roman Ialomițeanul, *op. cit.*, p. 337.

6. În treapta a șasea, Cuviosul Gheorghe dă înțelepte sfaturi «iconomului», mănăstirii, în mîna căruia se află administrația bunurilor acesteia. El îi consacră o bună parte din diata sa : «O, prea iubite fiul meu iconoame, că mai virtos ție și deosebi, am lăsat părintească poruncă pentru ca să știi cum să rînduiești toate trebile cele dinlăuntru și dinafară. Că de vreme ce dregătoria aceasta în seama ta este încredințată întru acest an, ți se cuvine dar să umbli și foarte cu trezire, atîta întru sporirea locașului, făcîndu-te chip, cît și spre binele tău, păstrîndu-ți sufletul...».

Pline de duh și întru limbă pitorească, aceea a începutului secolului al XIX-lea — sînt sfaturile marelui stareț, privitoare la relațiile iconomului cu colaboratorii săi³⁴. «Dar și aceasta să-ți fie în știre, o fiule, ca nu prost să încredințezi ascultare celor ce cu totul nu se pricep a scoate la cale acel lucru, nici să îneci mărgăritarul cuvîntului în gura celor cu temelia supunerii pe nisip întărită ; pe cei posomorîți și fri-coși la luptă nici odinioară să nu-i pui la slujbe grele, pentru că negreșit te vor rușina ; așijderea și prea cu bună bază să cumpănești greșalele fraților a nu le judeca numai — cu asprime, după trup, ci mai ales prin milostivire după duh, că scris este «milă voiesc, iar nu jertfă» adică deși multe căderi îți vor aduce, ca niște oameni cu neputințe și feluri de scîrbe cu nemulțumire, ci însă nu-i muștra cu patimă, nici a hrăpi de obicei cumva osîndîndu-i. Drept aceasta, arată-te vesel spre ei și foarte vei fi iubit».

7) Treapta a șaptea este închinată recomandării de a se respecta rînduielile «părintelui Kir Paisie († 1794), care poate și în zilele noastre mult a ne folosi, fiindcă pravila acelui bărbat este întemeiată cu șapte stîlpi și întărită pe cele șapte laude ale Maicii noastre Biserici».

Starețul Gheorghe recomandă în viața sa, ca obștea monahală din mănăstire să nu depășească 103 monahi, «măcar de ar veni la voi orice față aducîndu-vă toate bunătățile pămîntului».

Fiind inzestrat cu adînci și sănătoase sentimente naționale, pe care i le vor fi fortificat trăirea sa la Sfîntul Munte, Cuviosul Gheorghe lasă cu limbă de moarte să nu se supună obștea întemeiată de el conducătorilor de alte neamuri : «Deci și întru auzul tuturor, mai întîi pe voi duhovnicii, preoții, diaconii, clerosanii și pe toți cine sînteți primitori de sfatul meu, cel lăsat către voi cu limbă de moarte, părintește vă rog, pentru numele Prea Sfintei Troițe, ca să nu faceți supusă smerita obște altor mai procopsite neamuri, pînă cînd se va ținea cîte un prosticel suflet de român într-însa»³⁵.

Dintre urmașii Cuviosului Gheorghe la cîrma Mănăstirii Cernica, amintim pe cei mai cunoscuți stareți, care au continuat firul vieții tradiționale la Cernica în duhul curentului athonit și al Cuviosului Gheorghe : Timotei (1807—1816), Doroftei (1816—1818), Calinic cel Sfînt (1818

34. *Idem, ibidem*, p. 338.

35. Cele șapte trepte din Testamentul Starețului Gheorghe, sînt extrase din lucrarea Prof. I. L. Georgescu și Episcop Roman Ialomîțeanul, menționată mai sus, p. 338—339; vezi și Arhim. Atanasie Gladcovschi, *op. cit.*, p. 723—724; Ieromonah Ioanichie Bălan, *Cuviosul Arhimandrit Gheorghe mare stareț al mănăstirii Cernica, în Pateric românesc*, București, 1980, p. 265—281.

—1850), după care a fost apoi ales episcop la Rîmnicul-Vilcea († 1868), Nicandru (1850—1854), Diomid (1854—1864), Ștefan (1864—1873), Ioil Vasilescu (1873—1893), Silvestru Petrescu (1893—1895), Ilarion Constantinescu (1895—1896), Visarion Ionescu (1896—1921) — numit și «blîndul și primitorul cleric care continuă marile tradiții ale vieții noastre monahale»³⁶, Dionisie Georgescu (1921); Iustin Șerbănescu (1922), Zosima Protosinghelul (1925—1933), Protosinghelul Hrisant (1933—1934), Protosinghelul Zosima Pîrvulescu (1935—1939), Arhimandritul Chesarie Păunescu (1939—1940), Arhimandritul Dionisie Udișteanu (1940—1941), Arhimandritul Athanasie Dincă (1941—1942), Arhimandritul Ioil Babaca (1942—1943), Arhimandritul Inochentie Tănăsioiu (1943—1944), Arhiereul Emilian Antal (1944—1945), Arhimandritul Partenie Bușcu (1945—1947), Mitropolitul Efrem Enăcescu (1947—1952), Arhimandritul Gladcovschi (1952—1959), Arhimandritul Roman Stanciu (1959—1973), Arhimandritul Nifon Bărbieru (1973—1981), Arhimandritul Calinic Argatu (1981—1985), Arhimandritul Teofil Panait de la 2 martie 1986 pînă în prezent. Înainte de a face încheierea acestei modeste prezentări a activității Cuviosului Stareț Gheorghe, pentru că trebuie să mărturisesc că, ținînd seama de însemnătatea curentului reorganizatoric al monahismului din Muntenia de către Arhimandritul Gheorghe, ar fi nevoie de o descriere mult mai amănunțită și mai variată, voi aminti în cîteva cuvinte și despre existența unor călugări români-ardeleni și a celor străini așezați atunci și după aceea în cele două mănăstiri³⁷. Se știe că în mănăstirile organizate de Starețul Paisie în Moldova existau călugări ruși, greci și români-moldoveni. Cei mai numeroși la Neamțu erau românii-moldoveni. Același fenomen îl întîlnim și la Cernica și Căldărușani, mănăstiri reorganizate de Cuviosul Stareț Gheorghe. Calinic Rîmniceanul ne spune că pe la 1815—1816 erau în Cernica în jur de 200 de monahi: români, greci, sîrbi, ungureni (ardeleni) și de alte neamuri. Rușii care erau destul de numeroși, veneau la Cernica de la Poiana Mărului, unde se statorniciseră încă din timpul Stareților Vasile și Paisie. Erau de asemenea și unii călugări bulgari sau care vorbeau bulgărește. Cei mai mulți ardeleni veneau în mănăstirile din Muntenia și Moldova, fiind însuflețiți, pe de o parte, de acea reînnoire națională, iar pe de alta, ei știau că Mănăstirile Cernica și Căldărușani erau conduse de Cuviosul Gheorghe, părinte și compatriot al lor. Chiar dintre evrei găsim cîte unul botezat și apoi călugărit la Cernica. Exemplul rabinului Neofit, botezat și călugărit de Cuviosul Gheorghe, care apoi a scris cartea numită *Înfruntarea Jidovilor*, tipărită la Iași în anul 1803³⁸. Cu toate elementele

36. Vezi Economul D. Furtună, *op. cit.*, p. 19.

37. Ștefan Meșeu spune că Mănăstirea Căldărușani în 1815 avea 25 de călugări transilvăneni și anume: duhovnicii Lavrentie, Acachie, Antonie, Sofronie, Teodul, Ilarion; ieromonahii: Chiprian, Diogean, Gherontie, Pafnutie, Dometian, Gherman, Dionisie, Neofit, Eufrosin, Calinic, Isac, Varlaam, Iosif și Isaia; ierodiaconul Visarion și ieroschimonahii: Onofrei, Ioan, Rafail, Antonie. Copiști renumiți de cărți bisericești erau la Căldărușani ardelenii: Ciprian și Rafail. Rafail, călugărit în 1826, mai trăia în 1851, iar între timp fusese și în mănăstirea Bucovăț. Numeroși călugări ardeleni întîlnim și în alte mănăstiri din țările române: Sinaia, Stănișoara-Argeș, Cornet-Vîlcea, Cheia-Prahova, Cîrtea de Argeș, Cozia, Robaia etc. (*op. cit.*, p. 175—179).

38. Economul D. Furtună, *op. cit.*, p. 109.

acestea etnice deosebite, spiritul religios și cel cultural care domneau la Cernica erau românești. Desigur, majoritatea celor care populau mănăstirea Cernica erau românii din Muntenia și din Transilvania. În Diata sa, Starețul Gheorghe amintește urmașilor că unul din meritele mari ce le-a avut Cuviosul Paisie Velicicovski era și înțelepciunea cu care a știut să conducă diferitele elemente etnice din preajma sa, ca să steie ele «la un cuget cu bun așezământ»³⁹. Desigur, Cuviosul Gheorghe avea în vedere în primul rind asigurarea bunei conduceri a obștii sale monahale. El vedea foarte bine că și între români se puteau ivi neînțelegeri. De aceea, le și spunea acestora să nu facă deosebire dușmănoasă între munteni, între moldoveni și între ungureni (ardeleni) — «pentru că nu feliiul limbii românești judecăm, ci mai virtos faptele credinței...»⁴⁰. Dacă încercăm să facem o succintă comparație între începuturile vieții monahale de la Cernica și Căldărușani și între perioada lor de reorganizare din timpul Starețului Gheorghe, constatăm de la bun început o mare deosebire. Oricât de bine au fost înzestrate ele la început, pe plan material, sub aspect spiritual erau mai puțin întărite și orientate. De aceea, înainte de venirea Starețului Gheorghe de la Athos (sec. XVIII), aceste mănăstiri erau în stare de părăsire. Odată cu alegerea Cuviosului Gheorghe și numirea sa în fruntea lor, ca părinte duhovnicesc, din uitate și părăsite au devenit cunoscute și prețuite; au devenit chinovii cu viață de obște, mai bine organizate și cu viață duhovnicească, de la care au luat apoi exemplul și alte așezăminte monahale. Aici, la Cernica și Căldărușani, s-a instalat prin rîvna marelui stareț acea tradiție monahală cu călugări numeroși și sirguincioși, care își lumineau mintea și deprindeau evlavia pentru a urca pe înaltele culmi ale săvîrșirii creștine, prin osteneală, smerenie și dragoste, față de idealul vieții pe care o îmbrățișau, față de Biserica în care se aflau și față de neamul din care se trăgeau.

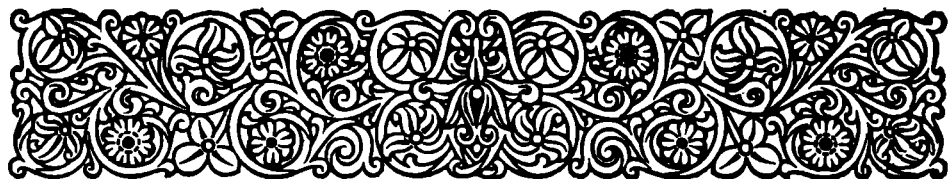
Avînd mereu în vedere moștenirea sfîntă sub toate raporturile, lăsată de Cuviosul Gheorghe, epoca de maximă înflorire și trăire religios-culturală a mănăstirii Cernica, din toată istoria ei, a avut loc în timpul starețului Calinic cel Sfînt (1818—1850, † 1868).

De atunci și pînă azi, cuvioșii stareți care s-au aflat în fruntea obștii de la Cernica (și Căldărușani) privesc cu luare aminte la sfîrșitul marilor lor înaintași, Cuviosul Arhimandrit Gheorghe și Sfîntul Ierarh Calinic și se străduiesc fiecare să le urmeze credința (Evrei 13, 7).

Arhim. Dr. CHESARIE GHEORGHESCU

39. *Idem, ibidem*, p. 110.

40. *Idem, ibidem*.

DIN VIAȚA BISERICII

VIZITA SANCTITAȚII SALE PATRIARHUL DIMITRIOS I AL CONSTANTINOPOLULUI

Prin organizarea ei în Biserici naționale, Ortodoxia a păstrat și perpetuat de-a lungul veacurilor puritatea și vitalitatea învățaturii dogmatice și cultice a Bisericii celei Una a lui Hristos, a Sfințelor Canoane și a Sfintei Tradiții, precum și unitatea de credință și de manifestare atât pe plan panortodox, cât și în raporturile cu celelalte Biserici și confesiuni creștine.

Identificate cu tezaurul de doctrină și trăire al creștinismului primelor veacuri, când Biserica Mântuitorului Hristos era «una, sfință, sobornicească și apostolească», și slujind cu credincioșie aspirațiile înalte de libertate, pace și progres ale popoarelor în mijlocul cărora își desfășoară activitatea, Bisericile Ortodoxe naționale au statornicit între ele, de-a lungul istoriei, legături de strinsă colaborare în spiritul dragostei frățești, fiecare adăpîndu-se la «apa cea vie», care este una și aceeași pentru toate, și au contribuit cu potențialul și cu specificul propriu la sporirea patrimoniului general al Ortodoxiei.

Infrățite cu Biserica Constantinopolului, Bisericile Ortodoxe naționale sînt Biserici surori, egale între ele, formînd o singură mare familie și împreună lucrînd pentru binolo și slava Bisericii celei Una a lui Hristos, iar cînd au acordat înfielitate Patriarhiei de Constantinopol aceasta a avut întotdeauna un caracter de onoare și nu de jurisdicție, de Scaun Ecumenic al Ortodoxiei, acoperit de gloria atîtor fapte mari pentru păstrarea și întărirea dreptei credințe în istoria bimilenară a creștinismului. Înfielătătorii și ierarhii Bisericilor naționale au menținut și promovat raporturi de frați și de slujitori ai aceluiași Cap al Bisericii, tot așa cum preoții și credincioșii tuturor Bisericilor ortodoxe s-au considerat frați între ei și fii ai aceluiași Părinte ceresc.

Din dragostea aceasta frățească și din conștiința unității de credință și de slujire ecumenică a Bisericii lui Hristos au izvorît sprijinul reciproc din trecut și de azi între Bisericile ortodoxe surori, colaborarea pe plan interortodox și intercreștin pentru rezolvarea în comun a problemelor care se pun Ortodoxiei, creștinismului și lumii contemporane.

Ca Biserică odrăslită din predica Sfântului apostol Andrei, Biserica Ortodoxă Română a avut legături frățești cu toate Bisericile Ortodoxe apostolice, iar când la 1885 a devenit autocefală, cu respectarea tuturor rînduielilor stabilite pe baze dogmatice și canonicе și pe tradiția bisericească îndelungată, apoi, în 1925 a fost înălțată la rangul de Patriarhie, ambele acte săvîrșindu-se cu înțelegerea și prețuirea arătate de către Patriarhia Ecumenică, relațiile acestea s-au îmbogățit și au dobîndit noi dimensiuni.

Statornică în păstrarea învățaturii de credință și a rînduielilor tradiționale cu caracter cultic, Biserica Autocefală Ortodoxă Română a demonstrat conștiința îndatoririi de a păzi unitatea ecumenică a Ortodoxiei și de a contribui efectiv la întărirea ei. Stabilind legături trainice și săditoare de unitate cu celelalte Biserici Ortodoxe surori, Biserica noastră dreptmăritoare este prezentă atît pe planul vieții panortodoxe, cît și pe acela al unității și înțelegerii lumii creștine, împletind firul lucrării ei cu cele ale altor Biserici, împreună cu care cercetează chestiuni teologice și se străduiește să-și aducă partea ei de contribuție la soluționarea marilor probleme care frămîntă astăzi omenirea. În acest spirit, Prea Fericitul Patriarh Teoctist, la începutul patriarhatului său, se adresa astfel Bisericilor Ortodoxe surori în scrisoarea sa irenică: «Vom veghea neîncetat ca și în viitor să fie păstrate și întărite neschimbate învățăturile și tradițiile Sfintei Biserici Ortodoxe de Răsărit de către slujitorii și credincioșii noștri... Vom manifesta aceeași atitudine deschisă, participînd activ la dialogul teologic cu toate Bisericile Ortodoxe în pregătirea Sfîntului și Marelui Sinod și vom promova permanent acțiunile statornicite împreună cu forurile mondiale ecumenice și pentru pace».

Lucrînd neîncetat pentru unirea tuturor creștinilor, Bisericile Ortodoxe au pilduit cu învățătura și activitatea lor unitatea Bisericii creștine și n-au pierdut niciodată din vedere că Întemeietorul și Capul ei s-a rugat pentru Sfînții apostoli și pentru urmașii lor de pretutindeni, *Ca toți să fie Una* (Ioan XVII, 21).

Călăuziți și îndemnați de slujirea evanghelică a marilor năzuințe și aspirații ale omenirii contemporane, ierarhii și teologii Bisericilor Ortodoxe, prin vizite reciproce, întîlniri frățești, conferințe panortodoxe, studiază căile de urmat și elaborează soluții valabile pentru întreaga Ortodoxie și caută punți de unire sau de colaborare cu toate Bisericile creștine.

Pregătirea Sfîntului și Marelui Sinod, chemat să rezolve cele mai de seamă probleme care se pun Ortodoxiei în zilele noastre, dialogul Bisericii Ortodoxe cu celelalte Biserici creștine, rolul și activitatea Bisericilor Ortodoxe în Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferința Bisericilor Europene și Conferința Creștină pentru Pace atrag astăzi tot mai mult atenția creștinilor spre Ortodoxie, angajată cu toată responsabilitatea în lucrarea de apărare a păcii în lume, de frățietate și colaborare între oameni și popoare.

Pe linia unor astfel de preocupări se situează și vizita Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I al Constantinopolului făcută Bisericii Ortodoxe Române și Întîistătătorului ei, Prea Fericitului Patriarh

Teoctist, timp de șase zile, de la 16 la 21 septembrie 1987, răstimp în care a putut cunoaște viața și organizarea actuală a Sfintei noastre Biserici strămoșești, unele Centre eparhiale, parohii, mănăstiri, învățămîntul teologic.

Această vizită se înscrie pe firul unei vechi tradiții ca patriarhii ecumenici să vină în țara noastră ca să aducă personal binecuvîntarea lor și să împărtășească înțelepte îndrumări duhovnicești evlaviosului popor român, care, prin fapte de neasemuită dărnicie, a contribuit la întărirea puterii de rezistență a Scaunului Ecumenic în vremuri de restriște. După patriarhul Nifon al II-lea, care a întocmit, la începutul secolului al XVI-lea, în Țara Românească, rînduiele după pravila dreptei credințe și după așezămîntul Sfinților Apostoli, au venit, pe rînd, în secolele al XVI-lea și al XVII-lea, la curtea voievozilor noștri, sprijinitori ai Ortodoxiei, și la slujba de sfințire a unor vestite locașuri de închinare, patriarhii Ioachim, Pahomie, Teolipt, Ieremia al II-lea, Ioasaf, Chiril Lucaris, Atanasie Patelarie, Partenie al IV-lea, Dionisie Seroglanel, unii dintre ei fiind înmormîntați în pămîntul binecuvîntat al țării noastre. Împrejurările neprielnice au întrerupt, însă, după călătoria patriarhului Iacob, tradiția acestor vizite, vreme de mai bine de un sfert de mileniu, dar bunele raporturi dintre Biserica de Constantinopol și Biserica Ortodoxă Română s-au păstrat neîntrerupte, în tot timpul, prin dovezi reciproce de interes, de respect și de iubire.

Legăturile de apropiere mai strînsă dintre Biserica Constantinopolului și Biserica Ortodoxă Română au fost reluate, în 1967, de patriarhul Atenagoras I, prin călătoria pe care a întreprins-o în țara noastră, și se adîncesc prin vizita actuală a Sanctității Sale Patriarhului Dimitrios I, după cum, în pragul vremurilor noi, întîistătători și conducători de delegații sinodale ale Bisericii noastre au făcut, în dese rînduri, vizite Patriarhiei Ecumenice, între acestea înscriindu-se la loc de frunte, prin importanța ei pentru unitatea panortodoxă, vizita efectuată de Prea Fericitul Patriarh Teoctist la Constantinopol, în perioada 14—19 mai 1987.

În cele ce urmează vom prezenta vizita Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I făcută Bisericii Ortodoxe Române și întîistătătorului ei, Prea Fericitului Patriarh Teoctist, și importanța ce o are pentru întărirea legăturilor frățești dintre cele două Biserici surori, precum și atitudinea pe care conducătorii, ierarhii, slujitorii și credincioșii Bisericilor noastre o au față de marile probleme actuale ale creștinismului și ale omenirii.

Dorința Sanctității Sale Patriarhului Dimitrios I al Constantinopolului de a vizita Biserica Ortodoxă Română și pe întîistătătorul ei, Prea Fericitul Patriarh Teoctist, a fost exprimată printr-o scrisoare din 1 ianuarie 1987, în care Sanctitatea Sa, dînd o mare importanță vizitelor și întîlnirilor reciproce dintre conducătorii Bisericilor locale, arăta că «am făcut cunoscută în Sinod propunerea noastră ca pe durata anului în curs să vizităm toate Bisericile Ortodoxe surori, pornind într-o călătorie de dragoste și pace».

Confirmînd primirea scrisorii, Prea Fericitul Patriarh Teoctist și-a exprimat certitudinea că asemenea vizite au o mare importanță pentru Bisericile Ortodoxe, întrucît reprezintă minunate prilejuri de mărturie a propovăduirii aceluiași tezaur de învățături de credință primite de la Domnul nostru Iisus Hristos prin Sfinții Săi Apostoli și de păstrare cu scumpătate a aceluiași tradiții, ele constituînd, totodată, o contribuție prețioasă la adîncirea cunoașterii reciproce și a bunelor relații care unesc de veacuri Bisericile noastre surori. De aceea, «stăpîniți de o mare bucurie — a precizat Prea Fericirea Sa — dorim să invităm pe Sanctitatea Voastră să viziteze Sfînta noastră Biserică Ortodoxă Română în perioada 16—21 septembrie 1987, însoțit de o delegație de ierarhi și clerici ai Scaunului Apostolic și Ecumenic de Constantinopol».

O telegramă din 27 martie 1987 anunța că Sanctitatea Sa Patriarhul Dimitrios I va fi însoțit la București de o delegație a Patriarhiei Ecumenice alcătuită din treisprezece persoane.

În ziua de *miercuri 16 septembrie 1987*, la aeroportul București-Otopeni, Prea Fericitul Patriarh Teoctist, împreună cu I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, I. P. S. Arhiepiscop Antim al Tomisului și Dunării de Jos, P. S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul și P. S. Episcop Nifon Ploieșteanul, vicari patriarhali, au venit în întîmpinarea Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I și a delegației Bisericii Constantinopolului. Au fost prezenți, de asemenea, consilierii ai Administrației Patriarhale și Arhiepiscopiei Bucureștilor, reprezentanți ai presei bisericești și ai organelor administrative din Patriarhia Română.

La aeroport, în întîmpinarea înalților oaspeți ai Bisericii Ortodoxe Române, a venit și dl. Georgios Linardis, ambasadorul Greciei la București.

Din avionul special, venind de la Belgrad, au coborît: Sanctitatea Sa Dimitrios I, Arhiepiscopul Constantinopolului și Patriarh Ecumenic, însoțit de I. P. S. Mitropolit Hrisostom de Mira, I. P. S. Mitropolit Evangelos de Perga, I. P. S. Mitropolit Bartolomeu de Filadelfia și I. P. S. Mitropolit Augustin al Germaniei, de P. C. Mare Arhidiacon Dimitrios, P. C. Diacon Meliton, secretar adjunct al Sfîntului Sinod, dl. Emmanuel Fotiadis, profesor, și P. C. Diacon Apostolos, codicograf al Sfîntului Sinod, de dl. Edouard Dal Arras și dl. Nicolaos Magginas, reprezentanți ai mijloacelor de informare în masă, precum și de dl. Theodosios Karamauratoglu, medic, dl. Emmanuel Ianitopol, intendent șef, și dl. Hristos Ozeurentis, al treilea intendent, membrii în suita personală a Sanctității Sale.

Cei doi patriarhi s-au îmbrățișat frățeste, apoi, înalții oaspeți au fost conduși în salonul oficial al aeroportului Otopeni, unde s-au făcut prezentările de rigoare. După un scurt schimb de gânduri și impresii din călătoria pînă la București, Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I și Prea Fericitul Patriarh Teoctist, împreună cu însoțitorii, au pornit cu mașinile de la aeroport spre Catedrala patriarhală, unde erau așteptați de un mare număr de preoți și credincioși, de elevi ai Seminarului și studenți ai Institutului Teologic din București.

La intrarea în Catedrală, înalții oaspeți au fost întâmpinați, după datină, cu sfânta cruce și cu sfânta Evangheliie de P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, înconjurat de un sobor impunător de slujitori. În sunetul prelung al clopotelor și în acordurile solemne ale *Imnului patriarhal*, intonat de preoți și credincioși, cei doi patriarhi au sărutat sfânta cruce și sfânta Evangheliie, apoi s-au închinat la sfintele moaște ale Sfântului Dimitrie cel Nou, la sfintele icoane, la sfânta masă în altar, după care Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I a fost condus în strana arhierescă din dreapta, având alături pe însoțitorii Sanctității Sale, iar în strana arhierescă din stânga a luat loc Prea Fericitul Patriarh Teoctist, înconjurat de ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, de consilieri, profesori de teologie și protierei Capitalei.

Îndătinata slujbă a Te Deum-ului a fost săvârșită de P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, împreună cu un sobor de preoți și diaconi, răspunsurile fiind date de Corala preoților din Capitală.

După slujbă, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* a rostit un cuvânt de întâmpinare în care a mulțumit Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I pentru acceptarea invitației de a ne vizita Biserica și țara spre a binecuvînta strădaniile obștei noastre dreptmăritoare, precum și pentru primirea călduroasă rezervată Prea Fericirii Sale, care, în fruntea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române, a făcut o călătorie la Patriarhia Constantinopolului în luna mai a acestui an și a dat glas bucuriei duhovnicești a ierarhilor, clerului și credincioșilor ortodocși români de a avea ca oaspete pe Întiiștătorul Patriarhiei Ecumenice, față de care nutresc sentimente de dragoste frățească și înaltă prețuire.

În continuare, Prea Fericirea Sa a relevat legăturile frățești dintre Biserica Ortodoxă Română și Scaunul Ecumenic al Constantinopolului, stabilite încă din trecutul îndepărtat al vieții creștine pe pământul țării noastre, continuate secole de-a rândul și amplificate în timpurile mai noi prin contacte și vizite reciproce ale Întiiștătorilor și ierarhilor celor două Biserici surori, precum și contribuția acestor legături la întărirea unității ortodoxe, la rezolvarea marilor probleme ale creștinătății și ale lumii contemporane.

În încheiere, apreciind vizita Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I și a delegației Patriarhiei Constantinopolului drept o nouă verigă trainică ce se adaugă în lanțul lung și neîntrerupt al acestor legături tradiționale, Prea Fericitul Patriarh Teoctist și-a exprimat convingerea că înalții oaspeți vor putea cunoaște nemijlocit activitatea Bisericii noastre, în toate laturile și aspectele ei și totodată, strădaniile și înfăptuirile harnicului popor român, care, sub călăuzirea înțeleaptă a conducerii de stat, zidește o viață înfloritoare pe pământul patriei, apără neabătut pacea lumii și aspirațiile de colaborare și prietenie ale întregii omeniri.

Fuind cuvîntul, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* și-a exprimat bucuria pentru prilejul de a călători în țara noastră, răspunzînd, astfel, vizitei pe care Prea Fericitul Patriarh Teoctist a făcut-o Patriarhiei Constantinopolului, la puțin timp după ridicarea Prea Fericirii Sale în scaunul de Întiiștător al Bisericii Ortodoxe Române, precum

și dorinței de a vedea la fața locului Biserica Ortodoxă soră a României, viața și organizarea ei, ca și vestitele sale mînăstiri. Referindu-se, apoi, la marile probleme ce frămîntă lumea contemporană și la contribuția pe care Ortodoxia, strîngîndu-și rîndurile, o poate aduce la rezolvarea lor, Sanctitatea Sa a pus în lumină importanța strădaniilor ce le depune Biserica Ortodoxă Română în conferințele panortodoxe, în dialogul teologic și în Mișcarea Ecumenică pentru întărirea unității Bisericilor Ortodoxe, apropierea între Bisericile și confesiunile creștine, pentru promovarea păcii, înțelegerii și colaborării între oameni și popoare. În final, mulțumind călduros pentru cuvintele frățești adresate de Prea Fericitul Patriarh Teoctist și pentru dragostea cu care a fost întîmpinat de ierarhii, clerul și credincioșii ortodocși români, Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I și-a exprimat convingerea că vizita pe care delegația Patriarhiei Ecumenice o face Bisericii Ortodoxe Române se va dovedi folositoare atît pentru cele două Biserici surori, cît și pentru întreaga Ortodoxie.

La încheierea serviciului divin, cei doi Întîistătători de Biserici s-au îmbrățișat frățește și împreună cu însoțitorii s-au îndreptat către Palatul Patriarhal, prin mulțimea credincioșilor care i-au aclamat îndelung.

Pe treptele Palatului patriarhal, cei doi arhipăstori, Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I și Prea Fericitul Patriarh Teoctist au binecuvîntat clerul și credincioșii și au răspuns cu emoție la ovațiile lor.

În timpul mesei de prînz, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a înștiințat pe înalții oaspeți despre programul întocmit de Sfîntul Sinod Permanent, după care urmează să se desfășoare vizita Sanctității Sale Patriarhul Dimitrios I pe timpul șederii în țara noastră. Oaspeții s-au declarat întru totul de acord cu acest program.

Potrivit programului, în după amiaza aceleiași zile, Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I și însoțitorii au fost conduși de Prea Fericitul Patriarh Teoctist și de II.PP.SS. Mitropoliți Nestor al Olteniei și Nicolae al Banatului, PP.SS. Episcopi Nifon Ploieșteanul și Vasile Tîrgovișteanul, vicari patriarhali, și Doman Ialomîțeanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, de consilieri patriarhali și eparhiali la *Mîndstirea Țigănești*, de lângă București, unde au luat un prim contact cu monahismul românesc.

La intrarea în mînăstire, înalții oaspeți au fost întîmpinați de soborul de maici în frunte cu P. Cuv. Stareță Heruvima Timaru și de credincioși din satele vecine, care au intonat cu multă însuflețire *Imnul patriarhal*.

După ce au sărutat sfînta cruce și sfînta Evanghelie, prezentate de P. Cuv. Arhimandrit Chesarie Gheorghiescu, exarhul mînăstirilor din Arhiepiscopia Bucureștilor, cei doi patriarhi și însoțitorii s-au închinat la sfîntele icoane și la sfînta masă în altar și au luat loc în străni, pentru a asculta cuvîntul rostit de Maica Stareță, care, în numele soborului, a urât înalților oaspeți bun venit și a exprimat bucuria pentru cîntea de a primi vizita delegației Bisericii Constantinopolului în frunte cu Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I, ce va rămîne înscrisă în

cronica minăstirii ca un eveniment de mare însemnătate. Prezentînd, apoi, modul de organizare și funcționare a minăstirii, P. Cuv. Stareță s-a referit, în continuare, la preocupările de zi cu zi ale călugărițelor, care, în condițiile de libertate religioasă din țara noastră, împletesc munca cu rugăciunea și a mulțumit cu adîncă recunoștință Prea Fericitului Patriarh Teoctist pentru grija ce o arată bunei desfășurări a vieții lor spirituale și materiale.

Luînd cuvîntul, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* și-a exprimat bucuria pentru posibilitatea ce i s-a oferit de a vizita Minăstirea Țigănești, a mulțumit pentru căldura cu care delegația Bisericii Constantinopolului a fost primită de către obște și credincioși, cărora le-a transmis patriarhicești binecuvîntări și le-a felicitat pe călugărițe pentru hotărîrea lor de a-și dedica în întregime viața Domnului nostru Iisus Hristos.

În continuare, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* a arătat înalților oaspeți că bazele vieții monahale pe aceste locuri au fost puse la începutul secolului al XVII-lea de către cîțiva pustnici, care s-au așezat în codrii greu de pătruns ce acopereau împrejurimile. În secolul următor, s-a ridicat aici, cu sprijinul și pe terenul pus la dispoziție de Matei Țigănescu, o minăstire de călugări bine organizată, avînd biserică de lemn, oare a luat numele ctitorului, fiind amintită la 1768 și în hrisoavele domnești. În primii ani ai secolului al XIX-lea, mitropolitul împreună cu domnitorul țării au strămutat călugării și au adus aici maicile de la Schitul Hagi Dima din București. Biserica actuală a fost zidită și pictată, pentru prima oară, între anii 1805—1812, așa cum arată și pisania de la intrare. În aceeași perioadă a fost înălțat și ansamblul de chilii. În anii din urmă, pictura bisericii deteriorîndu-se a fost restaurată și, odată cu ea, au fost renovate și extinse clădirile minăstirii, creîndu-se condiții optime de viețuire pentru călugărițe.

Au fost cercetate, apoi, biserica, chiliile, atelierile de țesut și broderie, trapeza și muzeul minăstirii. Pretutîndeni, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* și însoțitorii au admirat ordinea, curățenia și buna rînduială care domnește în acest așezămint monahal, felicitînd călduros pe Prea Fericitul Patriarh Teoctist pentru nivelul înalt de viață duhovnicească al călugărițelor din minăstire.

Seara, înalții oaspeți au revenit în Capitală, fiind conduși la hotelul «București», unde au fost găzduiți.

A doua zi dimineață, *joi 17 septembrie*, potrivit programului stabilit, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* împreună cu delegația Bisericii Constantinopolului și membrii din suita personală, însoțiți de Prea Fericitul Patriarh Teoctist, de II.PP.SS. Mitropoliți Nestor al Olteniei și Nicolae al Banatului, I.P.S. Arhiepiscop Antim al Tomisului și Dunării de Jos, PS. Episcop Nifon Ploieșteanul, vicar patriarhal, secretarul Sfîntului Sinod, de P.C. Pr. Dumitru Soare, directorul Editurii Institutului Biblic și P.C. Pr. Prof. Ioan Bria, director adjunct al Comisiei «Misiune și Evanghelizare» din cadrul Consiliului Ecumenic al Bi-

sericilor, de traducători, reporteri și fotografi, au plecat cu avionul, de la aeroportul București-Băneasa, într-o călătorie de câteva zile în Moldova.

Primul popas a fost făcut la Suceava, străveche cetate de scaun a Moldovei și centru mitropolitan încă din timpul lui Petru I Mușat (1377—1391) unde, la aeroportul din apropiere, cei doi patriarhi și însoțitorii au fost așteptați și întâmpinați după convenita rînduială de P.S. Episcop Eftimie al Romanului și Hușilor, P.S. Episcop Pimen Suceveanul, vicar al Mitropoliei Moldovei și Sucevei, P.S. Arhiepiscop Ioachim Vasluiuanul, vicar al Episcopiei Romanului și Hușilor, de consilieri mitropolitani și protoierei din eparhie.

De la aeroport, înalții vizitatori ai plaiurilor bucovinene, înmiresmate de istorie și legendă, s-au îndreptat către *Mînăstirea Sfîntul Ioan cel Nou*. Convoiu de mașini a străbătut orașul care, prin hărnicia și priceperea locuitorilor lui, se înalță astăzi tot mai înfloritor în viața patriei. Admirînd modernizarea urbană și industrială a Sucevei, cu noile ei blocuri de locuințe, fabrici, întreprinderi și instituții, pune în slujba bunăstării oamenilor, oaspeții și-au exprimat bucuria pentru faptul că și bisericile sînt tot atît de bine întreținute ca și toate celelalte edificii administrative și culturale.

La mînăstire, ctitorie a lui Bogdan al III-lea (1504—1517) și a fiului său Ștefăniță (1517—1527), cei doi patriarhi și însoțitorii au fost întâmpinați de monahii care viețuiesc în acest sfînt locaș de închinare, păstrînd vie candela credinței strămoșești, de preoții de la bisericile din oraș și de o mulțime de credincioși, unii dintre ei purtînd frumoase costume naționale. În timp ce corul a intonat *Imnul patriarhal* și *Axionul*, înalții oaspeți au intrat în frumoasa biserică a mînăstirii, ridicată între anii 1514—1522, ce adăpostește moaștele Sfîntului Ioan cel Nou, aduse la Suceava, în 1402, de la Cetatea Albă, unde suferise moarte de martir pe la anul 1300, de către voievodul Alexandru cel Bun (1400—1432) și așezate inițial în biserica Mirăuți, pe atunci sediul Mitropoliei Moldovei, de unde au fost strămutate, la 1589, de Petru Șchiopul (1582—1591) în ctitoria lui Bogdan al III-lea și a lui Ștefăniță, pe care credincioșii au numit-o de atunci a Sfîntului Ioan cel Nou, mucenic pentru credința noastră dreptmăritoare și unde ele s-au păstrat pînă astăzi, cu toate vitregiile vremurilor ce s-au abătut peste aceste plaiuri.

După ce au sărutat sfînta cruce și sfînta Evanghelie și s-au închinat la moaștele Sfîntului Ioan cel Nou, la sfîntele icoane și la sfînta masă în altar, Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I și Prea Fericitul Patriarh Teoctist au luat loc în strănile arhieresti și au ascultat Te Deum-ul săvîrșit de P.S. Arhiepiscop-vicar Ioachim Vasluiuanul, înconjurat de un sobor de slujitori.

La sfîrșit, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* a luat cuvîntul pentru a arăta înalților oaspeți că această biserică, ctitorie voievodală, în care străjuiesc moaștele Sfîntului Ioan cel Nou, a fost vechea catedrală a Mitropoliei Moldovei și sub bolțile ei au răsunat glasurile multor ierarhi și patriarhi din Răsăritul ortodox, primiți cu ospitalitate de domnii români de clerul și credincioșii Bisericii noastre, iar Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I este primul întîfistător al Scaunului Ecu-

menic al Constantinopolului care, după trei secole, cercetează acest sfânt locaş, reînnoşind şi afirmând, în timpul nostru, tradiţionalele legături frăţeşti dintre cele două Biserici surori.

~~După ce a subliniat că Mănăstirea~~ Sfantul Ioan cel Nou şi oraşul Suceava sînt o adevărată poartă deschisă spre ţinutul de legendă al Bucovinei, Prea Fericirea Sa a pus în lumină importanţa marilor bătălii pentru libertate şi independenţă purtate de fiii acestor plaiuri, care şi-au păstrat neştirbite, ca şi în celelalte provincii ale patriei, graiul curat românesc şi credinţa strămoşască, împreună cu întregul tezaur de artă, de cultură şi spiritualitate, în pofida tuturor vitregiilor abătute asupra lor de-a lungul vremii. ~~Totodată, Prea Fericirea Sa a apreciat că~~ citoriile trecutului, mărturii ale luptei glorioase pentru apărarea credinţei şi afirmarea naţională, se îmbină armonios cu cele ale prezentului, cu progresul impresionant realizat în dezvoltarea social-economică a acestui ţinut românesc, concomitent cu înflorirea tuturor regiunilor ţării, rod al hărniciei şi strădaniei oamenilor zilelor noastre, ale înţelepciunii şi călăuzirii clarvăzătoare a conducerii de stat.

Cu asemenea gânduri şi sentimente, ~~Prea Fericitul Patriarh Teoctist,~~ în calitate de Întîistător al Bisericii Ortodoxe Române şi de locţiitor al mitropolitului Moldovei şi Sucevei, ~~ya adresa~~ ^{in luna} Sanctităţii ^{la} ~~Sale~~ ^{la} Patriarhului ecumenic Dimitrios I ^{si membrilor delegaţiei Patriarhiei Constantinopolului,} din partea ierarhilor, clerului şi credincioşilor, urarea de bun venit pe pămîntul Bucovinei, unde trecutul şi prezentul românesc strălucesc deopotrivă, împreună cu invitaţia de a vizita slăvitele ctitorii voievodale, biserici şi mănăstiri, cunoscute lumii întregi prin arhitectura şi pictura lor, precum şi înfăptuirile ~~epocale~~ ^{epocale} din vremea de azi ale harnicului nostru popor. ↗

Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I, adînc mişcat de evlavia credincioşilor suceveni, păstrători ai dreptei credinţe, luînd cuvîntul, între altele, a mulţumit Întîistătorului Bisericii Ortodoxe Române pentru prilejul oferit de a cunoaşte Bucovina şi a lăuda viaţa şi activitatea monahilor din minunatele mănăstiri de pe aceste plaiuri, care, prin rîvna lor în ogorul Ortodoxiei, aduc o contribuţie de nepreţuit la lucrarea Bisericii de pretutindeni.

După polihroniu, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* a dat ample lămuriri în legătură cu ctitorii mănăstirii, cu istoricul şi importanţa ei în viaţa Bisericii Ortodoxe Române, arătînd că aici vin neîncetat şi se roagă, plecîndu-şi genunchii, pentru ajutorul şi mîntuirea lor, pentru pace şi prosperitate în ţara noastră şi în lumea întreagă, clerul şi credincioşii ortodocşi din toate ţinuturile româneşti, ca la un izvor al credinţei şi unităţii noastre naţionale.

De la biserică, pe care au vizitat-o îndeaproape, oaspeţii au fost conduşi la fostul palat mitropolitan, din incinta mănăstirii, renovat şi reamenajat prin grija Prea Fericitului Patriarh Teoctist în timpul arhiepiscopiei sale ca Mitropolit al Moldovei şi Sucevei, unde au cercetat colecţia de icoane şi broderii, manuscrise şi vechi cărţi bisericeşti, mărturie peste veacuri a statorniciei şi fiinţării neîntrerupte a poporului român pe aceste istorice şi străvechi plaiuri.

Programul care a urmat a prilejuit oaspeților un variat șir de contacte cu viața monahală și bisericească din această regiune a țării noastre și cu rezultatele muncii harnice a locuitorilor ei. Îndreptîndu-se spre *Mănăstirea Dragomirna* și trecînd pe lingă ogoarele încărcate de roade, oaspeții au putut vedea grija și strădaniile pe care le depune conducerea de stat pentru ridicarea și înflorirea satelor, pentru atragerea lor în procesul de urbanizare, specific tuturor localităților țării noastre.

La *Dragomirna*, înalții vizitatori, au fost întîmpinați după tradiție de soborul de călugărițe în frunte cu P. Cuv. Stareță Iulia Aramă, care a rostit un cuvînt de bun sosit și a arătat modul cum este organizată și se desfășoară viața de obște, după care au fost conduși în biserica mînăstirii, ctitorie a mitropolitului Anastasie Crimca (1608—1617; 1619—1629), cel ce a întocmit planurile și a supravegheat direct lucrările de construcție, dirijînd și împodobirea ei artistică.

Înaltă cum nu mai e alta și, poate, de aceea pîrînd îngustă, cu contraforturi lucrate cu grijă, brîu săpat, cu înfățișarea unor funii împletite, încingînd toată zidirea, cu ancadrame în jurul ferestrelor, cu trandafiri și rozete de piatră ce se întind pe toată suprafața turlei și care mai păstrează, încă, vechea lor zugrăvire în roșu, auriu și albastru, biserica mînăstirii *Dragomirna* este una dintre cele mai de seamă realizări ale artei medievale românești. O piatră de mormînt fără inscripție pe dînsa arată, în această strălucită biserică, locul unde se odihnește ctitorul. Inzestrată de mitropolitul Anastasie Crimca cu toate cele necesare cultului, cu veșminte, vase și odoare de mare preț, cu cărți de ritual scrise și ornamentate de el însuși, biserica a suferit stricăciuni în timpul incursiunii cazacilor în 1653, a tătarilor în 1758 și, deteriorîndu-se cu vremea, în 1961 a fost restaurată și consolidată prin grija Mitropoliei Moldovei și Sucevei și cu sprijinul statului român.

Pe parcursul vizitei, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* le-a vorbit oaspeților despre locul *Dragomirnei* în dezvoltarea artei bisericești la români și a pus în lumină concepția isihastă a ctitorului, căreia i se datorează ridicarea treptelor într-un urcuș continuu, de la intrare și pînă la Sf. Altar, tîlmăcînd în piatră ideea zborului către cer, dorința de desăvîrșire atît de specifică Ortodoxiei. În același timp, *Prea Fericirea Sa* a arătat că biserica prin modul în care a fost concepută și realizată, reflectă strădaniile mitropolitului Anastasie Crimca de a da expresie artistică idealului unității naționale. Pictura, de pildă, de o rară frumusețe, ca și arhitectura, de altfel, conțin o seamă de elemente simbol, între care imaginea hramului mînăstirii — Sfînta Treime —, ce amintesc peste veacuri de unirea celor trei Țări Românești înfăptuită pentru prima oară sub sceptrul lui Mihai Viteazul. Totodată, *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist* a precizat că aspectul de cetate al mînăstirii, cu puternicele ziduri de piatră ce o înconjoară, ridicate în 1627, la îndemnul ctitorului, de domnitorul Miron Barnovski (1626—1629) — întîlnite și la alte așezăminte monahale din țara noastră —, vorbesc, de asemenea, despre luptele neîntrerupte pe care poporul român le-a purtat secole de-a rîndul pentru păstrarea ființei sale naționale și pentru apărarea creștinătății.

Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I a mulțumit Prea Fericitului Patriarh Teoctist pentru lămuririle date și a exprimat bucuria de a fi putut cunoaște un asemenea așezământ, unic sub aspectul stilului, ilustrând evlavlia adâncă a credincioșilor ortodocși români.

Cei doi patriarhi au semnat, apoi, în sfânta Evanghelie și împreună cu însoțitorii, la invitația Maicii Starețe, au vizitat bogata colecție muzeală a mănăstirii, cuprinzând tipărituri și manuscrise din vremea ctitorului, scrise pe pergament și hîrțite cu slovă frumos caligrafiată, împodobite cu ilustrații, vignete și miniaturi viu colorate, cu coperti ferectate în argint, avînd ca ornamente icoane gravate în relief, pe care le-au cercetat cu multă atenție și admirație.

După ce au împărtășit patriarhicești binecuvîntări întregii obște a călugărițelor din acest așezământ cu aleasă viață duhovnicească, întîistătătorul celor două Biserici, împreună cu însoțitorii, în acordurile troparului «Cuvine-se cu adevărat», au pornit spre Mînăstirea Putna, următorul obiectiv al vizitei din programul acestei zile.

În drum spre Putna, înalții vizitatori au trecut prin *Rădăuți*, străveche așezare a Moldovei și bastion al luptei pentru neatîrnare a românilor de-a lungul Evului Mediu, făcînd un scurt popas la Catedrala orașului, a cărei construcție a început îndată după primul război mondial, în dorința de a simboliza Marea Unire de la 1918 și a fost tîrnosită în anul 1960, în ziua cînd se prăznuiește «Pogorîrea Sf. Duh», al cărei hram îl poartă, ca expresie a mulțumirii adusă Părintelui ceresc pentru timpurile de pace, progres și libertate cu care ne-a binecuvîntat țara.

La măreția și frumusețea acestui locaș de închinare, numit de localnici «Catedrala unității și a păcii», s-a adăugat impresionantul tablou al mulțimii credincioșilor din *Rădăuți* și din satele vecine, aflați cu treburi la oraș, unii dintre ei purtînd costume naționale, care s-au strîns în fața bisericii pentru a primi binecuvîntarea celor doi patriarhi.

Întîmpinați cu pîine și sare de către preoții din oraș și împrejurimi, înalții oaspeți au fost invitați în Catedrală, unde preotul paroh Ioan Boghian a rostit un cald cuvînt de bun sosit și a subliniat grija arătată de credincioșii din partea locului față de acest locaș de închinare, participînd în număr mare la săvîrșirea sfintelor slujbe și la întreținerea și înzestrarea bisericii cu tot ce este necesar pentru nevoile cultului.

După explicațiile date de *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* în legătură cu măreția edificiului, conceput în stil nou, cu multe elemente de arhitectură moldovenească și împodobit cu o frumoasă pictură murală în frescă, prin obolul credincioșilor și cu sprijinul Mitropoliei Moldovei și Sucevei, a vorbit *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* care, la început, a mulțumit întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române pentru ocazia oferită delegației Patriarhiei Constantinopolului de a se închina în această minunată catedrală, apoi, referindu-se la praznicul «Pogorîrii Sf. Duh» — hramul bisericii —, care a adus în lume pacea lui Dumnezeu, a subliniat că și prin aceasta este pusă în evidență dorința românilor de a rămîne departe de război și de toate răutățile lui și a adresat credincioșilor urarea ca Sfînta Treime, ce s-a arătat la Pogorîrea Sf. Duh, să le fie întotdeauna pavăză în viață și să-i întărească în credința ortodoxă.

Plecând de la Rădăuți, pe drumul național care străbate această minunată regiune a țării, convoiul de mașini a ajuns către amiază la *Mînăstirea Putna*.

Ctitorie a lui Ștefan cel Mare (1457—1504), ale cărei temelii au fost puse la 4 iunie 1466, în urma biruinței asupra tătarilor și luarea cetății Chiliei în 1465, Mînăstirea Putna sporește frumusețea și măreția șiragului de așezăminte bisericesti care împodobesc pînă astăzi pămîntul Moldovei.

Înălțată în unghiul de țară format de confluența râului Putna, ce coboară în susur blînd din culmile bogat împădurite ale munților Bucovinei, cu apa cea iute a Sucevei, care duce către orașul capitală a Moldovei din vremea voievozilor, biserica mînăstirii, cu turlă sveltă pe naos, așezată pe o bază stelară, cu o bogată decorație exterioară (firide, arcade, ocnițe), avînd contraforți și chenare la ferestre, este rezultatul prelucrării în spirit autohton a stilului bizantin, din care s-a născut un stil propriu, cunoscut sub numele de «stilul moldovenesc», ce a exercitat o puternică influență asupra arhitecturii din secolele următoare.

Fiind așezată departe de drumurile bătătorite, în plaiurile munților și în pacea adîncă a codrilor, prielnică pentru rugăciune, Ștefan cel Mare a avut grijă, după ce a înzestrat-o cu chilii, trapeză și toate cele necesare, să o întărească cu ziduri și metezeze și pe o adevărată cetate.

La 3 septembrie 1469, biserica fiind isprăvită, a fost sfințită de mitropolitul Moldovei, cu un sobor de episcopi, în prezența voievodului și a unui mare număr de credincioși.

După ce a ținut sus steagul Moldovei, timp de 47 de ani, împotriva tuturor oștilor năvălitoare, Ștefan cel Mare a fost îngropat la Putna, sub piatra de marmoră ce-și pregătise și care se vede pînă astăzi. Candela care arde deasupra mormîntului marelui voievod nu s-a stins niciodată secole la rînd. De altfel, oamenii din munții Moldovei nu vor să accepte nici astăzi că Ștefan a murit. Ei îl cred viu, fiindcă viu este spiritul său luptător în fiecare dintre noi. Pe piatra lui de mormînt, data morții, pentru care domnitorul lăsase loc să fie săpată, după trecerea sa din această viață, n-a mai fost trecută. Ștefan trăiește, vrea să spună acest simbol.

Din cauza incendiilor, cutremurelor și a unor năvăliri străine, mînăstirea a avut mult de suferit în decursul secolelor și a fost de mai multe ori restaurată. Lucrări de mare amploare, între care consolidarea zidului de incintă, refacerea paraclisului și reconstrucția palatului voievodal al lui Ștefan cel Mare, s-au desfășurat în anii arhipăstoririi Prea Fericitului Patriarh Teoctist ca mitropolit al Moldovei și Sucevei.

La mînăstire, înalții vizitatori au fost întîmpinați cu sfînta cruce și sfînta Evanghelie de soborul monahilor, înconjuțați de mulțimea credincioșilor, bărbați, femei și copii îmbrăcați în splendide costume naționale.

Intrînd în biserică, cei doi patriarhi s-au închinat la sfîntele icoane, la sfînta masă în altar și au semnat în sfînta Evanghelie, apoi au ascultat cuvîntul de bun sosît rostit în numele soborului de P. Cuv. Stareț Iachint Unciuleac, care a pus în evidență importanța Mînăstirii Putna în viața bisericească a Moldovei, arătînd, între altele, că aici se odihnesc

rămășițele pămîntești ale voievodului Ștefan, supranumit de poporul român «cel mare și sfînt», fapt pentru care așezămîntul a fost considerat drept templul evlaviei strămoșești și al conștiinței naționale.

După ce a ascultat cu vădită emoție evocarea personalității lui Ștefan cel Mare, om evlavios, care la sfîrșitul fiecărei bătălii victorioase împotriva năvălitorilor a ridicat cite un locaș de închinare sau a completat cu noi ctitorii pe cele existente, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I*, a subliniat faptul că prezența rămășițelor sale pămîntești la Mînăstirea Putna dă imbold zidirii de biserici sufletești în inimile noastre, marele voievod bucurîndu-se acolo unde se află.

Vizitînd muzeul mînăstirii, unde se păstrează, încă din vremea lui Ștefan cel Mare, o frumoasă și valoroasă zestre, alcătuită din tipărituri, broderii, picturi, sculpturi și orfevrărie, care dovedesc pe lîngă o migală rar întîlnită și un deosebit simț artistic, înalții oaspeți și-au exprimat admirația pentru acest tezaur de preț, amintind de o bogată și rafinată cultură și s-au oprit cu pietate în fața acoperămîntului de mormînt al voievodului, țesut în fir de aur și împodobit cu perle și mărgăritare, pe care este brodată data morții sale : 2 iulie, într-o zi de marți, 1504.

Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I și membrii delegației Bisericii Constantinopolului au fost, apoi, conduși de P.S. Episcop-vicar Pimen Suceveanu în clădirea palatului domnesc, unde li s-au oferit cite o monografie a mînăstirii și obiecte de artizanat, iar *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* a arătat că este pentru prima dată, după sute de ani, cînd un patriarh ecumenic binecuvîntează o ctitorie a lui Ștefan cel Mare și tot pentru prima dată cînd fosta reședință a aceluiași voievod primește, după restaurare, oaspeți așa distinși.

De la Putna, înalții vizitatori au plecat la Mînăstirea Sucevița, ctitorie a voievozilor Ieremia Movilă (1595—1606) și Simeon Movilă (1606—1607) și a fratelui lor mitropolitul Moldovei Gheorghe Movilă (1587—1591 ; 1595—1600), splendidă realizare artistică românească, avînd zidurile exterioare ale bisericii acoperite în întregime cu fresce de un rafinament rar întîlnit.

Obștea maicilor, ieșite în întîmpinarea înalților oaspeți, a primit cu multă evlavie și adîncă bucurie binecuvîntările Întîistătătorilor celor două Biserici surori, iar P. Cuv. Stareță Adriana Cojocar a rostit un cuvînt de bun venit și a pus în lumină importanța acestui locaș de închinare și în același timp, monument de artă bisericească, recent restaurat și consolidat cu fondurile puse la dispoziție de Mitropolia Moldovei și Sucevei și de către stat. În vederea conservării și păstrării picturii din biserică, a precizat Maica Stareță, a fost construit, în anii arhipăstoririi Prea Fericitului Patriarh Teoctist ca mitropolit al Moldovei și Sucevei, un paraclis pentru nevoile religioase ale viețuitoarelor mînăstirii.

Privind pictura exterioară a bisericii, adevărat muzeu în aer liber, operă a doi pictori români din partea locului, frații Ioan și Sofronie, care au zugrăvit și interiorul, membrii delegației Patriarhiei Ecumenice au apreciat în mod deosebit strălucirea coloritului, în care predomină verdele închis și și-au exprimat admirația pentru rezistența ei timp de patru secole.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist a subliniat că meșterii locali cunoșteau un procedeu special de preparare a culorilor și de așternere a lor, care le-a dat trăinicie, făcându-le să dureze atâtea secole, în pofida ploilor, vifornitelor și a variațiunilor de temperatură. Nici o porțiune exterioară a bisericii nu a rămas nepictată, a precizat Prea Fericirea Sa, inclusiv contraforturile. Totodată, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a arătat că tradiția picturii este încă vie în partea locului, fiind o permanență în viața Bisericii Ortodoxe Române.

În biserică, înalții oaspeți s-au oprit înaintea mormintului ctitorilor — Ieremia și Simeon Movilă —, precum și în fața iconostasului, pe care l-au apreciat drept o rară operă de sculptură.

La muzeul mînăstirii, membrilor delegației Patriarhiei Ecumenice le-au fost prezentate obiecte de cult, broderii și țesături din secolele al XVI-lea, al XVII-lea și al XVIII-lea, rămase de la voievozii Moldovei și executate de meșteri locali, între care acoperămîntul pentru mormintul ctitorilor, lucrat în fir de aur și pietre prețioase, precum și cărți bisericești ornamentate cu miniaturi, ferecățuri de Evanghelie în argint aurit, odăjdii, veșminte, vase, etc.

În timpul mesei de prînz, care s-a servit la mînăstire *I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului*, din încredințarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist, a toastat în cinstea Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I și a înalților ierarhi ce îl însoțesc în vizita pe care o face Bisericii Ortodoxe Române și și-a exprimat bucuria de a revedea acest vestit așezămînt monahal, care, ca și cele vizitate pînă acum, poartă amprenta purtării de grijă a Prea Fericitului Patriarh Teoctist din anii arhipăstoririi ca Întîistătător al Mitropoliei Moldovei și Sucevei.

Luînd cuvîntul, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* a mulțumit Maicii Starețe pentru căldura cu care a fost primită delegația Patriarhiei Constantinopolului și a binecuvîntat atmosfera de muncă și de rugăciune, de slujbe zilnice și de permanentă pregătire duhovnicească în care viețuiesc călugărițele din această mînăstire.

La sfîrșit, din partea sporului, P. Cuv. Stareță a oferit înalților oaspeți obiecte de artizanat, iar Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I a dăruit mînăstirii o sfîntă cruce.

În drum spre Voroneț, înalții oaspeți au străbătut ținuturile sucevene cu frumoase case țărănești și au apreciat buna organizare a vieții în satele și comunele prin care au trecut, arătîndu-se profund mișcați de evlavie, de credința și de trăirea unitară a vieții creștine de către oamenii acestor plaiuri.

Trecînd prin *Gura Humorului*, coloana de mașini s-a oprit la biserică orașului, în fața căreia o mulțime de credincioși, îmbrăcați în costume naționale, atît de specifice zonei, între care și un grup de cîntăreți din buciurn așteptau cu emoție și adîncă bucurie, împreună cu preoții din localitate și împrejurimi, cuvîntul de învățătură și binecuvîntările patriarhicești.

După ce, potrivit datinei străbune, au gustat din pîine și sare, înalții oaspeți au ascultat vibrantul cuvînt de bun sosit rostit de Preotul paroh Theodor Bodnari, care, făcîndu-se ecoul calde manifestării spontane de

dragoste a credincioșilor, a adresat celor doi întiiistătători de Biserică mulțumiri pentru bunăvoința de a poposi câteva momente în mijlocul lor, ca soli ai Ortodoxiei, apoi a prezentat pe scurt istoricul sfintului locaș.

Purtându-și privirile părintești asupra mulțimii credincioșilor adunați în fața bisericii, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* a lăudat frumoasa primire tradițională făcută delegației Patriarhiei Constantinopolului și membrilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, ce constituie o mărturie vie a evlaviei fiilor Bucovinei și a afirmării conștiinței identității noastre de credință cu cea a Bisericii Ecumenice.

Referindu-se, apoi, la legăturile bisericești tradiționale dintre Patriarhia Română și Patriarhia Constantinopolului, care cunosc astăzi o dezvoltare fără precedent, *Prea Fericirea Sa* a subliniat importanța acestor legături și a vizitei Sanctității Sale Patriarhului ecumenic *Dimitrios I* în țara noastră, în contextul spoirii rolului și contribuției Ortodoxiei în Mișcarea Ecumenică, la împlinirea voinței de unitate a creștinilor, la apropierea între Biserici și la apărarea păcii în lume.

Împărtășind binecuvântări tuturor celor prezenți la această înălțătoare manifestare creștinească și românească, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* ia povățuit să păstreze virtuțile alese ale neamului, să apere unitatea Ortodoxiei, să fie cetățeni devotați țării și poporului, să acționeze oriunde s-ar afla pentru sprijinirea binelui obștesc și pentru slava Bisericii strămoșești.

Adânc impresionat de dragostea creștinească cu care a fost întâmpinat, a luat cuvîntul *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* pentru a pune în lumină comuniunea de credință dintre Biserica Constantinopolului și Biserica Ortodoxă Română, ce își are izvorul în predica Sfîntului apostol Andrei, cel dintîi chemat la apostolat, care a propovăduit Evanghelia Mîntuitorului Hristos pe malurile Mării Marmara, în jurul Bosforului, unde se află Patriarhia Ecumenică, și în ținuturile românești de la Dunărea de Jos și Marea Neagră, înscriind începuturile creștinismului din aceste părți în unitatea Bisericii Ecumenice din primele secole.

După ce a subliniat că credința mărturisită de Bisericile noastre este apostolică prin originea și roadele ei precum și contribuția adusă în zilele noastre la împlinirea testamentului Mîntuitorului: *Ca toți să fie Una* (Ioan 17, 21), *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* a transmis tuturor celor de față binecuvîntarea Bisericii Constantinopolului și îndemnul de a rămîne statornici în dreapta credință, dorindu-le sănătate, pace și prosperitate în tot lucrul cel bun.

Cei doi întiiistătători de Biserică au intrat în sfîntul locaș, unde s-au închinat la sfînta masă în altar, apoi, în glas de tulnice și sunet de fanfară, împletite cu ovațiile mulțimii credincioșilor, s-au îndreptat, împreună cu însoțitorii, spre Minăstirea Voroneț.

Ajungînd la *Minăstirea Voroneț*, cea mai vestită dintre ctitoriile lui Ștefan cel Mare, unde au fost întîmpinați și înconjurați, ca peste tot, cu dragoste de credincioși, înalții oaspeți s-au arătat profund impresionați atît de construcția impunătoare a edificiului, cît și de valoarea artistică excepțională a picturilor murale ce împodobesc interiorul și exteriorul, dovedind simțul pentru frumos al strămoșilor noștri.

Ridicată într-un cadru natural încântător, pe locul unde fusese umila chilie a sihastrului Daniil și apoi, pe la 1471, minăstirea de lemn a egumenului Misail, construcția Voronețului, capodoperă artistică de înaltă valoare a geniului creator românesc, s-a început la 26 mai 1488 și s-a sfârșit la 14 septembrie același an, zidirea durînd mai puțin de patru luni. Frescele acestui monument, creații unice, care au trezit adîncă emoție și admirație vizitatorilor, au fost realizate în vremea lui Petru Rareș (1541—1546), fiul și urmașul la domnie al lui Ștefan cel Mare, fiind opera mitropolitului Grigorie Roșca (1541—1564), ce s-a îngrijit de împodobirea sfîntului locaș cu ajutorul meșterilor zugravi din partea locului. Desfășurate pe un fond albastru, viu, inspirat din strălucirea naturii inconjurătoare, frescele Voronețului, învăluit în legendă, încîntă privirile prin farmecul de nedescris al culorilor, prin finețea desenului și prin frumusețea figurilor, redade cu talentul unui adevărat portretist. Chipul marelui voievod, cununa de sfințire a lui Daniil Sihastrul și simbolul de mari înfăptuiri pe care le înscrie în istoria bisericească a Moldovei, mitropolitul Grigorie Roșca, zugrăviți pe fațada sudică a bisericii, alături de cele 12 scene din viața Sfîntului Ioan cel Nou de la Suceava, au fost pentru oaspeți, ca și pentru credincioșii veniți întru întîmpinare, momente de adîncă trăire religioasă și de înălțătoare bucurie duhovnicească.

Prezentînd înalților oaspeți istoricul acestui așezămînt, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* a subliniat că în pictura Voronețului, ca și la alte edificii religioase din Moldova, au fost introduse multe elemente specifice zonei, ceea ce demonstrează că meșterii au fost români din partea locului, artiști talentați și buni cunoscători ai teologiei. Scenele Acatistului care sugerează ideea atît de proprie românilor, de apărare a creștinismului în fața «agarienilor», precum și cele înfățișînd grupuri de ierarhi, imagini simbol pentru ideea de sinodalitate caracteristică Ortodoxiei, se regăsesc aproape la toate bisericile și minăstirile din Moldova pictate și în exterior. Totodată, *Prea Fericirea Sa* a arătat că Minăstirea Voroneț a avut mult de suferit datorită vitregiilor vremii și în special în urma războiului ruso-turc din 1768—1774, cînd întregul ținut al Sucevei a căzut sub austrieci. În timpul stăpînirii habsburgice minăstirea s-a dărîmat, iar pictura s-a deteriorat, a precizat *Prea Fericitul Patriarh Teoctist*, dar, în anii din urmă, prin grija Mitropoliei Moldovei și Sucevei și a conducerii de stat au fost restaurate atît biserica, cît și zidul de incintă. ↑

Înscrisă în catalogul UNESCO, alături de alte monumente de artă bisericească din țara noastră, Minăstirea Voroneț se află sub directa atenție a *Prea Fericitului Patriarh Teoctist*, care îndrumă personal lucrările de refacere a picturii originale ce se execută în prezent cu avizul specialiștilor.

După ce au cercetat Minăstirea Voroneț, exprimînd prin măreția și frumusețea ei credința și evlavia poporului român, înalții oaspeți au părăsit plaiurile sucevene și s-au îndreptat, conform programului stabilit, spre așezămintele monahale din zona Neamțului.

În drum spre minăstirile nemțene, trecînd prin Protopopiatul Fălticeni, înalții vizitatori au făcut un scurt popas în parohia *Boroaia*, comună care a cunoscut în anii noștri, asemenea tuturor satelor patriei, o

amplă dezvoltare, îmbrățișind toate ramurile de activitate, unde au fost întimpinați cu sfânta cruce și sfânta Evangheligie de protopopol și preoții din împrejurimi, înconjuțați de o mulțime de credincioși, purtând frumoase costume naționale, specifice zonei.

Adresându-se credincioșilor veniți să primească înaltă binecuvântare, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* s-a referit la vizita pe care Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I, în fruntea unei delegații a Patriarhiei Ecumenice, o face în țara noastră, ca răspuns la vizita făcută Bisericii Constantinopolului, în luna mai a acestui an, de Prea Fericirea Sa, împreună cu o delegație a Bisericii Ortodoxe Române, subliniind că acest tradițional schimb de vizite este o puternică dovadă a unității noastre de credință, pe care o mărturisim și ne străduim să o păstrăm și să o afirmăm neconțenit.

Punând, apoi, în evidență faptul că după minăstirile din secolul al XV-lea și al XVI-lea pe care le-au cercetat, membrii delegației Patriarhiei Ecumenice au acum prilejul să vadă o biserică construită în zilele noastre, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a precizat că aceasta demonstrează că dragostea față de Dumnezeu de care au fost însuflețiți înaintașii noștri, credința și tradiția sint păstrate, înnoite și sporite în vremea de azi.

Felicitându-i călduros pentru frumoasa biserică pe care au ridicat-o și au împodobit-o prin evlavie, osîrdia și dragostea lor față de sfîntul locaș de închinare, Prea Fericirea Sa le-a adresat tuturor îndemnul de a păstra și pe mai departe, cu statornicie, credința noastră străbună, străduindu-se să o sporească neconțenit cu roade tot mai bogate.

Vizitînd monumentală biserică a satului, construită în ultimii ani și împodobită cu pictură tradițională, icoane și mobilier artistic executat, precum și cu o frumoasă catapeteasmă lucrată în marmoră, *Sanctitatea Sa Patriarhul Dimitrios I* și-a exprimat deosebită satisfacție de a intra într-un locaș nou de închinare și de a lua contact cu viața deosebit de activă a credincioșilor acestei parohii rurale.

Începuse să se lase seara cînd convoiul de mașini a ajuns la *Minăstirea Neamț*, străveche vatră de evlavie, de artă și de cultură românească și cel mai mare așezămînt monahal al Ortodoxiei românești.

În fața minăstirii, ctitorie a voievodului Ștefan cel Mare, ridicată pe locul uneia mai veche și sfințită la anul 1497, înalții oaspeți au fost întimpinați, în sunetul prelung al clopotelor, cu sfînta cruce și sfînta Evangheligie, de obștea călugărilor, de profesori și elevi ai Seminarului teologic din localitate, precum și de numeroși credincioși purtînd în mîini, într-o ținută de impresionantă evlavie, făclii și luminări aprinse.

Intrînd în biserică, cei doi patriarhi s-au închinat la sfînta icoană a Maicii Domnului, dăruită voievodului Alexandru cel Bun de împăratul bizantin Ioan al VIII-lea Paleologul, în prima jumătate a secolului al XV-lea, și la sfînta masă în altar, apoi au luat loc în strănile arhieresti, pentru a asculta o rugăciune de mulțumire către Bunul Dumnezeu, săvîrșită de un sobor de slujitori.

În continuare, P. Cuv. Stareț Arhimandrit Efrem Chișcariu a adresat un călduros cuvînt de bun venit celor doi Înțîistătători de Biserică și s-a referit pe scurt la vechea tradiție cărturărească a minăstirii, cunoscută încă din veacul al XV-lea în toată aria Ortodoxiei, la influența pe care

ea a exercitat-o asupra vieții duhovnicești din celelalte mînăstiri românești, precum și la legăturile pe care le-a avut cu așezămintele monahale de la Constantinopol, Ierusalim și Muntele Atos. Aducînd la cunoștința înalților oaspeți că atît biserica, cît și chiliile și zidul de incintă al mînăstirii au avut de suferit datorită vitregiilor vremii, fiind de mai multe ori restaurate, P. Cuv. Stareș a scos în evidență amploarea lucrărilor executate în ultimii ani și purtarea de grijă a Prea Fericitului Patriarh Teoctist pentru înfrumusețarea așezămîntului, fapt pentru care obștea îi este deosebit de recunoscătoare. După ce a arătat că Mînăstirea Neamț, unde călugării împletesc munca cu rugăciunea, ca peste tot, de altfel, în mînăstirile din țara noastră, este frecvent cercetată de vizitatori, pentru a le cunoaște și admira lucrarea de zidire sufletească, P. Cuv. Stareș a exprimat bucuria pe care o trăiește soborul, în acest moment solemn, cînd pentru prima oară poposește aici un Patriarh ecumenic și a rugat pe cei doi Întîistătători de Biserică să adreseze monahilor și credincioșilor patriarhicești binecuvîntări.

Luînd cuvîntul, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* ^{sta în} referit, mai întîi, la contribuția pe care Ortodoxia este chemată să ^o aducă în lumea de azi la împlinirea testamentului Mintuitorului: *Ca toți să fie Una* (Ioan 17, 21), prin păstrarea nestirbită a credinței apostolice și a hotărîrilor sinoadelor ecumenice, prin bogăția și frumusețea cultului ei, model de proslăvire și închinare lui Dumnezeu, fiind o imagine vie a unității în diversitate pe care o pot realiza creștinii și Bisericile lui Hristos, apoi a subliniat importanța schimburilor de vizite pe care Bisericile Ortodoxe, organizate în cadrul popoarelor din care fac parte, au posibilitatea să le efectueze în zilele noastre, fiecare dintre ele însemnînd un pas înainte pe drumul înțelegerii și al cimentării unității panortodoxe. ↑

Prezentînd, în acest context, importanța vizitei pe care Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I o face Bisericii noastre, Prea Fericirea Sa a arătat că discuțiile purtate în spirit ortodox și ecumenic, dialogul teologic dintre Întîistătătorii și ierarhii a două Biserici cu rol deosebit în Ortodoxie, au un ecou viu în inimile credincioșilor, care stau alături de arhipăstoriile lor sufletești în împlinirea cu conștiinciozitate a hotărîrilor adoptate și menite să asigure buna desfășurare a vieții noastre bisericesti.

După ce a subliniat că această vizită, cu bogate și adînci semnificații, pelerinajul pe la altarele străbune ale vetrelor românești de închinare ortodoxă, care a prilejuit trăirea unor momente unice, a unor alese clipe de bucurie duhovnicească, aduce un binecuvîntat spor în lucrarea de comuniune a Bisericilor noastre, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a încredințat pe Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I că imaginea acestei nezdruincinate comuniuni de credință va fi păstrată vie în sufletele clerului și credincioșilor ortodocși, va întări convingerea creștinilor că unitatea spre care se îndreaptă năzuințele lor nu este o utopie, ci, în pofida drumului anevoios, o posibilitate a timpurilor de azi, dacă se depun strădanii susținute din partea tuturor.

Ascultînd cu mare bucurie și interes aprecierile Prea Fericitului Patriarh Teoctist în legătură cu vizita în România a delegației Bisericii Constantinopolului, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* a mulțumit călduros pentru clipele sfinte trăite în timpul pelerinajului la

străvechile locașuri de închinare și la bisericile parohiilor de pe istoricele plaiuri ale Moldovei și Bucovinei și a relevat importanța convorbirilor pe care le-a avut cu Întâistătătorul și ierarhii Bisericii Ortodoxe Române pentru întărirea unității panortodoxe și pentru lucrarea și gîndirea creștină din lumea de azi, iar călugărilor din această mare lavră a monahismului din țara noastră, numită, pentru importanța ei în trăirea credinței ortodoxe, «Ierusalimul Ortodoxiei românești», le-a adresat îndemnul de a fi mereu călăuziți în viața lor duhovnicească de răbdare și smerenie.

La reședința arhierescă a mînăstirii, restaurată cu multă exigență și spirit gospodăresc prin grija Prea Fericitului Patriarh Teoctist în timpul arhipăstoririi ca mitropolit al Moldovei și Sucevei, înalților oaspeți li s-a servit masa de seară și găzduire peste noapte.

În timpul mesei, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* a vorbit oaspeților despre importanța Mînăstirii Neamț, ca valoros monument de artă bisericească, ca vechi centru de cultură și viață spirituală românească și ca simbol istoric deosebit de valoros al unității noastre naționale.

În dimineața zilei următoare, *vineri 18 septembrie*, după micul dejun, *I.P.S. Mitropolit Nestor al Olteniei* a prezentat oaspeților, din încredințarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist, o expunere cu privire la așezămintele monahale din jurul Mînăstirii Neamț — schiturile Vovidenia, Pocrov, Icoana, Sf. Ioan de la Suceava (vechea bolniță a Mînăstirii Neamț) —, și instituțiile de cultură teologică — Tipografia Mitropoliei Moldovei și Sucevei și Seminarul teologic — arătînd rolul și importanța lor pentru viața noastră bisericească.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist a întregit această expunere, amintind și de celelalte mînăstiri care se află în ținutul Neamțului — Secu, Sihăstria, Sihla, Văratec, Agapia și Horaița —, adevărată salbă de sfinte locașuri monahale din această regiune, numită pe bună dreptate «zona Atosului românesc».

Mulțumind pentru informațiile primite, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* s-a arătat pe deplin încredințat că în ținuturile Bucovinei și ale Neamțului există o viață monahală înfloritoare și a rugat pe Bunul Dumnezeu să odihnească în pace sufletul marelui voievod Ștefan, care a contribuit atît de mult la dezvoltarea spiritualității românești.

Au fost vizitate, apoi, o parte din chilli, incinta, baptisteriul, tipografia, biblioteca și muzeul mînăstirii, unde sînt expuse cărți bisericești imprimate în vechea tiparniță a așezămîntului, icoane, cruci, candelă și alte obiecte de cult care au fost folosite de-a lungul vremii la Mînăstirea Neamț.

Un scurt popas la *Seminarul teologic de lîngă Mînăstirea Neamț* a prilejuit înalților oaspeți o plăcută întîlnire cu profesorii și elevii acestei școli teologice, aflați la începutul unui nou an de învățămînt.

În holul seminarului, elevii au intonat cunoscutul imn «*Bine ați venit, voi oaspeți scumpi și dragi*», apoi P.C. Pr. Mihai Vizitiu, directorul școlii, a prezentat modul în care se desfășoară procesul instructiv-educativ, în duhul Sfinților Părinți, al Sfintei Tradiții și al ecumenismu-

lui creștin, sub directa îndrumare a Prea Fericitului Patriarh Teoctist, purtătorul de grijă al întregului învățământ teologic ortodox din Biserica noastră.

Rugat să binecuvinteze lucrarea care se desfășoară în școală, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* a felicitat pe elevi și pe profesori pentru frumoasele rezultate ale muncii lor și și-a exprimat emoția pentru prilejul de a vizita acest seminar de unde vor pleca slujitorii de mîine ai parohiilor din Moldova.

La invitația Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I a luat, apoi, cuvîntul *I.P.S. Mitropolit Hrisostom de Mira*, care vreme îndelungată a fost profesor la Facultatea de teologie din Halki, vorbindu-le elevilor despre cerințele misiunii preoțești căreia i s-au dedicat și se pregătesc în această școală, sub îndrumarea profesorilor și prin grija Bisericii Ortodoxe Române și a cărei frumoasă tradiție teologică sînt chemați să o promoveze și să o continue cu cinste și cu vrednicie.

În încheiere, a vorbit *Prea Fericitul Patriarh Teoctist*, care, în cadrul sărbătoresc prilejuit de vizita Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I și a delegației Bisericii Constantinopolului, a declarat deschise crusurile Seminarului teologic de la Mînăstirea Neamț pentru anul școlar 1987/1988 și a transmis profesorilor și elevilor, la acest început de lucrare duhovnicească, binecuvîntările Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Referindu-se, apoi, la complexitatea, dar și la frumusețea lucrării de formare a viitorilor slujitori ai Bisericii străbune, care trebuie să fie oameni cu o aleasă ținută și pregătire teologică, instruiți și educați în duhul dragostei lui Hristos și al devotamentului față de patrie și popor, Prea Fericirea Sa a adresat elevilor îndemnul de a munci cu râvnă pe băncile seminarului, astfel încît, după absolvire, ducîndu-se în parohii, să îndeplinească fiecare, cu răspundere și spor duhovnicesc, înalta misiune preoțească.

Înainte de plecare, Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I a oferit în dar Seminarului teologic o sfîntă icoană reprezentînd Învieirea Domnului, iar elevilor seminariști cite o cruciuliță. Cei doi patriarhi au semnat, apoi, în Cartea de aur a școlii.

De la Seminarul teologic Neamț, coloana de mașini s-a îndreptat, străbătînd șoseaua străjuită de livezi încărcate cu rod bogat, spre *Mînăstirea Agapia*, ctitorie a hatmanului Gavriil, fratele domnitorului Vasile Lupu, ridicată între anii 1642—1647, care, pe lîngă trecutul ei istoric, se impune și prin pictura interioară a bisericii, executată între 1859—1861 de Nicolae Grigorescu, unul dintre cei mai reprezentativi pictori ai poporului nostru.

Întîmpinați cu sfînta cruce și sfînta Evanghelie, la intrarea în mînăstire, de soborul preoților, cei doi întîistătători de Biserică și însoțitorii au fost conduși pe o frumoasă alee, presărată cu flori și cetină de brad. O impresie de neuitat au produs călugărițele, viețuitoare aici, care, în dangățul lin al clopotelor, și-au unit glasurile în cîntece bisericesti înălțătoare, primind după cuviință pe înalții soli ai Ortodoxiei.

După săvîrșirea îndătinatului polihroniu, P. Cuv. Stareță Eustochia Ciucanu a adresat înalților vizitatori un cuvînt de bun venit în acest așezămint monahal al păcii și al frățietății creștine, al cărui nume

«Agapia» înseamnă dragoste și a făcut o scurtă prezentare asupra modului cum este organizată viața de obște, scoțind în evidență faptul că prin împărțirea activității zilnice între munca din atelier sau în gospodărie și rugăciunea în biserică ori la chilie, maicile se îngrijesc ca tradițiile artistice vădite, mai ales, în măiestria executării covoarelor să nu se piardă și veghează ca bunurile de patrimoniu, opere de artă bisericească, să se păstreze în cele mai bune condițiuni.

A vorbit, apoi *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I*, care, între altele, a exprimat emoția și bucuria de a fi avut posibilitatea să poposească câteva momente în mijlocul viețuitoarelor ce s-au separat, într-un fel, de lume pentru a se dedica credinței și slujirii lui Hristos. Felicitând obștea călugărițelor pentru hotărârea lor de a merge pe calea unirii cu Hristos, Sanctitatea Sa le-a îndemnat să străbată pînă la sfîrșit această cale, fără ispite și fără răscoliri sufletești.

În amintirea trecerii pe la Agapia, Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I a dăruit mînăstirii o frumoasă cădelniță lucrată în email.

Ieșind din biserică, înalții oaspeți au vizitat stăreția, o parte din chilii, biblioteca, precum și muzeul mînăstirii, unde sînt expuse obiecte de artă mai deosebite păstrate din trecut, între care sfinte vase, icoane, fragmente de catapeteasmă, tipărituri vechi, tablouri, broderii și diferite veșminte.

În continuare, oaspeții au cercetat atelierelor de țesut covoare și micul bazar unde sînt prezentate confecții și tricotaje lucrate de călugărițe.

Peste tot, Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I și însoțitorii au admirat curățenia, buna rînduială, rîvna și credința care însușesc obștea.

La plecare, Maica Stareță a oferit înalților vizitatori obiecte de artizanat lucrate în atelierelor mînăstirii.

De la Agapia, Prea Fericitul Patriarh Teoctist și Sanctitatea Sa Patriarhul Dimitrios I, împreună cu însoțitorii, s-au îndreptat spre *Mînăstirea Văratec*, o altă mare mînăstire de maici din țara noastră, recunoscută pentru evlavia și viața de rugăciune și de muncă a călugărițelor unde au fost întîmpinați, în aceeași atmosferă sărbătorească, de un sobor de slujitori, cu sfînta cruce și sfînta Evanghelie, apoi au fost conduși în biserică, unde s-a oficiat un polihroniu.

După slujbă, P. Cuv. Stareță Nazaria Niță a făcut pe scurt istoricul așezămîntului, arătînd că biserica, deși datează din secolul al XVIII-lea, prezintă interes pentru frumusețea și valoarea artistică a odoarelor cu care este înzestrată, prin osirdia și cheltuiala călugărițelor și a credincioșilor, între care catapeteasma sculptată în lemn de tisă de meșteri locali, icoanele îmbrăcate în argint și poleite cu aur, candelabrele, candelarele, sfeșnicele și sfintele vase. Referindu-se, apoi, la modul cum este organizată activitatea obștei, P. Cuv. Stareță a subliniat că maicile se roagă în biserică și la chilie și lucrează în atelierelor de broderie, croitorie, pictură și țesătorie, precum și în gospodăria proprie, astfel încît, în climatul de pace și libertate religioasă din țara noastră, mînăstirea a progresat material și spiritual, devenind un centru de viață duhovnicească și de interes cultural atît pentru credincioși, cît și pentru iubitorii de artă.

În continuare, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I*, rugat să adreseze soborului cuvînt de învățătură și înaltă binecuvîntare, s-a referit, între altele, la multiplele încercări ale vieții monahale și la tăria sufletească pe care o dă omului dragostea întru Hristos, care este bucuria, lumina și viața, capabilă să învingă orice suferință și orice întristare. Dîndu-le ca exemplu pe Sfîntul apostol Pavel, care, după multe și grele încercări a avut totuși tăria să spună credincioșilor: «Bucurați-vă și iarăși bucurați-vă», știind prea bine că nici o durere și nici un chin nu poate despărți pe om de Dumnezeu, Sanctitatea Sa le-a îndemnat pe maici să rămînă statornic în unire cu Domnul pentru a dobîndi pacea, care atunci cînd provine de la Hristos, aduce bucurie în suflete și desigur, cu atît mai mult celor ce s-au retras în mînăstiri pentru a trăi credința.

Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I a oferit, apoi, în dar sfintei mînăstiri o cădelniță lucrată în email.

După ce s-au închinat în sfîntul altar și au semnat în sfînta Evanghelie, cei doi Întîistătători de Biserică și însoțitorii au vizitat colecția de obiecte bisericești și atelierele mînăstirii, remarcînd peste tot ordinea, curățenia și buna rînduială.

În timpul mesei de prînz, care s-a servit la mînăstire, din încredințarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist a luat cuvîntul *I.P.S. Arhiepiscop Antim al Tomisului și Dunării de Jos* pentru a aduce Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I omagiul respectuos al clerului și credincioșilor din eparhia pe care o arhipăstorește și a sublinia importanța contactelor și a dialogului între Întîistătătorii Bisericilor ortodoxe surori în afirmarea unității lor de credință. De asemenea, I.P.S. Sa a pus în lumină realizările deosebite obținute de Prea Fericitul Patriarh Teoctist în anii arhipăstoririi ca mitropolit al Moldovei și Sucevei, pe care oaspeții le-au putut vedea la tot pasul în mînăstirile și parohiile pe care le-au vizitat, precum și dragostea și prețuirea de care Prea Fericirea Sa se bucură din partea clerului, monahilor și a credincioșilor.

Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I a invitat, apoi, pe *I.P.S. Mitropolit Evanghelos de Perga* să ia cuvîntul, care, referindu-se la prestigiul Ortodoxiei în lumea creștină de azi, a subliniat că el se datorește unității Bisericilor surori, în cadrul căreia Biserica Ortodoxă Română se afirmă în mod deosebit și prin păstrarea tezaurului de frumuseți al credinței dreptmăritoare, dînd ca exemplu, între altele, cîntarea bisericească cu care oaspeții au fost întîmpinați peste tot în mînăstirile și parohiile vizitate și a exprimat admirația și prețuirea membrilor delegației Bisericii Constantinopolului pentru grija cu care este cultivată muzica bizantină în Biserica noastră.

În încheiere, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* a arătat că vizita la mînăstirile și parohiile din Moldova a prilejuit oaspeților cunoașterea nemijlocită a realității vieții Bisericii Ortodoxe Române și ale țării și poporului nostru, dovedind că Ortodoxia, și aici, ca și la Constantinopol, este trăită cu aceeași rîvnă și dorință de păstrare a neprețuitului tezaur de credință dreptmăritoare, dar și de rezolvare a marilor probleme care stau astăzi în fața Bisericilor noastre ortodoxe surori.

Încredințînd pe Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I de dragostea și cinstirea preoților, monahilor și credincioșilor de pe plaiurile bucovinene și nemțene, care nu vor uita niciodată binecuvîntările

împărtășite de Întiistătătorul Scaunului Ecumenic al Constantinopolului, Prea Fericirea Sa și-a exprimat convingerea că înalții oaspeți vor păstra în inimi icoana vie a minăstirilor și parohiilor vizitate, a așezărilor și înfăptuirilor actuale din aceste ținuturi românești, ce oglindesc statornicia în credința ortodoxă, care a înflorit și rodit aici de aproape două mii de ani, precum și legăturile cu Patriarhia Ecumenică și trăinicia acestor legături de-a lungul veacurilor.

Aducînd un călduros omagiu monahismului românesc, care și-a adus o importantă contribuție la înflorirea spirituală și artistică a Bisericii și deopotrivă, a poporului nostru, la promovarea legăturilor dintre Bisericile ortodoxe, la întărirea unității de credință și de închinare, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a mulțumit P. Cuv. Starețe de la Văratec și tuturor părinților stareți și maicilor starețe de la minăstirile vizitate pentru competența cu care au prezentat istoricul și viața sfințelor locașuri, precum și colecțiile de artă din minăstiri, fiind credincioșilor și slujitorilor altarului strămoșesc pildă de rivnă și de strădanie.

La frumoasele cuvinte ale Prea Fericitului Patriarh Teoctist s-au adăugat aprecierile *Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I*, care a ținut să precizeze că este călăuzit de cele mai alese sentimente față de Biserica Ortodoxă Română și față de țara și poporul nostru, mărturisind că în tot timpul vizitei prin Moldova a simțit bucuria izvorită din prețuirea și admirația pentru credința întilnită atît la monahi, cit și la credincioși și a mulțumit, totodată, pentru ospitalitatea cu care a fost primită pretutindeni delegația Bisericii Constantinopolului.

De la Văratec, înalții oaspeți au pornit spre Iași, veche capitală a Moldovei și reședință mitropolitană, unde preoții și o mulțime de credincioși din această cetate a culturii, vatră românească și bisericească și orașul unirii românești, le-au ieșit în întîmpinare la biserica *Trei Ierarhi*.

Ctitorie a domnitorului Vasile Lupu, ridicată între anii 1638—1639 și sfințită de mitropolitul Varlaam al Moldovei, biserica Trei Ierarhi, adevărată bijuterie în piatră a Iașilor, a încîntat privirile înalților vizitatori. Construită din blocuri de piatră, decorate la exterior cu motive geometrice și florale, sculptate în relief și dispuse în șiruri, de jur împrejur, atît de variate încît nu se repetă niciodată, lăsînd impresia că întregul edificiu este acoperit de o frumoasă dantelă, a oferit oaspeților un autentic model de arhitectură populară românească, împletit cu ornamentații scoase din miniaturile ce împodobeau odinioară vechile noastre cărți bisericești.

Cei doi patriarhi au sărutat sfînta cruce și sfînta Evanghelie și intrînd în biserică, împreună cu însoțitorii, în sunetele *Imnului patriarhal*, executat de corul preoților și de credincioși, s-au închinat la sfîntele icoane și la sfînta masă în altar.

P.C. Pr. Scarlat Porcescu, parohul bisericii, a dat, apoi, toate lămuririle privind istoricul și importanța sfîntului locaș, minăstire la început, care a făcut legătura între Biserica noastră și Patriarhia Ecumenică, arătînd că Vasile Lupu a înființat aici o Academie, prima instituție de învățămînt superior din Moldova, la care au funcționat și profesori greci și tot aici, s-a ținut așa-numitul Sinod de la Iași, din 1642, de fapt un dialog între teologii români, ruteni și greci, care au discutat într-o conferință

ortodoxă *Mărturisirea de credință* alcătuită de mitropolitul de origine română Petru Movilă al Kievului. De asemenea, a arătat P.C. Sa, la Trei Ierarhi s-au pus și bazele unei tipografii, iar prima lucrare tipărită, la 20 decembrie 1642, a fost Gramata patriarhului Partenie al Constantinopolului, în care se aproba punctele de vedere ale teologilor întruniți la Iași în legătură cu unele erori care se strecuraseră într-o mărturisire de credință atribuită lui Chiril Lucaris. Prezertind, apoi, o seamă de obiecte de artă, care împodobesc biserica, precum și mormintele ctitorului, voievodul Vasile Lupu, al marelui cărturar și domn Dimitrie Cantemir și al lui Alexandru Ioan Cuza, primul domnitor al României moderne, preotul paroh a arătat că în urma repetatelor incendii construcția și pictura au avut serios de suferit, fiind de mai multe ori restaurate și a subliniat amploarea lucrărilor efectuate în ultimii ani prin grija și cheltuiala autorităților de stat și bisericești, ca și atenția deosebită arătată de Prea Fericitul Patriarh Teoctist pentru păstrarea și înzestrarea acestui monument de artă bisericească, dar și de evlavie și credință ortodoxă, ce poartă peste veacuri dragostea de frumos și armonie, dorința de desăvârșire a credincioșilor noștri.

Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I a felicitat pe Prea Fericitul Patriarh Teoctist pentru lucrările de restaurare executate, exprimînd toată prețuirea pentru conducerea țării noastre care îmbină atât de armonios trecutul glorios al strămoșilor cu prezentul plin de noi și strălucite înfăptuiri.

De la Trei Ierarhi, înalții vizitatori s-au îndreptat spre *Catedrala mitropolitană*, al cărei prim ctitor a fost mitropolitul Veniamin Costache, unde au fost întîmpinați, după rînduială, în sunetul clopotelor, de reprezentanți ai Centrului eparhial, de un mare număr de preoți și credincioși.

Împărtășind binecuvîntări și primind flori, cei doi Întîistătători de Biserică, împreună cu însoțitorii, au intrat în sfîntul locaș, care adăpostește moaștele Cuvioasei Paracheva și, după ce s-au închinat la sfintele icoane și la racla Cuvioasei, în acordurile *Axionului*, intonat de corala catedralei, au luat loc în strănile arhieresti. Un sobor de slujitori, sub protia P. S. Episcop-vicar Pimen Suceveanul, a săvîrșit un polihroniu.

După slujbă, așteptat cu emoție și viu interes de mulțimea credincioșilor care umpleau pînă la refuz marea catedrală, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* a rostit un cuvînt de învățătură și zidire sufletească, subliniind clipele de neuitat pentru viața noastră duhovnicească, trăite de bucuria întîlnirii între ierarhii, slujitorii și fiii Bisericii Ortodoxe Române și solii Patriarhiei Ecumenice a Constantinopolului, deci, a reprezentanților Ortodoxiei, ai Bisericii celei una, sfîntă, sobornicească și apostolească, precum și importanța dialogului teologic dintre Întîistătătorii celor două Biserici surori pentru afirmarea unității panortodoxe și pentru sporirea contribuției ei la împlinirea marilor năzuințe ale lumii creștine de azi. Referindu-se, apoi, la sporul de împliniri adus Ortodoxiei întregi de apropierea și colaborarea frățească dintre Biserica noastră și Patriarhia Ecumenică, în trecut și azi, Prea Fericirea Sa a caracterizat unitatea de gîndire, de rugăciune, de cult și de trăire a Bisericii celei una și a pus în lumină specificul legăturilor dintre Bisericile ortodoxe locale, care își au fiecare organizarea și conducerea proprie, călăuzindu-se după

propriile legiuiri, în spiritul principiului sinodalității și al autocefaliei, adică după hotărârile Sfintului Sinod, în consens cu învățătura și fapta Mintutorului Hristos, a Sfinților Apostoli, cu tot ceea ce sinoadele ecumenice au rînduit și Sfinții Părinți au statornicit. Totodată, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a arătat că viața creștină, ca și omenirea în general, se confruntă cu probleme arzătoare, iar Ortodoxia, alături de alte Biserici, este chemată să-și aducă contribuția la rezolvarea lor oferind un model viabil de unitate în credință și închinare, păstrat de-a lungul veacurilor, o doctrină legată de aspirațiile nobile ale umanității, precum și comuniunea de iubire ce trebuie să existe între Bisericile lui Hristos și care adună și apropie creștinii în mărturisirea unității de credință, făcându-i pe toți să se simtă și să se considere frați între ei.

În continuare, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a prezentat clerului și credincioșilor aflați în biserică pe membrii delegației Patriarhiei Constantinopolului, care însoțesc pe Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I în vizita ce o efectuează în țara noastră, ierarhi și personalități de prestigiu ai Ortodoxiei și ai Mișcării Ecumenice care aduc o contribuție de seamă, pe plan panortodox și intercreștin, la clarificarea și rezolvarea unor importante probleme teologice pentru relațiile dintre Bisericile surori și pentru promovarea unității creștine. De asemenea, Prea Fericirea Sa, adresându-se Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I și înalților ierarhi care îl însoțesc, a dat glas dragostei și alesei prețuiri cu care clerul ieșean și fiii Bisericii noastre din vechea capitală a Moldovei au primit vizita reprezentanților Patriarhiei Ecumenice și a subliniat râvna acestor slujitori și credincioși în trăirea și mărturisirea dreptei credințe, a învățaturii Bisericii și a vechilor datini creștine, din care a izvorât statornicia și vitejia cu care înaintașii au apărat pînă la jertfă vatra străbună, precum și atașamentul lor față de țara și neamul din care se trag, strădaniile ce le depun pentru sprijinirea mărețelor înfăptuiri ale poporului român. Scoțind în evidență, în acest context, faptul că pentru român credința ortodoxă și conștiința de neam alcătuiesc o identitate, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a arătat înalților oaspeți că ei și-au apărat neamul și gloria străbună cu aceeași jertfelnicie cu care au păzit credința ortodoxă și, de aceea, între permanența și continuitatea noastră pe această vatră și statornicia în dreapta credință există o legătură vie și puternică, o interpătrundere ființială. În același timp, Prea Fericirea Sa și-a exprimat bucuria că înalții soli ai Ortodoxiei au putut vedea, în vizita prin Moldova, împlinirile noastre românești și bisericești, din trecut și de azi, vechile ctitorii, biserici și mănăstiri, reînnoite și restaurate și locașuri de rugăciune înălțate în ultimii ani, în condițiile de libertate religioasă de care se bucură Biserica Ortodoxă Română și celelalte culte din țara noastră, dar și orașe și sate înfloritoare, cu gospodării prospere, ce oglindesc nivelul de trai al fiilor acestor plaiuri, împreună cu roadele muncii lor obținute în agricultură, industrie sau în alte ramuri de activitate, cheazășie sigură a dezvoltării continue a patriei, a consolidării unității națiunii noastre și afirmării ei în fața lumii întregi.

Cu aceste gânduri, împărtășite cu emoție de toți cei de față, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a oferit Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I, în amintirea vizitei pe care a făcut-o în această măreață

catedrală, icoana Cuvioasei Parascheva, care să păstreze legăturile dintre cele două Biserici surori și să sporească cu roade îmbelșugate colaborarea lor pentru întărirea unității panortodoxe, împlinirea marilor năzuințe creștine de azi, apărarea păcii în lume și statornicirea bunei înțelegeri între oameni și popoare.

Adînc impresionat de vibrantul cuvînt al Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* a mărturisit că trăiește clipe de adîncă emoție și deplină satisfacție duhovnicească, împletite cu sentimente de aleasă prețuire față de țara și poporul nostru și față de Biserica soră a României, avînd fericitul prilej de a constata că „aceleași sentimente mărețe și sfinte sînt, deopotrivă, împărtășite și de ierarhii, clerul și credincioșii ortodocși români pentru Biserica Constantinopolului. Referindu-se, apoi, la bucuria ce a simțit vîzînd marile realizări care s-au îndeplinit pe pămîntul binecuvîntat al României, în toate domeniile, Sanctitatea Sa a scos în evidență grija deosebită a conducerii țării pentru binele și prosperitatea poporului și ale cărei mărturii sînt prezente la orice pas, precum și preocuparea forurilor bisericești pentru sporirea roadelor credinței care sînt multe și mărețe.

După ce a arătat că, la capătul vizitei prin Moldova, a poposit, acum, la Iași, unde se află reședința mitropolitană și unde Prea Fericitul Patriarh Teoctist a arhipăstorit mai bine de zece ani, obținînd roade bogate în cultivarea științelor teologice și mărirea numărului de tipărituri bisericești, în înnoirea și înfrumusețarea locașurilor de rugăciune, păstrarea moștenirii trecutului și mai ales, în lucrarea de zidire sufletească a credincioșilor, preoților și monahilor, precum și în sfera largă a legăturilor interortodoxe și intercreștine, în aria luptei pentru apărarea vieții și a păcii pe pămînt, Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I a subliniat prețuirea unanimă de care se bucură Biserica Ortodoxă Română din partea Bisericilor surori, fiind o Biserică respectată și totodată, un factor de întărire a unității de credință și lucrare creștină, pusă în slujba lumii de azi, atît înlăuntrul Ortodoxiei, cît și în afara ei, drept pentru care o consideră o aleasă soră a Bisericii din Constantinopol.

Adresîndu-se clerului și credincioșilor, față de care și-a exprimat admirația pentru modul în care ei cinstesc numele de român și prețuiesc istoria, cultura și civilizația neamului din care fac parte, Sanctitatea Sa i-a îndemnat să fie devotați conducerii țării, să iubească și să respecte pe oblăduitorii lor sufletești, să fie mărturisitori ai credinței ortodoxe și păstrători ai tradițiilor creștinești și românești și, după ce a mulțumit pentru căldura cu care a fost primită delegația Bisericii Constantinopolului în orașul Iași, veche capitală a Moldovei, a împărtășit tuturor duhovnicești binecuvîntări.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist și Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I au intrat, apoi, în altar, s-au închinat la sfînta masă și au semnat în sfînta Evanghelie.

Însoții de mulțimea credincioșilor, în acordurile *Imnului patriarhal*, cei doi Întîistătători de Biserici, împreună cu însoțitorii, au fost conduși la Palatul mitropolitan, unde au rămas peste noapte.

În ziua de *sîmbătă 19 septembrie*, pe calea aerului, înalții oaspeți s-au reîntors la București.

În cursul dimineții, membrii delegației Patriarhiei Ecumenice au fost invitați să viziteze *Mînăstirea Cernica*, din apropierea capitalei, vatră importantă a spiritualității noastre ortodoxe și românești, unde au fost întîmpinați, la intrarea în incintă, în acordurile *Imnului patriarhal*, de soborul călugărilor și de credincioși din satele vecine, apoi au fost conduși în biserica «Sfîntul Gheorghe».

După ce au sărutat sfînta cruce și sfînta Evanghelie, Prea Fericitul Patriarh Teoctist și Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I și-au plecat fruntea în fața raclei în care se odihnesc moaștele Sfîntului Ierarh Calinic și s-au închinat la sfîntele icoane și la sfînta masă în altar, apoi au luat loc în strănile arhieresti.

Un sobor de slujitori, în frunte cu P. Cuv. Arhimandrit Chesarie Gheorghescu, a săvîrșit un polihroniu, după care Părintele Arhimandrit Teofil Panait, starețul mînăstirii, a rostit un cuvînt de bun venit și a prezentat trecutul așezămîntului și viața culturală care a pulsat aici, arătînd că monahii cernicani, pururea nedespărțiți de aspirațiile de libertate națională ale poporului nostru și participanți la evenimentele de seamă din istoria patriei, s-au îndeletnicit, în trecut, cu copierea de manuscrise, cu traduceri din Sfîntii Părinți și cu întemeierea de școli pentru copiii săraci, iar în timpurile mai noi a funcționat în acest locaș o tipografie și un seminar monahal, în care însuși Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a pus început preocupărilor sale teologice.

Luînd cuvîntul și adresîndu-se monahilor, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I*, în calitate de ierarh sub jurisdicția căruia se află Sfîntul Munte Atos, a transmis salutul părinților ce se nevoiesc acolo și le-a urat smerenie, răbdare și sprijin de la Dumnezeu în continuarea lucrării lor pusă în slujba Bisericii și neamului românesc.

Înalților oaspeți li s-au dat, apoi, explicații cu privire la istoricul bisericilor din mînăstire, al construcțiilor înconjurătoare și în legătură cu modul în care este organizată și se desfășoară viața de obște. Pentru cîte au putut cunoaște despre acest așezămint monahal, despre trecutul și prezentul lui, au fost exprimate sentimente de profundă admirație față de Prea Fericitul Patriarh Teoctist, apoi s-a stat de vorbă cu viețuitorii din mînăstire, cărora li s-au dat frumoase și înțelepte povățuiri și li s-au împărtășit patriarhicești binecuvîntări.

Au fost vizitate chiliile, muzeul și trapeza mînăstirii, unde s-a servit masa de prînz, după care cei doi întîistătători de Biserică și însoțitorii s-au întors în București.

Seara, la Ambasada Greciei din București a avut loc o recepție în cinstea Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I.

Au participat, împreună cu membrii delegației Bisericii Constantinopolului, Prea Fericitul Patriarh Teoctist, ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, reprezentanți ai unor culte din România, diplomați și alte persoane oficiale.

Cu acest prilej, dl. George Linardos, ambasadorul Greciei în țara noastră, a toastat în cinstea înalților oaspeți și a subliniat ecourile pe care vizita Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I în România le are în inimile tuturor oamenilor iubitori de pace, mulțumind, tot-

odată, Prea Fericitului Patriarh Teoctist pentru eforturile depuse ca această vizită să se desfășoare în condiții optime și să fie încununată cu deplin succes.

Răspunzînd, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* a scos în evidență contribuția pe care Biserica Ortodoxă o aduce, de pe poziția și cu mijloacele proprii, la eforturile generoase ale conducătorilor lor de state pentru liniștea și bunăstarea popoarelor lor, fiind convinsă că în acest fel slujește voia lui Dumnezeu și împlinește speranțele fiilor ei și ale tuturor oamenilor și în acest context, importanța întăririi relațiilor dintre Bisericile surori, precum și dintre acestea și celelalte Biserici și confesiuni creștine, atît pentru Biserică în general, cit și pentru lumea întreagă. Referindu-se, apoi, la vizita pe care delegația Patriarhiei Ecumenice o face Bisericii Ortodoxe Române, *Sanctitatea Sa* a subliniat rezultatele bune ale acestei vizite pentru adîncirea relațiilor care de secole leagă cele două Biserici surori, conducînd la înțelegere reciprocă și la consens.

În ziua următoare, *duminică 20 septembrie*, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* și Prea Fericitul Patriarh Teoctist au săvîrșit, în Catedrala patriarhală din București, Sfînta Liturghie arhierescă, înconjuțați de un impresionant sobor de ierarhi alcătuit din membrii delegației Bisericii Constantinopolului : II.PP.SS. Mitropoliți Hrisostom de Mira, Evanghelos de Perga, Augustin al Germaniei, Bartolomeu de Fildelfia și de membri ai Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române : II.PP.SS. Mitropoliți Nestor al Olteniei și Nicolae al Banatului, PP.SS. Episcopi Epifanie al Buzăului și Emilian al Alba-Iuliei, ajutați fiind de preoți și diaconi ai Catedralei patriarhale și de diaconi ai Patriarhiei Ecumenice, care însoțesc pe *Sanctitatea Sa* în vizita ce o efectuează în țara noastră.

Răspunsurile la Sfînta Liturghie au fost date de Corala Patriarhiei, sub conducerea PP.CC. Preoți Iulian Cârstoiu și Constantin Drăgușin.

Au fost de față ceilalți membri ai Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, consilieri ai Administrației Patriarhale și Arhiepiscopiei Bucureștilor, rectorii și prorectorii Institutelor teologice din București și Sibiu, profesori de teologie, protoiereii capitalei, stareți și starețe de mînăstiri, preoți, călugări, studenți teologi și elevi seminariști și un mare număr de credincioși.

Au asistat, de asemenea, dl. George Linardos, ambasadorul Greciei în România și membri ai personalului ambasadei.

La sfîrșitul Sfîntei Liturghii, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a rostit următoarea cuvîntare :

**«Sanctitatea Voastră,
Înalt Prea Sfințille și Prea Sfințille Voastre,
Prea Cucernici Părinți,
Iubiți credincioși,**

Am trăit, astăzi, împreună cu Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I și cu soborul care îl însoțește, o zi deosebit de luminoasă din viața Bisericii noastre Ortodoxe Române. Sfînta Liturghie este nu numai un moment de rugăciune, nu numai un moment de cunoaștere reciprocă,

ci, după învățătura Bisericii noastre Ortodoxe, ea este culmea trăirii în Mîntuitorul Iisus Hristos. Ne-a învrednicit Bunul Dumnezeu, astăzi, ca noi, ierarhii Bisericii Ortodoxe Române, să ne împărtășim din același Potir cu ierarhii Bisericii Ecumenice a Constantinopolului, cu Sanctitatea Sa, dînd astfel o mărturie puternică a comuniunii depline a vieții și a trăirii noastre bisericești. Dăm slavă lui Dumnezeu pentru aceasta și păstrăm în inimile noastre aceste clipe de neuitat.

Această sîntă zi ne-a rezervat în suflete, așadar, un adevărat noian de bucurii, care încununează alesele mîngîieri duhovnicești dobîndite cu prilejul vizitei în țara noastră a Sanctității Voastre și a distinșilor ierarhi și colaboratori, făcute în Moldova, la mînăstiri și la parohii. Împreună cu preă iubiții noștri frați întru slujirea arhieriei și în mijlocul bunilor credincioși români, sub ocrotirea Cuviosului Dimitrie cel Nou, ale cărui moaște străjuiesc această Catedrală patriarhală, am săvîrșit dumnezeiasca Liturghie, ne-am plecat genunchii și ne-am rugat în fața acestui străvechi altar, pentru Bisericele noastre, pentru credincioșii noștri, pentru unitatea Bisericilor Ortodoxe de pretutindeni și pentru viața și pacea lumii. Împărtășindu-ne din același Sfînt Potir, noi am pecetluit, astfel, «unitatea Duhului întru legătura păcii» (Efes. 4, 3) dintre noi și fiii noștri duhovnicești. Conștiința acestei unități au avut-o Bisericele noastre din cele mai vechi timpuri. Au mărturisit-o neîncetat, au dezvoltat-o de-a lungul veacurilor și au împlinit-o rodnic sfințirii noștri înaintași, din spațiul Ortodoxiei constantinopolitane și al Ortodoxiei românești.

După cum bine se știe, începuturile creștinismului la români se leagă de predicarea cuvîntului evanghelic în ținuturile țării noastre dintre Dunăre și Marea Neagră de către Sfîntul apostol Andrei, ucenicul «cel întîi chemat» al Domnului, care a predicat și pe malurile Bosforului. Acest fapt constituie cea dintîi verigă a lungului lanț de prețioase mărturii ale legăturilor dintre Bisericele noastre, care aparțin aceluiași Trup tainic al Mîntuitorului Hristos, Biserica cea «una, sîntă, sobornicească și apostolească».

În creșterea sa istorică, Biserica Ortodoxă Română s-a aflat totdeauna în aceeași unitate a credinței, în aceleași rînduieli canonice și de cult ale Ortodoxiei. Marii dascăli și ierarhi ai Ortodoxiei, patriarhi ai Constantinopolului, erau cunoscuți și venerați din primele secole în părțile noastre. Evocăm doar, pentru perioada de început, pe episcopii vechiului Tomis — Constanța noastră de astăzi —, începînd din secolul al III-lea și următoarele, ca Vetranon și Valentinian, care participau la sinoadele ecumenice și locale, pe misionarii trimiși în secolul al IV-lea de la Constantinopol la Dunărea de Jos de către Sfîntul Ioan Gură de Aur, ca și pe Sfîntul Ioan Cassian, fiu al aceluiași plaiuri românești dintre Dunăre și Mare, hirotonit de Sfîntul Ioan Gură de Aur, cu activitate misionară pînă în sudul Franței.

Aceste legături s-au menținut de-a lungul vremii. Ele au fost ilustrate de existența Mitropoliei Vicinei în secolul al XIII-lea și de ridicarea ultimului ierarh al acesteia, Iachint, un secol mai tîrziu, în scaunul de mitropolit al Țării Românești, în anul 1359, cu reședința în orașul Curtea de Argeș, capitala de atunci a țării. Primele mitropolii românești din Țara Românească (1359) și Moldova (1401) au fost recunoscute de patriarhii Constantinopolului, potrivit vechilor rînduieli bisericești.

Un lung șir de înfiștătători ai Scaunului Ecumenic au venit în țara noastră, mai ales, în secolele al XVI-lea și al XVII-lea. Ei au lăsat urme adânci în sufletele credincioșilor și în istoria Bisericii Ortodoxe Române. Ceea ce Bisericile Ortodoxe din părțile Orientului nu puteau împlini din pricina stărilor sociale create prin căderea Constantinopolului la 1453, se săvârșea cu multă strălucire, aici pe pământul românesc, de către voievozii și ierarhii români, prin tipărirea de cărți și în alte limbi și prin ajutoare oferite de ei Patriarhiilor Apostolice, Sfintelor Locuri și Muntelui Atos. Mitropoliții Țărilor Românești, ai Munteniei și Moldovei, s-au bucurat de titluri ca «Exarh al Plaiurilor» (sec. XIV), iar mai târziu (sec. XVIII) de cel de «Locțiitor al scaunului din Cezareea Capadociei», acordate de Patriarhia Ecumenică — acte menite să sporească prestigiul Bisericii noastre și să afirme tăria legăturilor ei cu Scaunul Ecumenic.

În același context se situează și aprecierile făcute de Sanctitatea Voastră personal cu ocazia primirii Noastre în marea catedrală din Constantinopol, când ați spus: «Dalele acestei venerabile Catedrale patriarhale sînt martore ale pașilor domnitorilor Moldovei și Valahiei, ale pașilor ierarhilor țărilor dunărene, iar strănile acestea din fața tronului patriarhal sînt numite la noi, în această sfîntă biserică, străni voievodale, rezervate domnitorilor din țările dunărene».

Sanctitatea Voastră,

Născută odată cu poporul român, împreună cu care a apărut în același timp în istorie, Biserica Ortodoxă Română și-a împletit destinele ei cu viața păstoriților săi, bucurîndu-se sau suferind alături de ei. A fost firesc, deci, ca etapele de dezvoltare istorică a poporului român să însemne și momente de referință pentru dezvoltarea organizării noastre bisericești.

Astfel, marile realizări istorice, independența de stat a României din 1877 și făurirea statului național unitar român din 1918, au fost urmate de mari înfăptuiri bisericești, precum autocefalia, în 1885, și ridicarea la rangul de Patriarhie a Bisericii noastre în anul 1925. Aceste acte de mare importanță din viața Bisericii noastre s-au făcut cu recunoașterea și binecuvîntarea Patriarhiei Ecumenice, exprimînd înțelegerea și dragostea acesteia pentru creșterea și devenirea Bisericii Ortodoxe Române.

Legăturile noastre bisericești s-au adîncit și s-au consolidat tot mai deplin în spiritul dragostei frățești, tradiționale în Ortodoxie. La impulsționarea lor au adus o deosebită contribuție fericiții noștri înaintași de vrednică pomenire, marii patriarhi: Atenagora al Constantinopolului, deschizător de drum nou în Ortodoxie și în lumea contemporană, precum și Justinian și Iustin, patriarhii Bisericii Ortodoxe Române, care prin schimburile de vizite ce au avut loc în ultimele două decenii, ca și prin întreaga lor activitate dăruită în slujba unității creștine, au zidit punți trainice legăturilor dintre Bisericile noastre.

Pășind pe urmele venerabilului Vostru predecesor, Sanctitatea Voastră continuați să împliniți în mod strălucit, cu sporită sîrguință și deplină înțelepciune, lucrarea sfîntă de întărire a unității interortodoxe,

de afirmare în lume a valorilor Ortodoxiei, a conlucrării intercreștine și a slujirii omenirii contemporane. Călăuzit de datoria împlinirii acestor înalte responsabilități, v-ați luat sarcina — pe cât de anevoioasă pe atât de vrednică de toată cinstirea — de a aduce personal tuturor Bisericilor Ortodoxe surori înalta solie de dragoste și de împreună-slujire a lui Dumnezeu și a oamenilor. Vă șinem adînc recunoscători pentru bunăvoința de a răspunde invitației noastre de a vizita Biserica Ortodoxă Română și de a aduce binecuvîntarea apostolică credincioșilor și slujitorilor sfintelor altare de la parohiile și mînaștirile noastre românești.

Sanctitatea Voastră, Prea Cinstiți oaspeți,

Această întîlnire în dragoste și unitate liturgică pune în lumină și responsabilitatea noastră comună pentru împlinirea testamentului Mîntuitorului nostru Iisus Hristos: Ca toți să fie Una (Ioan 17, 21). În vremea de față, cînd omenirea este atât de tulburată de neliniști și de frămîntări, cuvintele acestea, transmise peste veacuri, răsună tot mai stăruitor îndemnîndu-ne să le considerăm, mai mult ca oricînd, nu numai ca pe un ideal, ci și ca pe o poruncă de îndeplinire fără întîrziere. Aceasta se cere împlinită de noi printr-o întreită slujire: a unității panortodoxe, a unității creștine și a unității omenirii în apărarea darului sfînt al vieții, amenințate de un război nuclear. Biserica Ortodoxă Română este însuflețită de dorința de a sluji deopotrivă și în același timp aceste deziderate, cu convingerea că ele sînt imperative pentru împlinirea misiunii ei și a noastră a tuturor.

Împreună cu celelalte Biserici Ortodoxe surori, împărtășim năzuința de a păzi prin continua noastră colaborare, unitatea panortodoxă. Fiindu-ne scumpă aceasta, Biserica noastră a participat și participă la toate adunările creștine internaționale, ierarhii și teologii ortodocși români aducîndu-și contribuția lor la rezolvarea problemelor ce stau în fața Ortodoxiei și a lumii creștine, în scopul afirmării unității și vitalității Ortodoxiei. Între aceste probleme se situează, după cum știți, pregătirea Sfîntului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe, căruiua noi îi acordăm cea mai mare importanță. Apreciînd eforturile și grija deosebită a Sanctității Voastre pentru organizarea Conferințelor pregătitoare ale viitorului Mare și Sfînt Sinod Ortodox, ierarhii și teologii Bisericii noastre — și chiar Noi personal — am participat cu toată responsabilitatea la Conferințele panortodoxe preconciiliare, aducîndu-ne contribuția la adoptarea hotărîrilor ce se cereau îndeplinite. Șinem gata să continuăm această lucrare, în dorința afirmării unității noastre de credință și a ridicării necontenite a prestigiului Ortodoxiei în fața lumii creștine de azi, așa cum bine știe I.P.S. Mitropolit Hrisostom de Mira, președintele Conferințelor pregătitoare pentru Sfîntul și Marele Sinod.

Ștăruind în această lucrare, avem la inimă, însă, cu aceeași ardoare și slujirea unității creștine, atât de așteptată de credincioșii tuturor Bisericilor. Marea deschidere către dialogul dragostei trebuie să ne cheme spre dobîndirea roadelor dialogului teologic.

În ceea ce ne privește pe noi, Biserica Ortodoxă Română, am încercat să găsim aceste căi realizând mai întâi în propria noastră țară o rodnică și pilduitoare conclurare ecumenică cu celelalte culte în condițiile deplinei libertăți religioase. Am considerat că drumul spre unitate nu trece pe lângă noi, ci prin noi înșine, el însemnând mai întâi de toate o practicare vie a relațiilor de dragoste și frățietate cu celelalte confesiuni. Prin apropierea, înțelegerea, cunoașterea reciprocă și colaborarea sinceră dintre cultele din țara noastră, s-a ajuns la o atmosferă de încredere și stimă, participând la conferințe teologice interconfesionale și unind eforturile în sprijinul strădaniei poporului nostru pentru înflorirea țării și apărarea vieții și a păcii pe pământ.

Dar, așa cum sublinia încercatul teolog, patriarhul Iustin, adevăratul ecumenism nu rămâne închis în granițele unei țări. El depășește ariile geografice, îmbrățișând întreaga lume. De aceea, ne-am străduit să creăm și să adâncim relații frățesti și cu alte confesiuni creștine de peste hotare, prin vizite făcute unor conducători de Biserici, prin schimburi de burse și de profesori sau prin angajarea în dialoguri ecumenice intercreștine bilaterale.

Biserica Ortodoxă Română a acordat o deosebită atenție acestei mari strădanii contemporane. Ea a îmbrățișat cu toată bucuria ideea dialogului teologic, pe care a transpus-o în faptă, participând — fie împreună cu celelalte Biserici, fie singură — la întruniri teologice doctrinare cu menirea de a netezi drumul înțelegerii și apropierii în Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferința Bisericilor Europene și în Conferința Creștină pentru Pace.

Urmînd pilda Mîntuitorului, Care a venit ca lumea «să aibă viață și încă din belșug» (Ioan 10, 10), Bisericile de pretutindeni se simt datorare să sprijine, cu mijloacele lor specifice și de pe pozițiile lor proprii, cum în nenumărate rînduri ați subliniat Sanctitatea Voastră, tot ceea ce ocrotește și promovează viața și demnitatea umană, contribuind astfel la făurirea unei lumi fără arme, fără amenințări și fără războaie. Aceasta este o datorie sfîntă, pe care ne-o cere însuși învățătura Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Sanctitatea Voastră,

În cele cîteva zile de cînd vă aflați în mijlocul nostru, ați putut vedea, împreună cu distinsii delegați care vă însoțesc, cîteva din frumusețile acestui binecuvîntat pămînt al României. Împreună cu acestea, v-ați putut convinge și de frumusețile sufletești ale poporului român, harnic, primitor, credincios, iubitor de glia străbună, dornic să trăiască în pace cu toți oamenii.

Geniul acestui popor român a creat comori de artă de valoare universală, oglindită în arhitectura și în iconografia frescelor interioare și exterioare ale bisericilor și mînăstirilor din țara noastră. Acestea sînt mărturii de modului în care Ortodoxia românească a întrupat teologia icoanei așa cum a rînduit Sinodul Ecumenic de la Niceea, acum douăsprezece secole. Comuniunea noastră liturgică de astăzi în anul comemorării acestui sinod dobîndește noi dimensiuni spirituale pentru Bisericile noastre.

Intr-adevăr, țara noastră se află într-o continuă înnoire, chipul ei devenind pe zi ce trece mai luminos, prin munca stăruitoare a tuturor fiilor ei, îndrumată îndeaproape de înțeleapta conducere de stat. Președintele țării noastre, Excelența Sa Domnul Nicolae Ceaușescu, se află zi de zi în mijlocul poporului, călăuzind și dinamizând neobosit, cu înaltă pricepere și clarviziune, strădaniile lui pentru o viață tot mai fericită, pentru propășirea necontenită a patriei și pentru apărarea păcii în lume.

În ambianța libertății religioase în care își desfășoară activitatea Cultele din România, Biserica noastră își împlinește lucrarea ei mîntuitoare în mijlocul credincioșilor, stînjindu-le toate cărările vieții lor duhovnicești, întărindu-i necontenit în dreapta credință și în tot lucrul bun, sprijinind împreună cu ei ridicarea patriei pe noi trepte de lumină și propășire și alăturîndu-se hotărîtă la lupta întregului popor român pentru pace și bună înțelegere pe pămînt.

În numele ierarhilor, preoților și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, Vă mulțumim, adînc recunoscători, pentru faptul de a ne fi cinstit cu această vizită pe care o considerăm ca pe un eveniment de cea mai mare însemnătate, merit să contribuie la întărirea unității noastre ortodoxe și a celei creștine, la afirmarea valorilor nepieritoare ale Ortodoxiei și a prezenței ei dinamice în lume, la întărirea prieteniei dintre țările și popoarele noastre și la sprijinirea aspirațiilor de apropiere, colaborare și pace ale omenirii contemporane.

Cu aceste gânduri, rugăm pe Bunul Dumnezeu să reverse din bogatele Sale daruri asupra Sanctității Voastre, a ierarhilor, a clerului și credincioșilor Patriarhiei Ecumenice și să ocrotească neîncetat întreg pămîntul și lumea sa, cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni».

Încheindu-și cuvîntarea, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a oferit Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I un set de însemne patriarhale — cruce și două engolpioane — lucrate în atelierele Patriarhiei Române, spunînd :

«Sanctitatea Voastră, potrivit tradiției îndelungate dintre Bisericile noastre, Vă oferim aceste însemne patriarhale, Bunul Dumnezeu și Cuviosul Dimitrie cel Nou, ale cărui sfinte moaște le-ați sărutat în Catedrala noastră patriarhală, să Vă ajute să le purtați mulți și fericți ani. Amin».

A răspuns Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I al Constantinopolului :

**«Prea Fericite Patriarh Teoctist,
Prea iubit și mult dorit frate în Hristos și
împreună-slujitor,**

În cadrul călătoriei noastre la Bisericile Ortodoxe, călătoriile a dragostei, a păcii și a unității, am avut ocazia să vizităm zilele acestea Sfînta dumneavoastră Biserică și, cu binecuvîntarea lui Dumnezeu să săvîrșim împreună astăzi frîngerea piinii și să ne împărtășim din același Sfînt Potir, ca dovadă grăitoare a identității noastre de credință și a comunului noastre de dragoste.

Sîntem recunoscători Tatălui ceresc pentru bucuria duhovnicească pe care am trăit-o și o trăim în această vizită. Dăm slavă lui Dumnezeu

pentru credincioșla nedezmințită a Bisericii Ortodoxe Române față de credința ortodoxă și față de unitatea Bisericii celei una, sfântă, sobornicească și apostolească.

Sintem recunoscători pentru devotamentul sincer al acestei Biserici față de Patriarhia Ecumenică și vă asigurăm, din acest loc sfânt, că venerabilul Scaun Ecumenic se va afla întotdeauna alături de ea, și acum și în viitor, așa cum a fost și în trecut.

Mărturisim sincer că în ciuda faptului că am vizitat și ne-am închinat în multe biserici și minăstiri, nu a fost posibil să satisfacem toate dorințele noastre și nici să răspundem dorințelor tuturor eparhiilor, minăstirilor și enoriilor de a le vizita și binecuvînta.

Cu mintea, însă, pășim pe urmele pașilor tuturor fericților noștri înaintași, care au venit de-a lungul timpului în țările dunărene, începînd cu cel între sfinți patriarh Nifon și pînă la ultimul înaintaș al nostru, patriarhul Atenagora.

În aceste clipe sfinte, sint vrednici de pomenire marile figuri de clerici și mireni ai Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu fericții întru adormire înaintași ai Prea Fericirii Voastre, patriarhii Miron, Justinian și Iustin, care au contribuit la dezvoltarea legăturilor dintre Bisericile noastre, legături cărora și Prea Fericirea Voastră le acordați importanță deosebită.

La stringerea relațiilor noastre frățești sintem convinși că va contribui și vizita noastră, Sfințite Frate, și de aceea, ne rugăm lui Hristos, Dumnezeuul nostru și întemeietorul Bisericii, să binecuvînteze această vizită cu roade bogate spre desfătarea duhovnicească și spre binele credincioșilor noștri și al întregii familii ortodoxe.

Sintem un trup, noi, toate Bisericile ortodoxe surori locale, pentru că orice lucru bun, care există la unii sau la alții dintre noi aparține în mod egal și celorlalți, iar rănile și suferințele uneia sau mai multora dintre Bisericile noastre sint rani și suferințe ale trupului întregii Biserici Ortodoxe, după cum ne învață Sfîntul apostol Pavel.

Și dumneavoastră aici, și noi în Fanar avem conștiința profundă a necesității unității panortodoxe, pentru întărirea căreia lucrăm toate Bisericile Ortodoxe surori.

Datorită dezvoltării relațiilor interortodoxe, putem astăzi să pregătîm împreună și în armonie deplină Sfîntul și Marele Sinod, lucrare la care contribuie substanțial și constructiv, de la începuturi încă, și Biserica Prea Fericirii Voastre. Spunem acest lucru spre cînstea acestuia și spre a arăta ceea ce este drept. Să ne rugăm astăzi împreună ca Duhul Sfînt să ne conducă cît mai repede la convocarea acestui sinod, care va trebui să dea un nou dinamism Bisericii noastre Ortodoxe și să o arate mai puternică, pentru a putea răspunde cerințelor timpurilor noastre și necesităților de astăzi ale fiilor ei.

Prea Fericirea Voastră,
Prea iubit frate,

Vă mulțumim foarte călduros pentru tot lucrul bun de care din belșug ne-am bucurat în aceste zile în Biserica și țara dumneavoastră. Rugăm pe Prea Fericirea Voastră că, în amintirea acestei Sfinte Liturghii săvîrșite împreună în această Catedrală patriarhală, să primiți acest mic dar — însemne patriarhale —, pe care vi-l oferim cu multă plăcere din

partea Patriarhiei Ecumenice și a Noastră personal, cu urarea fierbinte să conduceți cu strălucire și pentru mulți ani Biserica Ortodoxă Română, spre slava acesteia și spre progresul duhovnicesc al credincioșilor români».

După slujbă, cei doi Întistătători de Biserici au ieșit din catedrală și, făcându-și cu greu loc prin mulțimea credincioșilor, cărora le-au împărțit binecuvântări, au intrat în Palatul patriarhal, unde, în Sala sinodală, în prezența membrilor delegației Patriarhiei Ecumenice și a membrilor Sfintului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a consilierilor de la Administrația Patriarhală și Arhiepiscopia Bucureștilor, a avut loc un schimb de daruri.

Cu acest prilej, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* le-a vorbit oaspeților despre ctitoriile palatului, patriarhii Miron Cristea (1925—1938) și Justinian (1948—1977), care au împodobit și Sala sinodală, unde se desfășoară, de obicei, ședințele Sfintului Sinod, ale Adunării Naționale Bisericești și ale Consiliului Național Bisericesc și a prezentat pe membrii Sfintului Sinod al Bisericii noastre și pe colaboratorii apropiați de la Administrația Patriarhală și Centrul eparhial București.

După ce a exprimat și cu această ocazie hotărîrea Bisericii Ortodoxe Române de a contribui și pe mai departe la întărirea unității ortodoxe, la apropierea dintre Bisericile creștine, la promovarea păcii și rezolvarea marilor probleme ale lumii de azi, Prea Fericirea Sa a oferit Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I un covor și o aleasă țesătură de pînză, lucrate în atelierelor minăstirilor noastre, precum și un set de discuri de muzică religioasă ortodoxă românească, care să amintească de vizita făcută pe pămîntul României, iar înalților ierarhi care însoțesc pe Sanctitatea Sa, cite un engolpion, celorlalți clerici din delegație, cite o cruce și persoanelor laice din suită, Crucea patriarhală pentru mireni.

Mulțumind pentru primirea rezervată delegației Patriarhiei Ecumenice pe tot parcursul vizitei în țara noastră și pentru darurile oferite, manifestare a dragostei și prețuirii față de ierarhii și slujitorii ei, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* a subliniat că Biserica Constantinopolului va face totul și pe viitor pentru unitatea și sobornicitatea Bisericii Ortodoxe și va sprijini toate inițiativele menite să contribuie la întărirea și mai strînsă a legăturilor între Bisericile surori, pentru a da astfel mărturie atît celor din afara Bisericii, cît și celor ce stau departe de Ortodoxie.

În amintirea vizitei făcută Bisericii Ortodoxe Române, Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I a oferit în dar tuturor ierarhilor români cite un engolpion confecționat special cu această ocazie, iar clericilor din Administrație, cite o cruce.

La orele 14,00, în Palatul patriarhal, Sfintul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a oferit un dejun oficial în cinstea delegației Bisericii Constantinopolului, la care au luat parte Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I împreună cu însoțitorii, membrii Sfintului Sinod în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Teoctist, membrii Consiliului Na-

țional Bisericesc, consilieri patriarhali și eparhiali, profesori de teologie, protoiereii capitalei, precum și conducători și reprezentanți ai Cultelor din București.

A participat, de asemenea, Dl. Ion Cumpănașu, Președintele Departamentului Cultelor, împreună cu colaboratorii ai Domniei Sale.

În timpul mesei au fost rostite toasturi.

Mai întâi, a luat cuvîntul *Prea Fericitul Patriarh Teoctist*, care a arătat că Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I și membrii delegației Bisericii Constantinopolului au putut vedea în vizita făcută în țara noastră atît vechile ctitorii voievodale și mînăstiri și biserici, de ieri și de azi, cît și localități și orașe înfloritoare, cu cartiere noi, unități economice și social-culturale, destinate vieții mai bune a fiilor patriei, indiferent de credința și de naționalitatea lor.

Omagiind personalitatea Domnului Președinte Nicolae Ceaușescu și activitatea neobosită desfășurată pentru binele și fericirea poporului român, *Prea Fericirea Sa* a pus în evidență condițiile de libertate religioasă din țara noastră, care fac posibilă colaborarea dintre Culte pe plan local, atmosfera de încredere și de deschidere ecumenică către problemele arzătoare ale lumii de azi.

Adresîndu-se Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I și mulțumindu-i pentru osteneala ce a luat de a întreprinde această vizită, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* a încredințat pe Sanctitatea Sa că Biserica Ortodoxă Română, ierarhii, clerul și credincioșii ei, merg neabătut pe drumul slujirii Ortodoxiei, al năzuințelor poporului român și al păcii în lume.

Prea Fericirea Sa a toastat în sănătatea Întîistătătorului Bisericii Constantinopolului și a înalților ierarhi care îl însoțesc, dorindu-le să aibă o călătorie plăcută în continuare și să păstreze în inimi imaginea Bisericii, a poporului și țării noastre.

În atmosfera de caldă apropiere și dragoste ecumenică creată între participanții la această agapă frățească, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I*, adînc mișcat, după ce a subliniat clipele de neuitat prilejuite de săvîrșirea Sfintei Liturghii și de rugăciunile împreună-înălțate pentru binele Bisericilor noastre, al popoarelor și țărilor noastre, pentru Ortodoxie, pentru unitatea creștinilor și colaborarea dintre toți oamenii de bunăvoință din lume, s-a referit la contribuția Bisericii Ortodoxe Române la conviețuirea pașnică între oameni și popoare și a adresat felicitări conducerii noastre de stat, Domnului Președinte Nicolae Ceaușescu, pentru activitatea în favoarea păcii și pentru libertatea religioasă de care se bucură Cultele în România.

Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I a toastat, apoi, în sănătatea *Prea Fericitului Patriarh Teoctist*, a membrilor Sfîntului Sinod, pentru binele Bisericii Ortodoxe Române, pentru pace și progres în țara noastră.

În aclamațiile celor prezenți la această solemnitate, cei doi patriarhi și-au dat cordiala îmbrățișare frățească, rugînd pe Bunul Dumnezeu să-i învrednicească să meargă mai departe pe drumul afirmării Ortodoxiei, al apropierii și înfrățirii între Bisericile creștine, al păcii și iubirii între oameni și popoare.

În aceeași zi, la orele 19,00, în sala de festivități a *Institutului teologic universitar din București*, a avut loc un concert de muzică religioasă, dat în cinstea înalților oaspeți ai Bisericii Ortodoxe Române.

Corul studenților teologi, sub conducerea P. C. Diac. conf. Nicu Moldoveanu, a primit pe Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I și pe Prea Fericitul Patriarh Teoctist în acordurile *Imnului patriarhal*.

După ce au fost executate bucățile corale *Bine ați venit* (urare), de N. Lungu și *Cuvine-se cu adevărat*, glasul 5, după Anton Pann, P. S. *Episcop Vasile Tîrgovișteanul*, rectorul Institutului, a exprimat adîncă recunoștință a profesorilor și studenților pentru privilegiul de a fi vizitați de o delegație reprezentativă a Bisericii Constantinopolului, în frunte cu Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I și de a putea oferi un mic concert de muzică sacră din țara noastră. P. S. Rector a prezentat, apoi, modul de organizare și desfășurare a procesului de învățămînt, pus sub oblăduirea părintească a Sfîntului Sinod, merit a da Bisericii noastre vrednici conducători bisericești, buni teologi și adevărați preoți și monahi. Arătînd că Institutul teologic are sarcină de a oferi și cursuri de îndrumare misionară clerului parohial, care se întrunește periodic la București și Sibiu și de a hrăni, prin publicațiile bisericești, convingerea tuturor slujitorilor și credincioșilor noștri că în Ortodoxie se află din abundență și în forma cea mai pură toate adevărurile dogmatice, toate darurile spirituale și toate mijloacele practice necesare mîntuirii în Hristos, P. S. Rector a precizat că Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române dorește ca toți viitorii noștri preoți să fie pregătiți și formați de profesorii lor într-o desăvîrșită fidelitate față de Ortodoxie și totodată, în respectul cel mai profund față de țara și poporul român, față de toți oamenii de bunăvoie care se străduiesc pentru pace și progres.

Corul studenților teologi a executat, în continuare, următoarele bucăți de muzică religioasă bizantină și cîntece populare românești: *Cu trupul adormind*, glasul 3, după I. Popescu-Pasărea; *Ușile pocăinței*, glasul 8, după D. Suceveanu; *De Tine, Doamne*, stihiră la Vecernie, glasul 6; *Rugăciune*, de I. Popescu-Pasărea; *Veniți toți*, cîntare pe glasul I din Mărimurile la Sf. Trei Ierarhi, armonizaț de N. Lungu; *Mama*, de I. D. Chirescu, solist Macar Ilio din anul III; *Oda bucuriei*, din Simfonia a IX-a de Ludwig van Beethoven; *Du-te dor*, de Nicodim Ganea, solist Drăghici Florea din anul III; *Frumosul vine pe apă*, de Gh. Cucu; *Trăiască Republica*, de N. Lungu; *Cîntec de pace*, de Pr. Constantin Drăgușin și *Înalță-te, frumoasă țară*, de I. D. Chirescu.

La sfîrșit, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* a felicitat pe dirijor și pe coriști pentru modul desăvîrșit în care au cîntat și a îndemnat pe studenți să fie conștienți de misiunea lor și să se pregătească temeinic pentru preoție, ținînd seama că au profesori distinși, a căror reputație este cunoscută și apreciată în întreaga Ortodoxie. În mod deosebit, Sanctitatea Sa le-a făcut urarea să ajungă buni slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române, care este una dintre cele mai bine organizate Biserici creștine și devotați fii ai poporului român, un popor cu însușiri alese, aflat astăzi în plin progres și afirmare creatoare.

În amintirea trecerii pe la Institutul teologic universitar din București, Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I a oferit Rectoratului icoana Pogorfrii Domnului la iad, o copie a celei aflată la Constanti-

nopol, mai precis la Minăstirea Chora, care să amintească că mesajul prin excelență al Bisericii Ortodoxe și al teologiei este și trebuie să fie Învierea, înfringerea morții prin moarte, bucuria, răscumpărarea, mîntuirea.

S-a trecut, apoi, în *Cancelaria profesorilor*, unde *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* a prezentat Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I cadrele didactice ale Institutului, arătînd contribuția acestora la pregătirea teologică și morală a viitorilor slujitori, la orientarea preoției noastre în problematica actuală, precum și la lucrările Sfîntului Sinod și a subliniat că învățămîntul teologic românesc, aflat sub directa oblăduire a Bisericii, a dobîndit în anii din urmă rezultate tot mai frumoase.

Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I a stat de vorbă cu rectorul și prorectorul, cu profesorii și spiritualii Institutului și le-a adresat felicitări pentru activitatea rodnică ce o desfășoară atît spre folosul Bisericii Ortodoxe Române, cît și al Ortodoxiei întregi, subliniînd, mai ales, contribuția pe care o aduc, prin revistele teologice și în conferințele și înfîlnirile interortodoxe și intercreștine, la înaintarea dialogului ecumenic contemporan.

La invitația Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I a luat, apoi, cuvîntul *I. P. S. Mitropolit Hrisostom de Mira*, care, ca fost slujitor al catedrei, s-a referit la misiunea teologilor de a interpreta corect învățătura de credință, de a pregăi și forma conștiința credincioșilor și de a lucra pentru transmiterea dreptei credințe din generație în generație.

În încheiere, *Prea Fericitul Patriarh Teoctist*, în numele Sfîntului Sinod, a apreciat în mod deosebit activitatea corpului profesoral și rezultatele obținute în pregătirea studenților, din rîndurile cărora, după absolvire, sînt recrutați viitorii slujitori ai parohiilor vacante, iar cei mai buni dintre ei sînt selecționați pentru a fi trimiși cu burse în străinătate, pentru desăvîrșirea învățăturii, așa cum și Biserica noastră primește și pregătește, la rîndul său, studenți aparținînd altor Biserici de peste hotare.

Seara, la *Palatul patriarhal*, după cină, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* a mulțumit cu recunoștință Prea Fericitului Patriarh Teoctist, ierarhilor și colaboratorilor Prea Fericirii Sale pentru ospitalitatea și prinosul de dragoste și cinstire arătate delegației Bisericii Constantinopolului și a exprimat admirația pentru organizarea și viața Bisericii Ortodoxe Române, precum și hotărîrea de a fi totdeauna împreună în strădaniile pentru o Ortodoxie unită, puternică, vrednică și capabilă să răspundă așteptării credincioșilor ei.

*

Luni 21 septembrie, ultima zi de vizită, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* și membrii delegației Patriarhiei Ecumenice, însoțiți de *Prea Fericitul Patriarh Teoctist* și de ierarhi ai Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române au făcut, în cursul dimineții, o vizită protocolară la Departamentul Cultelor, unde au fost primiți de Dl. Președinte Ion Cumpănașu și colaboratori apropiați ai Domniei Sale.

În timpul întrevederii, care s-a desfășurat într-o atmosferă caldă, cordială, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* a exprimat admirația față de poporul român și conducătorii lui și față de minunatele realizări pe care le-a văzut în cursul vizitei în țara noastră.

Înalții oaspeți au fost conduși, apoi, de Prea Fericitul Patriarh Teoctist, împreună cu ierarhi și colaboratori apropiați ai Prea Fericirii Sale, la aeroportul București-Otopeni, pentru a lua avionul spre Geneva.

Plecarea a avut loc la orele 11,00.

Luîndu-și rămas bun de la cei care l-au condus, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* a mulțumit, încă o dată, pentru primirea plină de căldură frățească rezervată atît Sanctității Sale, cît și însoțitorilor și a asigurat pe toți cei prezenți că această vizită se va înscrie în istoria relațiilor dintre Patriarhia Ecumenică și Bisericile Ortodoxe surori ca una dintre cele mai frumoase și mai folositoare pentru Ortodoxia contemporană.

Survoldînd teritoriul României și depănînd frumoasele amintiri întipărite cu prilejul vizitei făcute Bisericii Ortodoxe Române, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* a transmis Prea Fericitului Patriarh Teoctist, de la bordul avionului o telegramă de mulțumire pentru generoasa ospitalitate și a formulat convingerea că legăturile frățești dintre cele două Biserici surori se vor întări, contribuind și mai mult la unitatea și cooperarea ortodoxă.

Peste cîteva zile, după reîntorcerea la Constantinopol, ca un ecou al acestei vizite, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* a adresat Prea Fericitului Patriarh Teoctist o scrisoare în care a exprimat din nou admirația pentru evlavvia și atașamentul credincioșilor noștri față de Hristos, iubirea lor față de Biserică, precum și binefăcătoarea purtare de grijă a Bisericii față de ei. Referindu-se la dorința Bisericii Ortodoxe Române de a colabora cu ardoare la întărirea unității panortodoxe și la pregătirea Sfîntului și Marelui Sinod, în duhul înțelegerii reciproce și al coresponsabilității, *Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I* a încredințat pe Prea Fericitul Patriarh Teoctist de tot sprijinul Bisericii Constantinopolului în această măreață și nobilă lucrare pusă în slujba binelui întregii Ortodoxii.

*
* * *

Vizita Sanctității Sale Patriarhul ecumenic Dimitrios I în țara noastră a constituit o nouă verigă în lanțul de aur al legăturilor frățești tradiționale dintre Patriarhia Ecumenică și Biserica Ortodoxă Română. Ea a adus alese bucurii duhovnicești în inimile ierarhilor, clerului și credincioșilor Bisericii noastre și a contribuit la o mai bună cunoaștere a vieții celor două Biserici surori, la afirmarea unității și viabilității Ortodoxiei în lumea contemporană. Totodată, această vizită a prilejuit manifestarea dragostei și atașamentului credincioșilor ortodocși români față de Biserica și patria lor, a hotărîrii de a sluji lucrarea de apropiere, bunăvoire și pace între oameni și popoare.

Bucuria comuniunii frățești pe care o generează astfel de vizite și întâlniri se revarsă binefăcător și roditor în folosul întregii Ortodoxii, chemată în vremea noastră, mai mult decît oricînd, să dea mărturie despre

unitatea ei păstrată și manifestată sub aspect dogmatic, liturgic și canonic. Avînd aceeași mărturisire de credință, slujind la același altar și împărtășindu-se din Potirul dragostei și al mîntuirii, Bisericile Ortodoxe surori păstrează aceleași rînduieli canonice. Toate acestea sînt nu numai dovezi că harul Sfîntului Duh, care se revarsă prin Sfintele Taine în Biserica dreptmăritoare, nu a încetat și nu poate să înceteze cînd, urmînd exemplul și strădaniile Sfîntilor Părinți, este pusă mai presus pacea și unitatea Bisericii, decît mărginirea minții și firii umane, ci și porunci ale unității vieții bisericești.

Prin vizita pe care Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I a făcut-o Bisericii noastre s-a adeverit o dată mai mult că legăturile dintre Bisericile Ortodoxe surori sînt o realitate și o cheazăsie sigură că ne aflăm angajați cu toții în lucrarea de refacere a unității bisericești, pentru a împlini testamentul Mîntuitorului Iisus Hristos : *Ca toți să fie Una* (Ioan 17, 21).

Momentele de înălțare duhovnicească trăite împreună cu Întîistătorii celor două Biserici surori, au constituit și pentru credincioșii Bisericii noastre o chemare către unitatea religioasă, aceasta cu atît mai mult cu cît se știe că legăturile de comuniune în credință, cult și canonicitate dintre Bisericile noastre au fost permanente și au impulsionat lucrarea pentru unitatea bisericească. Biserica Ortodoxă Română, una în lucrarea ei în folosul poporului, ține la aceste legături de comuniune pentru că are conștiința apostolicității sale și a colaborării cu celelalte Biserici surori.

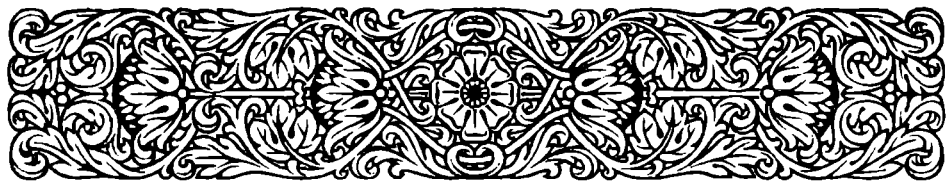
Îndatorirea noastră, a slujitorilor și credincioșilor aflați sub oblăduirea Bisericii dreptslăvitoare și sub ascultarea Sfîntului Sinod, este aceea de a ține dreapta credință și de a sprijini, prin cuvînt și faptă, inițiativele și eforturile întregului popor român pentru statornicirea păcii în lume și a bunei înțelegeri între oameni și popoare. Bucuria marilor împliniri pe care poporul român le înscrie în filele cronicii sale contemporane găsesc ecou, simțire și trăire și în inimile noastre.

Conștiința noastră de români și păstrători ai dreptei credințe ne obligă la dragostea unuia către altul, așa fel încît, unitatea sufletească, coeziunea morală a poporului nostru, care se străduiește pentru înălțarea și afirmarea patriei, să dobîndească noi împliniri.

Din statornicia noastră pe pămîntul strămoșesc a izvorît voința de pace pe care o manifestăm împreună cu toate popoarele lumii. Urmînd neabătut conducerea noastră de stat în opera de afirmare a României în rîndul țărilor dezvoltate ale lumii, ne aducem contribuția la apărarea păcii, la construirea vieții noi și ferice pe pămîntul patriei, cu dorința ca pacea să biruiască pretutindeni.

Adeverind identitatea de învățătură și de trăire ortodoxă, vizita Sanctității Sale Patriarhului ecumenic Dimitrios I și a delegației Bisericii Constantinopolului în țara noastră a tălmăcit prestigiul teologic și aportul spiritual al Bisericii Ortodoxe Române în legăturile ei cu toate Bisericile Ortodoxe surori și cu celelalte Biserici creștine din lume.

GHEORGHE VASILESCU

VIAȚA RELIGIOASĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI UNGROVLAHIEI

A. ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR VIZITE CHIRIARHALE ALE PREA FERICITULUI PATRIARH TEOCTIST

Sîmbătă 1 și duminică 2 august 1987, Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST a vizitat :

1. — *Mînăstirea Zamfira din județul Prahova*, a cărei biserică este pictată de marele nostru pictor național, Nicolae Grigorescu, în anii săi de tinerețe. Cu toate acestea, pictura sa este cu totul remarcabilă. După cum se știe, Mînăstirea Zamfira a avut mult de suferit din cauza cutremurului din 1977 și nu mai puțin pictura. Ea este în plină restaurare, prin grija Bisericii Ortodoxe Române. Prea Fericirea Sa, Părintele Patriarh Teoctist, cu grija-i veșnic neadormită pentru venerabilele monumente, a stat de vorbă cu echipa de pictori bisericești restauratori și a dat îndrumările necesare pentru executarea, în cele mai corespunzătoare condiții, a restaurării arhitecturale și picturale a sfîntului lăcaș, atît de venerabil din punct de vedere artistic, nemuritor pentru poporul nostru, cît și al evlaviei noastre străbune și de totdeauna.

S-a mers apoi la stăreție. Și aici s-au examinat consecințele cutremurului ultim, asupra clădirii, nevoile instituției.

În dangăt de clopote și în cîntările tradiționale, Primul Ierarh al țării a fost condus, de toată obștea mînăstirii, pînă la ieșirea principală.

II. — *Mînăstirea Cheia din județul Prahova*

Prea Fericirea Sa a ajuns la Mînăstirea Cheia, a cărei biserică este de asemenea în restaurare picturală.

P. Cuv. Părinte Stareț Iustin Marchiș a făcut un amplu raport asupra lucrărilor din biserică — restaurarea picturii din secolul trecut — asupra seriei ce-și petrece perioada de odihnă la mînăstire, diferite alte situații și nevoi ale instituției, etc.

Și aici, mica obște a mînăstirii, ca și numeroșii credincioși și vizitatori prezenți au făcut o frumoasă primire și afectuoasă despărțire, în imn patriarhal și dangăt de clopot.

III. — *Mînăstirea Suzana, jud. Prahova*

Aici, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a ajuns seara. Soborul mînăstirii era prezent în fața mînăstirii în frunte cu preoții slujitori și maica stareță, Singlitichia Marin.

În biserică s-a oficiat un scurt Te Deum, după care Maica stareță a rostit cuvîntul de bună întîmpinare :

Mînăstirea Suzana datează din anul 1740 și poartă numele binecredincioasei sale ctitore. Biserica în care ne aflăm în momentul de față este a treia, datînd din anul 1882 și are hramul Sf. Ierarh Nicolae. Pictura este în ulei și a fost executată de Petre Nicolau, unul dintre ucenicii binecunoscutului pictor G. Tattarescu.

Prezenta pictură a fost restaurată, de mînăstire, în 1976, ca și cea de la Paraclisul ridicat în 1911 și în care se oficiază slujbele pe timp de iarnă.

Prea Fericitul Sa, din strana arhierescă, a spus :

«Sînt bucuros că am reușit să mă găsesc aici și acum între dumneavoastră, și să constat cum această venerabilă ctitorie, așezată ca și Mînăstirea Cheia în Munții Carpați, coloana vertebrală a poporului român, și-a îndeplinit rolul atît de înălțător, de a fi punte de legătură între Muntenia și Transilvania și între frați de același sînge și de aceeași lege.

Cum ați auzit din cuvîntul Maicii Starețe, această mînăstire și-a constituit începutul în anul 1740. Dacă ne ducem cu mintea la acei ani, pentru românii de aici și cei de dincolo de Carpați, sînt foarte bogați în semnificații. Cei de dincolo de munți se aflau nu numai sub stăpînirea străină a Habsburgilor dar totodată sub cea mai cruntă presiune prozelitistă, pentru a frînge unitatea sufletească de totdeauna ortodoxă a poporului nostru și a trece la uniație.

Într-adevăr, împărăția bicefală și perfidă a Austro-Ungariei a frînt pe roată unitatea de credință religioasă a poporului nostru dreptcredincios, așa cum mai tirziu, sub aceeași sălbatică roată, va măcelări ființa omenească a luptătorilor pentru libertatea unui popor, ținut în lanțuri.

După cum se știe, în Transilvania românii au alcătuit, de totdeauna, o majoritate certă și indiscutabilă. De aceea, s-a încercat să-i spargă unitatea și astfel să-l împartă și să-l stăpînească. În această luptă grea, pe care românii transilvăneni au trebuit s-o ducă, mînăstirile acestea din Carpați i-au ajutat, încurajat și întărit continuu, pe frații lor. O confirmare a acestor realități istorice majore este că vedem și astăzi, printre cercetătorii acestui sfînt lăcaș de credință și unitate națională, frați din Transilvania noastră, de astă dată intrată, pentru totdeauna, în unitatea națională, statală și socialistă a bravului nostru popor, neînfrînt în lupta, munca și cinstea lui bimilenară.

Pe cînd lua ființă Mînăstirea Suzana, 1740, în Transilvania se afla angajat în lupte, cu toată ființa lui, marele Inocențiu Micu, luptător neînfricat pentru recunoașterea drepturilor civile și religioase ale poporului, la fel cu toate celelalte națiuni și confesiuni existente pe acele plaiuri stăpînite de străini.

Inocențiu Micu (1692—1768) este unul dintre cei mai luminați episcopi pe care i-a dat seminția românească, cel care a formulat cel mai

succint și cel mai corect în «*Supplex Libellus Valachorum*», situația românilor din Transilvania care sînt populația cea mai veche, cea mai numeroasă și care contribuie în gradul cel mai înalt la sarcinile publicate prin economie și serviciul militar.

El a dat semnalul luptei că românii prin uniație au fost înșelați, atît prin falsificarea actului din 1698, cît și prin nerespectarea diplomelor date de împăratul Leopold în 1699 și 1701 și a angajamentelor înscrise formal în acestea.

Data fondării acestei mînăstiri este aceeași cu toiul strădaniilor episcopului Inocențiu Micu-Klein, care lupta și pentru drepturile civile și religioase ale românilor și împotriva imixtiunii scaunelor de Esztergan sau Roma și împotriva unor privilegii imperiale care niciodată nu au fost respectate, ci s-au dovedit goale făgăduințe și nerespectate privilegii. După cum se știe, oprimat și condamnat, atît de Viena cît și de Vatican, el moare în exil la Roma (23 septembrie 1768) și constituie pînă astăzi, cum bine s-a spus, «cea mai puternică personalitate a poporului nostru din secolul al XVIII-lea» (D. Prodan).

S-au publicat în zilele noastre o serie de acte și documente ale sale, din care reiese că cele prevăzute în ele, nu numai că nu s-au respectat, dar au făcut pe cei ce semnaseră unirea cu Roma, cu cele 4 puncte ce au fost introduse ulterior, să se întoarcă iarăși la Ortodoxie, actul din 1698 dovedindu-se un fals și o înșelăciune pentru români. De atunci și pînă în 1948, Biserica Ortodoxă din Transilvania s-a reîntregit.

Înființarea acestei mînăstiri aici, la 1740, se leagă de aceste neuitate împrejurări de luptă grea și hotărîtă ale bravului nostru popor, căci cei ce au trebuit să-și părăsească casele și bunurile pe această cale de legătură cu Țara Românească au fost ocrotiți și adăpostiți în spirit frățesc, aici. Numele de Mînici-Ungureni și altele dovedesc suferințele românilor din Transilvania, sub opresiunea habsburgică și stabilirea lor în aceste părți. Călugării și călugărițele i-au ajutat și i-au slujit atît pe cei angajați în luptă, cît și pe cei ce s-au stabilit dincoace de Carpați, cu sate și localități atît de grăitoare, ca nume.

Biserica Ortodoxă Română se dovedește a fi fost întotdeauna în fapt, în slujba poporului nostru dreptcredincios. Pentru aceea și Mînăstirea Suzana se îngrijește din toate puterile sale, de buna conservare a întregului său patrimoniu material și spiritual și pentru buna primire a celor ce-i trec pragul, cu nădejdea fermă că servește unitatea de credință, unitatea națională, unitatea de cultură și artă și însuși progresul poporului român.

Dumnezeu, în mîinile Căruia sînt toate, să binecuvinteze lucrarea acestui sînt mănunchi de călugărițe, pentru ca și mai departe mînăstirea aceasta să fie cetate, vatră și leagăn de muncă și rugăciune, de zidire și mîngiere, de tihnă, ajutor și pace, pentru toată suflarea ce o cercetează, cu încredere și respect !

Este de subliniat că multe din călugărițele acestui vechi așezămînt au făcut parte din echipele sanitare, în războiul care ne-a adus independența în 1877—1878, ca și în cel ce ne-a dat «România Mare», 1916—1919. Unele dintre ele au și căzut pe cîmpul de luptă pentru aceste mari

idealuri naționale. Să fie dus mai departe mesajul lor de unitate națională și de sprijin devotat al poporului nostru !

Iar dumneavoastră, care vă aflați în concediu de odihnă, după o muncă efectuată cu toată râvna patriotică, vă doresc din toată inima, să vă bucurați de liniște, tihnă și în credința moșilor și strămoșilor noștri, lângă stîlpul nostru de limbă, cultură, artă și unitate națională !

Binecuvîntarea Domnului să fie cu noi cu toți, în toate zilele vieții noastre. **Amin**».

IV. — *Mînăstirea Sinaia, din același județ Prahova*

Aici au ajuns duminică, la Sf. Liturghie, cînd P. Cuv. stareț protosinghel Lavrenție Giță a vorbit credincioșilor despre foamea sufletească după cuvîntul lui Dumnezeu.

După rostirea ecfonisului final al Sf. Liturghii, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a rostit următorul cuvînt : «Binecredincioși creștini, din cuvîntul rostit de Prea cuviosul părinte stareț ați auzit și înțeles multe lucruri importante despre viața lumii și omenirii de totdeauna și din contemporaneitatea noastră imediată și nemijlocită. Sfînta Evanghelie de astăzi conține multe învățături, căci cultul nostru este legat întotdeauna de viața Domnului Hristos și a Evangheliei Sale. După cum știm conținutul pericopelor evanghelice, ce ni se citesc, nu se repetă în decursul anului bisericesc și calendaristic. Nerepetîndu-se ele atrag atenția credincioșilor asupra zilei respective. Așa este și astăzi. Ne aflăm în ziua de 2 august, zi închinată ca și cele următoare, pînă la 15 august, Maicii Domnului, căreia Sfînta noastră Biserică îi acordă o cinstitie cu totul deosebită și mai înaltă decît cea a sfinților, cuprinsă în cuvîntul de supra-venerare.

Practic, noi cinștim pe Prea Sfînta Născătoare de Dumnezeu, la Adormirea Sa pămîntească, cu două săptămîni de post, post care are un înțeles mîntuitor, căci postul unit cu rugăciunea și faptele bune ne ducе cu siguranță la mîntuirea sufletelor noastre, țel pe care toți creștinii adevărați doresc să-l dobîndească în împărăția cea veșnică a lui Dumnezeu.

Biserica a orînduit patru posturi în anul ei bisericesc, care ne ajută foarte mult pe drumul înfrînării și al foamei noastre după lucrurile cele înalte și sfînte, după cele netrecătoare și veșnice. Înțelesul postului și temeiul veșnic al acestuia sînt cuvintele Domnului : «Scris este : *«Nu numai cu pîine va trăi omul, ci cu tot cuvîntul care iese din gura lui Dumnezeu»* (Matei IV, 4 ; Luca IV, 4).

Și, de asemeni, ceea ce citim în Evanghelia Sf. Ioan : *«Lucrați nu pentru mîncarea cea pieritoare, ci pentru mîncarea ce rămîne spre viață veșnică și pe care o va da vouă Fiul Omului căci pe El L-a pecetluit Dumnezeu-Tatăl»* (Ioan VI, 7).

Sînt și alte multe temeuri evanghelice ale postului, nu este cazul acum să le aducem pe toate aici. Acum vara se poate posti cu legume, căci pe acestea le are tot omul în grădina sa. Postul nu este numai reținerea de la alimentele bogate în calorii, ci el trebuie neapărat să fie dublat de faptele cele bune. La postul de alimente se adaugă, cu mult folos, postul de gîndurile necurate, reținerea de la răutate, ură și dușmănie, și toate celelalte, care ne turbură pacea sufletească și ne în-

depărtează de calea adevărată a viețuirii creștine și de statornicirea mîntuirii în sufletele noastre, însetate pururea de bine, adevăr, frumos și pace.

Omul are puterea de a birui păcatul, prin înfrînarea de la el și prin toate mijloacele de luptă și îndepărtarea lui cu ajutorul Domnului Hristos, prin Biserica sa Dreptmăritoare. El trebuie să lupte împotriva răului, urii, a pornirilor și patimilor care pot merge pînă la suprimarea vieții aproapelui și a monstruoasă războiului, căci acesta din urmă tot de aici izvorăște.

Cursa înarmărilor, care a atins în zilele noastre, proporții fabuloase, se datorește lipsei de înfrînare de la ceea ce este rău și nevrednic de făptura omului, care în loc să se îndumnezeiască se coboară atît de mult pe scara nemerniciei, încît devine ucenic al celui rău și potrivnic virtuții și buneii înțelegeri, între oameni și popoare.

De aceea, în timpul acesta sfînt închinat pentru pregătirea noastră cuviincioasă, în vederea sărbătoririi Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, trebuie folosit cum se cuvine prin înfrînare și de la îmbuibare, dar și de la faptele cele rele, ca să merităm Sf. Împărtășanie, alimentul nemuririi cum au numit-o Sfinții Părinți, după care trebuie să flămînzim neîncetat...

Biserica este înțelegătoare cu postul de alimente, atunci cînd nu-l putem practica din motive de sănătate sau diferite suferințe, copii, etc., dar nu este cîtuși de puțin înțelegătoare față de lipsa postului duhovnicesc, la care, fără excepție, sînt chemate toate sufletele creștinilor, de la copiii pînă la cei vîrstnici.

Tot astăzi, în calendarul cinstirii noastre ortodoxe, întîlnim pomenirea «Bincredinciosului împărat Justinian». Pomenindu-l pe împăratul Bizanțului Justinian (527—565) care ne-a lăsat însemnate legiuiri creștinești și atîtea comori de artă rămase în respectul statornic al omnirii pînă la noi, să nu-l uităm nici pe cel de al treilea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române purtînd numele de Justinian (1948—1977), care a fost o mare figură de ierarh român și de la care avem atîtea lucruri nemuritoare pentru noi toți. Să nu-l uităm în rugăciunile noastre !

Binencuvîntarea Domnului peste noi toți, cu al său har și cu a sa iubire de oameni, totdeauna acum și pururea și în vocii vocilor. Amin.

După încheierea cuvîntului rostit, clerul mînăstirii, corul și toată obștea credincioșilor ce l-au audiat, au făcut o foarte plăcută manifestare de apreciere și respect, Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române, la ieșirea din biserică, care i-a binecuvîntat și s-a întreținut cu unii dintre ei.

A urmat vizita Mînăstirii, unele întrebări adresate Părintelui Stareț, celorlalți monahi, ca și raportul celui dintîi cu privire la mersul instituției, pe care o conduce.

După amiază, Prea Fericirea Sa s-a îndreptat către București. În felul acesta, în zilele de 1—2 august 1987, Întîistătătorul Bisericii noastre a găsit prilejul să fie la curent cu stadiul lucrărilor de la aceste monumente istorice și a dat îndrumările cerute de necesitățile de fapt, operativ și neîntîrziat.

Arhim. dr. CHESARIE GHEORGHESCU

CEA DE A TREIA CONFERINȚĂ PREOȚEASCĂ DIN ANUL 1987

Între 15 și 24 septembrie 1987 s-a desfășurat cea de a treia conferință a clerului din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor sub președinția delegaților chiriarhali, la sediile celor 20 de protoierii din eparhie.

Cu acest prilej Sfântul Sinod a fixat să se trateze următoarea temă de întreaga preoțime : «Momente de luptă ale poporului român pentru apărarea pământului strămoșesc» (cu prilejul împlinirii a 1900 de ani de la urcarea pe tron a lui Decebal (anul 87), 530 de ani de la urcarea pe tron a lui Ștefan cel Mare (anul 1457), 110 ani de la proclamarea independenței de Stat a României, (anul 1877) și 70 de ani de la eroicele lupte de la Mărășești (anul 1917).

Conferința a început prin săvârșirea unui Te-Deum de către preoții prezenți, după care s-a trecut în sălile de ședință.

Astfel la toate protoieriile au prezidat următorii delegați :

— P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, la protoieriile : II Capitală, III Capitală și Giurgiu Sud.

— P. C. Preot Octavian Popescu, Vicar mitropolitan, — la protoieria Sectorul Agricol Ilfov, și protoieria Oltenița.

— Preot Radu Dumitru, — Prorectorul Institutului Teologic din București, la protoieria Tîrgoviște.

— Preot Constantin Bădescu, consilier patriarhal, — la protoieria Circa I Capitală.

— Preot Dură Nicolae, profesor la Institutul Teologic din București, — la protoieriile : Alexandria și Turnu Măgurele.

— Preot Dinu Provian, consilier mitropolitan, — la protoieria Videle.

— Preot Mihail Marinescu, consilier mitropolitan, la protoieriile : Ploiești, Vălenii de Mute și Cîmpulung-Muscel.

— Preot Vasile Bria, consilier mitropolitan, — la protoieriile Slobozia și Călărași.

— Preot Ilie Georgescu, consilier mitropolitan, — la protoieriile : Titu și Găiești.

— Preot Dragnea Gheorghe, consilier mitropolitan, — la protoieriile : Cîmpina și Giurgiu Nord.

Mozaicul de comemorări care fac obiectul subiectului tratat la Conferință, reprezintă o reînnoire a cunoștinței acestor evenimente deosebite pentru istoria Patriei Noastre și pentru poporul nostru și au fost ilustrate în referatele prezentate și în completările ce s-au adus pe marginea temei.

Astfel, s-a arătat vechimea și continuitatea poporului nostru statornic și unitar, locuind din adîncuri de istorie ținutul dintre Carpați, Dunăre și Marea Neagră, care a prețuit totdeauna libertatea și nu s-a împăcat cu stăpîniri străine, luptînd pentru ea de la geto-daci și pînă în zilele noastre. Avînd vocația independenței și a păcii, dar și a dragostei pentru pămîntul strămoșesc veacuri la rînd a luptat împotriva năvălito-

rilor și a cotropitorilor. Năzuința aceasta pentru unitatea națională a fost țelul suprem al întregului nostru popor.

Pornind dintru început s-a trecut de la ilustrarea glorioaselor lupte ale geto-dacilor, de la pregătirea lor militară pe care au arătat-o în lupta cu perșii (anul 514 î.d.Hr.), amintind figurile vestiților regi Burebista și Decebal, Dromichete, statul centralizat făurit de Burebista, de luptele lui Decebal cu romanii pentru libertate și independență, care s-au încheiat cu moartea lui Decebal, cucerirea Daciei, cu transformarea ei în provincie romană, s-a trecut la etnogeneza poporului român, ca un cadru al unirii culturale a sa.

Au fost reamintite pagini din istoria poporului nostru cu primii voievozi, Gelu, Glad și Menumorut, primele voievodate sau cnezate, ale lui Seneslau, Ioan de Hunedoara și Farcaș. S-au menționat, în mod deosebit momente din perioada medievală pe al cărei firmament au strălucit figurile marilor domni Mircea cel Mare, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, cu luptele victorioase împotriva cotropirii otomane, pentru apărarea integrității teritoriale și a independenței țării.

Trecându-se la epoca modernă au fost prezentate momente istorice din veacul XIX, revoluția lui Tudor Vladimirescu și cea de la 1848, unirea realizată de Domnul Alexandru Ioan Cuza și proclamarea independenței de Stat, după războiul din 1877, care a fost un război al întregii națiuni, la care au luat parte români din toate provinciile țării. În referatele prezentate s-a menționat participarea patriei la primul război mondial (1916—1918) cu marea unire de la 1 decembrie 1918, precum și cel din 1941—1944, care a adus în istorie eliberarea socială și națională, antifascistă și anti-imperialistă de la 23 August 1944.

S-au arătat, de asemenea, obiectivele marilor creații și realizări ale patriei din cei 40 de ani cât au trecut de la transformarea democratică a sa și în special din ultimele două decenii, în special din epoca numită, cu drept cuvânt, «Epoca Nicolae Ceaușescu».

Au fost aduse contribuții prețioase pe marginea temei. Astfel P. S. Episcop Roman Ialomițeanul declara :

«Existența noastră pe acest teritoriu este din cele mai vechi timpuri — Paleolitic și Neolitic — și noi, cei de azi, sîntem moștenitori ai strămoșilor noștri. Pentru aceasta avem mărturii scrise și arheologice, care au dat putere înaintașilor noștri de a rezista, chiar în condiții vitrege pe aceste teritorii pe care le-au locuit și le-au moștenit din generație în generație. Dacă a fost nevoie să plătească biruri grele, pămîntul țării a fost păstrat și nu a fost părăsit niciodată».

P. C. Pr. Constantin Bădescu, consilier patriarhal, spunea preoților de la protoieria Ploiești : «Firul istoriei poporului nostru a fost împletit cu cel al istoriei Bisericii. Strămoșii noștri erau aprigi în războiul de apărare, cînd erau atacați, dar religia creștină a fost aceea care i-a modelat. Biserica nu uită pe apărătorii țării».

Tot la Ploiești P. C. Protoieru Săvulescu Ștefan spunea așa de frumos : «Sînt 2.000 de ani de cînd s-a născut istoria și veșnicia acestui pămînt românesc și cîntecul lor vine de la daci și de la Decebal care este cel mai vechi Adam românesc. Stăruința unui neam care și-a înfipt adînc rădăcinile în gîlia Patriei l-a făcut puternic și nemuritor pe acest popor.

Avem o țară ce mustește de istorie și de pașii marilor voievozi și am ieșit la lumină odată cu apa Oltului, în mersul Prutului spre mare, în susurul Izei ce ne povestește, din cînd în cînd, despre Dragoș și despre Bogdan, trecînd ca o dulce suflare de vînt spre Țara Moldovei și descălecînd întru nemurire.

Au trecut pe la noi mai multe neamuri care nu au putut decît să se mire de hărnicia acestui popor. Au veniț apoi tătarii cu sabia ca să secere lumea și ne-au scurtat din sin de mămă și ne-au dat foc la biserică în cale, dar n-am îngenunchiat, și noi și copiii noștri au continuat să stea lîngă vatră. Bisericile le-au acoperit și le-au stins, cu lacrimi. Martirii i-au așezat în racle la Plevna și la Moisei, iar oile le-au dat mereu la strungă și totdeauna am avut acel destin ce izvorăște din scripturile romane. De aceea, vrem să trăim aici, unde de 2.000 de ani ascultăm povestea vieții și a istoriei noastre spusă de toată suflarea și făptura românească».

P. C. Pr. Mihail Marinescu a spus : «Unitatea a fost pentru fiii patriei izvorul pûrura dătător de viață. Fiii acestui pămînt în decursul veacurilor nu și-au pierdut nici limba, nici credința, nici obiceiurile. Aveau aceeași credință, aceeași năzuință de totdeauna. Mîndri că sîntem români și creștini, că trăim în aceeași Patrie frumoasă, să ne luăm angajamentul că vom contribui, și mai departe, de la locurile noastre de muncă și cu devotament, la slujirea Patriei și înflorirea ei».

Preotul Nicolau Ioan de la protoieria Slobozia spunea : «Prin ierarhii, slujitorii și credincioșii ei, Biserica a stat permanent în legătură cu aspirațiile întregului popor. A sprijinit și sprijină și astăzi, eforturile și luptele lui pentru pace, independență și dezvoltarea multilaterală a Patriei».

Vorbînd despre contribuția preoțimii la marile probleme ale actualității, Părintele vicar Octavian Popescu, declara la protoieria Oltenița :

«Reprezentanții Bisericii și Cultelor religioase din România au dezbătut, în mai multe consfătuiri apelurile lansate de poporul nostru, sprijinînd inițiativele Statului și ale tuturor factorilor internaționali de răspundere, pentru dezarmarea nucleară, generală și totală, care este imperativul vital al vremurilor noastre, care să fie realizate prin tratative, acorduri și înțelegeri care să ducă la distrugerea armelor morții și triumful vieții, în vederea statornicirii unei păci juste și durabile, în Europa și întreaga lume, a încrederii și cooperării între toate popoarele».

La toate protoieriile subiectul prezentat a reușit să reîmprospăteze momente istorice ale poporului nostru, să reactualizeze sentimente de respect și prețuire pentru marii noștri înaintași și, în același timp să reînnoiască atașamentul credincioșilor și slujitorilor Bisericii noastre de a răspunde la toate solicitările vremii, pentru realizarea în lume a unei păci cît mai drepte, pentru eliminarea tuturor armelor de distrugere și pentru creșterea încrederii în biruința rațiunii pentru păstrarea marilor bunuri ale culturii și civilizației mondiale.

Pr. DAVID POPESCU

SFINȚIRI DE BISERICI

SCHITUL SITARU

Potrivit Înaltei rezoluții a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, de pe tem. nr. 11542/1987, la 8 septembrie a.c., a avut loc la Sfântul Schit Sitaru sfințirea paraclisului nou, construit acolo, cu hramul Nașterea Maicii Domnului și Sfinții Apostoli Petru și Pavel.

Fiind pregătite toate cele convenite în scopul sfințirii de către P. C. Protos. Damian Bogdan — egumenul schitului — seara, în ajunul sărbătorii, deci luni, 7 sept., s-a prezentat la Schitul Sitaru, Prea Sfințitul Episcop Roman Ialomițeanul, pentru a participa la slujba privegherii și a oficia la timpul convenit sfințirea noului locaș de închinare Domnului.

Tot seara, în ajun, la ora 19,30, s-a început privegherea precedată de Vecernia Mare cu litie, oficiată de subsemnatul, de P. C. Protos. Damian și alți slujitori prezenți. Slujba de seară s-a desfășurat în deplină liniște la paraclisul nou, în prezența unui apreciabil număr de credincioși, care au luat parte activă la rugăciune cîntînd împreună cu părinții călugări.

Privegherea s-a sfîrșit la orele 12.

În dimineața sărbătoririi Nașterii Maicii Domnului (8 sept.), Sfânta Liturghie a fost precedată de Sfințirea Apei, Acatistul Bunei Vestiri și Sfințirea propriu-zisă a noului paraclis. Slujba a început la ora 7. La ora 9 și-a făcut prezența în biserică veche P. S. Episcop Roman, care a fost primit de toți preoții și diaconii slujitori (17 la număr), de părinții și frații de la schit, de un număr apreciabil de călugărițe de la sfintele mînăstiri și un numeros public alcătuit din credincioși veniți din mai multe locuri, așa cum se întîmplă la astfel de manifestări religioase ortodoxe.

Prea Sfințitul Episcop a fost primit în fața Bisericii «Sf. Nicolae» cu Sf. Evanghelie și cu tradiționala «pline și sare» specifică la români.

După ce a binecuvîntat poporul prezent, P. S. Sa a intrat în biserică mare, a luat sfintele moaște rînduite pentru sfințire și, împreună cu tot clerul și poporul s-a îndreptat spre paraclisul care urma să fie sfințit. Slujba de sfințire s-a oficiat într-un mod emoționant, în prezența a peste 2500 de credincioși. Înainte de începerea Sfintei Liturghii, credincioșii toți au trecut prin Sfântul Altar, s-au închinat la Sf. Masă și au sărutat-o primind și binecuvîntarea arhierescă în același timp. Au fost clipe de bucurie și de reculegere emoționante, deoarece sfințirea unei biserici este un moment înălțător și unic în felul lui, pentru fiecare credincios în parte și pentru comunitatea creștină respectivă.

Cu ocazia acestei sfințiri s-a înscris o pagină nouă în istoria Schitului Sitaru (Balamuci).

Sf. Liturghie, oficiată de P. S. Episcop Roman, înconjurat de 13 preoți și 4 diaconi, a început la ora 11 și s-a terminat la ora 13. Răspunsurile au fost date de părinții călugări, de maicile și surorile prezente și de tot poporul cu foarte multă simțire și înălțare sufletească. La terminarea Sf. Liturghii, P. C. Protos. Damian Bogdan — egumenul Schitului Sitaru, a făcut o scurtă prezentare a trecutului încercat al

acestui așezământ monahal și a subliniat eforturile susținute depuse aici în ultimii 15—16 ani de ostenitorii sfântului Locaș, pentru restaurarea, organizarea, înzestrarea lui cu cele necesare și înfrumusețarea actuală spre a fi alături de cele mai îngrijite mănăstiri și schituri din Biserica Ortodoxă Română. Din cele spuse de P. C. Părinte Egumen Bogdan și din pisania aflată deasupra ușii de intrare în paraclis, la interior, aflăm că: «Zidirea paraclisului și a întregii gospodării s-a început în anul mîntuirii 1977, în zilele P. F. Patriarh Justinian, și a luat sfîrșit în anul mîntuirii 1986, în zilele P. F. Patriarh Iustin și a P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, exarh al mînaștirilor fiind arhim. Chesarie Gheorghescu, iar stareț protosinghelul Damian Bogdan, care sînt și ctitori fondatori ai acestui sfînt locaș, dimpreună cu adormitul întru fericire părintele arhim. Gheronte Ghenoiu și monahul Gherasim Păraușanu, actuăul secretar al schitului».

«Sfîntirea Paraclisului a avut loc astăzi, 8 sept. 1987, sub păstoriea Prea Fericitului Patriarh Teoctist, slujba de sfîntire oficiindu-se de către Prea Sfîntitul Episcop Roman Ialomițeanul, cu un sobor de preoți.

Scrie Doamne în cartea vieții pe cei ce iubesc podoaba casei Tale».

Arhim. dr. CHESARIE GHEORGHESCU

NOI HIROTONIRI DE PREOȚI

Potrivit aprobării Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în anul 1987 au fost săvîrșite de către Prea Fericirea Sa și de către PP. SS. Episcopi-vicari Nifon Ploieșteanul și Roman Ialomițeanul, noi hirotoniri pentru posturile vacante din eparhie, după cum urmează :

- Ștefănescu Ion, pentru parohia Răzvadul de Sus, Dîmbovița.
- Cazan Mina, pentru parohia Aluniș, județul Prahova.
- Moșu I. Sandu, pentru parohia Nuci, județul Călărași.
- Popescu P. Mihai, pentru parohia Butoi, județul Dîmbovița.
- Frîncu N. Nicolaie, pentru parohia Cornet Cuib, jud. Prahova.
- Petre V. Octavian, pentru parohia Clocociov, jud. Teleorman.
- Topor I. Ionel, pentru parohia Frăsinei jud. Dîmbovița.
- Virban F. Ion, pentru parohia Malu, jud. Giurgiu.
- Ștefănică Gheorghe, pentru parohia Băicoi I, jud. Prahova.
- Păduraru Stelian, pentru parohia Gheorghe Doja, jud. Ialomița.
- Dumitrescu M. Constantin, pentru parohia Siliștea, jud. Teleorman.
- Diacon Sava Matia, pentru parohia Izvorul Nou, București.
- Irimia Valer, pentru parohia Scorțeni, jud. Prahova.
- Ciucu I. Viorel-Cornel, pentru parohia Tudor Vladimirescu, jud. Teleorman.

- Popescu Pavel, pentru parohia Bezdead I, jud. Dîmbovița.
- Grigore Marian, pentru parohia Scurtu Mare, județul Teleorman.
- Boambeș T. Tudor, pentru parohia Suslănești, jud. Argeș.
- Pirjol Const. Lucian, pentru parohia Bolintin Vale, jud. Giurgiu.
- Petru Pătru Ilie, diacon la Catedrala Patriarhală.
- Vlad Nicolaie Viorinel, pentru parohia Brezoaia, jud. Dîmbovița.

Dumitru Gheorghe, pentru parohia Apa Sărată, Cîmpulung-Argeş.
 Cojocarul Ion, pentru parohia Lereşti de Sus, judeţul Argeş.
 Stan Florian, pentru parohia Cornetu, Sectorul Agricol Ilfov.
 Popescu Bogdan Dorinel, pentru parohia Hătcărău, jud. Prahova.
 Enica P. Ionel, pentru parohia Frunzăneşti, judeţul Călăraşi.
 Marinescu D. Constantin, pentru parohia Băjeşti, judeţul Argeş.
 Niţu St. Dumitru, pentru parohia, Murgeanca, judeţul Ialomiţa.

TRANSFERĂRI DE PREOŢI

Măldăianu Nicolae, la parohia Margareta, jud. Teleorman.
 Sandu Ion, la parohia Sfînta Adormire, Alexandria, Teleorman.
 Dumitrescu Nicolaie, la parohia Sfinţii Împăraţi, Călăraşi.
 Iliuţă Constantin, la parohia Crevenicu, judeţul Teleorman.
 Bozieru Emil, la parohia Răduleşti, judeţul Teleorman.
 Moldoveanu Teodor, la parohia Sfîntul Gheorghe Plevna, Bucureşti.
 Stoicescu Atanase, la parohia Sfîntul Vasile, Ploieşti.
 Goreţchi Mircea, la parohia Oţetari, Bucureşti.
 Purnichescu Ion, la parohia Vlcele, judeţul Prahova.
 Dumitrică Radu, la parohia Olteniţa Nord, judeţul Călăraşi.
 Gheorghită Stelian, la parohia Piatra, judeţul Teleorman.
 Barbu Vasile, pentru parohia Frasinu, judeţul Dîmboviţa.
 Lăcătuşu Stelian, la parohia Dămăroaia, Bucureşti.
 Dinu Viorel, la parohia Zgripceşti, Cîmpulung Muscel, jud. Argeş.
 Pistol A. Nicu, la parohia Copăceni, judeţul Giurgiu.
 Gheorghe Lucian, la parohia Buna Vestire, Giuleşti, Bucureşti.
 Oprescu Vasile, la parohia T. Vladimirescu, Canal, Bucureşti.
 Şerbănescu Iancu, la parohia Socetu, judeţul Dîmboviţa.
 Dima Ioan, la parohia Feteşti-Buliga, judeţul Ialomiţa.
 Morar Onisie, la parohia Sfinţii Trei Ierarhi, Slănic Prahova.
 Văcaru Gheorghe, la parohia Găiţa, judeţul Dîmboviţa.
 Voicu Andrei, la parohia Vişinii, judeţul Călăraşi.
 Zahu Georgică, la parohia Teleorman, judeţul Teleorman.
 Georgescu Răzvan, la parohia Bragadiru, judeţul Teleorman.
 Preda Marian, la parohia Băteşti, judeţul Prahova.
 Catea Ion, la parohia Breaza de Jos, judeţul Prahova.
 Negrea Ion, la parohia Vinătorii Mari, judeţul Giurgiu.
Stănculescu Romulus, la parohia Sfîntul Anton, Bucureşti.
 Sîrbu Mihai, la parohia Remuş, judeţul Giurgiu.
 Ardeleanu Romulus, la parohia Sfîntul Ioan, Mizil, jud. Prahova.
 Radu Ion, la parohia Loloiasca, judeţul Prahova.
 Stănescu Viorel, la parohia Găiseni, judeţul Giurgiu.
 Şerban Ioan, la parohia Sfîntul Atanasie, Ploieşti.
 Pleşcan Sandu, la parohia Sfîntul Nicolae-Broşteni, Bucureşti.
Pescaru Gheorghe, la parohia Balta Albă, Bucureşti.
 Cojoacă Mugur, la parohia Mavrodin, Teleorman.
 Ionescu Aurel, la parohia Feretu III, judeţul Teleorman.
 Stănuleş Costache, la parohia Galileiu Străuleşti, Bucureşti.

Grecu Sorin Paul, la parohia Sfântul Ilie, R. de Vede, Teleorman.
 Popa A. Ioan, la parohia Cobia, județul Dâmbovița.
 Bogdan Gheorghe, la parohia Sfântul Gheorghe-Nou, București.
 Țigănilă Liviu, la parohia Săveni, județul Ialomița.
 Sava Marin, la parohia Dudești-Cioplea II, București.
 Dumitrescu Nicolaie, la parohia Modelu.
 Mircea Iustin, la parohia Croitori, județul Dâmbovița.
 Costanda Ion, la parohia Chitila I, Sectorul Agricol Ilfov.
 Necula Nicolae, la parohia Schitul Darvari, București.
 Moldoveanu Teodor, la parohia Sfântul Gheorghe-Capră, București.
 Boerescu Vasile, la parohia Buna Vestire-Giulești, București.
 Buchiu Ștefan, la parohia Militari I, București.
 Coman Origen, la parohia T. Vladimirescu-Canal, București.
 Georgescu Dumitru, la parohia Bucur Ciobanu, București.
 Hangu Gheorghe, la parohia Mihail Kogălniceanu, județul Ialomița.
 Petre Gheorghe, la parohia Sfântul Nicolae Simuleasa, Tirgoviște.
 Rădulescu Aurelian, la parohia Adormirea, Urziceni, jud. Ialomița.
 Poșircă Anton, la parohia Sfântul Gheorghe-Nou, București.
 Ilinca Gheorghe, la parohia Vatra Satului, Cîmpulung, jud. Argeș.
 Drăghici Ștefan, la parohia Spînești, județul Teleorman.
 Libianu. Ion, la parohia Rucărul de Mijloc.
 Moisescu Petre, la parohia Nămăiești, Cîmpulung, județul Argeș.
 Stănoiu Alexandru, la parohia Piatra, Teleorman.
 Alexandrescu Emilian, la parohia Ciocănești II, jud. Dâmbovița.
 Pavel Gheorghe, la parohia Luciu, județul Ialomița.
 Bădici Mihai, la parohia Mîrzești, județul Teleorman.
 Nicolaie I. Ioan, la parohia Sfinții Împărați, jud. Călărași.

TÎRNOSIRI ȘI REDESCHIDERI DE BISERICI

Parohia Fefelei, județul Prahova, la 21 aprilie 1987.
 Parohia Bucov, județul Prahova, la 17 mai.
 Parohia Odăile, județul Prahova, la 31 mai.
 Parohia Culte Finanțe, București, la 4 iunie.
 Parohia Cornurile de Jos, județul Prahova, la 14 iunie.
 Parohia Misleanu, județul Ialomița, la 16 iunie.
 Parohia Bragadiru, județul Teleorman, la 30 august.
 Parohia Poroschia, județul Teleorman, la 13 septembrie.
 Parohia Valea Lungă Ogrea, județul Dâmbovița, la 11 octombrie.
 Parohia Bolintin Deal I, Sectorul Giurgiu Nord, la 11 octombrie.
 Parohia Florești, județul Prahova, la 18 octombrie.
 Parohia Albești Paleologu, județul Prahova, la 25 octombrie.
 Parohia Poienari Cîmpulung, județul Argeș, la 25 octombrie.
 Parohia Crovu, județul Giurgiu, la 25 octombrie.
 Parohia Coțofenești, județul Prahova, la 25 octombrie.
 Parohia Salcia, Vălenii de Munte, județul Prahova, la 26 octombrie.
 Parohia Bălțești, Vălenii de Munte, județul Prahova, la 27 oct.
 Parohia Budeni, jud. Giurgiu, la 27 octombrie 1987.

Parohia Starchiojd I, județul Prahova, la 1 noiembrie.
 Parohia Slătioarele, județul Ialomița, la 1 noiembrie.
 Parohia Comșani, județul Dimbovița, la 8 noiembrie 1987.
 Parohia Cerașu, județul Prahova, la 8 noiembrie 1987.
 Parohia Gherghița, județul Prahova, la 20 noiembrie.
 Parohia Chiriacu, județul Giurgiu, la 1 noiembrie.
 Parohia Țigănești, județul Teleorman, la 1 noiembrie.
 Parohia Sărulești, Călărași, la 8 noiembrie.
 Parohia Crîngurile, județul Giurgiu, la 8 noiembrie.

ASISTENT

B. ARHIEPISCOPIA TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS

ȘTIRI DIN CUPRINSUL EPARHIEI PE TRIM. II—III/1987

1. *Sărbători pascale.* După ce în prima săptămână din Postul Sfințelor Paști, I. P. S. Arhiepiscop Antim a luat parte la slujba Pavecerniței Mari, în cadrul căreia s-a citit Canonul Sf. Andrei, în toate duminicile premergătoare Sfintei Învieri, Înaltul ierarh a participat în catedrala arhiepiscopală din Galați la Sfânta Liturghie și la vecerniile cu program misionar, inițiate, organizate și supravegheate direct de I. P. S. Sa. În cadrul acestor veșernii slujitorii catedralei împărțiți în două grupe după rînduiala tipiconală a vecerniei, au susținut câte trei prelegeri în cadrul unei ore, vorbind despre problemele de doctrină controversate, prezentînd vieți de sfinți, recenzii de cărți, știri din eparhie și B.O.R., știri din cadrul altor Biserici Ortodoxe.

— În Duminica Floriilor, I. P. S. Arhiepiscop Antim a săvîrșit Sfânta Liturghie în catedrala arhiepiscopală din Galați în prezența unui numeros public de credincioși.

— În ziua de 16.04., «Joia Mare», în cadrul parastaselor ce s-au oficiat timp de 40 zile în catedrală, chiriariul a citit dezlegările și a făcut «veșnica pomenire» din rînduiala panihidei.

— A doua zi, «Vinerea Mare», Înalt Prea Sfințitul Antim înconjurat de soborul de slujitori de la catedrală, îmbrăcați în odăjdii de doliu, după ce mai întii a scos în mijlocul bisericii «Sfîntul Epitaf» — seara, în prezența unui mare număr de credincioși cu făclii aprinse în mîini, a săvîrșit rînduiala Prohodului și a ocolit după datină Sfîntul locaș.

— În noaptea Sfintei Învieri, I. P. S. Arhiepiscop la Galați și P. S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul la Constanța, însoțiți de slujitorii celor două catedrale au săvîrșit slujba Sfintei Învieri în fața bisericii, unul dintre slujitori la Galați și P. S. Episcop-vicar Lucian la Constanța, au citit «Pastorală» I. P. S. Arhiepiscop Antim trimisă cu această ocazie tuturor preoților, monahilor și binecredincioșilor creștini din eparhie.

— În prima zi de Paști, după ce mai întii I. P. S. Arhiepiscop a condus slujba Vecerniei la care s-a citit Evanghelia în zece limbi, a oferit o recepție și a rostit un cuvînt de învățătură și mulțumire preoților și cîntăreților din oraș, care urmînd o veche tradiție au venit să

felicite pe ierarh în această zi. În continuare, chiriarhul a reținut la masă în reședința arhiepiscopală pe membrii Permanenței Consiliului Eparhial și alți invitați din oraș.

— A doua și a treia zi de Paști, I. P. S. Arhiepiscop Antim a ceretat și a asistat la slujbă la minăstirile Cocoș, Saon și Celic Dere.

2. *Hirotoniri.* În urma vacanțării unor parohii prin decese, transferări ori ieșirea la pensie a unor slujitori în vîrstă, o serie de candidați, absolvenți de seminar ori institut teologic, s-au învrednicit de taina preoției prin punerea mîinilor astfel: la Galați I. P. S. Arhiepiscop Antim și la Constanța prin delegație P. S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul au hirotonit în această perioadă pe următorii P. C. preoți:

- Popa Constantin, pentru parohia Sarinasuf, protopopiatul Tulcea;
- Roșu Valentin Lorent, pentru parohia Sabangia, protopopiatul Tulcea;
- Stavără Corneliu, pentru parohia Fîntîni, protopopiatul Tecuci;
- Mîndricel Constantin, pentru parohia Balabancea, protopopiatul Babadag;
- Pahonea C-tin, pentru parohia Crișan, protopopiatul Tulcea;
- Stere Costea, pentru parohia Ceamurlia de Sus, protopopiatul Babadag;
- Miloiu Petrache, pentru parohia Comănești, protopopiatul Galați;
- Hrenyuk Pușcaș Gabriel Al., pentru parohia Umbrărești, protopopiatul Galați;
- Bulgaru Constantin, pentru parohia Moscu, protopopiatul Galați;
- Mihoci Ștefan, pentru parohia Drăgușeni, protopopiatul Galați.

3. *Sfințiri de biserici.* Pretutindenii la noi este binecunoscută acțiunea de zidire și înfrumusețare a sfintelor biserici și minăstiri pe întreg cuprinsul patriei, prin preocuparea, dragostea și dărnicia ctitorilor, care au dovedit prin aceasta nu numai credința lor puternică, dar și iubire de patrie și de neam. Această credință vie și lucrătoare, plină de sacrificiu față de Biserica spirituală, dar și față de locașurile de închinăciune, s-a simțit permanent în decursul veacurilor atît la preoții cît și la credincioșii din eparhia noastră, care, conștienți de misiunea și obligația pe care o au, au lucrat și lucrează cu totală dăruire pentru realizarea unor lucrări de reparații, de înfrumusețare și de împodobire cu obiecte de cult a sfintelor locașuri. Împodobite și pregătite de sărbătoare în cursul acestor luni, cei doi ierarhi din eparhia Tomisului și Dunării de Jos au sfințit și resfințit următoarele biserici:

- data — 4.05.1987, biserica parohiei Poșta, protopopiatul Tulcea;
- data — 10.05.1987, biserica parohiei Valea Seacă, protopopiatul Medgidia;
- data — 17.05.1987, biserica parohiei Mereni, protopopiatul Constanța;
- data — 24.05.1987, biserica parohiei Canlia, protopopiatul Medgidia;
- data — 31.05.1987, parohia Vinători, protopopiatul Galați;
- data — 26.07.1987, parohia Pantelimon, protopopiatul Constanța;
- data — 6.09.1987, parohia Frumușița, protopopiatul Galați;

- data — 6.09.1987, parohia Iazurile, protopopiatul Tulcea ;
- data — 13.09.1987, parohia Ciucurova, protopopiatul Babadag ;
- data — 27.09.1987, parohia Adormirea, protopopiatul Tecuci.

4. *Biserici nou pictate.* Preoții și credincioșii din cuprinsul eparhiei sub directa îndrumare și impulsioneare a Chiriarhului au întocmit documentații și în urma aprobărilor primite de la Cămisia de pictură au purces la lucru, recepționându-se pînă acum, în anul acesta o serie de biserici nou pictate între care : Frumușița, Izvoarele și Schimbarea la Față din protopopiatul Galați ; Acoperămîntul Maicii Domnului și Mahmudia din orașul și protopopiatul Tulcea ; Babadag I și Ciucurova din protoieria Babadag ; Medgidia în orașul și protopopiatul Medgidia ; Topraisar, protopopiatul Constanța. Alte biserici ca : Măstăcani, Gănești, Filești, Tămăoani de la protoieria Galați ; Podoleni, Corod I, Cîndrea și Sf. Voievozi din protoieria Tecuci ; Ciocîrlia și Dervent din protoieria Medgidia ; Fîntîna Mare din protoieria Babadag ; Schimbarea la Față din orașul și protopopiatul Constanța, sînt în timpul executării lucrărilor ; altele așteaptă cu schelele ridicate sosirea pictorilor.

5. *Cursuri misionare de scurtă durată în cursul lunii iunie* la care au participat 70 preoți și 50 cîntăreți de la o parte dintre parohiile misionare din cuprinsul Arhiepiscopiei. Astfel, la sediul protopopiatului Galați, cursurile au avut loc sub îndrumarea P. C. inspector bisericesc Găureanu Dumitru, la Tecuci au fost conduse de P. C. consilier bisericesc Pr. C-tin Davideanu ; la Tulcea și Babadag de P. C. consilier cultural Eugen Drăgoi, iar la Constanța și Medgidia de P.C. protos. vicar ad-tiv Ștefan Gușă. Delegații Centrului eparhial au formulat concluziile, au condus cursurile și au examinat pe candidați. Cursanții au dovedit interes deosebit pentru dobîndirea de noi cunoștințe și asimilare a metodelor practice de apărare a dreptei credințe. În ultima zi s-a procedat la examinarea individuală a fiecărui cursant în parte, acordîndu-li-se calificative de la excepțional pînă la suficient și chiar slab. Cei notați cu excepțional, au fost evidențiați în cadrul conferințelor preoțești și sînt în atenția Centrului eparhial pentru viitorii misionari protopopești, iar cei cu slab și suficient vor fi reprogramați la cursuri anul viitor. Preoții de la protopopiatele Tulcea și Babadag s-au bucurat la aceste cursuri și de prezența într-una din zile a I. P. S. Arhiepiscop Antim, iar cei de la Constanța și Medgidia au avut în mijlocul lor la deschiderea și închiderea cursurilor pe Prea Sfințitul Episcop-vicar Lucian Tomitanul.

6. *Conferințe.* Conform planului întocmit de Sfîntul Sinod al B.O.R., în cursul lunii mai a.c., la sediile protopopiatelor din Arhiepiscopia noastră a avut loc conferința cu tema : «B.O.R. și contribuția ei la promovarea unității pan-ortodoxe și a unității creștine» (Cu prilejul împlinirii a 1200 ani de la Sinodul VII Ecumenic). În planul conferinței s-au prevăzut multe din evenimentele la care Biserica noastră a luat activ parte și mai ales contribuția ierarhilor noștri în cadrul Mișcării Ecumenice. Toți preoții au arătat un viu interes, s-au înscris la cuvînt pe marginea referatelor prezentate, venind cu lucruri noi din parohiile și viața lor pastorală. După programul aprobat de I. P. S. Arhiepiscop Antim

conferințele s-au desfășurat astfel : 15 mai — la protopopiatul Tulcea ; 16 mai — protopopiatul Babadag ; 26 mai — protopopiatele Galați și Constanța ; 27 mai — protopopiatele Tecuci și Medgidia. Referatele au fost susținute cu competență de următorii preoți : Gavrilă Dumitru de la parohia Bunavestire oraș, la protopopiatul Tulcea ; Pr. Pandele Iulică de la parohia Ostrov, protopopiatul Babadag ; Adrian Mihai de la parohia Sf. Împărați oraș, la protopopiatul Galați ; Dragomir Ioan de la parohia Adormirea I-oraș, pentru protopopiatul Constanța ; Dediu Gheorghe de la parohia Adormirea oraș la protopopiatul Tecuci și Demir Ștefan de la parohia Saligny la protopopiatul Medgidia. Delegații Centrului eparhial care au condus, au deschis și închis lucrările trăgînd concluziile și făcînd recomandările ce s-au impus, au fost : P. S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul însoțit de P. C. protos. Ștefan Gușă la protopopiatele Tulcea și Babadag ; I. P. S. Arhiepiscop Dr. Antim însoțit de vicarul ad-tiv la protoieria Galați ; P. C. protos. Ștefan Gușă la protopopiatul Tecuci, iar la protopopiatele Constanța și Medgidia — P. S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul însoțit de P. C. consilier bisericesc Constantin Davideanu. La toate protopopiatele au fost de față și inspectorii teritoriali ai Departamentului Cultelor, iar la Constanța și Tulcea și secretarii Biroului Executiv al Consiliului Popular județean.

În partea a doua a conferinței la fiecare protopopiat s-au prezentat cîte două-trei rapoarte de activitate socială ; s-au făcut comunicări din partea Centrului eparhial, s-au exemplificat preoții cu activitate deosebită și cei cu deficiențe în ceea ce privește activitatea gospodărească și cea pastoral-misionară.

— În luna aprilie a.c. tot prin grija Cancelariei Sfîntului Sinod s-a primit planul și bibliografia pentru conferința administrativă din această lună, cu tema «Răspunderea și rolul misionar al organelor parohiale în viața duhovnicească a enoriașilor», iar în a doua parte a conferinței s-a prezentat și prelucrat referatul : «Atitudinea sectelor față de viața socială». Dat fiind importanța subiectelor tratate, protopopiatele Tulcea și Babadag precum și Constanța și Medgidia au ținut ședințele împreună, cîte două la un loc. La această conferință, la care au fost prezenți și cîntăreții, referatele au fost prezentate de următorii preoți și prezidate de delegații Centrului eparhial astfel : în ziua de 28 aprilie la protopopiatele Tulcea și Galați, la 29 aprilie la Constanța și Tecuci. P. S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul însoțit de P. C. consilier cultural Eugen Drăgoi a prezidat conferințele de la Constanța și Tulcea ; P. C. inspector eparhial Dumitru Găureanu la protopopiatul Galați și P. C. protos. Ștefan Gușă la protopopiatul Tecuci. Referatele au fost judicios lucrate, prezentate și apreciate ca foarte bune din partea următorilor preoți : la Constanța și Medgidia de P. C. Pr. Victor Bulăceanu de la parohia Eforie Sud, iar referatul al doilea de P. C. Pr. Popa Octavian Tell de la parohia și protoieria Medgidia ; la protopopiatul Tulcea de Pr. Donescu Ioan de la parohia Somova, iar referatul al doilea de P. C. Pr. Controlor Nicolae de la parohia Cerna (protopopiatul Babadag) ; la protopopiatul Galați de Pr. Malaxa Ioan de la parohia Sf. Vasile oraș și referatul II de preotul Ostache Ionel de la parohia Traian, iar la protoieria

Tecuci de către preoții Doniga Ioan și Ramfu Vasile, ambii de la parohia Adormirea-Tecuci.

— În luna *septembrie* a avut loc la sediul protopopiatelor noastre cea de a treia conferință de orientare pe anul acesta cu tema: «Evenimente aniversare din lupta poporului nostru pentru apărarea pământului strămoșesc și anume: 1900 ani de la urcarea pe tron a lui Decebal; 530 ani de la urcarea pe tron a lui Ștefan cel Mare; 110 ani de la războiul de independență din 1877 și 70 ani de la eroicele lupte de la Mărăști, Mărășești, Oituz». Conferințele au constituit pentru noi toți, cum spunea unul dintre vorbitorii de la protopopiatul Tulcea, o «diturghie istorică», din care ne-am împărtășit cu toții și am luat puteri noi spre a ne apăra cu aceeași râvnă «sărăcia, nevoile și neamul», cum zicea luceafărul poeziei noastre sau cum zicea marele Iorga «credința și pământul ce ni le-a dat Dumnezeu și asupra cărora nimeni n-a avut, nu are și nu poate să aibă nici un drept». În eparhia noastră conferințele s-au desfășurat în cea de a doua parte a lunii septembrie, fiind prezidate de delegații ai Centrului eparhial astfel: la Constanța și Medgidia de P. S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul însoțit de P. C. consilier bis. C-tin Davideanu în zilele de 15 și 16 septembrie; la protopopiatele Tulcea și Babadag care și-au desăvârșit lucrările împreună, de P. C. protos. Ștefan Gușă — vicar ad-tiv în ziua de 17 septembrie; la Tecuci de P. C. consilier cultural Eugen Drăgoi la 22 septembrie, iar la protopopiatul Galați de către P. C. inspector eparhial Dumitru Găureanu la 24 septembrie. Referatele au fost bine întocmite și frumos prezentate de următorii preoți: Lembrău C-tin de la Adormirea I — Constanța pentru protoieria Constanța; Pr. Picu Viorel de la parohia Băneasa pentru protoieria Medgidia; Pr. Cernica Gheorghe de la parohia Carcaliu pentru protoieria Tulcea și Babadag; Pr. Găgiu Cornel de la parohia Buciumeni pentru protoieria Tecuci și Pr. Ionașcu Ioan de la parohia Suhurlui pentru protoieria Galați. În luările de cuvânt, P. C. preoți au scos în evidență jertfelnicia moșilor și strămoșilor noștri care n-au precupețit nimic ca noi să fim ceea ce sîntem și să avem ceea ce avem. Referitor la ultimele evenimente comemorate, mulți vorbitori au exemplificat participarea la luptele din 1877 și 1917, cu exemple din localitățile pe care le păstoroșesc, dînd chiar și nume de preoți care au căzut eroic pe cîmpurile de luptă, aducîndu-le cu această ocazie un omagiu fierbinte de recunoștință. În a doua parte a conferinței, la toate protoierile s-au analizat cîte două-trei rapoarte de activitate socială, s-au comunicat știri din partea Centrului eparhial, s-au evidențiat preoții cu activitate pastorală deosebită și s-au prelucrat cazurile de preoți cu deficiențe în ceea ce privește misiunea preoțească.

7. *Constături de lucru* — Din dorința permanentă ca toate lucrurile să meargă bine și P. C. preoți să răspundă cu cinste cerințelor vremii, I. P. S. Arhiepiscop Antim din cînd în cînd convoacă la Centrul eparhial Galați consfături de lucru cu toate cadrele de conducere de la Centrul eparhial, cu P. C. protopopi și cei 25 misionari protopopești. Astfel de ședințe, sub președinția I. P. S. Sale au avut loc în zilele de :

— 12 mai 1987 (orele 9—13) unde Înaltul ierarh a analizat și discutat probleme curente ale activității pastoral-misionare, gospodărești și economice, cu stabilirea sarcinilor ce revin în continuare, precum și disciplina în muncă. Fiecare protoieru a prezentat dări de seamă asupra activității din protoieria respectivă, solicitând lămuriri ori propunând soluții în rezolvarea problemelor de pe teren. Pe baza referatelor fiecare misionar protopopesc a luat cuvîntul arătînd problemele cu care se confruntă în parohiile pe care le are în grijă, precum și soluțiile adoptate pentru fiecare caz în parte. S-au luat noi măsuri de reorganizare și intensificare a activității pastoral-misionare și social gospodărești. S-a hotărît ca membrii Permanenței Consiliului Eparhial să aibă fiecare în primire cîte o zonă pe care să o supravegheze, să efectueze inspecții și să officieze slujbe misionare astfel : P.S. Episcop-vicear Lucian Tomitanul la protopopiatele Constanța și Medgidia ; p.c. protos. Ștefan Gușă vicear administrativ la protopopiatele Tulcea și Babadag ; p.c. cons. bis. Davideanu Constantin și p.c. inspector eparhial D-tru Găureanu la protopopiatul Tecuci, iar la protopopiatul Galați p.c. consilieri Drăgoi Eugen și Lungul Constantin.

— În după-amiaza aceleiași zile toți angajații Sf. Arhiepiscopii care lucrează în sectorul economico-financiar, respectiv p.c. protopopi, contabilii, casierii și magazinerii, gestionarii de la Centrul eparhial și protopopiate, sub președinția P.S. Episcop-vicear Lucian Tomitanul, în prezența membrilor Permanenței Consiliului Eparhial s-a ținut la sediul Arhiepiscopiei o consfătuire privind perfecționarea pregătirii profesionale a lucrătorilor din unitățile de cult care își desfășoară activitatea în domeniile finanțelor, contabilității, controlului financiar și al gesiunilor. În cadrul consfătuirii s-au prezentat trei referate după care au avut loc înscrieri la cuvînt sub formă de întrebări și răspunsuri. În timpul discuțiilor a sosit în sală și I.P.S. Arhiepiscop Antim care a adresat celor prezenți un instructiv cuvînt apreciînd și mulțumînd celor prezenți pentru activitatea și dăruirea cu care își îndeplinesc datoria, reamintînd în același timp îndatoririle care le revin în continuare celor ce lucrează cu banii și bunurile materiale ale eparhiei. La sfîrșitul consfătuirii, o comisie de la Centrul eparhial, sub președinția p.c. vicear ad-tiv a procedat la examinarea tuturor participanților pentru anul școlar 1986—1987, acordînd note pentru felul în care și-au însușit cunoștințele în urma ședințelor trimestriale ce au avut loc la Centrul eparhial. Toți cursanții au dovedit că au tratat cu toată seriozitatea temele tratate obținînd note dintre cele mai bune.

— La 21 mai a.c., sub președinția I.P.S. Arhiepiscop a avut loc la sediul Centrului eparhial o ședință de analiză a muncii, privind activitatea organelor c.f.i. analizîndu-se stadiul pozitiv la care s-a ajuns în acest sector, dîndu-se noi îndrumări în ceea ce privește activitatea de control pe teren a acestor organe. Din partea Centrului eparhial au participat vicearul ad-tiv, consilierul economic, contabilul șef și cei trei revizori c.f.i.

În zilele de 11 iunie, 12 august, 21 august și 26 septembrie la sediile protopopiatelor Galați, Tulcea, Constanța și Tecuci I.P.S. Arhiepiscop Antim însoțit de cîte unul dintre consilieri a convocat pe toți preoții din cele patru orașe în scopul intensificării vecerniei cu program

misionar, mai întâi experimental în orașe, după aceea și la sate. S-a înțocmit astfel un program model din partea Centrului eparhial, unde astfel de vecernii se țin în catedrala arhiepiscopală de circa șase luni, program ce a fost prelucrat cu p.c. protopopi și preoți care s-au arătat foarte bucuroși de noua măsură luată pentru intensificarea activității misionare în parohiile ce au astfel de probleme.

Tot în cadrul acestor preocupări permanente, sub directa supraveghere și coordonare a I.P.S. Arhiepiscop Antim — P.S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul, vicar administrativ, p.c. consilieri bisericesc, cultural și economic și p.c. inspector eparhial au efectuat conform programului său, inopinat, o serie de inspecții, vizite și slujbe la parohiile misionare, între care amintim : Schela, Cudalbi, Grivița, 6 Martie, Isaccea, Lunca-vița, Nifon, Horia, Cerna, Izvoarele, Baia, Beidaud, M. Vodă, Ceamurlia de Jos, Nicolae Bălcescu, Aliman, Pechea, Ivești, Filești, Braniștea, Condrea, Independența, Barcea, Umbrărești, Liești, Furceni, Bucești, Hanu Conache, Frumușița, Vinători, T. Vladimirescu, Vameș, Tâlpigi, Șerbănești, și multe altele, analizând la fața locului munca și căutând soluțiile cele mai potrivite pentru rezolvarea problemelor întâlnite.

7. *Exame ne.* La 29—30 iulie a.c. I.P.S. Arhiepiscop Dr. Antim Nica a prezidat examenul de capacitate preoțească din cele trei eparhii : București, Galați și Buzău, iar P.S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul a făcut parte tot în aceste zile și tot la București din comisia de examinare a preoților ce au urmat în anul acesta cursurile de promovare și definițivare.

— În zilele de 28—30 septembrie a.c. I.P.S. Arhiepiscop Antim a prezidat la București comisia de examinare pentru admiterea la doctorat în anul universitar 1987—1988.

8. *Hramuri.* În ziua de 28 mai, «Înălțarea Domnului», I.P.S. Arhiepiscop Antim a luat parte la hramul mănăstirii Saon însoțit de p.c. consilier ec. C. Lungu și alți preoți din zonă, rostind din strana arhierescă un cuvânt de învățătură.

— La 15 august Sf. Maria Mare, la mănăstirea Celic Dere a avut loc slujba hramului mănăstirii. Programul liturgic a început din ajun cu *slujba privegherii. A doua zi, s-a săvârșit mai întâi afară în prezența unui numeros public, slujba aghiazmei și Sfintul Maslu, după care în continuare s-a oficiat în biserica mare Acatistul și Sfânta Liturghie sub protia p.c. protos. Ștefan Gușă — vicar administrativ și exarh al mănăstirilor din eparhie. Din sobor au mai făcut parte pe lângă cei doi duhovnici ai mănăstirii și p.c. pr. Ionescu Nicolae, protoiereu de Tulcea, preoții Antone Dumitru și Ene Nichifor din orașul Tulcea. La slujbă a asistat în strana arhierescă și I.P.S. Arhiepiscop dr. Antim Nica. După ce la momentul potrivit protosul a rostit predica zilei, la sfârșitul Sfintei Liturghii, un bogat cuvânt de învățătură a rostit Înaltul Ierarh, arătând însemnătatea hramului, rolul Maicii Domnului în istoria mântuirii, îndemnând pe credincioși la păstrarea și de aici înainte a frumoaselor tradiții creștinești și românești, care vorbesc despre credința, vechimea, drepturile și datoriile noastre pe aceste meleaguri.*

Protos. ȘTEFAN GUȘĂ

C. EPARHIA BUZAULUI

ȘTIRILE DIN CUPRINSUL EPARHIEI BUZAULUI PE LUNILE IULIE—SEPTEMBRIE 1987

I. DIN AGENDA DE LUCRU A P.S. EPISCOP EPIFANIE

1 iulie, P.S. Sa împreună cu alți ierarhi a întimpinat la aeroportul Otopeni Delegația B.O.R. condusă de Prea Fericitul Patriarh Teoctist, care a făcut o vizită în Austria.

5 iulie, a făcut vizite canonice la parohiile : Lipia I, Lipia II, Stîlpu, Merei, Monteoru, Gura Sărății, Nenciulești, Valea Botei, Pietroasa de Jos, Pietroasa de Sus, Greceanca, Breaza, Vispești, toate din protoieria Buzău.

6 iulie, a participat la deschiderea oficială a cursurilor de perfecționare cu profesorii seminariilor teologice. Tot în aceeași zi a făcut vizite canonice la următoarele parohii din prot. Buzău, Căldărușanca, (filiala parohiei Glodeanu Sărat), Florica, Mihăilești, Limpeziș.

9 iulie, a făcut vizite canonice la următoarele biserici din municipiul Focșani : Sf. Nicolae Vechi ; Adormirea (fostă armenescă) ; Sf. Ioan ; Sf. Dumitru ; Profetul Samoil ; Sf. Nicolae Stroe.

10 iulie, a făcut vizite la parohiile : Mera și Jariștea din prot. Focșani, precum și la parohiile : Străoana de Sus — biserica de lemn monument istoric ; Vizantea și Soveja din protoieria Panciu.

12 iulie, a făcut vizite canonice la parohiile : Pîrscovul de Jos ; Pîrscovul de Sus ; Robești (filiala parohiei Tîrcov) ; Bădila Măgura ; Unguriu ; Gura Aninoasei ; Cojanu (filiala parohiei Gura Aninoasei) din protoieria Pătîrlagele.

13 iulie, a făcut vizite canonice la parohiile : Mărunțișu ; Zaharești (filiala parohiei Tega).

16 iulie, a făcut vizite canonice la parohiile : Vidra, Colacu ; Tulnici, Bolotești din prot. Panciu.

19 iulie, a oficiat Sf. Liturghie în catedrală episcopală din Buzău.

20 iulie, a făcut vizite canonice la parohiile : Lipia I ; Lipia II ; Nenciulești ; Saringa I ; Clondiru (filiala parohiei Dara) ; Pietroasa de Jos ; Breaza ; Vispești ; toate din prot. Buzău.

30 iulie, a participat la slujba parastasului de un an pentru răposatul patriarh Iustin Moisescu.

10 august, a făcut vizite canonice la parohiile : Padina I și Padina II din protoieria Buzău.

15 august, a oficiat Sf. Liturghie în catedrala episcopală cu prilejul hramului.

16 august, a făcut vizite canonice la parohiile : Potoceni ; Săpoca ; Cernătești ; Mătești ; Valea Puțului ; Zărnești, Aldeni ; Fulga ; Izvorul Dulce ; Cărpiniștea, Gura Dimlenii ; Beceni ; toate din protoieria Buzău.

18 august, a făcut vizite canonice la mănăstirile Ciolanu și Rătești.

23 august, a făcut vizite canonice la parohiile : Joseni ; Scorțoasaa, Gura Văii (filiala parohiei Scorțoasa) ; Bondrea (filiala parohiei Scorțoasa) ; Cănești, Suchea, Policiori, toate din protoieria Pătirlagele.

27 august, a participat la lucrările ședinței Sf. Sinod.

28 august, a făcut vizite canonice la bisericile : Mînzău (filiala parohiei Cilibia) ; Luciu ; Pogoanele I ; Pogoanele II, toate din protoieria Buzău.

10 sept., a făcut vizite canonice la sediul prot. Pătirlagele, Biserica Zaharești (filiala parohiei Tega) ; Biserica fostului schit Cîrnu ; Biserica Bărăști toate din Protoieria Pătirlagele.

11 sept., a făcut vizite canonice la parohia Vintilă Vodă din prot. Buzău și la parohia «Adormirea Maicii Domnului» din R. Sărat.

12 sept., a făcut vizite canonice la sediul Protoieriei Focșani ; Biserica «Profetul Samoil» ; Biserica «Sf. Ioan Botezătorul» (depozitul de obiecte bisericesti) ; Biserica Precista ; Biserica parohiei Mera, toate din protoieria Focșani.

13 sept., a făcut vizite canonice la parohiile : Pătirlagele ; Sibiciul de Jos ; Buda ; toate din protoieria Pătirlagele.

14 sept., a făcut vizite canonice la biserica parohiei Poșta Cîlnău și biserica parohiei «Sf. Nicolae» din R. Sărat.

16 sept., a participat la Conferința preoțească din protopopiatul Buzău și a făcut vizite canonice la sediul protoieriei Rm. Sărat și la Casa de odihnă Rogozu.

17 sept., a participat la conferința preoțească din protoieria Rmm. Sărat.

19 sept., a participat la recepția dată de Ambasada greacă din București în cinstea delegației Patriarhiei Ecumenice condusă de Sanctitatea Sa Demetrios, patriarhul Constantinopolului și în cinstea Preafericitului Patriarh Teoctist înconjurat de o parte din membrii Sf. Sinod.

20 sept., a oficiat Sf. Liturghie la catedrala patriarhală, în conslujire cu patriarhul ecumenic și cu P.F. Teoctist și alți ierarhi greci și români.

22 sept., a prezidat conferința preoțească la protoieria Focșani și a efectuat vizite canonice la biserica parohială Mera, din protoieria Focșani și biserica «Adormirea» din Rm. Sărat.

23 sept., a efectuat vizite canonice la bisericile : «Cuvioasa Paraschiva» ; «Sf. Ioan» din municipiul Brăila, ruinele Mănăstirii Măxineni, prot. Brăila, precum și la Biserica parohiei «Sf. Dumitru»-Bagdad din Rm. Sărat.

24 sept., a efectuat vizite canonice la ruinele fostei Mănăstiri «Sf. Gheorghe» de la Pinul cel Mare, ctitoria lui Mihai Viteazul, la peșteră lui Dionisie Torcătorul și la Biserica parohiei Pinu, toate din prot. Pătirlagele.

II. CONFERINȚA PREOȚEASCĂ PE TRIM. III 1987

Cea de a treia conferință preoțească din anul acesta, la cele șase protopopiate din eparhie, s-a desfășurat, în perioada 16—22 septembrie 1987, avînd ca temă : «Momente din luptele poporului român pentru

apărarea pământului strămoșesc, cu prilejul împlinirii a 1900 de ani de la urcarea pe tron a lui Decebal (87), 530 de ani de la urcarea pe tron a lui Ștefan cel Mare (1457), 110 ani de la proclamarea independenței de stat a României (1877) și 70 de ani de la eroicele lupte de la Mărășești».

Conferințele au fost prezidate de delegați ai Centrului eparhial după cum urmează :

La protopopiatul Buzău conferința din 16 septembrie a.c. a fost prezidată de P.S. Episcop Epifanie însoțit de P. S. Gherasim, Arhiereu Vicar, și de P.C. Pr. Nicolae Popescu — inspector eparhial, iar referatul a fost ținut de P.C. Pr. Aurel Toader de la parohia Cernătești.

La protopopiatul Rm. Sărat conferința din 17 septembrie 1987 a fost prezidată de P.S. Episcop Epifanie, însoțit de P.S. Gherasim — Arhiereu Vicar, iar referatul a fost ținut de P.C. Pr. Marin Milea de la parohia Sf. Voievozi din Rm. Sărat.

La protopopiatul Pătirlagele conferința din 18 septembrie 1987, a fost prezidată de P.C. Pr. Dionisie Grigore — Consilier administrativ, referatul fiind ținut de P.C. Pr. Stelian Moise de la parohia Bozioru.

Conferința de la protopopiatul Panciu din 18 septembrie 1987, a fost prezidată de P.S. Gherasim însoțit, de la Centrul eparhial, de P.C. Pr. Gheorghe Guță — consilier economic iar referatul a fost ținut de P.C. Pr. Toader Cojocaru — parohia Sirbi.

La protopopiatul Focșani conferința s-a ținut în ziua de 22 septembrie și a fost prezidată direct de P.S. Episcop Epifanie, însoțit de la Centrul eparhial, de P.C. Pr. Nicolae Popescu — inspector eparhial, iar referatul a fost ținut de P.C. Pr. Ticu Bolovan de la parohia Vărsătura.

Conferința de la protopopiatul Brăila din 22 septembrie 1987, a fost prezidată de P.S. Gherasim Arhiereu Vicar, însoțit de la Centrul eparhial de P.C. Pr. Dionisie Grigore, Consilier administrativ, iar referatul a fost ținut de P.C. Pr. Ilie Vlad de la parohia «Sf. Gheorghe» din Brăila.

S-a constatat cu acest prilej, că întreaga preoțime a Eparhiei, a studiat cu atenție subiectul tratat, iar preoții desemnați pentru susținerea referatelor au făcut lucrări documentate scoțind în evidență importanța celor patru momente aniversate de poporul român, arătând că de la formarea sa pe aceste meleaguri și pînă în prezent n-a avut alt țel decît acela de a-și apăra libertatea, independența, pământul străbun, credința și obiceiurile.

Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu, referindu-se la cinstirea înaintașilor spunea : «Întregul popor, tineretul trebuie să cunoască și să cinstească pe înaintași, pe aceia care au asigurat dezvoltarea și formarea poporului și națiunii române, a limbii și literaturii române ! Să cinstim pe toți aceia care — de-a lungul celor două milenii — au pus întot-

deauna mai presus interesele poporului, ale Patriei, ale progresului economico-social și cultural al țării, au asigurat, cu prețul vieții existența poporului, a națiunii noastre independente» !

Prețioase au fost sublinierile făcute în fața preoților, cu acest prilej de către P.S. Episcop Epifanie, spunând printre altele : «Decebal a fost o personalitate extraordinară, a fost un om genial și aceasta se vede din faptul că adesea a învins în situații grele, pe împăratul roman Traian. A doua personalitate scoasă în evidență la aceste momente de astăzi a fost Ștefan cel Mare, pentru că el a fost cel mai de seamă domn al Moldovei. Ștefan cel Mare a avut primul ideea să unească cele trei țări române, dar nu să încalce sau să robească pe alții. Mormântul lui de la Putna a fost numit altarul conștiinței naționale unde Ștefan nu doarme, ci veghează permanent.

Biserica Ortodoxă Română, prin slujitorii săi, a fost alături de popor, contribuie și va contribui permanent la progresul, bunăstarea, fericirea, prosperitatea patriei noastre și a păcii în întreaga lume».

Să ne străduim de a fi la înălțimea înaintașilor noștri și să contribuim cu toate puterile noastre la mai binele Patriei.

III. SFINȚIRI ȘI RESFINȚIRI DE BISERICI

1. *Resfințirea Bisericii din parohia Rubla, protoieria Rm. Sărat, județul Buzău*

La data de 5 iulie 1987, după terminarea lucrărilor de reparații și a picturii din nou, în tehnica fresco decătore zugravul bisericesc Dăscălescu Andrei din București, P.S. Gherasim — Arhiereu-vicar, din încredințarea P.S. Episcop Epifanie, a resfințit biserica parohiei Rubla, în prezența unui mare număr de credincioși.

În ajun s-a oficiat slujba vecerniei cu litie, de către preoții din împrejurimi, iar la sfârșit P.C. Protoiereu Grigore Petrache a ținut un cuvânt de învățătură despre rolul bisericii în viața credincioșilor.

După resfințirea propriu-zisă a bisericii, s-a oficiat, în continuare, Sf. Liturghie, răspunsurile fiind date de toți credincioșii, iar predica, la timpul potrivit, a fost rostită de P.C. Pr. Gheorghe Ivan de la parohia Valea Rîmnicului. La sfârșit, P.C. Pr. Petrache Grigore — protoiereu a rostit un scurt cuvânt, exprimând bucuria credincioșilor pentru această slujbă înălțătoare, mulțumind P.S. Episcop Epifanie pentru grija ce o poartă credincioșilor din acest protopopiat, delegînd pe P.S. Gherasim pentru resfințirea acestui sfînt locaș.

În continuare, P.C. Pr. Gheorghe Dîrdîiac — parohul parohiei Rubla, a făcut o dare de seamă asupra lucrărilor executate în răstimpul de trei

ani de cînd s-a transferat aici aducînd mulțumiri P.S. Episcop Epifanie pentru toate îndrumările date și P.S. Gherasim — Arhiepiscop Vicar pentru osteneala de a resfinți această biserică.

Luînd cuvîntul P.S. Gherasim — Arhiepiscop Vicar, și-a exprimat bucuria de a fi prezent la această slujbă de resfințire, aducînd calde mulțumiri P.S. Episcop Epifanie care l-a delegat de a veni aici.

P.S. Sa a arătat, în continuare, însemnătatea bisericii pentru noi creștinii ortodocși, îndrumînd pe toți să fie tari în credință și să nu se lase amăgiți de cei de altă credință.

În încheiere P.S. Gherasim a felicitat pe preotul paroh și pe toți credincioșii pentru realizarea acestei frumoase lucrări, urîndu-le tuturor sănătate deplină și multe bucurii în familiile lor, iar Dumnezeu să dea pace în țara noastră și în toată lumea, ca să ne bucurăm toți de rodul muncii noastre.

Pentru munca depusă — preotul paroh Gheorghe Dîrdiac a fost distins cu rangul de «iconom».

2. Resfințirea bisericii parohiale Bădila și a bisericii filiale Ciuta, prot. Pătîrlagele, jud. Buzău

Duminică 27 septembrie 1987, P.S. Gherasim, Arhiepiscop-Vicar, din încredințarea P.S. Episcop Epifanie, însoțit de la Centrul Eparhial de P.C. Pr. Teofil Dumitrescu, Vicar Ad-tiv., de P.C. Arhid. Prof. Mihalache Tudor și soborul de slujitori, a resfințit mai întîi biserica parohială Bădila, oficiînd în continuare Sf. Liturghie P.C. Pr. Enache Necula de la parohia Pîrscovul de Sus.

P.S. Gherasim Arhiepiscop Vicar însoțit de același sobor de slujitori s-a deplasat la biserica filială din Ciuta — monument istoric —, a cărei pictură a fost restaurată de pictorul restaurator Mihăilă Cuc din București, unde s-a făcut slujba de restifnțire și în continuare s-a oficiat Sf. Liturghie, iar la momentul potrivit a rostit predica zilei P.C. Pr. Constantin Teșcan — misionar protopopesc.

La sfîrșit P.C. Pr. Gheorghe Furtună — protoiereu, a rostit un scurt cuvînt, exprimîndu-și bucuria în numele credincioșilor de a avea oaspete pe P.S. Gherasim pentru a oficia slujba de resfințire a celor două locașuri, rugîndu-l să transmită P.S. Episcop Epifanie că preoții din acest protopopiat își îndeplinesc conștiincios datoria.

În continuare, preotul paroh Cornel Andrei a făcut o dare de seamă, scoțînd în evidență lucrările de reparații efectuate la cele două biserici, mulțumind P.S. Episcop Epifanie pentru sprijinul material și moral, acordat celor două biserici pentru terminarea lucrărilor.

Luînd cuvîntul P.S. Gherasim — Arhiereu-Vicar transmite arhieresti binecuvîntări din partea P.S. Episcop Epifanie, manifestîndu-și bucuria ce o trăiește resfințind cele două biserici și feliicită pe preotul paroh, Consiliul parohial și pe toți credincioșii.

În încheiere, P.S. Sa povățuiește pe toți să păstreze nealterată credința străbună, să frecventeze sfînta biserică și s-o mențină curată, așa cum se prezintă acum.

Ceremonia resfințirii s-a terminat cu un polihroniu pentru P.S. Episcop Epifanie, pentru conducerea țării și pentru credincioși.

IV. DECESE PREOTEȘTI

† Preotul Coștea Alion

La data de 15 iunie 1987, a decedat la spitalul din Suceava după o grea suferință P.C. Pr. pensionar Alion Costea.

P.C. Sa s-a născut la data de 24 februarie 1914, în comuna Tifești din părinții Ștefan și Tinca Costea. Școala primară o face în satul natal între anii 1924—1928, după care se înscrie la Seminarul Sf. Andrei din Galați pe care-l absolvește în anul 1936. Între anii 1936—1940 urmează cursurile Facultății de Teologie din Cernăuți, fiind proclamat licențiat în teologie la 15 iunie 1940. Se căsătorește în anul 1942, 13 septembrie cu D-ra Erisia Luca din com. Tifești, din a căror căsnicie au rezultat doi fii : Ioan și Petre. A fost hirotonit preot la 2 oct. 1942 pe seama parohiei Rădulești, fostul județ Putna, unde păstorește pînă la 3 iulie 1947 cînd se transferă la parohia Oleșești, fostul raion Panciu. Din anul 1954 se transferă la parohia Tifești unde păstorește pînă la 1 mai 1987 cînd se pensionează.

A fost un bun slujitor și un bun gospodar la toate parohiile păstorige, fapt pentru care autoritatea bisericească eparhială i-a acordat rangurile onorifice de «sachelar», «iconom» și «iconom stavrofor».

Slujba prohodirii a avut loc la 18 iunie 1987, la care au participat preoții din împrejurimi și mulțime de credincioși. Despre viața și activitatea defunctului preot a vorbit P.C. Pr. Cojocaru Toader-Sîrbi, P.C. Protoiereu Constantin Dobrin, Dobre Nicolae-Diocheți, Pr. Gheorghe Pătrășcanu-Bătinești și pr. N. Postolache — pensionar.

După oficierea slujbei de prohodire în semn de respect preoții slujitori au ocolit Sfînta biserică și au depus sicriul cu corpul neînsuflețit al preotului Alion Costea în mormîntul cimitirului parohiei Tifești.

Veșnică să-i fie pomenirea !

† **Preotul Anghel Gomolea**

După o grea suferință la data de 12 iulie 1987, s-a stins din viață preotul pensionar Anghel Gomolea, fost preot paroh la parohia «Sf. Împărați» din municipiul Brăila.

S-a născut la data de 4 oct. 1912, în comuna Domnița, fostul județ Rm. Sărat din părinții Stan și Chira Gomolea. Școala primară a făcut-o în satul natal după care în anul 1925 s-a înscris la Seminarul Teologic «Sf. Andrei» din Galați, pe care-l termină în anul 1933. A urmat facultatea de teologie la Cernăuți între anii 1933—1937 devenind licențiat în teologie.

După terminarea Seminarului se căsătorește cu D-ra Sanda Mihalcea din Movila Miresii, din a căror căsnicie au rezultat două fiice, Aurelia și Viorica.

În anul 1936 a fost hirotonit preot pe seama parohiei Oprișănești, Jud. Brăila, iar la 1 septembrie 1940 s-a transferat la parohia «Sf. Cruce» din municipiul Brăila. În anul 1965 se transferă la parohia «Sf. Împărați Constantin și Elena» din Brăila, unde a păstorit pînă la 1 noiembrie 1986, cînd s-a pensionat.

A desfășurat o activitate pastorală și gospodărească cu rezultate bune, pentru care autoritatea bisericească eparhială i-a acordat rangul, onorific de «iconom».

La data de 14 iulie 1987 s-a oficiat Sf. Liturghie de un sobor de preoți, după care s-a făcut slujba înmormintării la care au participat 12 preoți.

Viața și activitatea defunctului preot a fost elogiată de P.C. Pr. Dobre Rizea, misionar protopopes, care a transmis arhieresti binecuvîntări și condoleanțe familiei îndoliate din partea P.S. Episcop Epifanie, iar P.C. Pr. Traian Mazăre, ca fost coleg de parohie, a vorbit despre slujirea preotească a preotului Anghel Gomolea.

După oficierea slujbei de prohodire s-a ocolit biserica cu sicriul defunctului preot fiind condus la locul de veci din cimitirul «Sf. Constantin» din Brăila.

Dumnezeu să-l ierte și cu dreptii să-l odihnească !

Pr. GRIGORIE DIONISIE

RECENZII ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, Mitropolitul Transilvaniei, «Românii din Transilvania sub teroarea regimului dualist Austro-Ungar (1867—1918), după documente, acte și corespondențe rămase de la Elie Miron Cristea» (Sibiu, 1986, 546 p.).

Concepută ca o continuare a cărții intitulată «Pagini dintr-o arhivă inedită» (Editura Minerva, București, 1984), adevărată biografie culturală a primului patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Dr. Elie Miron Cristea, noua lucrare a I.P.S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei își propune să evidențieze unele aspecte din lupta poporului român din Ardeal împotriva asupririlor din perioada dualismului austro-ungar (1867—1918), pe baza unor documente, scrisori, articole de presă, privind activitatea prodigioasă a aceleiași mari personalități bisericești, în partea a doua a acestei perioade istorice.

Cartea pe care o prezentăm este o continuare a cercetărilor I.P.S. Mitropolit Antonie privind situația grea a românilor din Ardeal la sfârșitul secolului trecut, începute cu o altă carte apărută tot în 1986 la Sibiu și care acoperă prima parte a perioadei mai sus menționate («Lupta împotriva deznaționalizării românilor din Transilvania în timpul dualismului austro-ungar în vremea lui Miron Romanul (1874—1898) după acte, documente și corespondențe»).

Analiza competentă a documentelor de o deosebită valoare descoperite de autor în arhiva personală a lui Elie Miron Cristea dezvăluie cititorului pagini dramatice din viața românilor transilvăneni, care, îndeosebi în cei 51 de ani ai regimului austro-ungar, au cunoscut inimaginabile suferințe morale. Un sprijin deosebit în acele vremuri de restriște s-a arătat a fi Biserica Ortodoxă strămoșească din Transilvania, care, după marele mitropolit Șaguna, de la mijlocul veacului al XIX-lea, a odrăslit un alt luptător dârz pentru cauza poporului român în persoana tânărului doctor în teologie, Elie Miron Cristea, o vreme asesor consistorial al arhiepiscopiei din Sibiu.

Discipol al mitropolitului Miron Romanul, tînărul teolog român se angajează încă de pe băncile facultății cu toată ardoarea în lupta pentru drepturi, dreptate, demnitate și unitate națională. Și cu cît a urcat noi trepte în viața socială, prin muncă tenace și osîrdie de apostol, cu atît se vădește a fi un patriot înflăcărat, ce își dedică întreaga energie unui singur crez : salvarea identității naționale în fața pericolului maghiarizării forțate, devenită politică de stat în Ardeal, după anul 1867.

Îmbinînd analiza fină a istoricului cu forța de penetrare psihologică a scriitorului, I.P.S. Mitropolit Antonie înfățișează cititorului o întreagă galerie de patrioți români, ierarhi, clerici, profesori, avocați etc., cu toții animați de aceleași idealuri. Bineînțeles că dintre toate portretele cuprinse în paginile cărții cel care iese cel mai pregnant în evidență este cel al patriarhului Miron Cristea, despre care autorul conchide cu deplină îndreptățire că : «...după Șaguna n-a fost altul mai mare, în viața bisericească a Transilvaniei, înainte de Unirea din 1918, decît Elie Miron Cristea».

Cartea I.P.S. Mitropolit Antonie cuprinde, de asemenea, aproape 200 pagini de scrisori inedite din arhiva personală a lui Elie Miron Cristea, o addenda cu un număr impresionant de documente originale, care au servit la investigarea epocii și a personajelor cărții, precum și un indice de nume.

Această nouă lucrare a I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei, scrisă într-un timp record, atît de necesară istoriei noastre bisericești dar și culturii noastre naționale, se înscrie printre operele de căpetenie dedicate luptei necurmăte a românilor din Ardeal pentru emancipare socială și națională, pentru împlinirea visului multisecular de creare a unui stat național unitar român.

Pr. ȘTEFAN BUCHIU

Monahia EUSTOCHIA CIUCANU, Mînăstirea Agapia. Tipărită cu binecuvîntarea I.P.S. Mitropolit TEOCTIST al Moldovei și Sucevei, Iași, Mînăstirea Agapia, 1986, 186 p.

Mînăstirea «dragostei creștine», Agapia, este una din cele mai îndrăgite, mai căutate și mai cunoscute așezări monahale ale țării, datorită vieții religioase superioare, valorilor culturale-artistice excepționale. — cum este biserica pictată, în întregime, de genialul N. Grigorescu —, pitorescul covîrșitor al locurilor.

P.C. stavroforă Eustochia Ciucanu, stareța mînăstirii Agapia de cîteva decenii, i-a dedicat lavrei nemțene mulți ani de cercetare, zăbavă

și osîrdie cu cartea documentară și pana de scriitor, și a scris o monografie deosebit de personală despre mînăstirea Agapia.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist (cînd s-a scris cartea era Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei) a cinstit monografia stavroforei Eustochia Ciucanu cu binecuvîntare și un Cuvînt înainte. P.F. Sa cunoaște de aproape (din anii tinereții, apoi ca Îndt Ierarh Arhipăstor cu multă dragoste și grijă), trecutul ei istoric, viața monahală ziditoare și rodnică multilateral, bunurile rare de cultură și artă. «Mînăstirea Agapia, arată P.F. Sa, este un monument de inestimabilă valoare artistică și, prin pictura din ctitoria hatmanului Gavril săvîrșită de renumitul mînuitor al penelului Nicolae Grigorescu, considerată pe bună dreptate, ca un important unicat» (p. 6).

Ea este, însă, a evidențiat P.F. Sa, și ostrov duhovnicesc, sălaş în care fiice dreptcredincioase ale Bisericii au îmbrăcat, cu nădejdea mîntuirii, haina îngerescului chip. Unite de același duh fratern și călăuzite de aceleași dumnezeiești năzuințe, călugărițele Agapiei, păzind îndătinatele pravile, viețuiesc ca într-o familie, în care sălășluiește duhul comuniunii. Vlăstare, în covîrșitoarea lor majoritate, ale unor locuitori din satele noastre, au adus cu ele modestia, cumpănirea și hărnicia moștenite din moși strămoși. Sub cupolele sfintelor locașuri, specifică P.F. Sa, în chilli și acolo unde-și îndeplinesc ascultările și îndatoririle, ele se roagă împreună și muncesc împreună ca să fie pilde mult grăitoare celor ce se îndreaptă spre această sfîntă mînăstire. Deși originare din diferite zone ale pămîntului românesc, cu toate acestea, într-o inimă și într-un cuget, ele au viețuit și viețuiesc în unitate deplină.

A mai adăugat Prea Fericirea Sa, cunoscător, direct al lucrurilor, că prin osîrdia celor cu mai multă știință, ele au învățat muzica psaltică și rînduielile sfintelor slujbe, iar în atelierele organizate aici, de-a lungul vremii, unele din ele s-au remarcă în diferite meșteșuguri ca: țesutul covoarelor, tapiserie, croitorie, broderie, pictură. Lucrările săvîrșite de ele în atelierele mînăstirii, oglindesc, pe de o parte, silința lor de a se îndrepta, neconținut, la izvorul artei noastre populare, iar pe de altă inventivitatea, iscusința și hărnicia lor pilduitoare (p. 7).

Toate acestea le adeverește și le învederează P. Cuv. autoarc, stavrofora Eustochia, cu documente, fapte, date, ilustrații, mărturii și declarații, în capitolele monografiei.

Astfel, descriind, cu pricepere de scriitor literar, frumusețile reconfortante ale locurilor înconjurătoare, scrie că mînăstirea Agapia pare o insulă albă de pace, în marea liniște a verdelui odihnitor al pădurilor de brazi ce o înconjoară...

Cu cercetări în arhiva mînăstirii și în alte arhive, cu documente, informații și referiri noi, cu răbdare, metodă și rigoare științifică, a verificat și stabilit datele istorice ale mînăstirii, daniile și privilegiile făcute de domnitori și boieri, soborul monahilor și ocupațiile lor cărturărești pînă la 1803, ierarhi în scaune vlădicești proveniți de la mînăstirea

Agapia pînă în anul 1803 (pînă în acest velet, a fost mînăstire de călugări), episcopi și mitropoliți ctitori ai mînăstirii, mînăstirea Agapia cu călugărițe, Agapia și Eteria din 1821, Biserica Sfinții Voievozi — arhitectura, clădirea, pictarea ei de N. Grigorescu (1858—1862), alte biserici și construcții — Biserica Sfintul Ioan Bogoslovul, Biserica Adormirii Maicii Domnului, Paraclisul cu hramul Nașterea Maicii Domnului...

Date și informații mai puțin cunoscute despre Casa memorială «Alexandru Vlahuță», înființată și dotată de prof. I. G. Ștefănescu (ginerele scriitorului), despre scriitorii, oamenii de știință, creatorii de artă, care au poposit deseori la mînăstirea Agapia, precum: M. Eminescu și I. Creangă (genialul poet s-ar fi inspirat de aici în poemul Călin — file de poveste), B. P. Hașdeu, Al. Vlahuță (avea la Agapia părinții, surorile, călugări și călugărițe), Barbu Șt. Delavrancea, I. L. Caragiale, Duiliu Zamfirescu, Calistrat Hogaș, Părintele Grigore Gala Galaction, care a slujit și a predicat de multe ori (rectificăm că fiica Părintelui Grigore s-a numit Magdalena-Dalina Bajocchine, nu Sabina (I) — p. 162), Garabet Ibrăileanu, frații Ionel și Al. O. (Păstorel) Teodoreanu, Ion Pillat, Victor Eftimiu (cumnatul Maicii Epraxia Macri), Demostene Botez, Al. O. Philippide, Cezar Petrescu, prof. I. Petrovici, prof. Paul Bujor, pictorul Octav Băncilă, savantul Henri Coandă ș.a.

Date și informații despre Muzeul cu obiecte de artă și Colecția de obiecte religioase, deosebit de prețioase, Biblioteca mînăstirii, Școlile monahale și laice, Seminarul monahal, activități patriotice ale călugărițelor — participarea (ca sanitare) la Războiul de neatîrnare din 1877—78 și la Războiul din 1916—1918, activități ecumeniste (Conferința Ecumenică a femeilor ortodoxe ș.a.), vizite oficiale ale mai multor înalți Ierarhi (precum Sanctitatea Sa Patriarhul Diodoros al Ierusalimului, Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen al Moscovei ș.a.).

P. C. Arhimandrit Bartolomeu Valeriu Anania — poet, dramaturg și scriitor literar și temeinic cunoscător al mînăstirilor românești (le prezintă într-o carte cu titlul Salba Carpaților, în curs de tipărire) ca unul ce-și împarte timpul între București și Mînăstirea Văratec, cunoaște activitatea P. C. stavroforei Eustochia Ciucanu și a adăugat cărții Mînăstirea Agapia o Postfață literară, în care scrie că Maica stareță «veghează, aleargă, îndeamnă, laudă, mustră, poartă în ființă, gemene, pe Marta și Maria, nu se înstrăinează nici de umbra stejarului din Mamvri, iar seara tîrziu, după pravila singuratică, află timp și putere pentru o carte nouă. Din cînd în cînd trece și hotarul, ducînd numele patriei și profilul tagmei pînă la margini de lume. Cînd și-a adunat atîtea ceasuri pentru a scrie o carte, e încă un lucru de mirare, mai ales pentru cel ce cunoaște acest fel de osteneală».

Destăinuie că a citit cartea în manuscris, «cu emoție și încîntare, dar și cu admirație pentru cutezanța de a fi înfruntat atîtea greutăți, știut fiind că despre Agapia s-a scris pînă acum foarte puțin. Autoarea, de parte de a fi admis soluția comodă a unei compilații, a coborît în arhive,

s-a aplecat pe documente, nu a disprețuit tradiția, vie, a zăbovit cu prietenie și talent asupra frumosului artistic și iată, ne dăruiește o simfonie în care bogăția informației face casă bună cu economia verbului și a gândului».

Aprecieri competente, pe care le subscriem — la fel și oricine carare va citi cartea.

Paginile monografiei sînt însoțite cu numeroase și foarte frumoase reproduceri foto — multe color —, de icoane de Grigorescu, obiecte de artă, biserici, clădiri, persoane, peisaje...

Rezumate în limbile franceză, germană și engleză încheie prețioasa monografie Mînăstirea Agapia a Maicii stavrofore Eustochia Ciucamului.

Pr. GHEORGHE CUNESCU

NICOLAE BRAGA, *Italicii și veteranii din Dacia*, Timișoara, 1986, 298 p.p.

O carte de actualitate, care folosește sursele epigrafice și arheologice, sistematizate metodic, pentru dovedirea procesului romanizării Daciei.

În prima parte a lucrării se expun «Fazele expansiunii romane în sud-estul Europei și cadrul provincial daco-roman» (p. 7—18).

Între anii 229—148 î.d.Hr., Roma reușise să-și impună stăpînirea în Balcani, reducînd regatul Macedoniei la statutul de provincie, și controla Epirul și Iliria. Se asigurase astfel baza viitoarei expansiuni «în clește», din sud și din vest, către ținuturile dunărene și Dacia carpatică. «Cleștele» se va strînge treptat timp de două secole și jumătate, din 148 î.d.Hr. și pînă în 106 d.Hr., cînd Dacia lui Decebal a devenit provincie romană. M. Ulpius Traianus și statul său major, imediat după victoria asupra dacilor, la 11 august 106 d.Hr., au organizat provincia Dacia, Dacia Augusti provincia, fiind guvernată de un legatus Augusti pro praetore. Hotarele noii provincii au fost definitiv fixate de P. Aelius Hadrianus, fiul adoptiv și succesorul lui Traian, care cuprindeau, pînă la evacuarea din 271, provinciile de azi : Oltenia, Banatul pînă pe Mureș și Tisa, Transilvania. Prin anii 119/120 d.Hr. a fost constituită Dacia Inferior (Oltenia). În același timp a fost constituită și Dacia Superior, provincie care cuprindea inițial Banatul și Transilvania, inclusiv Țara Oltului, și apoi a fost constituită a treia provincie, Dacia Porolissensis, atestată la 10 august 123 d.Hr., care cuprindea cursul de jos al Arieșului și întreg bazinul Someșului mijlociu. Stăpînirea și apărarea provinciei Dacia romană era asigurată de un număr aproximativ de 55.000 de cadre combatante și în rezervă, repartizate în legiuni și auxilli, alae, cohortes, numeri.

Opera constructivă desfășurată de armată, modelul roman de viață al militarilor, unii originari din Italia, limba latină vorbită de soldați în castru și în mediul civil, divinitățile adorate de ei, au constituit factori de romanizare a mediului autohton dacic și a peregrinilor imigranți. Locul principal a revenit legiunilor, unități de elită, formate de cetățeni romani, italici și provinciali (circa 5600 cadre). Dintre legiunile atestate epigrafic în Dacia : I Adiutrix, I și II Italica, III Galica, VI Vitrix, VII Claudia, VII și X Gemina, XI Claudia, XIV Gemina, XV Apollinaris, XXII Primigenia, XX Valeria Vitrix, trei dintre ele au staționat timp mai îndelungat : XIII Gemina la Apulum (109—271), V Macedonica la Po-taissa (166/7—271) și III Flavia felix (102—11 d.Hr.) cantonate în mai multe caestre din Banatul meridional și din Țara Hațegului.

Cucerirea romană a restructurat radical habitatul rural și proto-urban tradițional dacic, prin ctitorii urbane, municipia, colonia, și premunicipale, canabae, pagi, vici, stationes, aquae și villae rusticae, care au înflorit în sec. II și III, alături de satele autohtonilor, marcând un spor demografic necunoscut pînă atunci în ținuturile carpato-dunărene.

Urbanizarea Daciei a început sub împăratul Traian și s-a încheiat sub Severi. Primul oraș întemeiat a fost capitala provinciei, colonia Dacică, numită de Hadrianus colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa, care sub Alexander Severus a devenit Metropolis. Este atestată din 108—110 d.Hr., și ctitoria aparține lui D. Terentius Scaurianus, primul legat al Daciei romane, care a colonizat-o cu veterani, italici și provinciali, vechi cetățeni romani, împroprietăriți în teritoriile rurale dependente, care inițial ocupau Țara Hațegului, bazinul mijlociu al Mureșului și zona bănățeană tibiscensă. Au urmat alte nouă orașe daco-romane, dintre care cel mai înfloritor centru urban a fost Apulum (Alba Iulia), care s-a dezvoltat în vecinătatea și în directă legătură cu castrul legiunii XIII Gemina.

Cele 60 de onomastice traco-gețice din inscripțiile Daciei romane menționate, dovedesc că majoritatea populației provinciei, autohtonii daco-geți, au continuat să trăiască la țară, în mediul rural, cu tradițiile lor, fără să ridice altare și monumente funerare. Se mai adaugă 60 de nume semite, syro-palmyreni, itureeni. Aproximativ 2200 de nume, majoritatea sînt romane, care reprezintă 75% din întreg patrimoniul onomastic al provinciei Dacia. Ele au fost clasificate în republicane și imperiale. Onomasticile republicane erau purtate de italici și mai ales de descendenții acestora, italo-provincialii din vechile provincii, imigrați în Dacia după cucerirea traiană, iar cele imperiale de provinciali ex toto orbe Romano, încetățeniți în secolele I—II și începutul sec. III.

Prezența elementului românesc în Dacia și opera romanității realizată este urmărită și clasată de autor în trei capitole : I. Italiciei în Dacia (p. 19—65), II. Veteranii din Dacia (p. 66—135) și III. Aspecte ale romanității rurale în Dacia (p. 136—239).

Pentru catalogarea italicilor așezați statornic sau temporar în Dacia — «problemă neabordată pînă acum» — autorul a repertorizat onomasticele romane republicane atestate în inscripțiile nord-dunărene, precum și pe cele din alte teritorii ale Imperiului, în special din Italia. Această operațiune a dus la înregistrarea a 712 persoane purtătoare de gentilicii republicane și derivate ale acestora, majoritatea statornice în Dacia și doar cîteva zeci fluctuante. Dintre acestea 114 sînt italici neaoși, diferența de 598 constituind-o descendenții italicilor colonizați, mai ales de Caesar și Augustus, în vechile provincii din Orientul și Occidentul Imperiului, cu deosebire în Illyricum, veniți pe pămîntul Daciei după cucerirea traiană.

Pentru documentarea italicilor în Dacia s-au avut în vedere localitățile și triburile din care au provenit, cognomenele ce indică ținuturile și așezările de baștină, catalogarea lor urmînd criteriul alfabetic și precizîndu-se poziția social-economică, activitățile cotidiene și cariera, relațiile de familie, vîrsta, divinitățile adorate și localitățile daco-romane în care s-au așezat temporar sau pentru totdeauna.

Se expune catalogul italicilor înregistrați în Apulum (56), în Ulpia Traiana Sarmizegetusa (34), Inlăceni (com. Firtănuș, jud. Hunedoara) (6), Potaissa (5), Largiana (identificată ipotetic la Românași, jud. Sălaj) (6), Alburnus Maior (Roșia Montană) (4), Aquae (Căjan, Hunedoara) (4), Certiae (Romita, în com. Românași, jud. Sălaj) (4), Germisara (Cigmău, com. Geoagiu-Băi, jud. Hunedoara) (3), Tibiscum (3), Cincșor (sat din com. Voila, jud. Brașov) (2), Gherla (2), Ilișua (sat în com. Uriu, jud. Bistrița Năsăud) (2), Micia (2), Napoca (2 : Aurelius Umbrianus, lăsat la vatră, în calitate de veteranus ex decurione, comandant a zece călăreți, și Flavius Italicus, procurator praesidial al Daciei Porolissensis, cum îl arată diploma militară din 2 iulie 133 d.Hr.), Samum (Cășeu pe Someș, jud. Cluj) (2), Ampelum (1, M. Ulpus Hermias, procurator aurariarum al Daciei în timpul lui Traian, al cărui libert era, decedat în vîrstă de 55 de ani la Ampelum, iar rămășițele trupești i-au fost duse prin grija împăratului la Roma), Cubin (anticul Constantina, azi Cubin în R. S. F. Iugoslavia) (1), Daia (jud. Alba) (1), Tarius Lucanus, decedat în Daia, cu cognomenul localizat din Lucania), Gornea (în Sichevița, jud. Caraș-Severin) (1), Orăștioara de Sus (jud. Hunedoara) (1), Porolissum (1), Romula-Malva (1), Rusănești (jud. Olt) (1), Slăveni (jud. Olt) (1), Suceagu (jud. Cluj) (1), din Dacia Inferior (1).

Din cei 148 de italici înregistrați, majoritatea, 119, s-au așezat în Dacia Superior (Apulensis), 25 în Dacia Porolissensis și doar 4 în Dacia Inferior (Malvensis). Majoritatea italicilor din Dacia provin de la centru (62, 63%), în primul rînd din Roma, întreg Latiumul și Campania, apoi din Umbria, Etruria, Picenum și Samnium, adică din leagănul romanismului. Prin origine și puritatea culturii lor latine, aceștia au constituit fermentul cel mai activ și eficace în procesul istoric al romanizării Daciei.

În Cap. II, Veteranii din Dacia, se arată rolul important avut de militarii care se stabileau după efectuarea stăgiului militar, care sub Au-

gustus era de 16 ani, apoi de 20, iar în sec. II—III d.Hr. de 25 de ani, uneori și depășiți, în sinul familiilor, întemeiate chiar înaintea eliberării, mai ales în orașele și canabele din vecinătatea castrilor în care își efectuaseră stagiul. La eliberarea din armată, care avea loc sistematic din doi în doi ani, la 1 martie, o dată cu încazarmarea recruților, într-un cadru ceremonios, când li se înmînau tabula honesta missione, livretul de bronz, care le acordau dreptul de cetățenie romană (*ius civitatis*) și cel de căsătorie legitimă (*ius conubii*) într-o familie monogamă, cei mai mulți căsătoriți cu autohtone, veteranii beneficiau și de mari recompense pentru întemeierea căminelor, care constau din pămînturi sau în bani. În epoca lui Augustus lotul de împroprietărire era de 200 jugera (50,4 ha) și suma în bani se ridica la 3000 denari. Caracalla a ridicat suma la 5000 denari. Sub Severus Alexander apar limitanei, veteranii-grăniceri, care în schimbul unor loturi atribuite fără impozite pe limes, se ofereau să apere mai departe fruntariile Imperiului. Veteranii în mijlocul populației autohtone au cultivat spiritul de organizare și disciplină, au răspîndit tehnicile, credințele și, în general, cultura romană, «rolul lor în procesul romanizării fiind pe cît de oficial pe atît de eficace. În esență, ei au cîștigat pașnic pentru Roma ceea ce au cucerit anterior prin lupte». Se estimează că în Dacia s-au așezat statornic, în decurs de un veac și jumătate, 82.500 veterani, cîte 1000 la 2 ani. Aceasta constituie un argument demografic cert pentru romanitatea carpato-danubiană. Din această imensă masă socială, inscripțiile consemnează doar 154 de cazuri, prezentate de autor în «Catalogul veteranilor» (p. 71—135). Din catalogul întocmit reiese că majoritatea veteranilor așezați statornic în Dacia proveneau din legiunile și auxiliile provinciei, ceea ce dovedește că «romanitatea carpato-dunăreană s-a plămădit mai mult în Dacia prin latinizarea și încetățenirea peregrinilor, decît prin imigrarea aici a unor mase romanice din alte provincii» (p. 125). Veteranii întruneau o largă categorie de cetățeni romani, înstărită și privilegiată. Majoritatea lor o formau foștii soldați (68, 18%) și subofițeri (28, 57%), corpul superior ofițeresc al centurionilor era mai mic (3, 25%), ceea ce a permis mai ușor osmoza romano-dacă. Mai mult de jumătate din veteranii din Dacia adorau divinități italice, oficiale și populare, mai puțin divinități greco-romane clasice, orientale sau celtice, fapt ce probează «o dată în plus caracterul italic al romanității carpato-dunărene» (p. 135).

În ultimul capitol, Aspecte ale romanității rurale în Dacia, se exemplifică cu probe materiale arheologice extinsa așezare daco-romană care înflorise în Depresiunea Miercurea Sibiului, regiune aflată sub influența marelui centru orășenesc și militar Apulum, dovedindu-se forța de penetrație culturală romană, a factorului italic și a veteranilor.

Pe baza materialelor analizate se constată mai întîi prezența autohtonilor în așezarea de la Apoldu de Sus-Levejoare și înainte și după cucerirea romană, ca și în toată zona cercetată, dovedită prin omniprezența fragmentelor ceramice de factură locală în complexele romane cercetate. Locul de frunte între cei așezați după cucerire în depresiunea

Miercurea-Sibiului a revenit veteranilor. Două din cele trei inscripții litice descoperite la Apoldu de Sus aparțin veteranului celto-romanul Moccus. Menționăm că în Transilvania numele de familie Mocu e frecvent și astăzi. Cercetarea arheologică a celor 14 vile rustice din această regiune, pe o suprafață de 100 kmp, arată o mare concentrare a proprietăților de tipul urban de viață în mediul rural dacic. Veteranii și alți coloniști așezați aici statornic au continuat să-și orînduiască viața cotidiană după modelele clasice romane. Ei au venit cu limba latină și știința scrisului, cu divinitățile Romei, cărora le-au închinat sanctuare, altare și reliefuri, cu obiceiul de a ridica pietre funerare la mormintele părinților, rudelor sau prietenilor. Noii veniți au modificat radical regimul proprietății, metodele de exploatare a pământului și agrotehnica. Toate cele 14 vile rustice cercetate în Depresiunea Miercurea Sibiului s-au format și aici, ca pretutindeni în Imperiu, prin împroprietărirea veteranilor, eventual și prin cumpărarea unor loturi din ager publicus de către alți cetățeni romani.

Descoperirile arheologice din ultimul timp efectuate în Depresiunea Miercurea Sibiului, puternic centru demografic românesc pînă astăzi, confirmă încă o dată afirmăția lui Vasile Pârvan că «românii n-au putut prinde rădăcini decît acolo unde au putut deveni țărani» (în «Dacia»). Istoria poporului român este istoria unui popor de țărani, care și-au muncit pământul țării străbune și l-au apărut cu jertfe și eroismul daco-roman.

Pr. I. IONESCU

DOXOLOGIA

Glasul al V-lea

ὁ Πα

Moderato

de CHIRIL POPESCU

1

mf Mă - ri - re Ți e, ce - lui ce ne - ai a - ră -
mf Mă - ri - re Ți e, ce - lui ce ne - ai a - ră -
tat lu - mi - nă, Mă - ri - re în - tru cei de
tat lu - mi - nă, Mă - ri - re în - tru cei de
sus lui Dum - ne - zeu, și pre pă - mînt pa - ce,
sus lui Dum - ne - zeu, și pre pă - mînt pa - ce,
în - tru oa - meni bu - nă - vo - i re.
în - tru oa - meni bu - nă - vo - i re.

2

Lă - u - dă - mu - Te, bi - ne Te cu - vîn -
Lă - u - dă - mu - Te, bi - ne Te cu - vîn -

tãm, ne în-chi-nãm Îi-e Te mă-rim pre

tãm, ne în-chi-nãm Îi-e Te mă-rim pre

Ti-ne, îți mul-țu-mim Îi-e, pen-tru

Ti-ne, îți mul-țu-mim Îi-e, pen-tru

sla-va Ta cea ma re.

sla-va Ta cea ma re.

3 Doam-ne, Îm-pă-ra-te Ce-resc, Dum-ne-ze

Doam-ne Îm-pă-ra-te Ce-resc, Dum-ne-ze

u-le, Pă-ri-in-te A-to-ot-ți-i-to-ru-le,

u-le, Pă-ri-in-te A-to-ot-ți-i-to-ru-le,

Doam-ne Fi-u-le-e, U-nu-le năs-cut,

Doam-ne Fi-u-le-e, U-nu-le năs-cut,

I - i - su — se Hris - toa — se — și Du — u

hu — le Sfin — te.

4

Doam - ne, Dum - ne — ze - u — le, Mie - lu -

se — lul lui Dum - ne - zeu, Fi - ul Ta -

tă - lui Ce - la ce ri - dici pă - ca

te - le lu — mii, mi - lu - ieș - te — ne

pre noi — Ce — la ce ri — dici pă — ca —

pre noi — Ce — la ce ri — dici pă — ca —

te — le lu — mii.

te — le lu — mii.

5 Pri — i — meș — te ru — gă — ciu — ni —

Pri — i — meș — te ru — gă — ciu — ni —

le noas — tre, Ce — e — la ce șezi

le noas — tre, Ce — e — la ce șezi

de-a dreap — ta Ta — tă — lui și — ne mi —

de-a dreap — ta Ta — tă — lui și — ne mi —

lu — ieș — te pre noi.

lu — ieș — te pre noi.

6

Că Tu ești U - nul — Sfî — înt, Tu ești U -

că Tu ești U - nul — Sfî înt, Tu ești U -

nul Domn I - i - sus Hris - tos în - tru sla —

nul Domn I - i - sus Hris - tos în - tru sla —

va lui Dum - ne - zeu Ta — tăl. A - min.

va lui Dum - ne - zeu Ta — tăl. A - min.

7

În toa - te zi - le — le, bi - ne Te vom

În toa - te zi - le — le, bi — ne Te vom

cu - vîn - ta și - vom lă - u - da nu —

cu - vîn - ta și — vom lă - u - da nu —

me - le Tău în veac și în vea - cul vea - cu - lui.

me - le Tău în veac și în vea - cul vea - cu - lui.

8 În - vred - ni - ce - eș - te - ne, Doa - am - ne,

În - vred - ni - ce - eș - te - ne, Doa - am - ne,

în zi - ua a - cea - as - ta, fă - ră de

în zi - ua a - cea - as - ta fă - ră de

pă - cat să ne pă - zim noi.

pă - cat să ne pă - zim noi.

9 Bi - ne ești cu - vîn - tat, Doam - ne, Dum - ne - ze -

Bi - ne ești cu - vîn - tat, Doam - ne, Dum - ne - ze -

ul pă-ri— in— țî-lor no— oș— tri și lă- u - dat și prea

ul pă-ri— in— țî-lor * no— oș— tri și lă- u - dat și prea

mă-rit es— te nu— me-le Tău în veci. A- min.

mă-rit es— te nu— me-le Tău în veci. A- min.

10 Fi - e Doam — ne, — mi - la Ta spre noi

Fi - e Doam — ne, — mi - la Ta spre noi

pre-cum am nă - dăj - du - it și noi

pre-cum am nă - dăj - du - it și noi

în — tru Ti — ne.

în — tru Ti — ne.

11

Bi - ne ești — cu — vîn - tat Doa — a — am —
 Bi - ne ești — cu — vîn - tat Doa — a — am —

ne — e, — în — va — ță — ne pre noi
 ne — e, — în — va — ță — ne pre noi

în — drep - tă — ri - le Ta — le.
 în — drep - tă — ri - le Ta — le.

12

Bi - ne ești cu - vîn - tat Doam - ne, în - va - ță -
 Bi - ne ești cu - vîn - tat Doam - ne în - va - ță -

ne pre noi în - drep - tă - ri - le Ta — le.
 ne pre noi în - drep - tă - ri - le Ta — le.

13

Doa - am - ne, scă - pa - re te - ai fă - cut no -

Doa - am - ne, scă - pa - re te - ai fă - cut no -

uo în nea - am și în neam, eu am zis: Doam - ne mi -

uo în nea - am și în neam, eu am zis: Doam - ne mi -

lu - ieș - te - mă, vi - in - de - că su - fle - tul meu,

lu - ieș - te - mă, vi - in - de - că su - fle - tul meu,

ca am gre - șit Ți — ol

că — am gre - șit Ți — e!

14

Doam - ne, la Ti - ne am - scă - pat, în

Doam - ne, la Ti - ne am - scă - pat, în

va - ță - mă să fac vo - ia Ta, că Tu
 va - ță - mă sa fac vo - ia Ta, că Tu

ești Dum - ne - ze - ul meu.
 ești Dum - ne - ze - ul meu.

15 Că la Ti - ne e - e - ste iz - vo -
 Ca la Ti - ne e - e - ste iz - vo -

rul vi - e - ții; în - tru lu - mi - na Ta,
 rul vi - e - ții; în - tru lu - mi - na Ta,

vom ve - dea lu - mi - nă.
 vom ve - dea lu - mi - nă.

16

Tin — de, tin — de mi — la Ta ce — lor ce Te

Tin — de, tin — de mi — la Ta ce — lor ce Te

cu — nōsc pre Ti — ne, Sfin — te Dum — ne — ze — u —

cu — nōsc pre Ti — ne. Sfin — te Dum — ne — ze — u —

le, sfin — te ta — re, sfin — te fă — ră de

le, sfin — te ta — re, sfin — te fă — ră de

moar — te, mi — lu — ieș — te — ne pre noi.

moar — te, mi — lu — ieș — te — ne pre noi. -De trei ori-

17

Mă — ri — re Ta — tă — lui și Fi — u —

Mă — ri — re Ta — tă — lui și Fi — u —

lui și Sfin — tu — lui Duh. și a

lui și Sfin — tu — lui Duh. și a

cum și pu-ru-rea și în ve-cii ve-
cum și pu-ru-rea și în ve-cii ve-

ci-lor. A-min. Sfin-te fă-ră de moar-
ci-lor. A-min. Sfin-te fă-ră de moar-

te, mi-lu-ieș-te-ne pre noi.
te, mi-lu-ieș-te-ne pre noi.

18 Sfin-te Dum-ne-ze u-ie, Sfin-te ta-
Sfin-te Dum-ne-ze u-ie, Sfin-te ta-

re, Sfin-te fă-ră de moar-te,
re, Sfin-te fă-ră de moar-te,

mi-lu-ieș-te-ne pre no-o oi.
mi-lu-ieș-te-ne pre no-o oi.